

MİR'ÂTÜ'L-AHLÂK

Seri Nu: 6

Sivas
Nisan 2015

umdetü'l hüccâc
Birgül Toker

Sivas Belediyesi Yayın Kurulu
Prof. Dr. Recep Toparlı
Prof. Dr. Hüseyin Akkaya
Prof. Dr. Alim Yıldız
İbrahim Yasak

Kapak Hattı
Cafer Kelkit

Kapak ve Dizgi
Ajans Simendifer

ISBN:

Baskı:

MİR'ÂTÜ'L-AHLÂK

HAZIRLAYAN
Birgül Toker

İÇİNDEKİLER

Takdim 7
Hayatı 9
Tarikati 12
Edebî Şahsiyeti 13
Eserleri 16
Mir'âtü'l-Ahlâk (Metin) 27

TAKDİM

Anadolu'nun en kadim şehirlerinden birisi olan Sivas, yüzyılların birikimiyle oluşan tarihî ve kültürel zenginliğe sahiptir. Selçukludan Osmanlıya ve Cumhuriyet'e uzanan medeniyet yolculuğunda, Sivas hem ülkemizin en önemli şehirlerinden birisi hem de bu topraklarda yaşayan insanlarımızın müreffeh ve huzurlu bir hayat sürmelerinin mekânı olmuştur hep.

İnanıyoruz ki; çağdaş kent yönetimlerinin fonksiyonel amaçları arasında şehirleri fiziksel çehreleri ve altyapılarıyla yaşanabilir mekânlar yapmaya uğraşmaları kadar, üzerinde yaşayan insanları, kültürel damarlarından besleyecek kanalları destekleyerek, çağın gelişen imkânlarıyla buluşturan ortam ve imkânı sağlamaya yönelik görevleri de bulunmaktadır.

Bu çerçevedeki belediyecilik anlayışımız içerisinde, tarihten gelen kültürel mirasımızı yeni kuşaklarla buluşturmak ve özellikle bugünün ve geleceğin daha yaşanılabilir bir şehrine hizmet etmek gayesindeyiz. Güzel şehrimizin tarihî dokusunu korumaya ve ön plana çıkarmaya yönelik projelerimizle birlikte, insanımızın yaşadığı coğrafya ile barışık olması için nezih ve estetik iskân mekânları ve sosyal donatılar, ulaşım imkânları ve yeşil alanlar oluşturmanın gayreti içerisindeyiz. Bunlara yönelik geniş kapsamlı projelerimizi uygulamaya koymaktayız.

Yine bu şehrin insanlarının kültürel ve sosyal ihtiyaçlarını gidermek amacıyla konserler, şiir dinletileri düzenlemekte, panel ve sempozyumlar yapmaktayız. Ayrıca bu şehrin geçmişteki değerli ve yol gösterici şahsiyetlerinin eserlerini günümüze aktarmanın çabası içerisindeyiz.

İşte bu kitapla, kültürel çalışmalarımızdan bir örneği daha sizlere sunmanın mutluluğunu yaşıyoruz.

Şemseddin Sivasî Hazretleri şehrimizin önemli bir değeri ve şahsiyetidir. Gerek yaşadığı dönemde gerekse beş yüz yılı aşkın bir süredir bu coğrafyada saygı ile anılan mümtaz bir velidir. Gerek Meydan Camisi'ndeki irşatlarıyla gerekse kaleme aldığı 40 civarındaki eseriyle insanların huzur ve saadeti için önemli bir görevi ifa etmiştir. Sivas Belediyesi olarak şehrimizin mutasavvıf ve ilim adamı olan Şemseddin Sivasî'nin eserlerini bir külliyat olarak yeni kuşaklarla ve ilim dünyasıyla buluşturmanın sevincini yaşıyoruz. "Şemseddin Sivasî Külliyatı" projesinin hazırlanmasına öncülük eden Yayın Kurulu'na ve "Mir'atü'l-Ahlâk"ı hazırlayan değerli hocamız Birgül Toker'e teşekkür ediyorum.

Güzel şehrimiz için daha nice eserler yayımlamak dileğiyle…

Sami AYDIN

Sivas Belediye Başkanı

ŞEMSEDDİN SİVASÎ

Hayatı

Tokat'ın Zile kasabasında 926/1520 yılında doğmuştur. Adı Ahmet, künyesi Ebü's-sena, lakabı Şemseddin, şiirde kullandığı mahlası Şemsî'dir (Muhammed Nazmî, vr. 32a). Esmer olduğu için Kara Şems diye meşhur olmuştur. Tanınmış bir Halvetî şeyhi ve velut bir müellif olarak hayatının en verimli çağlarını geçirdiği Sivas'ta Şems-i Azîz lakabıyla da anılır. Babası Muhammed Ebü'l-Berekât, Halvetî şeyhlerinden Amasyalı Hacı Hızır'ın halifelerindendir. Muharrem, İbrahim ve İsmail adında üç kardeşi vardır. Bunlardan Muharrem ve İbrahim kendisinden büyüktür. Âlim olmaları sebebiyle bu iki ağabeyin, onun yetişmesinde büyük emekleri geçmiştir.

Şemseddin Sivasî yedi yaşında Zile'de ilk tahsiline başlar. Bilahare Tokat'a ağabeyleri Muharrem ve İbrahim Efendilerin yanını gönderilerek orada devrin büyük âlimlerinden Arakiyecizâde Mevlâna Şemseddin Efendi'nin derslerine devam eder. Kısa zamanda naklî ve aklî ilimlerde büyük başarılar kazanır. Daha sonra İstanbul'a giderek tahsilini tamamlayıp Sahn medreselerinden birine müderris olur (Müstakimzâde, vr. 11a-12a, Bursalı 1318: 7-8).

Şemseddin Sivasî'nin müderrisliği çok kısa sürmüştür. Bir gün kazaskeri ziyarete gittiğinde mevki ve makam isteyen bazı müderris ve kadıların bu isteği dile getirirken nasıl küçüldüklerini görüp tiksinmiş ve bunun üzerine müderris-

lik görevini bırakmıştır. İstanbul'dan ayrılıp hac vazifesini yerine getirmek üzere Hicaz'a gitmiş, hac dönüşü Zile'ye yerleşerek halka vaaz vermeye ve öğrenci okutmaya başlamıştır. Şöhreti yavaş yavaş çevreye yayılan Şemseddin Sivasî, Amasya'ya otuz kilometre mesafedeki Azinepazarı köyüne giderek babasının şeyhi Amasyalı Hacı Hızır'ın halifelerinden Muslihuddin Efendi'ye bağlandı. Şeyhinin vefatı üzerine önce Tokat'a, bilahare Zile'ye dönerek öğrenci yetiştirmeye devam etti. Bir müddet sonra Tokat'a gelen Halvetî büyüklerinden Şeyh Mecdüddin Şirvanî'ye intisap etti.

Mecdüddin Şirvanî'ye on bir yıl hizmet eden Şemseddin Sivasî, seyr-i sülukunu tamamlayarak hilafet aldıktan sonra Zile'ye dönüp halkı irşat etmeye başladı. Şöhreti yavaş yavaş çevre illere yayıldı. Bu esnada Sivas valisi Hasan Paşa (?-974/1567) Sivas'ta 972/1564 yılında bir cami yaptırmış, günümüzde Meydan Camisi diye anılan bu camiye vaiz ve halkı irşat etmek üzere bir şeyh arayışına girişmişti. Hasan Paşa araştırmaları sonunda Şemseddin Sivasî'yi bu iş için en ehil aday olarak görüp Sivas'a davet etti. Bu daveti kabul eden Şemseddin Sivasî, ailesi ve bir kısım talebeleri ile birlikte Sivas'a göçmüştür. Kendisi için yaptırılan dergâha yerleşerek orada zahirî ve batınî ilimleri öğretmek suretiyle pek çok talebe ve mürit yetiştirmiş, Meydan Camisi'nde verdiği vaazlarla halkı aydınlatmıştır.

Şemseddin Sivasî, Şems-i Tebrizî ve Ak Şemseddin ile birlikte Türk tasavvuf tarihindeki üç Şems'ten biridir. Sivas'ta yaşamasına ve eserlerin çoğunu burada vermesine rağmen şöhreti İstanbul'a kadar ulaşmıştır. Sultan III. Mehmet ile 1005/1596 yılında Eğri Seferi ve devamında yapılan Haçova Meydan Muharebesi'ne katılmıştır. *Peçevî Tarihi* ha-

riç, Şemseddin Sivasî ile ilgili bilgi veren tarih kitapları ve onun hakkında yazılan menakıpnamelerin hemen hemen hepsi savaştan önce padişaha zaferi müjdelediğini, bunun üzerine sultanın arzusu ile savaşa katıldığını, bir ara harbin en şiddetli anında ordunun bozulma ihtimali baş gösterince, duası ve üstün gayretleri sonucunda savaşın kazanıldığını kaydederler (Muhammed Nazmî, vr. 58a-61b; Müstakimzâde, vr. 20a-21b; Peçevî 1283: II/200, 290; Naîmâ 1281: I/372; Hammer 1333: VIII/40-41; Uzunçarşılı 1983: III-I/78).

Şemseddin Sivasî, Haçova Zaferi'nden sonra İstanbul'da biraz istirahat edip Sivas'a döner. Kısa bir müddet sonra Rebiyülevvel 1006/Ekim 1597'de Sivas'ta vefat eder. Naaşı Meydan Camisi'nin kuzey tarafında, çıkış kapısına üç dört adım mesafede, sağlığında camiye gidip geldikçe biraz durup dua ettiği yere defnedilir. Cenaze namazını damadı Şeyh Recep Efendi kıldırmış olup cenazesine Sivas ve çevresinden başta devlet adamları, şeyhler, âlimler, salih kişiler olmak üzere altmış binin üzerinde insan katılmıştır.

Vefatı için pek çok tarih manzumesi kaleme alınmıştır. İkinci mısrasının harflerinin toplamı ebcet hesabıyla 1006 yılını veren,

Kadriyâ târîh-i fevtini dedim
"Nüh felek Şemsi tulundu nûr ile" (1006/1597)

> Ey Kadrî! Ölüm tarihini şöyle dedim: "Dokuz feleğin güneşi, nur ile battı."

beyti kaynaklarda yer alan bu tarih manzumelerinin en yaygın olanlarından birisidir. Şemseddin Sivasî'nin vefatından üç yıl sonra kabri üzerine yaptırılan türbesi Meydan Camisi avlusunun kuzey kısmında bulunmaktadır. Yapıldığı günden bugüne kadar Sivas ve çevresinde halkın

önemli bir ziyaret yeri olan bu türbenin kapısı doğuya bakmaktadır. Kapının üzerine sülüs hatla yazılan kıt'anın dördüncü mısrası ebcet hesabıyla türbenin yapılış tarihini vermektedir. Türbenin tarih mısrasını da içeren kitabesi şöyledir:

Şehr-i Sivâs içre cânâ işbudur
Şeyh Şemsüddîn Kutb'un meşhedi
Dedi Kadrî künbedi târîhini
"Nûrla olsun musaffâ merkadi" (1009/1600)

> Ey can! Sivas şehri içinde Şeyh Şemseddin'in yattığı yer burasıdır. Kadrî, kümbedinin tarihini şöyle dedi: "Mezarı nurla tertemiz olsun."

Tarikati

Şemseddin Sivasî, Zile ve çevresinde önemli bir vaiz ve müderris iken Halvetî tarikatına girmiş, meşhur Halvetî şeyhlerinden Muslihuddin Efendi'ye, onun vefatından sonra Tokat'a gelen Halvetî büyüklerinden Şeyh Mecdüddin Şirvanî'ye bağlanmış, onların nezareti altında manevi merhaleleri kısa zamanda aşarak tesiri günümüze kadar devam eden önemli bir Halvetî şeyhi olmuştur. Halvetî tarikatı içerisinde yeni bir şube kurmuş, şiirde kullandığı Şemsî mahlasına izafeten kurduğu şube, Şemsiyye adı ile anılmıştır. Sivas ve çevresinde yaygın olan Şemsiyye şubesi, yeğenleri Abdülmecid Sivasî ve Abdülahad Nuri vasıtasıyla Sivasiyye adını alarak İstanbul'da da yayılmıştır.

Şemsiyye şubesinin tacı, üç parça sarı çuhadan meydana gelmektedir. Tacın üst kısmında tepeye doğru küçülen üç daire ile tepede bir düğme yer almaktadır. Şemsiyye şubesinde açık zikir(celî zikir) esas olup zikir yapılırken halka-

lar oluşturularak deveran yapılır. Şemseddin Sivasî, Halvetîlikte Esmâ-i Seb'a denilen *Lâilâheillallah, Allâh, Hû, Hak, Hay, Kayyûm, Kahhâr* esmâlarına *Kâdir, Kavî, Cebbâr, Mâlik, Vedûd* isimlerini ilave ederek zikre esas olan Esmâ-yı Hüsnâ'yı on ikiye çıkarmıştır. Şemsiyye şubesinde halvet, riyazet, mücahede çok çetin ve kuvvetlidir (Sâdık Vicdânî 1990: 251; Gölpınarlı 1979: XI/423).

Edebî Şahsiyeti

Şiirlerinde Şemsî mahlasını kullanan Şemseddin Sivasî'yi divan edebiyatından ziyade tekke edebiyatına mensup şairler arasında değerlendirmek daha doğru olur. O, Halvetî tarikatı içerisinde Şemsiyye kolunu kurmuş, şöhreti İstanbul'a kadar yayılmış bir mutasavvıftır. Pek çok mutasavvıf müellifte de görüldüğü gibi onun gayesi, edebî eserler vermek ve bu eserlerle şöhrete kavuşmak değil, tasavvufî görüşlerini geniş halk kitlelerine ulaştırmaktır. Bu sebeple eserlerinde didaktik taraf ağır basmaktadır. Tasavvuf onun eserlerinde bir süs, bir estetik motif değil, âdeta o eserlerinin var oluş sebebidir. Camide vaazları, tekkede sohbetleri ile halkı irşat ettiği gibi, aynı zamanda yazdığı manzum ve mensur eserlerle edebî ve ilmî seviyesi yüksek olan seçkin tabakayı da aydınlatmıştır.

Yer yer Arapça, Farsça isim ve sıfat tamlamalarına tesadüf edilse de Şemseddin Sivasî'nin şiirleri sade bir Türkçe ile kaleme alınmıştır. Onun şiirlerinde Arapça ve Farsça zincirleme terkipler, anlaşılması zor girift ifadeler, iç içe girmiş edebî sanatlar, âdeta bilmeceyi andıran mazmunlar fazla görülmez. Tevhid, münâcat, naat vb. gibi dinî muhtevalı türlerde dil ağırlaşsa da bu özellik onun şiir dilini anlaşıl-

maz hâle getirecek kadar değildir. Dili açık, yapmacıksız ve pürüzsüzdür. Didaktik yönü ağır basmakla birlikte içten içe tasavvufî yönü dikkati çeken bir lirizm görülür.

Şemseddin Sivasî'nin edebî kişiliği ile ilgili dile getirilen bu özellikler tasavvufî muhtevası, samimi ve lirik ifadesi ile çok sevilen aşağıdaki şiirde apaçık görülmektedir. Şemseddin Sivasi'nin *Divan*'ının pek çok yazma nüshasında bulunmayan, Bursalı Mehmet Tahir'in *Osmanlı Müellifleri* (1333: I/95), Hocazade Hilmi'nin *Ziyâret-i Evliyâ* (1325: 92-93), Sadettin Nüzhet Ergun'un *Türk Musikisi Antolojisi* (1943: 210) vb. gibi sonraki kaynaklarda bazı farklarla kaydedilen bu şiirin iki yazma *Divan* nüshasını (*Dîvân-ı Şemsî,* Süleymaniye Ktp. Uşşâkî Tekkesi Bl. Nr. 95. vr. 79b; Süleymaniye Ktp. H. Şemsi F. Güneren Bl. Nr. 30. vr. 12b) karşılaştırarak tespit edebildiğimiz şekli şöyledir:

Vâsıl olmaz kimse Hakk'a cümleden dûr olmadan
Kenz açılmaz şol gönülde tâ ki pür-nûr olmadan

Sür çıkar gayrı gönülden tâ tecellî kıla Hak
Pâdişâh konmaz sarâya hâne ma'mûr olmadan

Mest olan mestâne geldi tâ ezelden tâ ebed
İçtiler aşkın şarâbın âb-ı engûr olmadan

Mest olanların kelâmı kendiden gelmez velî
Pes "Ene'l-Hak" nice söyler kişi Mansûr olmadan

"Mûtû kable en-temûtû" sırrına mazhar olan
Bunda gördü haşr [ü] neşri nefha-i sûr olmadan

Hak cemâlin Ka'be'sini kıldı âşıklar tavâf
Yerde Ka'be gökyüzünde Beyt-i Ma'mûr olmadan

Bir aceb sevdâya düşmüş tutuşur Şemsî müdâm
Hakk'a makbûl olmak ister halka menfûr olmadan

Şiirleri, saf şiir açısından değerlendirildiğinde Şemseddin Sivasî, devrin Fuzulî (888/1483-963/1556), Bakî (933/1526-1008/1600) gibi birinci sınıf şairlerinin yanı sıra ikinci sınıf bir şair sayılabilir. Bir sanatkâr olarak Şemseddin Sivasî'nin dikkate değer tarafı mesneviciliğidir. Bu husus günümüze kadar tezkirecilerin ve edebiyat araştırmacılarını dikkatlerinden kaçmıştır. İlk olarak Hüseyin Akkaya onun bu yönünü dile getirmiştir (1997: I/133). Tespit edilebildiği kadarıyla muhtelif kütüphanelerde bulunan on bir manzum eserinden dokuz tanesi mesnevidir. Manzum eserlerinden *Divan* ve *Terceme-i Kaside-i Bürde* haricindeki *Süleymâniyye, İbret-nüma, Mevlid, Gülşen-abad, Heşt-Bihişt, Mir'atü'l-Ahlak, Menakıb-ı İmâm-ı A'zam, İrşadü'l-Avam, Umdetü'l-Huccac* isimli mesnevileri nazar-ı dikkate alınınca onun hamse sahibi bir şair olduğu görülür. Hatta bu dokuz mesneviye *Divan*'ı da eklendiğinde onu iki hamse sahibi şair olarak kabul etmek gerekir. Türk edebiyatında sayıları sınırlı olan Ali Şir Nevaî (845/1441-907/1501), Hamdullah Hamdî (853/1449-909/1503), Taşlıcalı Yahya (ö. 990/1582) vb. şairlerin yanında Şemseddin Sivasî'yi de hamse sahibi bir şair saymak lazımdır.

Şemseddin Sivasî'nin şiirleri musikişinaslar arasında da rağbet bulmuş, divanından seçilen bazı eserleri başta Neyzen Derviş Mehmed (XVII. asır), Ali Şiruganî Dede (ö.

1126/1714), Hammamîzade İsmail Dede Efendi (1191/1778-1262/1846) vb. gibi meşhur bestekârlar tarafından bestelenmiştir. Farklı sanatkârlar tarafından 9 defa bestelenen "Vâsıl olmaz kimse Hakk'a cümleden dûr olmadan" mısrasıyla başlayan şiir, bestekârların en çok rağbet ettikleri şiirdir. "Cânân ilinin güllerinin bâğı göründü" mısrasıyla başlayan şiir ise 7 ayrı beste ile onu takip eder. Şemseddin Sivasî'nin toplam 21 şiirine 48 beste yapılmıştır (Türabi 2010: 16). Şemseddin Sivasî'nin şiirlerine en çok beste yapan bestekâr ise onun yedinci göbekten torunu ve Sivas'taki Şemsiyye Dergâhı'nın on birinci postnişini Şeyh Hüseyin Efendi'dir (ö. 1279/1862). Şeyh Hüseyin Efendi, Şemseddin Sivasî'nin 12 ayrı şiirine 14 beste yapmıştır (Güneren 2000). Bir güfte şairi olarak Şemseddin Sivasî'nin etkisi günümüzde hâlâ devam etmektedir. Erol Başara (d. 1955), Selahattin Eyyubi Işıksal (d. 1957), Mustafa Hakan Alvan (d. 1970) vb. gibi yaşayan pek çok bestekâr, onun şiirlerine yeni yeni besteler yapmaktadırlar (Akkaya 1997: I/134; Türabi 2010).

Eserleri

Şemseddin Sivasî, çoğu dinî, tasavvufî sahada olmak üzere manzum ve mensur yirmi dört eser vermiştir. Bu eserlerden on ikisi manzum, on ikisi mensurdur. Manzum eserlerinin tamamı Türkçe olup mensur eserlerinden iki tanesi Arapça, diğerleri Türkçedir.

Manzum eserleri şunlardır:

1. *Divan: Divan-ı Arifane, Divan-ı İlahiyat, Divan-ı İlahiyat ve Gazeliyyat* adları ile de anılan bu eser bir divandan zi-

yade divançe mahiyetindedir. Dört yazma nüshaya dayanılarak yayımlanmıştır (Toparlı 1984). Bu yayında murabba şeklinde bir tevhid, gazel tarzında beş naat, doksan dokuz gazel, dört murabba, iki muhammes, bir kıta ve sekiz müfred vardır. Dört manzume hece vezniyle, diğerleri aruz vezniyle kaleme alınmıştır. Divan'daki şiirlerin hemen hemen tamamı dinî-tasavvufî mahiyettedir.

2. *Süleymâniyye:* Süleyman Peygamber ile Sebe Melikesi Belkıs arasında geçen kıssayı Kur'an-ı Kerim'deki anlatımıyla işleyen 1684 beyitlik mesnevidir. Eser, Türk edebiyatında Süleyman Peygamber ile Sebe Melikesi Belkıs'ın kıssasını müstakil olarak işleyen yegâne mesnevidir. Süleymâniyye yayımlanmıştır (Akkaya 1997).

3. *İbret-nüma:* İranlı meşhur mutasavvıf şair Feridüddin Attar'ın (?-618/1221) *İlahi-name* isimli mesnevisinin serbest tercümesi mahiyetinde 4890 beyitlik bir mesnevidir (Çöm 2010). Eser; peygamber kıssaları, evliya menkıbeleri ve İslam tarihinden seçilmiş 100 hikâye ve bu hikâyelerden sonra "İbret" başlığı altında kıssadan hisse özelliğindeki öğütleri içeren bölümlerden oluşmaktadır.

4. *Mevlid:* Hz. Muhammed'in doğumundan vefatına kadar hayatının önemli safhalarını, faziletlerini, mucizelerini konu alan 1217 beyitlik mesnevidir (Aksoy 1980).

5. *Gülşen-abad:* Şemseddin Sivasî'nin en dikkate değer eserlerinden biri olup 557 beyitlik küçük bir mesnevidir (Aksoy 1986). Temsilî mahiyette bir eserdir. Gül, şeyhi; diğer çiçekler de müritleri temsil etmektedir. Vahdet-i vücud ve daha başka tasavvufî meseleler çiçekler ara-

sında geçen konuşmalarla anlatılmıştır. Şemseddin Sivasî'nin didaktik ifadeden kurtularak şiiriyeti yakaladığı mesnevilerinden biridir.

6. *Heşt-Bihişt:* Dört makam ve her makamı ikişer ravzaya ayrılarak tertip edilen 2882 beyitlik mesnevidir (Buluz 1997). Birinci makam adil devlet başkanlarına, ikinci makam ilmi ile amil âlimlere, üçüncü makam cömert zenginlere, dördüncü makam ise fakirlere ayrılmıştır. Zaman zaman ele alınan konu ile ilgili hikâyelere de yer verilmektedir.

7. *Mir'atü'l-Ahlak:* Nasihat-name türünde 4520 beyitlik dinî, tasavvufî bir mesnevidir (Toker 2010). Eser, güzel ahlakın anlatıldığı on bab ve kötü ahlakın işlendiği on fasıldan meydana gelmektedir.

8. *Menakıb-ı İmam-ı A'zam:* Hanefî mezhebinin kurucusu İmam-ı Azam Ebu Hanife'nin (80/699-150/767) hayatını, menkıbelerini anlatan bir mesnevidir. İlk baskısı 1291/1874'te İstanbul'da yapılan bu matbu nüshaya göre 2913 beyittir. Bu mesnevinin kaynaklarda geçen diğer adı *Kitabü'l-Hiyaz min-Savbi Gamami'l-Feyyaz'*dır (Kâtip Çelebi 1972: II/1839; Bağdatlı 1951: I/150; Gölpınarlı 1979: XI/423).

9. *İrşadü'l-Avam:* Dinî, tasavvufî nasihat-name türünde 255 beyitlik küçük bir mesnevidir (Akkaya 2003a).

10. *Umdetü'l-Huccac:* Hac farizasını yerine getirmek isteyenler için yazılmış, içerisinde gazel ve murabba nazım şekilleri ile kaleme alınan manzumelerin de bulunduğu 757 beyitlik bir mesnevidir. İsmi kaynaklarda *Menasik-i Hac, Menasikü'l-Hac,* yazma nüshasının başında *Kitabü*

Menasiki'l-Huccac şeklinde kaydedilmiş ise de eserde geçen "*Umdetü'l-Huccac* vurdum buna nâm" mısrasında da görüldüğü gibi (Toker 2009: 996) Şemseddin Sivasî bu mesneviye *Umdetü'l-Huccac* adını verdiğini söylemektedir. Eserde haccın umdeleri, nasıl yapılacağı mesnevi nazım şeklinin imkânları içerisinde anlatılır.

11. *Terceme-i Kaside-i Bürde:* İmam Busûrî'nin (?-694/1295) Hz. Muhammed ve sahabelerini konu alan meşhur *Kaside-i Bürde* isimli eserinin manzum tercümesidir. Eser, kaside nazım şekli ile kaleme alınmış olup 161 beyittir (Albayrak Sak 2014).

12. *Pend-name:* Kaside kafiye düzeni ile kafiyelenen 69 beyitlik küçük bir eserdir. Aruz vezninin "Mefâîlün mefâîlün feûlün" kalıbıyla yazılmıştır. Eserde yazıldığı dönemin anlayışına uygun olarak dinî, sosyal ve ahlakî birtakım öğütler şiir dili ile ifade edilir.[1]

Mensur eserleri şunlardır:

1. *Menakıb-ı Çehar-yar-i Güzin:* Eser kaynaklarda *Menakıbü'l-Hulefa* (Kâtip Çelebi 1972: II/1841), *Riyazu'l-Hulefai'r-Raşidin* (Bağdatlı 1951: I/150) adlarıyla da geçmektedir. Başta dört halife olmak üzere sahabelerin ve ehl-i beytin menkıbelerini anlatan hacimli bir eserdir. *Menakıb-ı Çehar-yar-i Güzin* çok sevilmiş ve okunmuş-

---

[1] Şemseddin Sivasî'nin *Pend-name* isimli eserini tespit ederek hazırladığı makaleyi yayımlamadan bize gönderip faydalanmamızı sağlayan değerli meslektaşım ve dostum Prof. Dr. Âlim Yıldız Bey'e teşekkür ediyorum.

tur. Bu sebeple ilk baskısı 1258 [1842] olmak üzere İstanbul'da defalarca basılmıştır.

2. *Menazilü'l-Arifin:* Dört bölüm hâlinde; Allah, nefs, dünya ve ahiret konularını anlatan bir eserdir. Yer yer konularla ilgili rubailer de vardır

3. *Umdetü'l-Edib fi't-Ta'allümi ve't-Te'dib:* Farsçadaki edat ve harflerin görevlerini açıklayan gramerle alakalı küçük bir eserdir. *Umdetün fi-Lügati'l-Fürs* (Kâtip Çelebi 1972: II/1171; Bursalı 1318: 12; Hocazâde 1325: 92), *Umdetü'd-Dini fî-Kava'id* (Bağdatlı 1951: I/150) adlarıyla da anılmaktadır.

4. *Emr-i İlahi ve Hüccet-i İlahi:* Emr-i bi'l-ma'ruf konusunu tasavvufî açıdan ele alan küçük bir eserdir. Kaynaklarda *Hüccet-i İlahiyye* (Bursalı 1318: 12; 1333: I/95), *El-Hüccetü'l-İlahiyye* (Bağdatlı 1951: I/150) adlarıyla da geçmektedir.

5. *Es-Safayıh fî-Tercemeti'l-Levayıh:* Molla Cami'nin (?-898/1492) tevhid ve vahdet-i vücud'la alakalı *Levayih* isimli Farsça mensur eserinin tercümesidir. Bu eser kaynaklarda *Es-Safayıhu fi't-Tevhid (*Kâtip Çelebi 1972: I/1079; Hocazâde 1325: 92), *Safa'ihu'n-Neva'ihi fi't-Tevhid* (Bağdatlı 1951: I/150), *El-Fesayih fî-Tercemeti'l-Levayıh* (Bursalı 1333: I/95), *El-Fesayih fi't-Tevhid* (Bursalı 1318: 12) olarak da geçer.

Bu eser, Bursalı Mehmet Tahir'in *Meşayih-i Osmaniyeden Sekiz Zatın Teracim-i Ahvali*'nde manzum veya mensur olduğu belirtilmeden *El-Fesayih fi't-Tevhid* adıyla kaydedilmiş, yine aynı yazarın *Osmanlı Müellifleri* isimli

eserinde *El-Fesayih fî-Tercemeti'l-Levayıh* başlığıyla manzum eserler arasına alınmıştır. Kâtip Çelebi ve Hocazâde Hilmi *Es-Safayıhu fi't-Tevhid* adıyla, Bağdatlı İsmail Paşa ise *Safa'ihu'n-Neva'ihi fi't-Tevhid* adıyla manzum veya mensur olduğuna dair bir görüş belirtmeden zikretmişlerdir. Eser manzum değil mensurdur.

6. *Şerh-i Gazeliyyat-ı Sultân Murad-ı Salis:* Sultan III. Murad'ın (953/1546-1003/1595) Farsça bazı gazellerinin şerhidir.

7. *Nakdü'l-Hatır:* Musa Peygamber ile Hızır'ın, Kehf suresinde geçen kıssasının tasavvufî açıdan tefsiridir. Eserde, mevzu ile alakalı beyit, mesnevi ve rubailer de bulunmaktadır. Bu eserin adı kaynaklarda *Kıssa-i Musa ve Hızır* olarak da geçmektedir (Bursalı 1318: 12; 1333: I/95; Hocazâde 1325: 92; Bağdatlı 1951: I/150).

8. *Şerh-i Terceme-i Ecvibe Ali bin Ebî Talib li-Es'ileti Kümeyl bin Ziyad:* Bu eser Mahmud bin Ali bin el-Kâşî'nin (?-735/1335) *Şerhu Su'ali Kümeyl bin Ziyad* isimli iki yapraklık Arapça eserinin genişletilmiş tercümesidir. Da'leb-i Yemanî ile Kümeyl bin Ziyad'ın sorularına Hz. Ali'nin tasavvufî ve kelamî açılardan verdiği cevaplardan oluşan kısa bir eserdir (Akkaya 2003b: 27-1/47-58). Kaynaklarda *Şerh-i Kelimat-ı Kümeyl bin Ziyad* adıyla da anılmaktadır (Bursalı 1318: 12; 1333: I/95; Gölpınarlı 1979: XI/423).

9. *Dairetü'l-Usul:* İlm-i usule dair bir eserdir. Şemseddin Sivasî ilm-i usul konusunda bir eser yazdığını bizzat kendisi haber vermektedir (Şemseddin Sivasî, 1278:

163). Bu adla bir eser kaynaklarda da zikredilmektedir. Günümüze kadar bu eserin yazma nüshası tespit edilememiştir.

10. *Abdülvehhab-ı Gazi Menakıbı:* Şemseddin Sivasî'nin *Abdülvehhab-ı Gazi Menakıbı* adıyla iki varaklık Türkçe mensur bir risalesi Prof. Dr. Âlim Yıldız tarafından yayınlanmıştır (Yıldız 2013: 5-10). Bu küçük risalede Sivas'ın manevi bekçisi olarak kabul edilen ve Hz. Muhammed'in sancaktarı olduğuna inanılan Abdülvahab Gazi'nin menkıbesi anlatılmaktadır.

Arapça eserleri şunlardır:

1. *Hallü Ma'akıdi'l-Kava'id:* İbn Hişam'ın (?-762/1360) Arapça nahiv (sentaks) kaidelerine dair *Kava'idü'l-İ'rab* isimli eserinin şerhidir.

2. *Zübdetü'l-Esrar fi-Şerhi Muhtasari'l-Menar:* Nesefî'nin (?-710/1310) usul-i fıkha dair *Menarü'l-Envar* isimli eserinin Halebî (?-956/1549) tarafından *Muhtasarü'l-Menar* adıyla yapılan muhtasarına yazılmış bir şerhtir.

Kaynaklarda Şemseddin Sivasî'nin manzum eserleri arasında zikredilen *Terceme-i İlahi-name-i Şeyh Attar, Terceme-i Mantıku't-Tayr-i Şeyh Attar* adları ile geçen eserler (Bursalı 1318: 12; 1333: I/95; Hocazâde 1325: 92; Bağdatlı 1951: I/150; Gölpınarlı 1979: XI/423) ayrı ayrı eserler olmayıp Feridüddin Attar'ın *İlahi-name*'sinin manzum serbest tercümesi olan *İbret-nüma* isimli eserin farklı farklı adlandırılmasıdır. Yine yukarıdaki kaynaklarda Şemseddin Sivasî'ye

izafeten *Terceme-i Pend-name-i Şeyh Attar* isimli tercüme bir eser daha zikredilmektedir. Bu eser de Feridüddin Attar'ın *Pend-name* isimli eserinin manzum tercümesi değil Şemseddin Sivasî'nin *Pend-name* adlı telif eseri olmalıdır. Yine Bursalı Mehmet Tahir'in *Mir'atü'l-Eşvak* adıyla manzum olarak kabul ettiği eser (Bursalı 1333: I/95) aslında *Mir'atü'l-Ahlak*'ın yanlış adlandırılması ile ortaya çıkmış bir eserdir. Bağdatlı İsmail Paşa, *Risaletü't-Te'vil* adıyla manzum mensur karışık olarak kaleme alınmış bir eserini daha zikretmektedir (Bağdatlı 1951: I/150). Günümüze kadar kütüphanelerde Şemseddin Sivasî'ye ait bu adla bir eser görülmemiştir. Şemseddin Sivasî'nin yukarıda zikredilen mensur eserlerine ilaveten kaynaklarda şu eserler de zikredilmektedir: *Cilau Uyuni'l-Ara'isi'l-Muhaddara* (Bursalı 1318: 12; 1333: I/95; Bağdatlı 1951: I/150), *İlcamü'n-Nüfus* (Bursalı 1318: 12; 1333: I/95; Gölpınarlı 1979: XI/423), *Letaifü'l-Ayat ve Nükuşu'l-Beyyinat* (Bursalı 1318: 12; 1333: I/95; Bağdatlı 1951: I/150), *Meclis* (Bursalı 1333: I/95), *Dürerü'l-Akaid* (Gölpınarlı 1979: XI/423), *Esrar-name Şerhi* (Uzunçarşılı 1983: III-I/114). Bu eserlerden *Dürerü'l-Akaid* Şemseddin Sivasî'ye değil, yeğeni Abdülmecid Sivasî'ye (971/1563-1049/1639) aittir (Gündoğdu 2000: 222). Diğerlerinin yazma nüshaları günümüze kadar kütüphanelerde tespit edilememiştir.*

---

* Şemseddin Sivasî'nin hayatı Prof. Dr. Hüseyin Akkaya tarafından hazırlanmıştır.

Kaynakça

Akkaya, Hüseyin (1997). *The Prophet Solomon in Turkish Literature and the Süleymâniyye of Şemseddin Sivâsî (Osmanlı Türk Edebiyatında Süleyman Peygamber ve Şemseddin Sivâsî'nin Süleymâ-niyyesi),* Part 1: Textual Analysis, Harvard, Part 2: Critical Edition and Facsimile, Harvard, 1997.

Akkaya, Hüseyin (2003a). "Şemseddin Sivasî'nin İrşâdü'l-Avâm İsimli Eseri" *Cumhuriyet Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Dergisi,* C. VII/II s. 1-30.

Akkaya, Hüseyin (2003b). "Şemseddin Sivasî'nin Terceme-i Ecvibe-i Alî bin Ebî Tâlib İsimli Eseri" *Journal of Turkish Studies, Günay Kut Armağanı I,* C. 27/1, (Harvard 2003b), s. 47-58.

Aksoy, Hasan (1980). *Şemseddin Sivâsî, Hayatı, Eserleri ve Mevlidi,* İstanbul, T. C. İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsü Öğretim Üyeliği Tezi, 1980.

Aksoy, Hasan (1986). "Şemsî'nin Gülşenâbâd Mesnevîsi", *Marmara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Dergisi,* S. 3, (1985), İstanbul.

Bağdatlı İsmail Paşa (1951). *Hediyyetü'l-Ârifîn,* Haz. İ. M. K. İnal- Kilisli Rifat Bilge, C. I, İstanbul, Milli Eğitim Bakanlığı Yay., 1951.

Bursalı Mehmed Tâhir*(1318/1900). Meşâyih-i Osmâniyeden Sekiz Zâtın Terâcim-i Ahvâli,* İstanbul, A[rtin] Asaduryan Şirket-i Mürettebiye Mat.

Bursalı Mehmed Tâhir (1333/1915). Osmanlı Müellfleri, İstanbul, C. I-II, Matbaa-i Âmire.

Buluz, Nermin (1997). *Şemseddin Sivâsî'nin Heşt-Bihişt Mesnevisi (İnceleme-Karşılaştırmalı Metin),* Sivas, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.

Çöm, Erol (2010). Şemseddîn-i Sivâsî'nin İbret-Nümâ Adlı Mesnevisi (İnceleme-Metin), Türkiye Diyanet Vakfı Yay., Ankara.

Ergun, Sadettin Nüzhet (1943). *Türk Musikisi Antolojisi,* C. I, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yay.

Gölpınarlı, Abdülbâki (1979). *"Şemsîye",* İslam Ansiklopedisi, C.XI, İstanbul, Milli Eğitim Bakanlığı Yay.

Gündoğdu, Cengiz (2000). *Bir Türk Mutasavvıfı Abdülmecîd Sivâsî,* Ankara, T. C. Kültür Bakanlığı Yay.

Güneren, Hüseyin Şemsi (2000). *Tasavvuf Mûsikîsinde Sivâsî İlâhileri,* Haz. M. Fatih Güneren, [İstanbul], Seçil Ofset.

Hammer [-Purgstall, Joseph von] (1333/1917). *Devlet-i Osmâniyye Târîhi,* C. VIII, İstanbul, Matbaa-i Âmire.

Hocazade Hilmi (1325/1907). *Ziyâret-i Evliyâ,* İstanbul, Cihân Kütüphanesi Mat.

Kâtip Çelebi (1971-1972). *Keşfü'z-Zünûn,* Haz. Şerafettin Yaltkaya-Kilisli Rifat Bilge, C. I-II, 2. bs., İstanbul, Milli Eğitim Bakanlığı Yay.

Muhammed Nazmî. *Hediyyetü'l-İhvân,*Millet Ktp., Ali Emîrî Efendi Şer'iyye Bl., nr. 1128.

Mustafa Naim (1281(1864-65). *Târîh-i Naîmâ,* C: I, İstanbul, Matbaa-i Âmire.

Müstakimzâde Süleyman Sadeddin: *Hülâsatü'l-Hediyye,* Millet Ktp., Ali Emîrî Efendi Şer'iyye Bl., nr. 1082.

Peçevî İbrahim Efendi (1283/1866). *Târîh-i Peçevî,* C. II, İstanbul, Matbaa-i Âmire.

Sâdık Vicdânî (1990). *Tarikatler ve Silsileleri (Tomâr-ı Turûk-ı Âliyye),* Haz. İrfan Gündüz, İstanbul, Enderun Yay.

Sak, Vesile Albayrak (2014). "Şemseddin Sivâsî'nin Kaside-i Bürde Tercümesi", *Turkish Studies, International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish of Turkic,* Volume 9/3 Winter

Şemseddin Sivasî (1278/1861). *Menâkıb-ı İmâm-ı A'zam*, Tevfik Efendi Mat.

Şemseddin Sivasî, *Dîvân-ı Şemsî,* Süleymaniye Ktp., Uşşâkî Tekkesi Bl., Nr. 95.

Şemseddîn Sivasî. *Dîvân-ı Şemsî*, Süleymaniye Ktp., H. Şemsi F. Güneren Bl., Nr. 22.

Şemseddîn Sivasî. *Dîvân-ı Şemsî*, Süleymaniye Ktp., H. Şemsi F. Güneren Bl., Nr. 30.

Toker, Birgül (2010). *Şemseddîn-i Sivasî, Mir'âtü'l-Ahlâk (inceleme-Tenkitli Metin),*Türkiye Diyanet Vakfı Yay., Ankara.

Toker, Mustafa (2009). "Şemseddin-i Sivasî'nin Menâsikü'l-Huccâc veya Umdetü'l-Huccâc Adlı Eseri", *Turkish Studies, International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish of Turkic,* Volume 4/2 Winter.

Toparlı, Recep: (1984). Şemseddin Sivâsî Divanı, Sivas, Gurbet Yay.

Türabi, Ahmet Hakkı (2010). *Sivâsî İlâhileri,* Sivas, Asitan Yayıncılık.

Uzunçarşılı, İsmail Hakkı (1983). *Osmanlı Tarihi,* C. III/I, 4. Bs., Ankara, Türk Tarih Kurumu Yay.

Yıldız, Âlim (2013). "Şemseddin Sivâsî'nin Abdülvehhâb Gâzi Menâkıbı", *C.Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi,* Cilt: XVII, Sayı: 2.

MİR'ÂTÜ'L-AHLÂK (METİN)

Bismillâhirrahmânirrahîm

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Fe'ûlün

Allah, bütün varlıkların ilâhıdır. O'ndan başka kulluğa lâyık hiçbir varlık yoktur. Her türlü nimet O'nun tarafından varlıklara temin edilir. O'ndan başka secde edilecek bir varlık da yoktur.

Her nimet O'nun elindedir. Allah'tan başka hīçbir ezelî, ebedî, övgüye lâyık yüce bir eğitimci yoktur.

Tefakkud kılsan eczâ-yı cihânı
Kamu sânî velî yok ona sânî

Yazılsa nâme-i ebterde nâmı
Olur ol rakk-ı menşûr'da kirâmî

Ne şândır ol ki gözlerdir hicâbı
Ne yüzdür ol ki nûrdandır nikâbı

Kamu eşyâ nişân iken o şâna
Veremez kimse ondan hîç nişâne

Ne Ankâdır bilinmez âşiyânı
Muhît olmuş iken kevn ü mekânı

Güneş kılmış iken zerrâtı tâbî
Kimesne görmedi ol âfitâbı

Ne ummândır ki deryâ katresidir
Ne hurşîddir güneşler zerresidir

Şu ayndır ol ki gaynı ayn-ı a'yân
Acep mi olsa a'yün onda hayrân

Reh-i irfânda şol ki oldu çâlâk
Olup ayyân dedi ol mâ 'arefnâk

Ne denli şerh olunsa vech-i ebkâ
Bu zâhirdir olur şerh ile ahfâ

Herkes O'nu tanımlamaya çalışsa da O'nu öğrenmeye başlamakla bilemez.

> "Allah, kendisine karşı gelmekten sizi sakındırıyor. Allah, Kullarına çok şefkatlidir."
> (Âl-i İmrân, 3/30)

De ki, kutsal olan Allah'a inandım. O Allah, tanımlamadan, sınırlamadan ve eksikliklerden münezzehtir.

Var ancak O'dur. Bütün kâinâtın yaratıcısıdır. Rızık veren sadece O'dur. Atâ ve ihsanı sadece O lutfeder.

Yedi iklimde kulluk edilmeye lâyık sadece O'dur. Her kubbe altında sadece O'na secde edilir.

Yaratan, dirilten, öldüren, en yüce diri sadece O'dur. Rab O'dur, sonsuz O'dur, varlıkların sahibi O'dur.

Bu yol içre nice Sokrât u Bokrât
Dahi her bu alâ zî-zihn-i vekkâd

Bulup her biri kendin merd- i âmî
Cenâba eylediler i'tisâmı

> "Nitekim Ebu Ali'den bu dörtlüğü ömrünün son demlerinde söylediği rivayet edildiği gibi…"

Bütün kainat senin bağışlamana sığınır. Seni tavsif edenler, bu nitelendirmeyi bir türlü bitiremezler.

Bizi magfiret et. Çünkü biz insanız. "Seni gerektiği şekilde bilemedik."

Der-Tevhîd-i Ef'âl

Eğerçi zâtı pinhân sun'ı peydâ
Olur a'yân-ı ekvândan hüveydâ

Çözüp cân tıflını mehd-i amâdan
Kımât-ı cisme sardı duy edâdan

Çü Yûsuf geldi Ken'ân-ı ademden
Salındı çâha pes emr-i kıdemden

Be-âhir şâh edip mısr-ı bedende
Gehî lutfunda kıldı geh mihende

Olup fi'line ekvân nakş-ı âlât
Bu yüzden zâhir olmakta mühimmât

Oluptur gerçi eşyâ ona mensûb
Münezzehtir velî nisbetten ey hûb

Çü gayretten görünmez gayra bizzât
Onunçün kıldı bu eşyâyı mir'ât

Ki tâ âşıklara vere tesellî
Kılıp aks-i cemâl ile tecellî

Cihân deyrinde tasvîrât-ı eşkâl
Seninçün yazılıptır etme işkâl

Ki nakşından müşâhed ola nakkâş
Gözüne hâr ola gayretle göz kaş

Düşüptür rû-yı eşyâ ona mahmil
Görem dersen gözünden illeti sil

Kaçan Leylâ ede mahmilden işrâk
Kıl onu berk-i istiğnâda ihrâk

Ki Leylâsız tehî sûretle uşşâk
Eder mi bir nefes ârâm u ilsâk

Vasl

Tefekkür eyle eczâ-yı cihâna
Zemînden tâ muhît-i âsumâna

Komuş her zerrede bir sırr-ı esnâ
Menem der her birisi Tûr-ı Mûsâ

Ko Tûrı belki da'vâ-yı Kelîmi
Ederse çıkarır sudan kilîmi

Cihân suhfunda her bir harf-i asgar
Oluptur okudunsa sifr-i ekber

Velâkin hâme-i vehm ü hayâlin
Onu tesvîd ediptir anla hâlin

Onunçün zerrelerden ders-i esrâr
Alamazsın bu bahse etme inkâr

Yâhut za'f-ı basar var sende yârâ
Göze gözlük takın gör âşikâre

Çü gözlüksüz hafîdir hatt-ı âfâk
Bu minvâl üzredir enfüste etbâk

Gel imdi bulagör bir merd-i sâfî
Onu gözlük edin etme hilâfı

Onun nûru senin nûrunla munzam
Olursa rûşen olur nice mübhem

Vesâil olmasa ervâh-ı kudsî
Şehâ rûşen göremezsin bu dersi

Ne denli vâsıtan olursa enver
Olur meşhûdun ol dem gâyet azher

Görürsün feyz-i akdesten atıyye
Sana ermektedir her dem hediyye

Şu feyzdir ol ki deryâ dem'asıdır
Güneş ol bahr-i nûrun lem'asıdır

Ki mülk-i gayba nisbet bu şehâdet
Düşüptür şeb-nem-i nâçîz-i fıtrat

Acep sun′ u acep sâni′ acep seyr
Ki isterler mesâcid ehli hem deyr

Visâli Ka′besinin kârbânı
Kurulmuştur Muhammed sârbânı

O râhın muhrimi eshâb-ı tecrîd
Oluptur mahremi erbâb-ı tefrîd

Gül olmuş ol fezâda ümm-i gaylân
İlişse merhabâ der ehl-i irfân

Çıkıptır Arşa lebbeykin sadâsı
Hemîn teslîm-i cândır mübtegâsı

Medhi Râbıta′l-Mugnî Muhammedi′l-Mustafâ (Sav)

Yüzüdür Fâtihâ ümmü′l-ma′ânî
Sözüdür zübde-i seb‘a′l-mesânî

Maârif gencinin oldur emîni
Hakâyık bahrinin dürr-i semîni

Çi ger sûret yüzünde oldu lâhık
Düşüptür cümleden ma′nâdan sâbık

> "Âdem, su ile toprak arasında iken ben bir nebi idim." (Aclûnî, Keşfü'l-Hafâ, C. II, s. 173, Hadis Nu:2017) .

Budur ârâ-yı bâzâr-ı şerî'at
Budur yârâ-yı esrâr-ı tarîkat

Odur meydân-ı irfân içre çâlâk
Düzülmüştür onunçün hâk ü eflâk

Hakîkat merkezine kutbü'l-aktâb
Onunçün sâhasın devr eyler ahbâb

Onun evsâf-ı birrinden birer bür
Henûz asdâf-ı bahrinden birer dür

Verilmiş meşrebince enbiyâya
Makâmı rütbetince asfiyâya

Değiptir ol denizden Nûha zevrak
Necâta erdi ondan olmadı gark

Halîl onun atâsından bulup sûr
Oluptur hil'at-i hulletle mesrûr

Çü sundu lutfu Mûsâya atâyı
Yed-i beyzâ ile aldı asâyı

Bu ma'd
nden hadîd aldı çü Dâvûd
Bizimçün kıldı onu dir'-i mesrûd

Ger oldu Âdeme ta'lîm-i esmâ
Sana mağz-ı ulûmu verdi cemmâ

> "Allah sana bilmediğini öğretmiştir. Allah'ın lütfu sana gerçekten büyük olmuştur." (Nisâ, 4/113)

Gel anla 'allemek tahtında remzi
Dahi mâ lem tekün ta'lemde gamzı

Ki mevsûlün umûmundan haberdâr
Olanlar aldı bundan ders-i esrâr

Ki her bilmediğini ona ta'lîm
Edicek gör ne resme ola ta'zîm

Bunun tahtındadır ism ü müsemmâ
Bu bahre katredir ta'lîm-i esmâ

Mekân edindi Îsâ âsumânı
Habîbin olmak için pâsbânı

Onundur hırmen-i ilm ü maârif
Ki onda hûşe-çîndir cümle ârif

Onunçün cümle-i halkın hıyârı
Oluptur hırmeninin behredârı

Senin nehrinden içen gurfe-i âb
Kapın devr etmeden kalmaz çü dôlâp

O yemden kim erer bir tane dürre
Olup ol dürretü't-tâc erdi kadre

Çerâğından ne müflis yaktı şem'a
Cihâna nûr olup şem oldu cem'a

Gedâdan pâyına her kim kodu ser
Kodu şehler onun pâyına efser

Kim erdi sofrasından bir kalîle
Dahi reşk etmedi hân-ı Halîle

Derinde kem gedânın âşinâsı
Erişip kadre bulunmaz bahâsı

Vasl

Kitâb-ı na'tine ger olmadı had
Bin okursam senânı olmaz ebced

Velâkin kilk-i şevkim râhat olmaz
Gönül levhinde seyr eyler yorulmaz

Ki ger na'tinle olam zâğ-ı nâ-sâz
Olurum ol mahalde bülbül-âvâz

Meges ger etse medhinle terennüm
Bulur Kâf-ı kerâmette ta'azzüm

Eğer av'av ede seg midhatinle
Ser-i şîrân olur ol re'fetinle

Kasîde Fî-Medhihi Muhammed (Sav)

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün
Ey saçın zincirini ve'l-leyl hoş ta'bîr eder
Ve'dduhâ envâr-ı rûyundan acep tefsîr eder

Gerçi sidre müntehâdır kaddine nisbet değil
Nass-ı mi'râc zîre ondan geçtiğin tezkîr eder

Ayn-ı aynu'n-nûrunun meşhûd-ı Hakk olduğunu
Âyet-i mâ zâğ inkâr ehline tebsîr eder

Dest-i Hakka mazhar olduğun yed-i tûlâsının
Mâ rameytü iz ramâ dinledin takrîr eder

Nezd-i Hakta kadrini bilmek dilersen ümmetâ
Gel le 'amrük âyetin oku ne hoş tahrîr eder

Çâh-ı zulmette kalan erbâb-ı nâsûta salâ
Dinlesin bu na'tini fi'l-hâl onu tenvîr eder

Bahr-i ilminden onun bir katreye vâsıl olan
Çâh-ı kalbinden maârif Zemzemin tefcîr eder

Hayl-i cem'ine bakan ol serverin İskenderî
Cavk-i cündünden sipâhî olduğun teksîr eder

Şekvet-i dâreyne mazhar oldu bulmadı felâh
Sünnet-i garrâsını her kim onun tahkîr eder

Tâb-ı kadrinden onun bir lem'a eden iktibâs
Sûretü'n-nûru o kes her levhaya tasvîr eder

Kâf-ı nahvette afârît idi ebtâl-ı Kureyş
Mûcize zencîresiyle gör nice teshîr eder

Gerçi sûret mağribinden gârib oldu ol güneş
Dem-be-dem cân maşrıkından âlemi tesfîr eder

Gayret edip sa'y ile vehm ü hayâl mahcûbuna
Vasfını âşıkları her köşeden teşhîr eder

Rûz-ı ferdâ lutf ile binip semend-i himmete
Şefkatinden hem şefâat zeylini teşmîr eder

Şemsî bilip aczini diler nu'ûtundan sükût
Leyki dil müftîsi ondan men ile tahzîr eder

Na'ti gülzârında bülbül olduğum ayb olmasın
Lâ-cerem mahbûbunun zikrin kişi teksîr eder

Kaside-i Diğer

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün
Cemâlin nûruna nisbet cihân şemsi değil zerre
Denizler bahr-i cûdundan sayılmaz kemterîn katre

Şular kim mezra'-ı dilde muhabbet tohmunu ekmez
Yemez mahsûl-i ömründen o âtıl bir şinik behre

Der ü dîvârının taşın edinse bir gedâ mesned
Bulur kalbinde istiğnâ baş eğmez âr edip dehre

Kanâat Kâfına Ankâ oluptur sâil-i bâbın
Ne turfe ger temellük etmese onlar seg-i şehre

Beriyye kumları addınca sûret hâcısın saymaz
Hesâba Ka'be-i kûyunda bir kerre eden umre

Gedâ iken şehâ hân-ı Halîle ede mi reşki
Erenler hırmen-i irfânın içre tâne-i bürre

Habîbâ âsitânın seglerinden kim olur ma'dûd
Erişip kadr-i vâlâya müebbed şâh olur asra

Şehâ bahr-i ulûmundan nevâle erişen âşık
Akar mı su gibi her köy kenârından akan nehre

Keremler eyle sultânım kapın kıtmîridir Şemsî
Onu redd etme bâbından rübûde olmasın gayra

Der-Medâyıh-i Âl ü Sahb-ı Güzîn

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Fe'ûlün

Saâdet mesnedinde âl u ashâb
Çü oldular her birisi halka-i bâb

Kim el ursa oların dâmenine
Erer lâ-büd saâdet mahzenine

Ne şehlerdir o kapının gedâsı
Ki hâk-i pâyı gözler tûtiyâsı

Çü Kur'ân içre Hakk ol cavka meddâh
Oluptur hîç över mi onu kaddâh

Husûsâ çâr yâr-ı pür-kerâmet
Oluptur her biri necm-i hidâyet

Şu şehlerdir ki husrevler gedâsı
Şu mehlerdir güneşler mübtelâsı

Ta'assubdan maraz yok ise sende
Olursun cân ile ol cavka bende

Havâricle revâfız iki merzâ
Birer segdir bu bâzâr içre farzâ

Verip bu iki fırka dîni nehye
Biri âle söver birisi sahba

Seg ürmekten zarar yok kârbâna
Çü oldular olar Hakka revâne

İlâhî çâr yâr-ı râşidînin
Dahi ashâb u âl ile güzînin

Bizi cavkında kıl rûz-ı cezâda
Ulaştır onlara tahte'l-livâda

Mukaddime

Sımâh-ı cân ile eylersen ısgâ
Cevâhirler takam ol gûşa esfâ

Ki her lü'lü'süne âlem harâcî
Bahâ olmaz bu resmedir revâcı

Vücûdun şehrini ber-vech-i icmâl
Sana tasvîr edem bulursam ifzâl

Vücûdun gerçi bir cüz'-i kafestir
Velî bu hâtem-i âlemde fastır

Bu âlemde budur pes mısr-ı câmi
Ki var her köşesinde çok mecâmi

Kurulmuş sağ taraf dükkân u bâzâr
Metâ'ı ilm ü hikmet nakl-i ahbâr

Oluptur ehli ahlâk-ı hamîde
Olardır bâyi'i de müşterî de

Müzeyyendir mesâcidle medâris
Kurulmuş hânkahlarda mecâlis

Velî ol sol taraf kûy-ı harâbât
Metâ'ıdır onun necs ü habâsât

Onun da ehli ahlâk-ı zemîme
Satılır cehl ü udvân her le'îme

İki leşker durur bu iki fırka
Bu şehr içre düşüptür fırka fırka

Hamîde leşkerine akl u rûhun
Şeh ü serdâr oluptur bil fütûhun

Zemîme cündine nefs ü hevâ hem
Bu iki baş oluptur durma epsem

Şu kim rûhun çerisidir ona nâm
Bil ashâb-ı yemîndir eyle ı'zâm

Şu kim nefse düşüptür cünd ü a'vân
Ona ashâb-meşânim dedi Sübhân

Vücûdunda bu iki şâh u leşker
Müebbed ceng ederler ey birâder

Eli altında rûhun on güzîde
Dil-âver beyleri var ol çeride

Durup her biri bir kapıda hâzır
Olur a'dâya karşı şöyle nâzır

Ki ol kapılar İslâm kişverine
Açılır hem gelir ondan hazîne

Sana ondan erer a'vân-ı devlet
Sakın sedd etme onu ey Civân-baht

Ki ondan eriserdir feyz ü ilhâm
Ona lümme buyurdu şâh-ı İslâm

Dahi ol nefs-i güm-râh hidmetinde
Olur on dev yilerler şekvetinde

Şekâvette olup her biri a'vân
Diler gâret ede îmânın ey cân

Açılır ol tarafta olan ebvâb
Şekâ iklîmine sanma ki ahbâb

Gelir nefse meded ondan dahi kût
Kavî olur onunla ehl-i nâsût

Yemîn ashâbının dahi şimâlin
Hep adı sanı vardır anla hâlin

Birin birin sana hep derem onu
Tegâfül etme uyar akl u cânı

Ki bir şekl üzre kıldım onu tasvîr
Şu resm ile ki ilhâm etti tahrîr

Seninçün eyledim bu şekli Mir'ât
Gel imdi kıl nazar kerrât u merrât

Hikâyet eyleye tâ hasb-i hâlin
Yüze yüz bilesin kubh u cemâlün

İşbu zerrîn kapılar lümme-i rahmândır ki ahlâk-ı hamîdeye işârettir. Nitekim siyah kapılar lümme-i şeytândır ki evsâf-ı zemîmeye işârettir.

Evsâf-ı Zemîme	Ahlâk-ı Hamîde
Tûl-i Emel	Zikrü'l-mevt
Hırs	Kanâat

Şehevât	Tevbe ve Mücâhede
Ucb	Tevâzû
Hased	Rızâ
Riyâ	İhlâs
Küfrân-ı Ni'met	Şükr
Buhl	Cûd u Sehâ
Adâvet-i Hakk	Muhabbet u Şevk
İhmâl	Muhâsebetü'n-Nefs

Gel insâf ile bak evvel yemîne
Ki var mı sende onlardan nümûne

Zuhûr etmiş mi ahlâk-ı hısânın
Müzeyyen midir ondan rû-yı cânın

Yâhut müsned mi ol zerrîn kapılar
Urulmuş mu ona muhkem yapılar

Ger aldınsa bu fikrinden netîce
Açıldı rûz-ı rûşen gitti gece

Bu dem seyr eyle ebvâb-ı yesâra
Siyah kapılara kûy-i hasâra

Gör onun dahi hâlin eyle iz'ân
Açık mıdır yâhut bağlı mı ey cân

Bu üslûb üzre bak Mir'âta rûşen
Bilesin tâ seni kem mi ya ahsen

Ne hulk ile olursa ittisâfın
Bil onu gösterir mir'ât-ı sâfın

Eğer sûret verir bakışta ol sâf
Velî hîç kimseye yüz vermez insâf

Ki söyler yüze karşı vasf-ı hâlin
Ona hep bildirip naks u kemâlin

Ki bu bir merd-i sâf u sâde-dildir
Sana nâsih durur şehrî değildir

Ne yazsa levhine nakkâş-ı kudret
Bilâ-naksın onu eyler hikâyet

Görünse sûretin Mir'âtte ger kem
Onu tebdîle sa'y et durma epsem

Bu tebdîlinde lâkin mürşid ara
K'olardır bu cihânda çehre-ârâ

Diner Mir'âtime baktıkça cânın
Sevine çün göre gitmiş dumanın

Ki gözgü gösterir mahbûbu mahbûb
Onunçündür cemâl ehline mergûb

Kabîhin çünki kubhun eder izhâr
Acep olmaz nazardan salsa bed-kâr

Hikâyet-i Münâsib-i Hâl

Var idi bir huceste merd-i ârif
Salâh u zühd ile ehl-i maârif

Var idi onun için nice zevcât
Kamu havrâ sirişt-i cümle bihzât

Velâkin birisi zişt idi gayet
Abûsü'l-vech idi ol bî-nihâyet

Bu hâl ile katı tâlipti zevce
Hemân sohbet dilerdi bulsa fürce

Katı bî-zâr idi ol ehl-i irfâk
Mürüvvetten velî etmezdi ıtlâk

Diledi hikmet ile gör kemâlin
Ona bir vech ile bildire hâlin

Varıp bâzâra aldı armağanı
Yeşil ü al u sarı ergavânî

Kimisi câme ve kimisi ser-pûş
Ki tâ her birinin gönlün ede hoş

Dahi bir âyîne aldı musanna
Zer ü sîm ü cevâhirle murassa

Şu resme hûb idi evza' u şânı
Değerdi cümleten ol armağanı

Gılâf edip onu sardı harîre
Velî sûd etmeyiserdir darîre

Gelip ol armağanı hanesine
Üleştirdi hemân dem her birine

Velî mir'âti verdi ol abûsa
Açıp baktıkta erdi gam u bûsa

Görüp sâfî su içre şeklini har
Hemân dem nefret edip ürktü ebter

Gazaptan saldı ol mir'âti pâya
Ne naks ola yere düşmekten aya

Onu tîz kaptı hasnânın birisi
Ki aydır âfitâbın müşterîsi

Çü sarrâf idi ol şânında kâbil
Hemân dem kıldı ruhsâra mukâbil

Çü hüsnünü temâşâ kıldı onda
Gehî başa kodu geh cîb-i cânda

Vasl

Benim Mir'âtimin de hasb-i hâli
Hemîn budur ki kurmuşam misâli

Meşâribde çü yoktur zabt u ıtbâk
Kimine zehr olur kimine tiryâk

Güneş olmuşken âfâka ziyâ-bahş
Acep mi sevmese huffâş-ı a'meş

Muhammed âleme saçmışken envâr
Oluptu Bû Leheb çeşminde hoş hâr

Çü doğdu rahm-ı dilden bu kitâbım
Ki tab'ım zâdesidir müstetâbım

Hemân dem kalbe ilhâm etti Hallâk
Dedim adın onun Mir'âtü'l-Ahlâk

Vasıyyet eylerim ihvân-ı dîne
Kimin kim ere Mir'âtim yedine

Sile himmet yeniyle gerd-i aybın
Dahi setr eyleyeler ayb-ı gaybın

Ki ma'yûbdan zuhûr eden be-her hâl
Olur ayba mülâbis budur ahvâl

Velî budur cemâl ehlinde güftâr
Ki hîç mir'ât gubârdan eylemez âr

Hemîn silmek gerektir ondan onu
Ki tâ ruhsâra vermeye ziyânı

Du'â ile dilerven edeler yâd
Kılalar türbe-i vîrânım âbâd

Bağışlayıp bize ümmü'l-kitâbı
Hediyye edeler ol müstetâbı

Beni kabr içre kıldıkça olar şâd
İlâhî onların kalbin kıl âbâd

Dilerven bu kitâbı Hak tebârek
Kıla her nâzıra fâl-i mübârek

Hamîde vasfı birle olup âbâd
Bulalar bu kitâbım birle irşâd

Zemîme defterini eyleyip çâk
Rezâ'il vasmetinden olalar pâk

Çü icmâl ile fehm ettin kitâbı
Bu dem tafsîl edem feth ile bâbı

Göresin onda icmâli mufassal
Eresin onda maksûda muhassal

El-Bâbü'l-Evvel Fî-Zikri'l-Mevt

Çü evvel kapısıdır bâb-ı ezkâr
Gerektir dâhil ola ondan ebrâr

Ki ya'nî zikr ede mevtini her dem
Dilerse rûz-ı ferdâ ola ekrem

Şikârı bâz-ı rûhun çün bekâdır
Gözün aç ol yana cânım bakadur

Çün oldur âkıbet dârü'l-karârı
Ona olmak gerektir hem firârî

Varısardır çü kabre ıztırârı
Ziyâret ede geh geh ihtiyârı

Bu dem a'mâl ile hoş kıla âbâd
Kaçan göçse gele ol dâra dilşâd

Ola işbu hikâyet nakd-i hâli
Görüp hâl içre ol ârif meâli

Hikâyet-i Münâsib-i Hâl

Rivâyet olunuptur bu hikâyet
Ki var aksâ-yı Hintte bir vilâyet

Ederler bir kesi şâh-ı cihândâr
Olur on yıl tamâm onlara hod kâr

Kaçan bulur nihâyet aşr-ı kâmil
Onu ma'zûl ederler onda hâsıl

Soyarlar hil'atin tâcın alırlar
Yine evvelki şâlın giydirirler

Onu bir sandala koyarlar ol ân
Biner onun ile bir nice merdân

Ki vardır onda bir hâlî cezîre
Katı mûhiş makâm u gâr-ı tîre

Velâkin çok sibâ' u mûr u mârı
Akârib bî-nihâye yok şumârı

Bulardan gayrı yoktur onda zî-rûh
Olur her kim ki varır onda mecrûh

Ulaştırırlar onu ol makâma
Kimesne nâmın anmaz tâ kıyâma

Bu vahşetle kalısar onda tenhâ
Onun hâlini ancak bile Mevlâ

Çü kişver şehsiz olmaz dinle hâli
Bu dem yola bakarlar ol ahâlî

Kaçan yoldan gele bir şahs-ı mechûl
Onu şâh edinirler sağ u ger sol

Çıkarırlar gedâlık kisvetinden
Giyer zerrîn-i şâhî hil'atinden

Semend-i devlete binip hemânî
Ururlar başa tâc-ı husrevânî

Şu resme kim düzülmüş resm-i şâhân
Onu icrâ ederler ona ol ân

Getirirler onu âhir sarâya
Şeh olur onda a'yân u gedâya

Onun olur cevârî dahi gılmân
Neye kim mâlik idi şâh-ı pîşân

Olur on yıl bu üslûb üzre mağrûr
Sonunda azl ederler misl-i mezkûr

Sürûrun ödemez sonra sübûru
Kıyâmına onun değmez hurûru

Be-âhir ettiler bir şâhı ma'zûl
Yola bakarlar idi sağ u ger sol

Göründü bir şebah şekl-i gedâda
Gelir yorgun ve argın ol fütâde

Yine âdetçe istikbâl u ı'zâm
Kılıp ettiler ona hâli i'lâm

Dedi şahlık kanı kandan gedâlık
Düşer mi hîç gedâya muktedâlık

Beni kon hâlime etmen cefâyı
Ki ben dîbâya vermezven abâyı

Dediler vâcib olmuştur bu ibrâm
Zarar görme kabûl et kılma ârâm

Kabûl etti be-âhir hah u nâ-hâh
Sarâya geldi oldu cümleye şâh

Tasarruf eyledi hep zîr ü bâlâ
Ona râm oldular a'lâ ve ednâ

Çü vâkıf oldu ol âdetlerine
Te'emmül kıldı hâlin yandı sîne

Tefekkürle çerâğ-ı aklı rûşen
Bakıp her köşeyi seyr etti ahsen

Bu dem cem eyleyip erkânı der-hâl
Birin birin bulara sordu ahvâl

Ki n′olmuştur o dem şâh-ı mukaddem
Ne etmiştir amelden benden akdem

Beyân ettiler onun sîretinden
Cezîre içre âhir hasretinden

Dedi hâtırda bu iş oldu peydâ
Cezîreyi varıp kılam temâşâ

Çü âhir olacakven onda âkif
Gerektir kim olam ben ona vâkıf

Dediler bu işi ey şâh-ı ekrem
Kimesne etmedi hîç senden akdem

Dedi vârid durur emr-i mutâ′ım
Ki ola ol husûsa ıttılâ′ım

Eğerçi tahta geçmiş nice nâdân
Meâli kılmamışlar hergiz iz′ân

Tedârik oldu pes şâh ile huddâm
Gemilerle varıldı onda encâm

Görür nefsinde onu vahşet-âbâd
Ne hâne var ne şenlik ferd-i efrâd

Sibâ' u dahi hayyât u akârib
Dolu her köşesi aksü'l-me'ârib

Görür ol yerde şâhân-ı ızâmı
Bedenler hâk olup kalmış ızâmı

Derûnu yandı nice ibret aldı
Velî açmadı onu kalbe saldı

Yine avdet edip çün geldi tahta
Diler dâ'im ere taht ile bahta

Mühendisler getirdi nice üstâd
Derûnunda olanı etti irşâd

Ki yapıla cezîre içre me'vâ
Ola azlinde ona cây u mesvâ

Yapıldı pes sarây-ı hûb u matbû
Uruldu köşe köşe sakf-ı merfû

Akıttılar hem enhâr u hıyâzı
Düzettiler be-her sû hoş riyâzı

Kuruldu mezâri bâğ u bustân
O dem gönderdi kullar hem kenîzân

Dahi esnâf-ı hayvândan mevâşî
Tedârik etti ola nân u aşı

Tenâsül etti gılmân u kenîzân
Tamâm bir şehr ü bâzâr oldu ol ân

Cezîre içre pes çok cavk-i âlî
Olup cem oldu evlâd u ahâli

Demâdem hoş metâ'ı şâh-ı dânâ
Ona göndermedeydi ol tüvânâ

Şu resme eyledi kalmadı noksân
Ona varmağa iverdi dil ü cân

Alıp vasfın onun âyendesinden
Olurdu dem-be-dem cûyendesinden

Çü müddet yetti oldu onda ma'zûl
Çıkardılar sarâydan oldu mahzûl

Çıkarıp hil'atin şâh-ı cihânın
Geyürdiler tonun yine gedânın

Kodular zevrak içre vefk-i mu'tâd
Fenâ şeklinde gerçi leyki dil şâd

Sefîne çün kenâra kıldı ârâm
Onu karşıladı gılmân u huddâm

Ki göndermişti onu gelmedin ol
Onu bilmişti bir bir görmedin ol

Elinde armağan dilde tehiyye
Dilerler edeler şâha hediyye

Cezîre sahnına çünkim kodu pâ
Nisâr ettiler onda çok hedâyâ

Çıkardılar yine şâl-i gedâyı
Geyürdiler libâs-ı pâdişâyı

Rikâbın tuttular bindi semende
Teferrüc ederek bâğ u çemende

Sarâyına gelip erişti tahta
Henûz erdi saâdet birle bahta

Vasl

Hikâyetten haber aldın mı cânâ
Bu ahbârdan eser duydun mu cânâ

Rumûzun anladın mı bu edânın
Ki hasb-i hâlidir şâh u gedânın

Ezel bâğında idi rûh fâhir
Fenâ tîhinde çün oldu müsâfir

Beden mısrına çün oldu mürûru
Onu şâh ettiler buldu gurûru

Çü buldu bunda huddâm u hazâ'in
Dahi her köşesinde çok defâ'in

El ayak göz kulak sâ'ir cevârih
Derûnda akl u fikrinden kavârih

Buları çünki buldu râygâne
Tasarruf kıldın onda eblehâne

Müebbed fikr edip tâc u kabâyı
Verirdin nefse dâ'im müştehâyı

Bu şahlıkta geçinsen sâl ü eyyâm
Be-âhir bulısar devrânı encâm

Bu hil'atten olursun onda ârî
Kefen bezden giyisersin izârı

Koyarlar zevrak-ı tâbûta nâçâr
Kılarsın onda efgân ile bin zâr

Mekân ola sana âhir cezîre
Ki kabrin olısar ol çâh-ı tîre

Ne mûnis ne firâş u ne çerâğun
Ne yastık ne lihâf u ne yarağın

Garîb-i nâ-tüvân u müflis-i zâr
Görünmez kimse hîç ez-yâr u ağyâr

Ne hâdim var ne bevvâb u ne hod zâd
Muhassal her cihetten vahşet-âbâd

Ne revzen var ne der vardır ne derbân
Ne dâye var ne evlâd u ne gılmân

Nihâyet yok velî mûr ile mâra
Göriserdir varanlar ol diyâra

Bu üslûb üzredir çün kabr-i tîre
Ki muhtâc olısarsın bir hasîre

Tedârik birle eyle onu âbâd
İşittin nice kıldı şâh-ı irşâd

Düriş gönder ona türlü metâ'ı
Ki tâ çekmeyesin onda sudâ'ı

Kaçan olsan beden tahtında ma'zûl
Edeler zevrak-ı tâbûta mevsûl

Ulaştıkta şefîr-i kabre tâbût
Ne ki gönderdin onda buluna kût

Pes istikbâl ede a'mâl u tâ'ât
Erişe sana envâ-ı atıyyât

Ki onu etmiş idin evvel irsâl
Bulasın gerçi geçmişti meh ü sâl

Yapılmış bulasın onda sarâyın
Doğa evrâd u ezkârından ayın

> "Önceden kendiniz için yaptığınız her iyiliği Allah'ın katında bulacaksınız." (Bakara, 2/110)

Bunu mi'yâr edin her kâr-ı hayra
Bulursun sıdkını vardıkta kabre

Vasl

Gel imdi mevtini yâd et hemîşe
Nedâmet olmaya tâ sana pîşe

Bulısardır bunun yâdıyla insân
Bekâda rûh u reyhân hûr u rıdvân

Yolum düş oldu Kîmyâ ma'denine
Elin aç tâ sunam sana nümûne

Bu mevtin zikri üç kısm oldu dinle
Birin birin diyem hıfz edip anla

Birisi gâfilin zikridir onu
Kaçan ansa yanar cisminde cânı

Ki şehvâtından ayırır onu mevt
Olur lezzât-ı dünyâ kendinden fevt

Ayırır yâr u dildârından onu
Çıkarır kasr-ı gülzârından onu

Çü tıfl-ı nefsi fikr eyler fıtâmı
Tahammül etmeyip anlar garâmı

Bu ma'nâdan düşer gönlüne haşyet
Olur mevtine kârih zî-fazîhat

Ne cürmün yâd eder ne seyyiâtı
Ne tevbe fikr eder ne fâ'itâtı

Bu nev'a zikr ile çün hubb-ı dünyâ
Tenezzül bulmaya kalbinde kat'â

Müfîd olmaz bunun gibi tezekkür
Tefekkür ver Hudâyâ sen tefekkür

İkinci tâ'ibin zikridir onu
Ayân edem sana ondan nişânı

Ki yâd ettikçe mevtin tâ'ib-i şâb
Dolar kalbine havf-ı Rabb-i Tevvâb

Sebât üzre olur ol tevbesinde
Azâbın görmeye tâ türbesinde

Olur hem tâatinde cüst u çâlâk
Ki ukbâ mezra'ıdır sâha-i hâk

Ki ferdâ ger girem zîr-i zemîne
Bulurum onda a’mâlüm defîne

Bu zikrinden olur bunlar netâyic
Netâyicdir olan aslü’l-havâyic

Vasat hâlinde budur zikr-i makbûl
Onu tahsîl edegör kalma mağlûl

Üçüncü ârifin zikridir onu
Beyân edem zuhûr ede nihânı

Çü vuslat mev’ididir mevt-i ârif
Bu ma’nâdan vefâdır fevt-i ârif

Kaçan mevtin anar ferhân olur ol
Ki ona tuhfedir şâdân olur ol

> “Ölüm mü’minin hediyesidir.” (Aclûnî, Keşfü’l - Hafâ, C. II, s.38, Hadis Nu:2667; Gazâlî, İhyâu Ulûmiddin, C. IV, s.806.)

Ona illet safâdır sıhhatinden
Beşâretler duyar ol rıhletinden

Bu yüzden gussasıdır ayn-ı şâdî
Çü bulur nâ-murâdîde murâdı

Esîr olmaktadır âzâdı onun
Olur iflâs içinde zâdı onun

Görenler cennet içinde me'âbın
Beden zindânının ister harâbın

Kafestir ten demâdem murg-ı cânı
Onu bozmak diler bulsa âmânı

Onunçün İbn-i Hallâc ol derûnu
Der idi yâ sikâtî uktulûnî[1]

Ki mevtimden bulurum ben hayâtı
Gerekmez pes hayât-ı seyyi'âtî

Çü dârımdır benim mirkât u mi'râc
Yaraşır onda ola İbn-i Hallâc

Bu ma'nâdan buyurdu Fahr-i âlem
Ne remz eder kulak tut Zuhr-ı âlem

İşâret eyleyip işbu makâma
Buyurdu nâzır ol hayrü'l-merâma

---

[1] "Ey dostlarım, ey kendilerine güvendiklerim! Lütfen beni öldürün. Çünkü benim ebedî hayatım bu ölümümün içindedir."

> “Safer ayının çıkışını bana müjdeleyene, ben de Cenneti müjdelerim.” (Aclûnî, Keşfü’l-Hafâ, C. II, s.309, Hadis Nu:2421) .

Safer ayı hurûcun kim ki bana
Beşâretler edem ben dahi ona

Beşâretler riyâz-ı cennet ile
Safâ ve zevk ü şâdî rahmet ile

Çü mev’iddir Rebî’ü’l-evvel ayı
Bulurum onda mevtimle rehâyı

Karîb oldukça ma’şûkun visâli
Olur şevk âteşinin işti’âli

Çü ıyd-i ekberimdir mev’id-i yâr
Eğer kurbâna ivsem olmaya âr

Safer çünkim hicâb oldu safâya
Beşârettir hurûcu Mustafâya

Budur çün ahseni bu üç makâmın
Yaraşır bunda ola ger kıyâmın

Velî var bu makâmdan özge hâlât
Dediler kim odur esne’l-makâmât

Budur ol kim bu yolda merd-i tâlib
Ne kârih ola mevtine ne râgıb

Murâd-ı Hakka edip ihtirâmı
Rızâ bâbında kıla hoş kıyâmı

Çıkarıp aradan kendi murâdın
Murâd ede murâdının murâdın

Takıp gerdâna zencîr-i rızâyı
Yedile kanda çekseler fidâyî

Bir olup hep yanında gam u şâdî
Çü ondan geldi fark etmez nihâdı

Safâ sürer ne kim gönderse cânân
Olup merhemle yara ona yeksân

Ne kim mahbûb elinden ola vâsıl
Muhibbin oldur anbârında hâsıl

Onu çün gönderiptir dest-i dildâr
Bu yüzden birdir ona verd ile hâr

Velâ ehli belâdan bil ki efzûn
Olur mahzûz budur esrâr-ı meknûn

Ki nâz ehli ile sâhib-niyâzı
Belâ fark eyler olur imtiyâzı

Ki Mecnûn kâsesin sımakta Leylî
Bunu kasd eylemiştir anla meyli

> "Leylâ'nın, Mecnûn'un kadehini kırmasındaki amacı başkaydı."

Bu bahrin çün kenârına erilmez
Gönül murgu bu pervâza yorulmaz

Rücû eyle koma elden mehârı
Iraklaştırma kârbândan katârı

El-Faslü'l-Evvel Minel-Yesâri Tûli'l-Emel

Bunu bildin yemînden bâb-ı evvel
Zikir bâbıydı dedim onu evvel

Çün icmâlen merâmı bildin ondan
Gel imdi sol taraftan dinle benden

Ki evvel kapısı onun emeldir
Zemîme içre key çirkin ameldir

Eğer ol kapıyı yapmazsa sâlik
Görür ol kapıdan çok çok mehâlik

Ki küfr iklîmidir onun varası
Gelir ol kapıdan dînin ıdâsı

Der-Beyân-ı Hakîkatü'l-Emel

Emel kimdir beyân edem sıfâtın
Bilesin ol le'îmin seyyi'âtın

Emel oldur ki zikr etmez memâtı
Bekâ ile recâ eyler hayâtı

Uzak sanular eyler onda nâdân
Bunu fehm eylemez ki çıka yalan

Tasavvurlar eder bâtıl hevesten
Demez kim uçaram bir gün kafesten

Düzüp vehm ü hayâlden kârbânı
Salar taşra ömür haddinden onu

Olup dünyâ-yı gaddâr ile mesrûr
Unutur mevtini memkûr u mağrûr

Dimâğından uçup lezzât-ı tâ'ât
Konar onun yerine hubb-ı şehvât

Olup hırs ile ol dünyâya meşgûl
Unutur âhiret milkini mahzûl

Dolup dünyâ ile kalbi ser ü pâ
Düşüptür deyr-i kalbinde çelîpâ

Gam u şâdı olup dünyâya maksûr
Hemîn onu sanar meftûn-ı bî-nûr

Televvüsle halel bulup dimâğı
Olur bu cîfenin bir turfe zağı

Yiler bir seg olup bâzâr içinde
Bu halkı durmadan âzâr içinde

Salâtın vakti geldikte o miskîn
Çeker sıklet olur mahzûn u gamgîn

Şürû etseydi sehv ile salâta
Gider kalbi yine ol seyyi'âta

Yönü mihrâba kavgâsında kalbi
Gönül dünyâya sevdâsında kalbi

Düşüp tesbîh mahallinde hesâba
Diler onunla erişe sevâba

Gönül dünyâ ile iyyâke na'büd
Dese ol dem kime olur ta'abbüd

Ne hâlet var gönülde ne huşû'u
Ne secde var yerinde ne rükû'u

Binip hırs atına tîh-i heveste
Yiler sağ u sola fi'l-i abeste

Yapar bâtıl hevesten nice bünyâd
Bunu fehm eylemez ki Âd u Şeddâd

Hevesle yaptılardı nice bünyân
Karâr etmediler içinde bir ân

Hikâyet-i Âd

İşitgil kıssa-i Şeddâd u Âdı
Diyem icmâl ile ondan murâdı

Dokuz yüz yaşamıştı gerçi kim Âd
Velî hîç etmemişti mevtini yâd

Binip tûl-i emel atına mahzûl
Yilerdi sağ u sola durmadan ol

Bu sevdâ hâtırında oldu peydâ
Ki bir şehr-i azîm eyleye inşâ

Bilâd içinde olmaya misâli
Cihânda söylene hem vasf-ı hâli

Harâb olmaktadır cism-i mehîni
Diler ma'mûr ede rû-yı zemîni

Fenâdan rıhletin hîç etmeyip yâd
Diler dünyâ harâbın kıla âbâd

Ne denli var ise âlemde üstâd
Ki mâhir olalar der-ilm-i bünyâd

Kamusun cem edip dedi zamîrin
Yoğurdu va'deden şâdî hamîrin

Dediler fehm edip ey şâh-ı âlî
Mutî'üz emre süflî ve eâlî

Velî ol şehri kim şâh etti tavsîf
Gerek genc-i firâvân dahi çok hayf

Dahi ömr-i dırâz ister bu maksûd
Nice yüz yıl gerek tâ ola mevcûd

Dedi gam yemenüz mâl ü hazîne
Katımda çok durur dahi defîne

Ri'âyâda olan hep mâl ü esbâb
Benimdir kim olur mâni der-în-bâb

Eğer kuvvetle zorun merd-i mağrûr
Velî yâdına gelmez mevt-i pür-şûr

İşitip dediler sem'an ve tâat
Bu fermânına ettiler itâat

Bu dem âfâka gönderdiler a'vân
Ki cem ola ona genc-i firâvân

Ri'âyâda ne kim var sîm ile zer
Dahi yâkût u dürr mercân u gevher

Bu cümle hilye-i nisvân u sıbyân
Alına olmaya bir ferde ihsân

Ne eytâm diyeler ne hod erâmil
Ne duhter diyeler ne hod havâmil

Ne pîr u ne Civân u ne müsâfir
Alına cümleden mersûm-ı vâfir

Çü vârid oldu bu vech ile fermân
Yürüdü her taraf ensâr u a'vân

Ri'âyâ bu sitemle oldu evgâr
Semâya çıktı onda âh ile zâr

Alıp gûşvârı gûştan duhterânın
Kılâdın gerdeninden hem zenânın

Sivâr-ı sâ'idi halhâl-i pâyı
Alıp kopardılar feryâd u vâyı

Çekildi suhreden bennâ ve ırgâd
Çıkar arş-ı ulâya onda feryâd

Nihâyet buldu çünkim zulm ü âzâr
Bununla yaptılar bir şehr ü bâzâr

Tamâm üç yüz yıl içre buldu itmâm
Kalır vasfında âciz akl u efhâm

Tamâm olduğun i′lâm etti mi′mâr
Verildi ona müjde sîm ü dînâr

Bu ahbâr ile çün şâd oldu ol Âd
Bu dem esbâb-ı ıyşı etti i′dâd

Tamâm on yıl bu kâra oldu meşgûl
Safâ ile yine tâ onda mahsûl

Çü ıyş ahvâli de oldu müheyyâ
Salâ etti bu dem erkâna cemmâ

Ki tâ şehr-i İremde cümle a′yân
Olalar zevk ü şâd ile mukîmân

Silip dil çehresinden gam gubârın
Der-âğûş edeler dildâr u yârin

Müebbed oluban şâdî içinde
Safâ ve zevk ede nâdî içinde

Olalar sâha-i ferhatte dil-şâd
Harâb içinde diler ola âbâd

Bu tâs-ı ser-nigûn altında bu kâm
Kime oldu müyesser bula ol hâm

Saçular aldılar erkân u a'yân
Ki şâha tehniyetle bula rıdvân

Bu niyyet üzre göçtü ol şeh-i hâm
Ede tâ kim İrem şehrinde ârâm

Bile göçtü kamu a'yân-ı devlet
Ki yârân ile hoştur zevk-i işret

Bu üslûb üzre birkaç gün sürüldü
Be-âhir menzil-i kurba erildi

Ki ferdâ varalar dârü's-selâma
Vere envâ-ı hil'at hâs u âma

O gece ettiler bir ıyş u bir nûş
Ki gözler görmedi işitmedi gûş

Bu şevk u şâdî içre şeyh eğer şâb
Safâdan gözlerine girmedi hâb

Nihâyet buldu çünkim şâdumânî
Gözet gör n'eyler emr-i âsumânî

Gazab deryâsı cûş etti Hudâdan
Ne mevcler koparır gör kim hafâdan

Meleklerden birine emr-i âlî
Erip der vermegil dahi mecâli

Bu dem sayhayla bu kavmi kıl ihlâk
Ola şol sîne-i ferhânları çâk

Ki bunlar mevti hîç yâd etmediler
Benim havfımla feryâd etmediler

Emel perriyle uçtular yuvadan
Demidir kim ecel ere kafâdan

Emel nat'ında kim ki sürdü atı
Göriser hatve-i evvelde mâtı

Emel tîhinde aldanan serâba
Kalır susuz erişmez ağzı âba

Hemân dem sayha etti onda me'mûr
Ciğerler pârelendi buldular şûr

Hanâcır ağza geldi zehreler çâk
Yudular cân u tenden ellerin pâk

Helâk etti kamusun Rabb-i Kahhâr
Mezâlim kaldı zimmetlerde nâçâr

Emel râhı dürüldü buldu gâyât
Ecel çâhına düştü cümle heyhât

İrem şehrini ol zâtü'l-'ımâdî[2]
O hâl ile kodu ol Rabb-i Hâdî

Velî a'yünden etti onu mestûr
Adendedir dediler şimdi ol sûr

Vasl

Meğer kim bir zamân İbn-i Kılâbe
Yitirdi bir deve düştü tılâba

Aden sahrâsına erdi çü yolu
Tecessüs eyler idi sağ u solu

Erer bir şehre yolu onda nâgâh
Temâşâ kılar onda hikmetu'llâh

---

2 "Direk sahibi (yüksek sütunlarla dolu) ." Fecr, 89/7-8.

Çekilmiş havline bir sûr-ı âlî
Besâtîn ile memlûdur havâlî

Acep üslûb ile tarh olmuş eşcâr
Akar her köşede altından enhâr

Kemâline erişmiş onda meyve
Onu bulan demez ömründe eyve

Çemenlerde açılmış türlü ezhâr
Öter her bir taraf esnâf-ı atyâr

Benî Âdemden onda bulmadı ferd
Tahayyür erdi câna oldu rû zerd

Ki âyâ düş müdür yâhut hayâlim
Kime diyem bu dem ben hasb-i hâlim

Ki bu sahrâda ben kerrât u merrât
Gezipven görmedim bu şehri heyhât

Dahi bir kimseden olmadı mesmû
Ki bunda böyle bir şehr ola matbû

Bu hayretle gelir ol bâb-ı şehre
Görür ol kapısında türlü şöhre

Ki mısrâ'ın düzülmüş sîm ü zerden
Murassâ'dır hem envâ-ı güherden

Açıktır kapısı yok leyki derbân
Kamu sîm ile zerden ferş ü eyvân

Direkler var zebercedden yapılı
Komuşlar taş yerine onda lü'lü

Gezer ol şehri seyr edip tamâmet
Görür her köşesinde türlü ibret

Ki dil etmez onun vasfını takrîr
Cemâd iken kalem eyler mi tahrîr

Oku Kur'ânda gel zâtü'l-'ımâdı
Tefekkür eyle dahi fi'l-bilâdı

> "Direk sahibi (yüksek sütunlarla dolu) İrem şehrine ki ülkeler arasında onun benzeri yaratılmamıştır." (Fecr, 89/7-8)

Arab ger nâkasına bulmadı yol
Velî bir şehre erdi sîm ü zer bol

Gücü yettikçe aldı sîm ü zerden
Pür etti cîbin envâ-ı güherden

Gelip bir künce genci etti pinhân
Seherden gitti ol sahrâya pûyân

Ki erişe gınâya ol diğer bâr
Şu denli oldu ol sahrâda devvâr

Velî hîç bulmadı kândan nişâne
Kime sordu ise düştü füsâne

Çü me'yûs oldu ondan erdi rence
Gelip ol aldığın başladı harca

Velî töhmet edip ahz etti hükkâm
Zarûrî mâcerâyı kıldı i'lâm

Taaccüb eyledi her kim işitti
Bu söz şöhretle âfâka yetişti

Muâviye zamânındaydı bu iş
İşitti Şâmda etti hayli endîş

Ona kâsıdlar irsâl etti der-hâl
Gelip İbn-i Kılâbe söyler ahvâl

Ne kim gördüyse onu etti takrîr
Taaccüb eylediler şâb eğer pîr

Meğer ondaydı ol dem Ka'bü'l-Ahbâr
Getirip pes halîfe etti ihzâr

Dedi hîç var mıdır bir şehr-i âlî
Ki bu ola cihânda vasf-ı hâli

O da mestûr ola ez-ayn-ı insân
Velî bir kimse görüp ede i'lân

Dedi oldur İrem tîh-i Adende
Budur mestûr olan Kur'ân içinde

Bunu gördüm tevârîh içre mesfûr
Ki devrinde ola bu kıssa mezkûr

Devesin isteyü bir şahs-ı ta'bân
Görüp onu ala genc-i firâvân

Vasat ola o keste kadd ü kâmet
Yüzü surh u gözü göktür alâmet

Kılâbe oğluna tuş oldu aynı
Dedi işbu kişidir gözle aynı

Vasl

Bu denli zulm ile bu şehri ol Âd
İmâret kıldı diler ola âbâd

Müyesser olmadı âhir ikâmet
Emel ehline pes budur garâmet

Ki hüsrân üzre ola her cihânda
Melâmette ola bunda ve onda

Elemdir hâsılın çünkim emelden
Ferâgat kıl bunun gibi amelden

Bunu ger leşker-i zikr ile sâlik
Perîşân etmeye bulur mehâlik

Onunçün buyurur Fahr-i kıyâmet
Kulak tut gör ne der Zuhr-ı kıyâmet

> “Ümmetimin başına gelmesinden en çok korktuğum şeyler, arzularına uymaları ve uzun yaşamak ümidinde bulunmalarıdır.” (Aclûnî, Keşfü'l-Hafâ, C.I, Hadis Nu:161; Gazâlî, İhyâu Ulûmiddîn, C. IV, s.810; Kimyâ-yı Saâdet, s.740)

İki mühlik sıfat var ümmetimde
Katı korkarven ondan anla umde

Birisi ittibâ etmek hevâya
Biri tûl-i emel fehm et dirâye

Buyurur hem geri ol Fahr-i sâdât
Bizimçün fezkurû hedâme'llezzât

> “Ağızların tadını bozan ve toplulukları dağıtan ölümü çok zikredin.” (Gazâlî, İhyâu Ulûmiddîn, C. IV, s.523)

Tefekkür birle mevti eylegil yâd
Ki hedm olur bununla nice bünyâd

Nice şîrîn dehânı telh eder bu
Safâ ve şâdumândan selh eder bu

Nice cem ehlini eder perîşân
Demez hüsn ehlidir yâhut perî-şân

Nice gül-ruh benefşe-zülf bu merg
Rezâletle salar toprağa çün berg

Nice tûtî-lisânı lâl eder bu
Nice hoş-hâli hem bed-hâl eder bu

Nice nâz ehlini salar niyâza
Nice zer kadri hem satar piyâza

Nice ra'nâları pejmürde eyler
Mülâyim-tab iken efsürde eyler

Dilersen düşmeye okun yabana
Emel tîrin koma kavs-i kemâna

Bu merta'da yürüme şâd u mesrûr
Ki sayyâdındır âhir mevt-i pür-şûr

Gadât ü her aşîde onu zikr et
Ne ı'dâd eyledin gel onu fikr et

Ki uddetle varasın onda kabre
Seni ahz etmeden envâ-ı hasre

Ki ol gâfil gibi olmaya hâlin
İşit bu kıssayı anla meâlin

Hikâyet-i Gâfil

Var idi bir zamân bir merd-i câhil
Me'âd u mebde'inden hayli zâhil

Umûr-ı dünyeye meşgûl idi ol
Bekâ emrinde hoş ma'zûl idi ol

Tezekkür kapısın ol eyleyip sed
Emel bâbını açmıştı müebbed

Ona iklîm-i küfrün armağanı
Amânîden gelirdi şâdumânı

Gelirdi ol kapıdan mevc-ber-mevc
Şeyâtîn leşker ile fevc-ber-fevc

Edipti kalbini kârbân-sarây ol
Buluptu cünd-i şeytânî ona yol

Konup göçmekte idi cünd-i şeytân
Yolun kesmişti ondan cünd-i Rahmân

Bu hâl ile ederdi kesb-i dünyâ
Dilinden dûr oluptu yâd-ı ukbâ

Meges gibi demezdi pâk ü nâ-pâk
Konar her cîfeye gördükte bî-bâk

Seg-i nefsin salıp bâzâr-ı hırsa
Oluptu mübtelâ âzâr-ı hırsa

Ciğer cenginde pür-kavgâ idi ol
Bu bâzâr içre bir rüsvâ idi ol

Bu kesb ile çoğaldı çünki mâlı
Dimâğı buldu ondan ihtilâli

Ki seçmez oldu hîç hıll ü harâmı
Olup bâzâr içinde bir harâmî

Göçüp kalbinden onun nûr-ı îmân
Konuptu yerine zulmât-ı şeytân

Emel bâbında açılmıştı çün yol
Denî sevdâya düştü onda mahzûl

Seg-i bâzâr olup ol merd-i bî-hûş
Hemân kuyruk salar dünyâ dese üş

Dimâğından uçup lezzât-ı tâat
Ne cum'a meyli kaldı ne cemâat

Çü İslâm göçtü hâlî kaldı meydân
Konar yerine ol dem cünd-i şeytân

Harîm-i dilde çünki kondu gaddâr
Metâ-ı dîni gâret etti yek bâr

Takıp zencîr-i şehvâtı kuvâya
Esîr oldu bu dem nefs-i hevâya

Çü fırsat buldu ol iblîs-i hannâs
Eder kalbini vesvâs ile is pas

Nasîhat sûretinde dedi bâtıl
Ki ey ırgâd-ı vâris olma gâfil

Bu zahmetlerle cem ettin çü mâlı
Ecel erse n'olur anla meâli

Onu tâlân eder ol dem akârib
Olur her birisi sana akârib

Yürü var ıyş u nûş eyle müdâmî
Bu kesbinden alagör bâri kâmı

Değil bâkî çü hengâm-ı civânî
Ganîmet bil elindeyken sen onu

Geçirme fırsatın vaktini nâgâh
Ki tâ etmeyesin feryâd ile âh

Vefâ etmezse mâlın olma ma'lûl
Yine kesb edesin âsân durur ol

Bu nev'a türrehâtı etti ilkâ
Kabûl etti onu ol nefs-i eşkâ

Bunu fehm etmedi işbu fütâde
Ki dünyâ zuhr ola dârü'l-bekâda

Bu niyyetle alır pes nice gılmân
Ki dîn yağma eder her biri fettân

Tetebbu eyleyip dâr u diyârı
Alır hasnâlarından çok cevâri

Kimin sâzende etti kimi rakkâs
Nukûd-ı dînine her biri nakkâs

Katına cem olup bir nice füssâk
Mülevvesler kamusu ehl-i gassâk

Tutup bu nushunu şeytânın ol gûl
Bu dem fısk u fücûra oldu meşgûl

Gehî gılmân ile lu'b u hevâda
Savurdu hırmen-i ömrünü bâda

Cevâr ile gehî zevk u neşâtı
Sürerdi unutup râh-ı sedâdı

Olurdu rûz u şebde bâde-peymâ
Dökerdi kanını hayfâ ve hayfâ

Gehî sekrân olurdu gâhî hayrân
Hevâsından değildi hâlî bir ân

Kaçan ayık ola ol merd-i meftûn
Olurdu nerd ü şatranc ile mağbûn

Hevâ ile geçip subh u mesâsı
Cenâb-ı Hakka etmezdi misâsı

Boyanıp cümleten reng-i fücûra
Oluptu zümre-i şeytâna suhre

Necâset çâhına düşmüştü ma'yûb
Televvüsle tamâm olmuştu mekrûb

Bu hâlât üzre bir gün halvetinde
Safâ ve zevk ederdi sıhhatinde

Hemân dem işbu demdir diye nâdân
Edipti sînesin şevk ile üryân

Safâdan sığmaz idi cânı cisme
Şetâretler ederdi işbu resme

Ecel peyki erişip onda nâgâh
Girîbânın tutar pes hâh u nâ-hâh

Dedi bildin mi ben kimem beyân et
Dedi hîç bilmedim lutf et ayân et

Dedi Azrâ'ilem ey merd-i gâfil
Hudâ ve hidmetinden şöyle zâhil

Çü geldim kabz edem ruh-ı habîsin
Bu levhten hakk edem şahs-ı hasîsin

Hevâ nat'ında sürdün nice gün at
Demidir kim edem bu lu'bla şeh mât

Bu lezzâtından eyleyem seni dûr
Ola şehvât-ı fânî sana pür-şûr

İşitti nâm-ı Azrâîli ol merd
Ödü sındı feza'dan oldu rû zerd

Düşüp endâmına lerze tamâmet
O sâat koptu başına kıyâmet

Hemân dem dar olur tâc u metâ'ı
Safâsı ref olup geldi sudâ'ı

Şarâbı şerr olup sükr-i memâtı
Gözüne hâb eder rûz-ı hayâtı

Ona hâr oldu ol dem hâl-i gılmân
Sinân-ı ta'n olup çeşminde müjgân

Dehânı telh olup şîrîn şarâbı
Verir zehr-i helâhilden cevâbı

Ona şîven olup âvâz-ı sâzı
Musîbetten açar perde hicâzî

Terâne yerine feryâda başlar
Koyup kârın yeni bünyâda başlar

Olur hande yerine girye ceyhûn
Safâ yerine kalbi gamla meşhûn

Bırakıp nâzı envâ-ı niyâza
Düşer almaz velî kimse piyâza

Tevâzu rûyunu kor hâk-i acze
Tezelzül birle der merd-i azîze

Ki ey kudsîler içre pür-mehâbet
Keremden bana ver bir hafta mühlet

Müşevveş işlerim tashîh edem tâ
Koyam Hak yoluna ben dahi bir pâ

Tutam takvâ yolunu hemçü ebrâr
Katıma gelmeye bir dahi eşrâr

Yakîni fehm edip gitti gümânım
Henûz fehm eyledim sûd u ziyânım

Uyandım hâb-ı gafletten uyandım
Velî nâr-ı nedâmet birle yandım

Bu minvâl üzre gerçi etti lâbe
Velî Azrâîl almadı hesâba

Der ey nâdân u ahmak bülh-i nâkâm
Bu a'zârın yeri yok geçti hengâm

Müfîd olmaz bu esnâda nedâmet
Demidir veresin şimdi emânet

Ki ben kâdir miyim te'hîre heyhât
Sana mühlet verilmez fât-mâ-fât

Tutuptun nush-ı şeytânî derûnu
Olup bir merd-i mel'ûnun zebûnu

İşitmedindi hîç pend-i Hudâyı
Ki Kur'ân içre etmişti edâyı

> "Doğrusu mallarınız (ve evlatlarınız) sizin için bir imtihandır." (Tegâbün, 64/15)

> "Dünyadan da nasibini unutma." (Kasas, 28/77)

Kulak hem tutmadın nush-ı Resûle
Edinmedin onu ol dem vesîle

"Aşırı isteklere tâbi olmayınız." (Hadis) .

Bu dem kim dinleye beyhûde özrü
Ki sen sana edipsin işbu gadri

İşitti çün hitâb-ı pür-itâbı
Perîşân oldu hâli gitti tâbı

Vücûdu hırmenine düştü âteş
Telehhüs etti miskîn onda segveş

Yine dedi tazarru'la o nâdân
Doludur sîm ü zerle nice himyân

Dahi esb ile ester sad tavîle
Nefâ'is emti'a hem böyle böyle

Sana bu cümleyi edem teberru
Eğer bir gün kabûl etsen tazarru

Bu beyhûde söze etmeyip ısgâ
Yapıştı unf ile teng oldu dünyâ

Tenezzül eyleyip bu merd-i mihnet
Dedi bir sâat için bâri mühlet

Bu def'a vermeyip hergiz amânı
Yapıştı kahr ile almağa cânı

Dedi hasretle ol miskîn-i pür-zâr
Ne kem kâlâ imiş dünyâ-yı gaddâr

Ki verdim vermedi mahsûl-i ömrü
Kesâda düştü hîç olmadı kadri

Ne kıymetli imiş enfâs-ı insân
Ki âlem kıymet olmaz ger ola ân

Dirîğâ hasretâ ömr-i azîzi
Hevâya verenin var mı temîzi

Ki ömrüm Yûsufun esmân-ı bahse
Satıp erdim bu dem hüsrân-ı bahse

Cehâlet destile ömr-i girânı
Bu nâr-ı şehvete yakmışım onu

Dahi mahsûl-i cânı bu fütâde
Savurmuşum yele râh-ı fenâda

Kilîm-i dînimi hayfâ ve heyhât
Aparmış bilmedim bu seyl-i şehvât

Deyip cânını teslîm etti nâkâm
Budur gâfillere mahsûl-i encâm

Har-ı lengîne tahmîl etti evzâr
Yüzü kara tehî-dest ü işi zâr

Yöneldi Hazret-i Kahhâra cebrî
Metâ'ı bunda kaldı gitti cimri

Temsîl-i Hunfesâ

Şuna benzer bu emsâlin misâli
Kulak tut sana diyem hasb-i hâli

Şu bir hayvân ki adı hunfesâdır
Onun hâlini yâd etmek revâdır

Bahâr eyyâmı ger bulsa necâset
Bilirler pes onu ayn-ı ganîmet

Onu bûyundan anlayıp ol emsâl
Üşer her köşeden üstüne der-hâl

Olup cem'iyyet-i kübrâ-yı ârâm
Durur pes üstüne bâzâr u hengâm

O dem her biri sunup ona dendân
Tamâm ıyş edinirler şâd u handân

Bu nev ile bulur çünki harîdâr
Revâca düşer onda necs-i murdâr

Erip bâzârına ger meyyit-i tâm
Alır her biri ondan şevk ile kâm

Çün olur zâhir u bâtın mülevves
Onunla kâni olmaz ol muhabbes

Nevâle etmek için ol habîsi
Yuvalaklar düzerler her birisi

Bozulur çünki bâzâr-ı necâset
Eder her biri küncüne azîmet

Yuvalarlar onu mesnâ ve ferdâ
Zahîre etmek için onda ferdâ

Sürer durmaz firâz u geh nişîbe
Bedel etmez onu veznince tîbe

Nice günler çeker yolunda zahmet
Gelince tâ inine ol habâset

Çü sığmaz inine ol teng-i murdâr
Düşer câhına kendi hôr ü pür-zâr

"Ey hayırlılar, iyilik edin iyilik!"

Vasl

Budur bâzâr-ı dünyânın misâli
Ki dedim bunda sana hasb-i hâli

Metâ'ı levs ü tâlib hunfesâdır
Bunun mısdâkı kavl-i Mustafâdır

> "Dünya bir leştir, onu isteyen köpeklerdir." (Aclûnî, Keşfü'l-Hafâ, C. I, s.492; Gazâlî, İhyâu Ulûmiddîn, C. III, s.469)

Ki her kanda olursa bûy-ı dünyâ
Hemân cem olısar her seg-i sîmâ

Ki seçmez ekseri hıll ü harâmı
O hayvân gibi cem eyler hutâmı

Çü bulur tab'ına lâyık metâ'ı
Sürer her köşeye bilmez sudâ'ı

Kimi Hind'e çeker kimisi Sind'e
Ne şehde benzetir onu ne kande

Kimi garba sürer kimisi şarka
Kimi Efrence ve kimi Irâka

Cu'alveş çünki lezzât aldı nâdân
Ona yakın gelir Şîrâz u Şirvân

Yetip va'de dağıldıkta bu bâzâr
Getirir kabrine onu ol evgâr

Çü hırsından onu düzmüştü tafra
Düşer kabre kalır ol mâlı taşra

Vasl

Emel çün anladın dâ'-i udâldir
Onu derk eylemek hayli kemâldir

Ki derdin bilmeyen dermâna ermez
Selâmet varmayan cânâna ermez

Bu derdin gel taleb eyle ilâcın
Düzülmüştür bununçün çok ma'âcin

Çü derdin anladın dermânı gözle
Bu bâbda denilen fermânı gözle

İlâc-ı Tûlü'l-Emel

Kaçan bu derd olursa sende peydâ
Devâsın iste kalma şöyle rüsvâ

Tefekkür eyle kim bu illet ü derd
Sebeb n'oldu ki oldun ona peyvend

Eğer olduysa dünyâ sevgisinden
Gider ol sevgiyi cehd eyle senden

Budur onun ilâcı gayrı olmaz
Sebeb def olmasa sayru sağalmaz

Eğer cehlinden ise işbu emrâz
Düriş ref et onu ey merd-i murtâz

Digil nefsine ey meftûn u mağrûr
Bugün yarın ölürsün olma mesrûr

Kirâ ile durur cânın bedende
Çıkarırlar onu müddet erende

O demde varısar tâlâna mâlın
Irak görme bunu budur meâlin

Ganîmet gör bu mâl ü bu hayâtı
Verip hubsu alagör tayyibâtı

Azîz iken olur evlâdın eytâm
Gözü yaşlıcalar nâşâd u nâkâm

Helâlin âhara hem-ser olısar
Ona sa'yın o dem ebter olısar

Düşüp bâzâra gılmân ü cevâri
Ediser her biri nevhayla zârı

Çığıra mâl-i meyyit deyü dellâl
Kimindir mâl o dem ma'lûm olur hâl

Tavîlin çözülüp kaçar katârın
Bıraka sârbân elden mehârın

Ne hâdim kala hânende ne mahdûm
Sarâyın içre nevbet-zen ola bûm

Soyulup perde boş kala dîvârın
Anâkib ola bu dem perdedârın

Gidip ondan kamu bevvâb u hâdim
Olalar gayrılar bâbına âzim

Bu nev'a eyleyesin ona takrîr
Kala sadrında işbu nakş u tasvîr

Emel râhını şâyed kıla kûtah
Mülevves kalmaya ol yolda ebleh

Gehî bu resme de ey bî-basîret
Sefer etmedi mi evlâd u cîret

Nice gül yüzlü evlâdın çerâğı
Söyündü sende gel eyle yarağı

Soyup atlâsını nâzik bedenden
Ona don dikmedin mi şol kefenden

Onu tâbûtuna sen koymadın mı
Gözünle görmüş iken doymadın mı

Müzeyyen hücresinden ey figâre
Elinle koymadın mı kabr-i târa

Çü saldın hâke bu senden doğanı
Kalır mısın sen iz'ân eyle onu

Gel insâf ile bak etrâf-ı şehre
Seninçün muntazır evlâd ü cîre

Dahi âbâ ve ecdâd ü akârib
Aşîret sâ'ir ahbâb ü ecânib

Seninçün muntazırken bu cemâat
Senin bu gafletin turfe hamâkat

Emelden çünki âteş yaktı igvâ
Bu âb-ı nush ile gel eyle itfâ

Ki nârın âb ile olmaya bahsi
Bu âb ile yuyagör işbu levsi

Bununla cümleten olmazsa zâ'il
Umaram za'fa erip ola zâ'il

Kanâat etme bu zikr ile âmî
İşit sâhib-nefesten bu kelâmı

Hikâyet-i Latîfe

İşit ol Hazret-i Îsâ-yı pür-nûr
Giderdi bir yola zikr ile mesrûr

Erer yolu be-nâgâh kûhsâra
Erişir onda bir hoş murgzâra

Ki onda bir sürü koyun kuzusu
Yayılıp ıyş ederler her birisi

Velî bir kuzucak var şâd u ber-kâm
Seğirtir her taraf hîç etmez ârâm

Çü çıkmış ana rahminden fezâya
Neşâtından sığışmaz ol araya

Gehî sıçrar gehî raksân olur ol
Gamı yoktur katı ferhân olur ol

Görüp onu Mesîh etti ucâbî
Edip nefs-i nefîsine hitâbı

Henûz gelmiş cihâna câneverdir
Velî gurk-i ecelden bî-haberdir

Eğer olsaydı bu mevtinden âgâh
Başına dar olaydı bu çerâgâh

Sereydi merta-ı gamma sumâtı
Ferâmûş eyleyeydi bu neşâtı

Dahi yâd etmeyeydi hurd u âşâm
İşi veylâ olaydı her seher şâm

Deyip yanına vardı ol sütûrun
Yapıştı gûşına ol pür-gurûrun

Dedi ey merta-ı şâdîde güm-râh
Müsellem sanma sana bu çerâgâh

Ne denli yer içersen şâd u ber-kâm
Ona kıymet bu cânındır serencâm

Ecel gurku seni sayd eder âhir
Yürüme bu fezâda şâd u fâhir

Deyip kendi işine gitti server
Kuzunun hâli n'oldu gör birâder

Bu ahbârı çü gûş etti kemîne
Hamel burcundan indi san zemîne

Fezâ dar oldu başına za'îfin
Yaşı ceyhûn olup onda nahîfin

İçipti çünki gûşından bu dürdü
Ona zehr oldu hep âşâm u hurdu

Ferâmûş eyleyip âb u nebâtı
Tezekkür eyledi hâl-i memâtı

Bu gamla şöyle lâgar oldu hayvân
Sürünün ardına kaldı o ta'bân

Yine günlerde ol sultân-ı fîrûz
Çü avdet etti ol sahrâya yeğ rûz

Görür ol kuzucak zâr u şikeste
Bilir olmuş haberden gönlü hasta

Suâl eder çobâna ol güzîde
Ki n'oldu bu kuzuya bu sürüde

Ki ben görmüş idim bir demde bunu
Değildi gam u hüznün hîç zebûnu

Ne ârız oldu cismine za'îfin
Ne nev'a hastadır işbu nahîfin

Dedi çôbân ona ey merd-i pür-nûr
Cemâlin nûru kıldı cânı mesrûr

Şetâretle yürürdü kuzucağım
Selâmetle olurdu kuzucağım

Tutup bir gün bunu bir şahs-ı mechûl
Kulağına ne koydu bilmezem ol

Hemân dem kuzucağım hasta oldu
O demden bu deme dem-beste oldu

Neşâtı gitti gâyet oldu mahzûn
Bilinmez n'eyleyem hâli diğer-gûn

Dedi server ki ey çôbân-ı gâfil
Ben idim ol kişi gel olma zâhil

Ki bir söz demişem gûşuna onun
Halel ondan erer hûşuna onun

Sözüm lâgî değildi hoş haberdi
Velî ma'nâda ol semden beterdi

Dedi çôbân o dem ey merd-i hoş-rû
Beyân eyle işitem kim nedir o

Açıp hikmet dehânın onda Îsâ
Dedi hoş dinle onu edem ilkâ

O bir sözdür ki herkes söyler onu
Velî gafletle görmezler ayânî

Dilersen edesin hakk ile iz'ân
Gider ol penbeyi gûşundan ey cân

Çü nerm etti onu enfâs-ı Rahmân
Teveccüh birle ısgâ etti çôbân

Dedi Îsâ o dem el-mevte el-mevt
Ki kimse kalmayıp hep olısar fevt

Vasl

Çün erdi ona enfâs-ı hevilnâk
Tutup lerze pes oldu sînesi çâk

Asâsın attı elden ol dem ilkâ
Dahi gör n'eyleye enfâs-ı Îsâ

İşine gitti Îsâ kaldı çôbân
Yürür sahrâda şöyle mest ü hayrân

Bu semmi çünki gûştan eyledi nûş
Olup bu şerbet ile onda bî-hûş

Bu sahrâ dar olur onda başına
Bu fikretten eli varmaz işine

Ki der nefsine ey merd-i beyâbân
Bu sahrâda gezersin misl-i hayvân

Nedir her sûya bu beyhûde reftâr
Nedir bu hürr ü hüş beyhûde güftâr

Düşüp ardına hayvânın seher şâm
Olur gafletle her gün sana ahşam

Çü kalmadı bu fikretten huzûru
Verip ashâbına ol dem fütûru

Uyanıp gafletinden oldu âgâh
Bu dem der hürr ü hüş yerine Allâh

Bulup bir künc-i gâr içre ferâğın
Hulûs ile görür mevte yarağın

"Ey hayırlılar, cömertlik edin cömertlik."

Vasl

Gel imdi kıssayı fikr eyle yârâ
İberler al değilsen seng-i hâra

Semâ-ı mevt ile gör n'oldu hayvân
İşittin n'itti çôbân-ı beyâbân

Senin zu'munca sen kâmil geçersin
Tezekkür emrine âmil geçersin

Sana hep enfüs âfâk derken el-mevt
Dahi sen duymamışsındır nedir fevt

Okursun gece gündüz küllü men fân
Ne hâsıl kılmadın ma'nâsın iz'ân

Yürü Îsâ nefesten al bu dersi
Ki ondan yeğ duyısarsın bu bahsi

Musîbettir ki bunda uyuyasın
Musallâ taşı üzre uyanasın

Çalarlar nakdini ol senge âhir
Mehek taşıdır ol ey zü'l-mefâhir

Ki onda bilinir kadr ü ayârın
Düriş tahlîse harc et rûzgârın

Tef-i mevtten söyünmedin çerâğın
Gel imdi eylegil mevte yarağın

Budur devr işi yakar bir çerâğı
Verip envâ-ı ni'metle ferâğı

Ziyâ ile kaçan bulsa kemâlin
Ona üf der dahi vermez mecâlin

Budur hem rûzgâra ahd u kânûn
Sana su verse döker yerine hûn

Eğer nân verse alır yerine cân
Bir oh demeğe ettirir bin efgân

Eğer lâg ile etse merhabâlar
Bu lu'b ile müheyyâ bil cefâlar

Murâdın şehdi sanma râygândır
Kim onun kıymeti bu tatlı cândır

Öperken ısırır sakın zamâne
Budur işi seninle câvidâne

Bunu fehm eyleyip ashâb-ı irfân
Fenâya açmadılar dîde-i cân

Velî cânâna verdiler o cânı
Zihî ribh-i semîn-i câvidânı

Elbâbü's-Sânî Mine'l-Evsâfi'l-Hamîde Mine'l-Vâdiyyi'l-Yemîn Ve'l-Medîneti'l-İslâmi'l-Kanâat

İkinci kapısı ez-şehr-i İslâm
Açılır sana şâhım eyle i'zâm

Kanâattir ki ol vasf-ı senîdir
Bunun mevsûfı merd-i müntehîdir

Kanâatten kime kim bâb-ı zerrîn
Açılır olmaz ol dâreynde gamgîn

Kanâatte kimin açılsa fâlı
Be-külli hûb ola hâl ü meâli

Kınâ'dandır kanâat iştikâkı
Gel imdi perdelen bırak nifâkı

Arûs-ı Hak durur çün evliyâsı
Kınâ altında hoştur dil-rübâsı

"Denilir ki evliyaullah Allah'ın gelinleridir."

Hevâ-yı hırsa kaptırma kınâ'ı
Dökülür âb-ı rû sıma fükâ'ı

Kınâ'ın muhkem et görmeye gözler
Fevâhişten sayılır perdesizler

Harîdâr ol açam bir nev'a dükkân
Ne dükkân belki açam sana bir kân

Ona dellâl olup serpem kınâ'ın
Bilesin neydiğin onun metâ'ın

Bu bir kâlâ durur ey merd-i bâzâr
Ulü'l-ebsâr olur buna harîdâr

Hakikatü'l-Kanâat

Kanâat oldur anla ey hudâvend
Ola bir kimse fakr ile ıyâl-bend

Ne kim mevcûdudur ede kanâat
Onu ni'met bilip kıla kifâyet

Gönülden râzî ola ol Hudâdan
K'ona kısmet kılıptır ol atâdan

Dahi bir ferde kılmaya şikâyet
Budur marzî-i Hak râh-ı hidâyet

Hudâsına da arz etmeye hâlin
Gönülden ketm ede her dem suâlin

Diye lâyık mıdır ki abd-i miskîn
Hudâsı bilir iken onu gamgîn

Edeb terk ede kıla arz hâli
Ki küstâhî durur onun suâli

Kulun hâline ilmi bestür onun
Kanâattir işi abd-i gedânın

Kanâat kapısı oldukça meftûh
Kapanır hırs kapısı şâd olur rûh

Gelir ondan fütûh-ı bî-nihâye
Bu mi'râca çıkagör pâye pâye

Kanâatle semâya ağdı Îsâ
Salıp Kârûnu yere hırs-ı dünyâ

Kanâatle işittin şâh-ı esnâ
Erişti kâbe kavseyn 'e ev ednâ

İşittin zümre-i sahb-ı kirâmı
Onunla buldular bu zinde nâmı

Velâkin Sa'lebe ol abd-i meftûn
İşittin hırs ile olmuştu mağbûn

Hikâyet-i Ümmi'l-Mü'minîn Âişe-i Sıddıka (R.A)

İşit bu kıssayı ey merd-i ma'nî
Ki Âişe anadan oldu mervî

Habîbullâh çün etti irtihâli
Bu hasretten perîşân oldu hâli

Bu dem ferhat kapısın eyleyip sed
Geçip mihrâb-ı mihnette olup ferd

Çü gaybet eyledi Tâ Hâ vü Yâ Sîn
Oturdu hücresinde çekti yasın

Nice ay çıkmadı ol perdesinden
Ayılmadı bu fürkat gussasından

Nice günlerde bulmadı taâmı
Taâm edindi kendiye sıyâmı

Kanâat birle ermişti gınâya
Onunçün iltifât etmez fenâya

Kanâ't dersini ol ümmü'l-ahbâb
Resûlu'llâhtan okumuştu her bâb

Bu dehre hîç eder mi ihtiyâcı
Kapıya ger gele başında bâcı

Velî ol çâr yâr u sâ'ir ashâb
Gelip her gün kapıya zâ'irü'l-bâb

Havâyicden ne kim lâzımdır onda
Kamu ihzâr ederlerdi derinde

Edeble arz ederlerdi o şâna
Budur lâzım olan pes hâdimâna

Alırdı gâhî ondan kadr-i hâcet
Ki tâ def ola za'f ile mecâat

Gelir bir gün ona bir merd-i tâcir
Ki tüccâr içre oldu merd-i fâhir

Muhibb idi be-gayet hânedâna
Nice deprendi gör kim merdümâna

Helâl kessâb idi hâlî ribâdan
Hulûs ehli idi ârî riyâdan

Azîmet eyleyip geldi kapıya
Kapıyı dakk edip durdu tapuya

Gelip bir hâdime durdu verâdan
Dedi kimdir nedir maksûd buradan

İşitip onu şâd oldu kemîne
Senâlar kıldı Ümmü'l-mü'minîne

Dedi kulam der-i sultâna geldim
Garîbim hânedân-ı hâna geldim

Velî bir berg-i sebzim var elimde
Kusûr u acz ü özrüm var dilimde

Dilerim ki onu etmeye merdûd
Be-câh-ı Mustafâ mahbûb u mevdûd

Hediyyem var helâlden hânedâna
Kabûl etsin buyurmasın bahâne

Meğer yüz bin diremdi ol hediyye
Zer-i hâlisti çün sâhib-atıyye

İşitti hâdime arz etti hâli
Olan kâli dahi mâl-i helâli

Hulûsun tâcirin çün bildi der-hâl
Dedi oldu kabûlüm etsin îsâl

Kabûlün çünki gûş etti o dil-şâd
Ona şükrâne kullar etti âzâd

Dahi fakr ehline çok kıldı îsâr
Hulûsuna taaccüb etti huzzâr

Getirdi mahzarına onu hâdim
Görüp ol mâlı pes zâtü'l-mekârim

Dedi ey hâdime gördün mü âyâ
Resûlu'llâh evinde bunca dünyâ

Ki etmiş ola ol bir dem karârı
Deyip etti derûnundan firârı

Hemân dem emr edip ol sadr hezârî
Üleştirdi ve buldu bahtiyârî

Komadı ol gece bir habbe ondan
Kanâat bu durur gel gör yerinden

O gün sâim idiler ittifâka
Taâmdan yoğ idi bir lokma kat'â

Te'essüf eyleyip ol hâdime zâr
Dedi hîç komadın bir habbe ey yâr

Ki onunla alaydık bir taâmı
Açaydık ol taâm ile siyâmı

Dedi vaktinde etseydin ger i'lâm
Komak olaydı şâyed behre it'âm

Velî sabr eyle arz etme mecâat
Kanâat beytidir beyt-i risâlet

Takrîb

İşit günlerde ol Sultân-ı kevneyn
Fedâ olsun yoluna cân-ı kevneyn

Gelipti hücreme nevbetle ol şâh
Taâmdan nesne hîç yoğ idi nâgâh

Dedi yâ Âişe var mı taâmın
Ki yaktı cevfimi harrı siyâmın

Dedim ey gözlerim nûru saâdet
Taâm yok bende de var bu mecâat

Dedi yâ Âişe sabr eyleyelim
Koyup nefsi rızâyı gözleyelim

Kesip dünyâ taâmından hevâyı
Bulalım açlık içinde safâyı

Ki sıddîklar taâmıdır mecâ'et
Onunçün aldılar ondan halâvet

> "Allah'ın yedirdiği yemek açlıktır. Açlık, sıddîkların bedenlerini diri tutar." (Mevlânâ, Mesnevî-i Şerîf, C. IV, s.329; C.V, s.345-346.)

> "Nitekim şöyle de denmiştir: "Açlık, bilgi yağdıran bir buluttur. Tokluk ise bilgisizlik ve cehâlet yağdıran bir buluttur." (Ebu Yezîd Bistâmî'nin bir sözüdür. Gazâlî, İhyâu Ulûmiddîn, C.III, s.195.)

Yağar açlık göğünden ilm ü hikmet
Doğar tokluk zeninden cehl ü zulmet

Maârif isteyen kalmadı cû'a
Devâ-yı nâfi oldu çün mecâ'a

Deyip etti salâtına şürû'u
Yapıştı asla terk etti fürû'u

Salâtından çün aldı hazz-ı vâfir
Diledi istirâhat ede âhir

Maârif şehdi akardı dilinden
Kuşağın çözdü ol sâat belinden

Miyânından döküldü pes yedi taş
Onu gördükte döktü gözlerim yaş

Figân edip dedim ey nûr-ı levlâk
Düzülmüşken senin aşkınla eflâk

Ne lâyıktır ten-i pâkinde ahcâr
Düşer mi dâmen-i pâkinde her hâr

Dedi kim yâ Hümeyrâ bu suâli
Çün ettin dinle benden hasb-i hâli

Ki kankı hücreye vardımsa nâgâh
Bulunmadı taâm el-hükmi li'llâh

O şeb su birle ettim onda iftâr
Yürek salınmamakçün kodum ahcâr

İşittim bunu bağrım şerhalandı
Dedim ey âlem-i gaybın bülendi

Ki mahbûb-ı Hudâsın şüphemiz yok
Ne dilersen verilir az ü ger çok

Niçin yoktur senin dünyâya meylin
Serâser olmuş iken hep tufeylin

Dedi benden işitgil yâ Hümeyrâ
Gözün gönlün işitgil yâ Hümeyrâ

Benim katımda bu dünyâ-yı fânî
Ba'ûza perrine olmaz müsâvî

Cenâb-ı Hakka açan çeşm-i cânı
Asar mı kirpiğe milk-i cihânı

Hümâ-yı kudsîyem ben sanma kerkes
Hümâ konar mı sifle sözünü kes

Şu bâzın ki şikârı kâbe kavseyn
Ola menzil olur mı ona süfleyn

Zarûrât-ı bedendir hurd u âşâm
Ve ger ne zayf-ı Hakkam ben her ahşam

> "Ben, sizin gibi değilim; Rabbimin yanında gecelerim. O beni yedirir, içirir." (Muînüddin Muhammed Emin Hirevî, Mearicü'n-Nübüvve, s.74)

İşittim bu cevâbı kâni oldum
Gönül göz duydu sanma câyi oldum

Vasl

İşit nu'mân-ı dînin bu hitâbın
Gönül levhine yaz her bir cevâbın

Kanâat dersini gel oku ondan
Yuyasın levs-i hırsı levh-i cândan

Duyasın âlem-i gaybdan haberler
Erişe cânına ondan eserler

Yumasın sen de çeşmi mâ-sivâdan
Uçunca açmayasın bu yuvadan

Kanâat kapısı oldukta meftûh
Gelir yardımcılar râhat olur rûh

Açılmışken sana fâl-i beşâret
Onu sedd eylemeklik zî-hasâret

El-Faslü's-Sânî Mine'ş-Şimâli'l-Hırs

İkinci kapısı bâb-ı yesârın
Tama'la hırs durur anla hasârın

Mukâbildir kanâat bâbına ol
Biri birine zıddır bu iki yol

Gönülde hâsıl olsa hubb-ı dünyâ
Kanâat kalkar ondan ey dil-ârâ

Açar tedrîc ile hırsın kapısın
Diler vîrân ede takvâ yapısın

Tamâm açsa bu hırsın kapısın ol
Açılır kûy-ı küfre bir büyük yol

Girer ondan tamâmet cünd-i şeytân
Çoğalıp gün-be-gün ensâr u a’vân

Tedârik etmese ger buna sâlik
Göriser ol kapıdan çok mehâlik

Bunun tedbîri budur dinle benden
Bu şûmluk yine senden oldu senden

Ki dünyâ sevgisi ol pür-nifâkı
Gönül hısnına saldın ittifâkı

Hisârda olduğunca ol münâfık
Alacadır sana olmaz muvâfık

Çıkar sen evvelâ hısnından onu
Haber ermesin a’dâya nihânî

Kurup pes ba’dehu tevhîd yarağın
Ata onunla yakından ırağın

Kuvâyı cem edersen harbe şeb rûz
Açılır sana Haktan fâl-i fîrûz

Ki ya'nî feth olur bâb-ı kanâat
Erer ondan inâyet hem hidâyet

Za'îf okundu çünki cünd-i şeytân
Sınar a'vân u ensârı pes ol ân

Kapanır ol zamân hırsın kapısı
Yıkılır cümle şeytânî yapısı

Vasl

Budur dîn ehlinin dâ'im cihâdı
Silâhın çözmez eyler ictihâdı

Cihâd-ı ekberidir mü'minînin
Budur hem harb u darbı ehl-i dînin

Ki cümle ehl-i dünyâ olsa kâfir
Sen olsan bu sıfattan pâk ü tâhir

Zarar vermez sana küfrü cihânın
Düriş pâk eylegil beytü'l-amânın

Kamu ger mü'min olsa ehl-i dünyâ
Velî sadrında konsa hırs-ı ednâ

Müfîd olmaz sana îmân-ı âlem
Budur söz hâsılı vallâhu a'lem

Sana farz anla dâ'im bu cihâdı
Buna bağla silâhı ko inâdı

Gel imdi bu gazâya et şürû'u
Sen aslı et diğer etsin fürû'u

İşit ol melce'-i dîvâr-ı ümmet
Muhammed Mustafâ mi'mâr-ı millet

Bu remze eyleyip bunda işâret
Buyurdu bu sözü fehm et dirâyet

> "Resulullah, bir gazadan geldiği zaman 'Küçük cihadı bitirdik, Büyük cihada dönüyoruz.' Demiştir". (Gazâlî, İhyâu Ulûmiddîn, C.III, s.150)

Gel imdi bu gazâya kıl azîmet
Bulam dersen cinân içre ganîmet

Kanâatten çeri çek hırs eline
Salâ et âhirûn u evvelîne

Azîmet kûsunu çal her seher şâm
Bir olsun bu gazâda subh u ahşam

Kuşan himmet kuşağın bele muhkem
Karınca gibi cüst ol olmagıl kem

Kemer kıl tîğ-i tevhîdi miyâna
Sinân-ı sa'yi pek tut merdümâna

Yedinden gitmesin hîç kavs-i İhlâs
Tutun lâ-havleden hem harbe-i hâs

Azîz ismi dilinde hançer olsun
Hafîz ismi başında miğfer olsun

Çü vesvâs tîrine oldun nişâne
Sabır kalkanını tut rû-yı câna

Tevekkül cevşenin giy gâziyâne
Dilersen kim halel ermeye câna

Süvâr ol şevk atına hemçü merdân
Ki meydânda senindir tôp u çevgân

Dehânın kullesinden tôp-ı ahrâ
Atılsın hısn-ı a'dâya cehârâ

Hulûs ile edersen bu cihâdı
Yolun aça o demde Rabb-i Hâdî

> "Ama bizim uğrumuzda cihat edenleri elbette kendi yollarımıza eriştireceğiz." (Ankebût, 29/69)

Bozup avn-ı Hudâ tertîb-i hırsı
Seninçün sarh ola gel anla dersi

Çü yâr ola sana yârin sıfâtı
Cemîl ede be-külli seyyiâtı

> "Ancak kim tevbe eder ve iyi bir iş yaparsa, işte Allah onların kötülüklerini iyiliklere çevirir." (Furkân, 25/70)

Düşer hırsın bu dem tâat-ı Hakka
Yorulmaz hîç eder tâat-ı Hakka

Gelir iblîsin İslâma muhakkak
Olursun cümle kârında muvaffak

Tamâmet feth edip iklîm-i küfrü
Esîr olur gulâtı sana cebrî

Vücûdunda yürür ahkâm-ı İslâm
Olur ona kamu iclâl ü ı'zâm

Kelîsâlar bozulup mât ola Lât
Benü'l-a'yân ola kalmaya gulât

Bozula nakşı deyrin sûretü'n-nûr
Ola sûret yerinde onda mezbûr

Ola put-hâne iken beyt-i Rahmân
İmâd olup ona Hannân u Mennân

Çü tathîr eyledin kalbi sanemden
Henûz geldin vücûda bil ademden

Eğer sa'y ile ersen bu makâma
Mutâf olur vücûdun hâs u âma

Ziyâretgâh olup ol dem cenâbın
Olur Beytü'l-'atîk ni'me'l-me'âbın

Bu bathâda mugaylânun olup gül
Zagın bülbül ola sen merci'ü'l-gül

> "Biz Beyt'i (Kâbe'yi) insanlara sevap için toplantı yeri yaptık." (Bakara, 2/125) sözüyle Cenâb-ı Hakk'ın işaret ettiği gibi."

Çü Beytu'llâh olursun yemegil gam
Maâriften aka kalbinde Zemzem

Makâm u rükn olup sırrında peydâ
Safâ ve Merve hep sende hüveydâ

Bulursan ger bu hâl ile revâcı
Seni tavf etmeyen olmaya hâcı

Nihâyet yok çü bu Beytü'l-harâma
Azîmet eyle tilkâ-yı merâma

İlâc-ı Hırs

Çü icmâlen dedim hırsın ilâcın
Maâriften sana sundum ma'âcin

Dilerven şimdi kılam darb-ı emsâl
Ki emsâl ile mekşûf olur ahvâl

Tefekkür kıl bu dem atamız Âdem
Kerâmetlerle olmuşken mükerrem

Ki ya'nî oldu mescûd-ı melâ'ik
Götürdüler onu fevka'l-erâ'ik

Geyürmişlerdi ona hulle kat kat
Dahi tâc-ı saâdet zî-kerâmet

Ona olmuş iken ta'lîm-i esmâ
Verilmişken dahi kadh-ı mu'allâ

Ol iken milk-i cennette ser-efrâz
Yürürken izzet ile şöyle pür-nâz

Müsellemken ona hep ıyş u nûşu
Sebeb n'oldu düşür başına hûşu

Soyulup tâc u hulle kaldı üryân
Varakla perdelendi onda giryân

Mu'azzezken muhân oldu o server
Kerâmet hil'ati hep oldu ebter

Çü hırs ile çıkıptı tâatinden
Sürüldü zecr ile ol cennetinden

İki habbeye sattı ol sarâyı
Nedâmetle onunçün etti vâyı

Çü hırs oldu sebeb bu ibtilâya
Bırak hırsı ve düşme bu belâya

Bu hırs dâhilleri etmişken ihrâc
Bulur mu hırs ile hâricler îlâc

İşittin n'eyledi Kârûna hırsı
Hasefnâ âyetinden anla dersi

Dahi Bel'âma n'itti mekr-i dünyâ
Onu bir kelbe teşbîh etti Mevlâ

Çü meyli sifle oldu düştü süflâ
Budur Kur'ân içinde anla fehvâ

Dahi gör Sa'lebe ashâb içinde
Nice çıktı ulü'l-elbâb içinde

Çü hırsı sevk edipti işbu işe
İşittin kim neler irgürdü başa

Nifâk ile şehâdet etti Kur'ân
Zihî hüsrân zihî hırmân u hizlân

Bu hırs ile bular hep oldu mehcûr
Bu sevdâyı gönülden eylegil dûr

Münâcât

Hudâyâ hırsımı tarh eyle benden
Gider levsini onun cân u tenden

Kanâat âb ile yunmasa ruhsâr
Yüzüm yok onun il'ey Rabb-i Settâr

Miyânımdan çözüp zünnâr-ı hırsı
Kanâatten kuşanam şedd-i hâsı

Uyandır hab-ı gafletten bu cânı
Reh-i merzâta sürem kârbânı

Serip ma'bedde mihnet bûriyâsın
Düşürem râhatın ondan kabâsın

Nice bir hâb-ı hurda ibtilâlar
Nice bir gaflet ile bu belâlar

Beni rıkk-ı bedenden eyle âzâd
Kılıp hürriyet-i rûh ile dil-şâd

Demidir Şemsiyâ bu çeşm-i pür-hâb
Mahâfet çeşmesinden ola pür-âb

Cenâba aç bu dest-i ihtiyâcı
Ki yokluk söyletir elbette acı

Dilimden çöz Hudâyâ bu ıkâlı
Ki tâ arz eyleyem ben hasb-i hâli

Ne gam gelsem bu dem meksûf u ma'yûb
Kapındır melce-i her abd-i mekrûb

Kınâ-ı haşyetinle perdelendir
Sehâb-ı lutfun ile gölgelendir

Elim kaldırmayam gayrı kapıya
Gözüm aldırmayam özge tapuya

Nice gelmez kapına müflis ü aç
Ki dünyâ şehleri hep sana muhtâc

Münâcâtında lezzet ver bu câna
Dilerem girmeye gayrı miyâna

Dilimde Rabbi yâ Rabb virdim olsun
Gönülde hubb-ı zâtı derdim olsun

Kapın kandaysa mescûdum onu kıl
Tapun kandaysa ma'bûdum onu kıl

Hulûs ile çü yüz tuttum Cenâba
Beni gönderme yâ Rab özge bâba

Zemâ'imden derûnum eylegil pâk
Edem râh-ı tevâzûda yüzüm hâk

Gönül mir'âtini jeng-i sivâdan
Mücellâ kıl muhallâ et safâdan

Za'îfem kuvvetin birle kavî kıl
Çü düştüm bâba yâ Rab müstevî kıl

Hakîrem izzetin birle azîz et
Bu hulk-ı câna tâatin lezîz et

Çü âhizsin beni sen nâsıyemden
Rızâ bâbına çek râh-ı sitemden

Çü pîr oldum Civân et aşkın ile
Yorulmayam bu yolda şevkin ile

Alîlem iltifâtınla selîm et
Çü mu'tâdam bana lutfun delim et

El-Bâbü's-Sâlis Mine'l-Evsâfi'l-Hamîdeti'l-Mücâhede Ve't-Tevbe Mine'l-Yemîn

Yemîn ebvâbının üçüncü bâbı
Cihâd bâbıdır açam işbu bâbı

Budur ahlâk-ı hasnânın senîsi
Ki bunsuz olmadı onun birisi

İnâyet ola ger bundan açam kâl
Saâdet bulasın marzıyyü'l-ahvâl

Bu bâb İslâm ilinden oldu meftûh
Bu açıldıkça râhat olısar rûh

Gelir bundan demâdem cünd-i ilhâm
Bununla yapılır erkân-ı İslâm

Bu bâbın tevbedir çünki esâsı
Gerektir edevüz ona misâsı

Budur pes-pâyesi İslâmın evvel
Buna pâ komayan olmaz mu'avvel

Ki tâ'ib olmayan erbâb-ı ısrâr
Değildir bûy-ı İslâmdan haberdâr

Onu kör eylemiştir hubb-ı şehvât
Ki sûret vermeye a'mâya mir'ât

Hidâyet ermeyince tâ'ib olmaz
Metâ'ı görmeyince râğıb olmaz

Beyân-ı Hakîkati't-Tevbe

Kaçan mü'min kulun kalbinde îmân
Ziyâ verip tamâmet olsa rahşân

O nûr ile eder ol kul tefekkür
Geçen ahvâlini ya'nî tezekkür

Görür ısyân ile olmuş mülevves
Olup a'zâ ve kalbi hep muhabbes

Mesâcidde yeri yoktur sücûda
Ulü'l-elbâb içinde hem ku'ûda

Adı mü'min işi tersâya benzer
Müzekkerdir velî hünsâya benzer

Olur çünkim uyûb-ı nefse âlim
Gelir yâdına ol geçmiş mezâlim

Hudâdan utanıp düşer hayâya
Bilen derdin erer lâ-büd devâya

Necâsâtına çün oldu usûru
Rücû eder günehten bi'z-zarûrî

Nedâmet toprağın saçıp başına
Gözü yaşın katar dâ'im aşına

Çü kaçmış kul idi mevlâsın ister
Yolun şaşmıştı pes evlâsın ister

Hulûs ile o dem tâ'ib olur ol
Hudâsı bâbına â'ib olur ol

Çü pâk olup günehten ola tâhir
Olur mahbûb-ı Hakk ol merd-i fâhir

Mülevvesken olur adı mutahhar
Olur mahzûl iken ol dem muzaffer

Beyâbân-ı hevâda gûl iken ol
Harîm-i kurba pes ol dem bulur yol

> "Şüphesiz ki Allah çok tevbe edenleri ve çok temizlenenleri sever." (Bakara, 2/222)

Buyurur hem girü Sultân-ı kevneyn
Fedâ olsun yoluna cân-ı kevneyn

> "Tevbe eden genç Rahman'ın sevgilisidir." (Gazâlî, İhyâu Ulûmiddîn, C. IV, s.12)

Kaçan tâ'ib olur bir mü'min-i şâb
Habîb eder onu Rahmân-ı Tevvâb

Ne devlettir bu kim bir abd-i âsî
Ola merdûd iken mahbûb-ı hâsı

Saâdet tâcının olmaz karârı
Şu başta olmaya Hakka firârî

Ya devlet mi olur ol keste tahsîl
Ki tevbe emrini etmez o ta'cîl

> "Ölüm gelmeden önce tevbe etmekte acele ediniz." (Hadis)

Buyurur hem girü Fahr-i kıyâmet
Kulak tut oldun ise ona ümmet

Bunu temsîl eder tâ'ibler için
Hudâsın isteyen tâlibler için

Şu resme Hak sever kul tevbesini
Diyem temsîli fehm et ma'nâsını

Ki olsa bir kişi bir yola sâlik
Isızlık olsa ol vâdî'l-mehâlik

Rükûb için dahi bir nâkası var
Yükünde olsa onun her nesi var

Giderken bâdiye içre o miskîn
Onu gaflet alıp uyusa bir hîn

Uyansa gafletinden olsa âgâh
Devesin zâyi olmuş görse nâgâh

Ne ki var nân u âbı bile gitmiş
Hemânâ mûr u mürdesiyle gitmiş

Za'îf olsa vücûdu nâ-tüvânın
Kıvâmı olmasa onda kuvânın

Taleb kılsa zarûrî sağ u solu
Susuz aç kalmasa onun mecâli

Bulunmayıp be-âhir olsa me'yûs
Olup ol tîh-i hayret içre menkûs

Hayâtından ümîdin kesse ol zâr
Dururken vâdî-i haybette evgâr

Bu endûh ile onda hâba varsa
Sıyıp zevrakını girdâba varsa

Uyansa uykusundan görse nâgâh
Devesin onda hâzır hikmetu'llâh

Kamu esbâb ile hep tumturâkı
Nice gittiyse öyle bulsa bâkî

Ne vech ile olur ol kimse mesrûr
Olısar gam yerine kalbi pür-nûr

Hemîn bir bendesi Rabb-i Hudânın
İbâk etse yolu şaşıp cüdânın

Takıp şeytân onu habl-i hevâya
Satıp dînini her dem müştehâya

Onu kullansa işbu ibtilâda
Yele savursa ömrün bu belâda

Karîn olup hidâyet ona âhir
Rücû etse ibâkından o fâkir

Der-i Mevlâya gelse zâr u giryân
Yapışsa dâmen-i özre o üryân

Hülûs ile nedâmet etse iş'âr
Onu şöyle sever ol Rabb-i Gaffâr

Ki sevmişti onu ol nâka ıssı
Zarûret sâhibi ol fâka ıssı

Gümâna düşme kıl Mevlâyı tebcîl
Kabûlünden kinâyettir bu temsîl

Ve illâ n'ihtiyâcı var Hudânın
Ki mahbûb ola geldiği gedânın

Ki ya'nî nâka ıssı abd-i muhtâc
Onu kaçtı diye redd etmez ol aç

Kezâlik ol Cevâd u Rabb-i Muğnî
Kabûl eyler o abd-i âbıkını

Vasl

Bu istiğnâ ile ol Rabb-i Kahhâr
Rücû'un isteye ey bende-i zâr

Niçin sen olmayasın ona râci
Neden olmayasın bâbında hâzi

Revâ mıdır sana ey abd-i güm-râh
Seni da'vet ederken Hazretu'llâh

Olasın bâb-ı şeytânın avânı
Ne sûdun fehm edesin ne ziyânı

Cihân sûkunda ol iflâs-ı şeytân
Tamâm her köşede olmuşken i'lân

Olasın cân ile onun esîri
Cihânda yoğ iken bir böyle cimri

Gel imdi tevbeye eyle azîmet
Bu hayl-i ömre ermeden hezîmet

Çıkar şehvâtı lezzâtı gönülden
Teveccüh eyle Hakka cân u dilden

Kim oldur anla Mevlâ-yı atîkin
Hem oldur sana ol ni'me'l-refîkin

Takıp gerdâna habl-ı i'tizârı
Mezellet hâkine düş eyle zârî

Fefirrû âyetinden olgıl âgâh
Firârın ona olsun olma güm-râh

Sakın ondan kaçıp gayra sığınma
Suya binip şehâ yele dayanma

Ki her kaçan ola ona firârın
Kabûl ile olur onda karârın

Ki yoktur dergehinde reddi aslâ
Kelâmında gel oku 'udtü 'udnâ

Eğer küfr ile bin yıl abd-i gümrâh
Rücû edip be-âhir dese Allâh

Hidâyetten olur çün feth-i bâbı
Ona lebbeyk ile gelir cevâbı

Hikâyet-i Beşâret

Meğer günlerde ol Cibrîl-i ekrem
Huzûr-ı seyyide gelmişti bir dem

Suâl edip dedi Fahr-i kıyâmet
Huzûr-ı Hakta sensin ehl-i kurbet

Acâ'ibden ne gördün onu yâd et
Onunla bu dil-i mahzûnu şâd et

Dedi ey Hazret-i mahbûb-ı Yezdân
Aceptir ol Cenâbdan sun-ı her şân

Velî bir sun'unu key ettim i'câb
Ki tevvâblıktan eder şânın i'râb

Ki bir gün Sidrenin olup mekîni
Tefekkür eyler idim hikmetini

Cenâbından işittim bir hitâbı
Ser-i ta'zîm ile verir cevâbı

Ki lebbeyk abdî der kerrât u merrât
İşittim onu erdi bana hâlât

Dedim âyâ ne devletli kişidir
Ne söyler Rabbisine ne işitir

Be-âhir gâlib oldu iştiyâkım
Onu görmek diledim arttı şevkim

İnip yer yüzüne ettim seyâhat
Ki kanda ola ol sâhib-kerâmet

Ne denli var ise onda mesâcid
Medâris hânkâh u hem ma'âbid

Kamu seyr eyledim bulmadım onu
Tazarru eyledim Hakka nihânî

Ki lebbeyk ettiğin ol abd-i pür-nûr
Bana bildir ki kanda oldu mestûr

Ki ta'zîminle müştâk oldum ona
Dilerven ki görem ey Hak tüvânâ

Hitâb erdi ki var deyr-i fülâna
Göresin ol kulumu vâlihâne

Şitâb ile çü vardım onda der-hâl
Durur bir râhib onda şöyle bed-hâl

Yaşamış yüz ağarmış saç sakalı
Şekâ-yı küfr ile geçmiş bu sâli

Önünde bir sanem var pâre pâre
Kim ondan yaralanmış ol figâre

Akar yaşı gözünden şöyle seyl-âb
Dilinde virdidir yâ Rabbe'l-erbâb

Sebeb bu olmuş onun ric'atine
Ki gelmiş imiş onun hidmetine

Tazarru'la edip ona rükû'u
Aşırmış onda haddinden huzû'u

Ki bu dem hâcetim vardır revâ kıl
Marîzem ey Hudâvendim devâ kıl

Bu üslûb üzre bî-had etti zârı
Geçip hadden fakîrin intizârı

Haber gelmez ona lâ ve ne'amdan
Budur celde kim umarsa sanemden

Be-âhir dedi ona eyle insâf
Ki yüz yıla yakın ki bu bende-i sâf

Sana kulluk ederven cân u dilden
Bilirsin âşıkam cân u gönülden

Dahi hîç etmemişem sana ibrâm
Bitir bu dem murâdım verme ârâm

Yine ermedi çünkim isticâbet
Erişir kalbine Haktan hidâyet

Ki der kendisine ey bende-i dâl
Şu kulluklar ki ettin buna sad sâl

Şu denli eyledin buna duâlar
Cemâd iken dahi türlü senâlar

Bu mâl ü ömrü yolunda savurdun
Bedel n'oldu sana ondan ne gördün

Zemîn-i şûra saçsa tohmu câhil
Ona haybet imiş hırmende hâsıl

Eğer birisin ol Rabbü'l-ibâda
Edeydin şâyed ereydin reşâda

Deyip esnâmı kıldı pâre pâre
Ne merhem buldu dinle işbu yara

İnâyet yelleri etti hübûbu
Bir oldu hep şimâl ile cenûbu

Sürüp kalbinden ol küfrün gümânın
Adem iklîmine saldı dumanın

Saâdet maşrıkından şems-i rahmet
Tulû edip girîzân oldu zulmet

Hemân dem çağırıp yâ Rabbe'l-erbâb
Ona lebbeyk eder ol Rabb-i Tevvâb

Görüp bu hâleti ettim ucâbî
Dedim ey cümle eltâfın Cenâbı

Ki yüz yıldır yiyip rızkın bu âsî
Tapardı gayra işlerdi ma'âsî

Hevâda ömrü vermişken hebâya
Bu dem n'oldu erişti merhabâya

Dedi ey Cebre'îlim abd-i ihlâs
Ubûdiyyet yolun şaşmıştı ol âs

Çü yolun buldu etti i'tirâfı
Kabûl ettim onu ben Rabb-i âfî

O bilmezse ubûdiyyet sımâtın
Bilirem ben ulûhiyyet sıfâtın

Ki redd olunmaya her kim gelirse
Bana Rabbî diye hoş yalvarırsa

Budur hem dergeh-i izzimde lâyık
Kabûlüm ola gelse abd-i âbık

Ona hîç anmayam küfr ü şekâsın
Gazab destiyle tutmayam yakasın

Vasl

Gel insâf eyle ey abd-i mükerrem
Kimin var böyle bir mevlâ-yı ekrem

Ki bâbından ede bende ibâkı
Yine rızkın vere ol Rabb-i Bâkî

Yiyip rızkın ede hidmet sivâya
Savurur hırmen-i ömrün hevâya

Ne vaktin gelse özr ile kapıya
Kabûl ile sezâ eyler tapuya

Hikâyet-i Fudayl Bin Iyâz

İşit benden Fudayl İbn-i Iyâzı
Hudâ ede onu cennette râzî

Civân iken biraz yildi hevâya
Verip cismânî lezzâtı kuvâya

Dalâletten açıldı çün ona yol
Be-âhir oldu kuttâ'ü't-tarîk ol

Katına cem olup bir nice eşrâr
Bu nev'a eylediler kâr u bâzâr

Mahallinde basardı kârbânı
Velî katl eylemezdi merdümânı

Dahi terk etmez idi hîç salâtı
Bu fi'l ile komazdı vâcibâtı

Bu idi âdeti hem ol Civânın
Kaçan mâlın alırdı merdümânın

Yazardı ol kesin nâm u nişânın
Ne cinsten idi mâlı hem beyânın

Hesâb eylerdi onun mâyesini
Verirdi ıssına ser-mâyesini

Meseldir söylenir bu söz ezelden
Ne işlersen koma insâfı elden

Nazar eyle ona kim işbu insâf
Be-âhir onu nice ediser sâf

Var idi kâbiliyyet çün kilinde
Sonun gözlerdi işin evvelinde

Ne denli ger bulur meydânı hâlî
Gerektir gözleye merdüm meâli

Ki her bir fırsatın encâmı vardır
Dahi her cünbişin ârâmı vardır

Bakar evvelden iş sonuna âkil
Başına gelmese görmeye câhil

Çi ger kuttâ'ı idi ol tarîkin
Velî yollusu idi ol ferîkin

Bu üslûb üzre yolda ol harâmî
Olup vermişti halka çok garâmı

Sebeb bu oldu onun tevbesine
Ki doldu nûr-ı îmân sînesine

Gelir bir kârbân onda be-nâgâh
Kudûmundan olurlar çünki âgâh

O dem hâzır olurlar ceng ü harbe
Kimi dahi müheyyâ ahz u nehbe

Bu hâlette erer sem'ine bir ses
Meğer Kur'ân okurmuş onda bir kes

Bu âyetten ederdi ol kırâat
Ki buyurmuş işit ol Rabb-i izzet

> "İman edenlerin Allah'ı anma ve O'ndan inen Kur'ân sebebiyle kalplerinin ürpermesi zamanı daha gelmedi mi?" (Hadîd, 57/16)

Budur icmâl ile ma'nâ-yı âyet
Bize tenbîh ile der Rabb-i izzet

Ki vakt olmadı mı mü'minler için
Bize meyl eyleyen mûkınlar için

Ki yâd edip bize kıla huşû'u
Dahi ef'âl-i bâtıldan rücû'u

Çü âyet ma'nâsından oldu âgâh
Derûnu şerhalandı kıldı bir âh

Şarâb-ı Hakkı nûş etti kulaktan
Hemîn oldu Fudayl elden ayaktan

Dokundu kalbine çün sehm-i Rahmân
Kırıldı ırk-ı şeytânî pes ol ân

Hemân attan yıkıldı oldu bî-hûş
Başına üştü a'vânı edip gûş

Dediler n'oldu sana bize bildir
Helâk olduk gözün aç bizi güldür

Yâhut ok mu dokundu bir görelim
Çekip onu bu dem merhem saralım

Dedi ok dokunuptur leyki yârân
Umaram temreninden ere dermân

Saâdet tîridir bu dest-i cerrâh
Zarar eder buna kılar mı ıslâh

Gümânı kon ki bu tîrin kemânı
Hudâ destindedir tutar nihânî

Saâdet ehlidir ona nişâne
Bi-hamdi'llâh ki erişti nişâna

Okuyup âyeti etti niyâhı
Semâvâta ererdi tâ sıyâhı

Şu denli vecd ü hâlet etti izhâr
Ki bî-zâr oldu cândan onda huzzâr

Bu vecdinden çü buldu bir dem ârâm
Dedi ashâbına ey fırka-i hâm

Dalâlet vâdîsinde muktedânız
Ben idim şerr işinde müntehânız

Bu sevdâda besî yildim yopurdum
Hevâya hırmen-i ömrü savurdum

Metâ-ı dîni bey ettim hutâma
Kimesne ermesin işbu garâma

Bu dem fehm eyledim sûd u ziyânım
Yakîne erişip attım gümânım

Bu dem Hak yoluna ettim sülûku
Kodum râh-ı dalâlette şükûku

Bu yolda var mı bana iktidânız
Beyân eylen ne yüzdendir edânız

Muvâfıklar yoludur işbu meydân
Münâfık gelmesin ardımca yârân

Dediler cümleten ey müntehâmız
Dalâlette sen idin muktedâmız

Bu dem Hak yoluna ger koyasın pâ
Tahallüf etmeziz isrinden aslâ

Çü tâbân oldu hurşîd-i hidâyet
Varıp bir pîre verdiler irâdet

Çözüp belden hemân tîğ-i şekâyı
Kuşandılar bu dem seyf-i du'âyı

Çü reh-zendi olara nefs-i şeytân
Onunla eylediler ceng ü udvân

Yuyuldu sînelerden nakş-ı gâret
İbâdetten yazıldı hoş ibâret

Fezâ-yı sadra kondu cünd-i ezkâr
Firâr etti hemân dem bâtıl efkâr

Bu hâl ile çü buldu ıstıfâyı
Düşüp bâzâra ettirdi nidâyı

Ki her kimin var ise onda mâlı
Gelip hakkını alsın der o hâli

İşitildi haber geldi husûmu
O defterden alıp bir bir rüsûmu

Hemân dem etti erbâbına teslîm
Ki ferdâ çekmeye bu işte ol bîm

Husûma çün vefâ etmedi mevcûd
Verir emlâk-i mevrûsun o mevdûd

Hukûk-ı abddan oldu çünki ol pâk
Ubûdiyyet yolunda oldu çâlâk

Yükünden her kaçan kurtulsa sâlik
Ona âsân olur ol dem mesâlik

Var idi tevbesinde çün hulûsu
Edip bir künc-i gâr içre cülûsu

İbâdet san'atın edindi pîşe
Kerâmet ona el verdi hemîşe

Çi ger olmuş idi ol bende-i âs
Ne gûne onu hâs eder gör ihlâs

Vasl

Eğer bu kıssadan aldınsa hisse
Ne denli mücrim isen çekme gussa

Hemân tevbe yoluna bas ayağı
Nice bir olasın Hakk ile yağı

Ki hoş fırsattır eyyâm-ı hayâtın
Onu nesh etmeden rûz-ı memâtın

Ulular dâmenini koma elden
Dürişip tûşe al hayrü'l-amelden

Düşür bu hücreden râhat bisâtın
Bırak akl ile nefsin inbisâtın

Çü düşmendir mu'âdât eyle izhâr
Ki sığmaz bir sarâya iki ser-dâr

> "Düşmanların en büyüğü, iki yanın arasındaki nefsindir." (Aclûnî, Keşfü'l-Hafâ, C.I, s.160, Hadis Nu:143) .

Bununla sulh yaraşmaz eyle harbi
Elinden al hisâr-ı kalbi darbî

Murâdâtın verip ger etsen ihsân
Gelir ondan ivaz tuğyân u udvân

Meselde seg durur bu nefs-i eşkâ
Murâdın kim veriben etse ibkâ

O dem semrür kudurur yırtar onu
Ulualardan işitgil bu beyânı

> “Köpeğin semiz (se) seni yer.” diyen kimse isabet etmiştir.”

Kulağın aç nasîhat dinle benden
Hazer kıl düşmene kuvvet verenden

Vasl

Çün ihlâs ile tâ’ib ola bende
Güneh kalmaz gider cân u bedende

Güneh her ne ola ednâ ve ekber
Olur tevbeyle mecmû’u mükeffer

Velî her bir suçun bir tevbesi var
Kulak tutar isen nakl edem ahbâr

İlim çünki amelden oldu akdem
Diyem esnâf-ı isyânı mukaddem

Kılasın tâ ona göre tedârik
Ki demiştir onu sâhib-medârik

Hukûku’llâh ise bilgil günâhın
Peşîmân ol semâya çıksın âhın

Dil istiğfâr ede kalbin nedâmet
Ki tâ görmeyesin ondan garâmet

Şarâb içseydi yâ kizb ile fahşâ
Ol ikiyle olur bu ikisi lâ

İbâdet terki ise ger cerîme
Bu üçtür ona tevbe kıl azîme

Dil istiğfâr ede kalbin peşîmân
Üçüncü bu kazâsın ede ey cân

Salâtın terki gibi cümleden bir
Bu üçtür ona tevbe eyle tedbîr

Hukûk-ı abd ise sende habâset
Gerektir ona istiğfâr nedâmet

Üçüncü redd edesin yâhut irzâ
Bu üç olmasa tevbe olmaz aslâ

Vasl

Güneh bir sem durur bu tevbe tiryâk
Ma'âsî yem durur bil tevbe zevrak

Elinde var iken tiryâk-ı fârûk
Aceptir olasın semm ile melsûk

Yedindeyken bu zevrak râygâne
Yaraşmaz gark ile düşmek ziyâna

Ma'âsî yaradır bu tevbe merhem
Hemîn sar merhemini olma derhem

Necâsettir ma'âsî tevbe sâbûn
Bu sâbûn ile gel yu olma mağbûn

Çü zulmettir ma'âsî tevbe misbâh
Çerâğ-ı tevbeyi yak gelsin isbâh

Bürûdettir günâhın tevbe âteş
Bununla onu def et olma ser-keş

Ma'âsî keşf-i avret tevbe perde
Açıktır tevbesiz rûz-ı haşirde

Ma'âsî mis durur tevbe kalâyı
Kalâyla gel hemân budur kolayı

Bakır kaptan yemezsin hoş taâmı
Bakır nefsin durur anla merâmı

Kalâylanmasa tevbeyle o bed-hâl
İbâdâtın kabûl olur mu ey dâl

Bu bir derdin ki bunca merhemi var
Onu def etmeyenin aklı mı var

Sabîdir ol ya mecnûn yoksa sekrân
Ya meshûrdur ya mecbûr yoksa hayrân

Vasl

Çü bildin tevbedir dârû-yı ekber
Kebâ'ir afv olur bununla yek-ser

Velî var bu makâmda bir mühim söz
Demen onu ki olmaya mühimsiz

Bu halkın ona vardır ibtilâsı
Bununladır avâmın çok belâsı

Bize himmet edip Şeyh-i Gazâlî
Onu bir başka fasl etmiş o âlî

Müheyyâ ol diyem tâ ol mühimmi
Gider mir'ât-i dilden özge hemmi

Budur ol kim günehten çok sagâ'ir
Olur beş nesne birle ol kebâ'ir

Kiçidir diye herkes eder ihmâl
Büyür her dem olur dûşunda ahmâl

Sebeb beştir buna dinle beyânı
Misâl ile göre aynın ayânî

Budur evvel ki bir kes olsa gayyâb
Musırr olup bu işte abd-i ayyâb

Şeb u rûz gıybet etmek olsa işi
Kebâ'irden olur ol onmaz işi

Ki her ettikç'onu bir nokta sevdâ
Konar kalbine eyler onu rüsvâ

Bürür kalbini az müddette onun
Ne aklın fehm eder onu ne cânın

> "Arka arkaya işlenen günahlar kalbe hasır gibi o derece yayılır (ki onu kaplar) ." (Hadis)

Kapanır onda Rahmânî kapılar
Yapılır dahi şeytânî yapılar

Dimâğından halâvet kalkar onun
Budur hâli sagîri kem sayanın

Sagîr iken büyüttü onu ısrâr
Bu ısrârından oldu bunca ızrâr

> "Büyük günahlar, tevbe istiğfarla yok olur; işlenmesinde ısrar edilen günahlar da küçük günah değildir." (Aclûnî, Keşfü'l-Hafâ, C. II, s.494, Hadis Nu:3084) .

Ne denli kem ola cürm ü hurâfe
Ber-â-ber bil onu sen kûh-ı Kâfa

Hazer eyle hazer şâhım zarardan
Mahal olur yanar âlem şererden

Hazer kıl katreden uzatmagıl zeyl
Bilirsin katreden peydâ olur seyl

İkincisi budur gel dinle takrîr
Günâhın hor göre etmeye tekbîr

Hesâba saymaya hîç ol günâhı
Nedir bu da diye etmeye âhı

Ki gûyâ bir megestir kondu veche
Onu tasgîr edip almaya veche

Eğer bir kimse etse ona pendi
Ne cüz'îdir diye eyler gezendi

N'olaydı hep günâhım böyle olsa
Diye söyler nazar kıl ol habîse

Bu cürmünü çü nâdân etti tasgîr
Hemân emr-i Hudâyı kıldı tahkîr

Bu yüzden pes sagîri oldu ekber
Bu söz hikmet sözüdür eyle ezber

Vasl

Rivâyettir ki ba'zı enbiyâya
Hudâsı vahy kılmış asfiyâya

Ki küçüktür diye kem görme cürmü
Muhâliftir çü emre anla gurmu

Bana hulf ile zinhâr olma âsî
Ki vardır[3] يوم يؤخذ بالنواصى

Gelir bir kâm ile bir merd-i sâil
Suâl eyler ki ey bahrü'l-fezâ'il

Cihânda var mıdır bir cürm-i a'zam
Ki mağfûr olmaya ol kala mübhem

Dedi yoktur meğer bu ola gadri
Sagîr ola onun olmaya kadri

---

3 "O gün günahkârlar perçemlerinden (ve ayaklarından) tutulur. (Cehenneme atılır.)" Rahmân, 55/41.

Ki ya’nî saymaya onu hesâba
Hudâ afv etmeyip düşe azâba

قال الله تعالى و تحسبونه هيناً وهو عندالله العظيم [4]

Gazab gizli durur tahte’l-ma’âsî
Hazer kıl cümleden gel olma âsî

Ki hîç sanmadığın seng içre ef’î
Yatır kaldırma onu gözle nef’î

Üçüncüsü budur hıfz et merâmı
Sakın bu vartadan çekme garâmı

Hevâ ile çü kesb eyler ma’âsî
Onunla şâd olur nâdân u âsî

Sevinir her kaçan yâd etse onu
Ne sûdun fehm eder ol ne ziyânı

Gehî şetm ettiğin söyler ibâda
Gehî aldadığın verir mezâda

Gehî darb ettiğinden eder ihbâr
Ki bir mü’min kula vermiştir âzâr

---

[4] “Bunun önemsiz olduğunu sanıyorsunuz. Halbuki bu, Allah katında çok büyük bir suçtur.” Nûr, 24/15

Gehî söyler ki bahs içre fülânı
Sıyıp ırzın hacelnâk ettim onu

Gehî söyler fülânı suhre ettim
Ki kadrin bildirip bir nâna sattım

Eder her yerde onunla mübâhât
Göriser bilmez ondan külli âhât

Onunla fahr edinir beyne'l-akrân
Bu sözünde ziyânın etmez iz'ân

Ki semritmişti ol lâgar günâhı
Ediserdir bununçün nice âhı

Budur dördüncüsü bir abd-i âsî
Günâh işler onu örter Hudâsı

Ona mağrûr olup eder ziyâde
Verip mahsûl-i ömrün onda bâda

Bu setri ona istidrâc olısar
Onu bilmez ki başa ne geliser

Budur hâmis ki işler bir günâhı
Onu tervîc eder ağyâra gâhî

Düşer rağbet sözünden sâmi'îne
Necâsetten düşer çâh-ı ma'îne

Ki her bâr işledikçe onu ağyâr
Alır ol ma'siyetten bu da ser-bâr

Çok olur ol kişinin az günâhı
Bu tervîcinden oldu bu tebâhı

Budur altıncısı edem beyânı
Çün edindim penâh ol müste'ânı

Bu âlimler günâhıdır ki nâsa
Oluptur muktedâ sitt ü humâsa

Avâmü'n-nâs oları çün görürler
Bilirler ki ne hâl üzre yürürler

Bunu derler ki bunlar muktedâdır
Bu dîn emrinde lâ-büd müntehâdır

Günâh olsa bunu etmezdi bunlar
Hilâf olsa buna gitmezdi onlar

Diyem birkaç sana cüz'î misâlin
Dahi halkın olara imtisâlin

Ki bir âlim adında merd-i menhûs
Harîr tonlarla tutsa râh-ı ma'kûs

Harîrden beline tutsa muhattem
Olur cühhâle üstâd-ı mukaddem

Dahi oynasa ol nerd ile şatranc
Hevâ ile kazansa onda sad renc

Mübâlât etmeyip hıll ü harâmı
Hemîn cem etmede olsa harâmî

Yanında saklasa gılmân u şübbân
Onunla fahr edinse beyne'l-akrân

Dilinde söylese fuhşî kelâmı
Şu işler etse ki etmezdi âmî

Görenlerde gelir cürme cesâret
Verip dîn emrine külli hasâret

Ona her kim ederse iktidâyı
Verirse nefsine bu müştehâyı

Ne kim anlar kazanırsa günehten
Bu şehvât u bu zînetten sefehten

O denli yazılır üstâdına ol
Budur nakl-i sahîh içre celî yol

> "Kim kötü bir uygulama başlatırsa ve onu hayata geçirirse, bu kötü işin ve ondan sonra bu kötülüğü yapanların günahlarından bir şey eksilmeksizin o kimseye de ait olur." (Gazâlî, İhyâu Ulûmiddîn, C. IV, s.62.)

Eğer farz ile kendi etse tevbe
Yazılır muktedîden ona havbe

Ölüp kendi günâhı kaldı zinde
Ki bu üstâd-ı mâhirdi bu fende

Budur lâzım olan pes muktedâya
Ki meyl etmeyeler hîç müştehâya

Dalâletten sakınıp bu kulûbu
Adem çâhına tarh ede zünûbu

Ki âlim zilleti râh-ı fenâda
Ediser âlemin halkın fütâde

Hikâyet

Rivâyettir ki ol ümmet sirâcı
İmâm-ı A′zam u ol nûr-ı dâcı

Görür bir gûdekî elinde destî
Bakar her köşeye beyhûde refti

Ona nush eyleyip dedi o sultân
Gözün önüne bak tâ olma lağzân

Ki nâ-geh tayınıp desti uşanır
İçinde her ne var ise boşanır

O dem üstâdın olur sana âzâr
Sakın olma yürü beyhûde reftâr

İşitti çün sabî nush-ı İmâmı
Kodu destîsini etti kıyâmı

Dedi dinle beni ey şeyh-i âfâk
Gözün önüne sen bak eyle irfâk

Ki âlem içre şimdi muktedâsın
Bu dîn emrinde merd-i müntehâsın

Ayağın pekçe bas tayınma zinhâr
Ki dînin destîsi sınmaya yek-bâr

Benim destim sınarsa rub-ı dirhem
Nihâyet cîb-i babadan ola kem

Eğer sen tayınırsan dîn fükâ'ı
Sınıp zâyic olısardır metâ'ı

Çü gûş etti onu ol bahr-i irfân
Mübârek çeşmi doldu yaş ile kan

Dedi oğlan dilinden Rabb-i Hâdî
Bi-hamdi'llâh ki irgürdü reşâdı

Hudâdandır bu irşâd u bu ta'lîm
Deyip etti onun pendini teslîm

Münâcât

İlâhâ pâdişâhâ dil-nüvâzâ
Kerîmâ müste'ânâ çâre-sâzâ

Benem ol bir sabî destimde şîşe
Bana her câya bakmak oldu pîşe

Ayağım kildedir beyhûde reftâr
Tabâyi çâhı var yolumda bisyâr

Bu şîşe içredir bâr-ı emânet
Bana olmazsa ger senden inâyet

Tabî'at çâhına düşmektir işim
Sınarsa şîşe ger onar mı başım

Sana kim ilete senden yana râh
Hidâyet olmasa ger ona hem-râh

Ayağım sâbit et râh-ı fenâda
Bana avn eyle olmayam fütâde

Müyesser kıl bana kudretten akdâm
Sırât-ı müstakîm'e edem ikdâm

Eğerçi müntehâsı her tarîkin
Cenâbındır recâsı her ferîkin

Beni ırma sırât-ı müstakîm'den
Beni hıfz eyle her râh-ı sakîmden

Zemîme hâr u hâşâkin yolumdan
Gider yolda koma kaldır elimden

Cenâbındır be-her-câ ittikâlim
Sana mahfî değildir za'f-ı hâlim

Çü sensin dest-gîri her za'îfin
Çü sensin çâre-sâzı her nahîfin

Bu Şemsî haste-dil bî-çâre gamnâk
Kapında halka-zendir mâ 'arafnâk

Çü Âlimsin Hudâyâ hasb-i hâle
Senin ilmin kifâyet her suâle

Vasl

Çü bildin tevbe neydiğin mukaddem
Gel imdi sâmi ol ey merd-i eslem

Diyem bir bir sana şart-ı kabûlü
Eğerçi tâ'ibem der her fuzûlî

Budur evvel alâmet bil kabûle
Çü tâ'ib tevbe birle girdi yola

Dilinden gitmeye endûh u gammı
Yaşı seyl-âb ola kalbinde hemmi

Tazarru'lar ede dergâha her bâr
Ki afv et suçumu ey Rabb-i Gaffâr

Devâmen yâd ede geçmiş günâhı
Mukarrer bile kendiye tebâhı

Ki âsîler için âyât-ı tehdîd
Gele yâdına onda ede ta'dîd

Şuna döne hemîn onun misâli
Ki bir sevdiği hasta olsa hâli

Getirse ona bir tersâ tabîbi
Ki teşhîs ede ya'nî ol habîbi

Tutup tersâ o dem nabzını onun
Dese yaklaşmış ancak mevti bunun

Tefekkür eyle bu tersâ sözünden
Ne denli yaş dökiserdir gözünden

Ne resme ediserdir âh u efgân
Ne gûne olısardır kalbi vîrân

Gel insâf eyle ol Hallâk-ı âlem
Usât için ne resme etti verhem

Ne vech ile beyân etti va'îdin
Oku Kur'anda âyât-ı adîdin

> "Kötülüğün cezası misliyle kötülüktür." (Şûrâ, 42/40.)

> "Kim bir kötülük yaparsa onun cezasını çeker." (Nisâ, 4/123.)

> "Fâsıklara gelince, onların yeri de Cehennemdir." (Secde, 32/20)

> "O gün günahkârlar perçemlerinden ve ayaklarından tutulur. (Cehenneme atılır.) " (Rahmân, 55/41.)

O bir tersâ sözüyle bunca be'sâ
Çekersin fânî için anla îsâ

Hudâ ve hem Resûlünden bu âyât
Niçin vermeye ona bunca hâlât

Meğer ol kimsenin îmânı sûrî
Durur vardır yakîninden kusûru

İkinci tevbenin şart-ı kabûlü
Budur yâd edelim olma fuzûlî

Dimâğından çıka lezzât-ı şehvet
Kaçan yâdına gelse ede nefret

Ki bal içre ağu içmişti pinhân
Gidip balı ve zehri kaldı el-ân

Ma'âsî şehdini andıkça tâ'ib
Gerektir semmini yâd ede tâlib

Ki hâr olup onun çeşmine verdi
Bu dârû birle ıslâh ede derdi

Gönülde olduğunca hubb-ı şehvât
Kabûl olmaz dediler tevbe heyhât

Hikâyet

Var idi bir gavî pür-cürm ü ısyân
Ki İsrâ'îlden idi ol perîşân

Necâset bahrine olmuştu gavvâs
Televvüste tamâm olmuştu ol âs

Hidâyet erdi nâgâh etti tevbe
Ki tâ afv ola ondan cürm ü havbe

Şefâat kıldı ol asrın nebîsi
Ki makbûl ola tevbî ve hulûsu

Ona vahy erdi Haktan ey resûlüm
Eğer gök ehli dahi Cebre'îlim

Şefâat etseler işbu husûsa
Kabûlüm olmaz ü ermez hulûsa

Ki onun kalbi içre hubb-ı şehvât
Henûz memlû durur olmaz bu heyhât

Kaçan kim çıkarır kalbinden onu
Yazam muhlislerimden ben de onu

Üçüncü şartı diyem ki nedir hâl
Çü tâ'ibdir ede tagyîr-i ahvâl

Kazâ ede eğer var ise deyni
Ticâretten durur yâ deyn-i dînî

Dahi hem ede tebdîl-i mecâlis
Ola sâlihler ile hoş mücâlis

Ede gıybet yerine zikr u takdîs
Ki yol bulmaya dahi dev-i telbîs

Çü mey-hânede etmişti ku'ûdu
Kıla mescidler içre hoş sücûdu

Ezel füssâk idi ona müsâhib
Bu dem sâlihler ile ola sâhib

Yedirmişti taâmın ehl-i fıska
Yedire ba'dehu erbâb-ı sıdka

Oluptu bir zamân füccâra hâdim
Bu dem pîr eşiğinde ola âzim

Dili fahhâş idi olmuştu âzâr
Bu halkı etmiş idi şöyle bî-zâr

Mülâyim ola şimdi düşe rıfka
Onu mahbûb edine cümle fırka

Bıraka dahi şâtırlar libâsın
Murâd edine sâlihler esâsın

Tahâretle yürüye hemçü sûfî
Ola zâhir u bâtın cümle sâfî

Geçe çok yemek ü çok gülmeginden
Çeke pâyın perîşân yilmeginden

Geçe çok uyumaktan ola bîdâr
Eğer matlûb ise bâzâr-ı dîdâr

Dahi çok söylemekten ola sâmit
Mühimm olmasa bir söz ola sâkit

Ola sâ'im hem isneyn u hamîsi
Nice bir besler ol nefs-i hasîsi

Çıka ol eşkıyâ hargelesinden
Ola hoş etkiyânın cümlesinden

Bu hâl ile düşe savb-ı sedâda
Dilerse kul ola Rabbü'l-ibâda

Kıla fahr-i cihâna iktidâyı
Kesilmeye çü buldu muktedâyı

Vasl

Eğer kul hakkına oldunsa medyûn
Kazâ ve irtizâdır onda mesnûn

Eğer bulmasa ashâb-ı hukûku
Katı havftır ki eriser ukûkı

Ya bulsan olmaya mâlik edâya
Nedir lâzım o dem ol mübtelâya

Gerektir ola ol küllî peşîmân
Nedâmetler yakıp cânını her ân

Duâlar ede hem sâhib-hukûka
Tasadduklar ede def-i ukûka

Rivâyet

Yazar Kîmyâda ol Şeyhü'l-Gazâlî
Ki oldur Çîn-i irfânın gazâli

Rivâyettir ki ol Mûsî'bn-i İmrân
Ona vahy etti bir dem Rabb-i Mennân

Ki kavmine haber et hazretimden
İşitsinler kemâl-i rahmetimden

Ki bir haslet var onu işlesinler
Bu evdeyken hoş onu eylesinler

Ki idhâl eyleyem ben de cinâna
Olalar Hazretimde kâmrâne

Münâcât etti der-hâl İbn-i İmrân
Ki ol haslet nedir kıl yâ Rab i'lân

Hitâb erdi ki her abd-i fikende
Husûmu râzî etsinler yerinde

Münâcât etti onda yine Mûsâ
Der ey dânende-i esrâr-ı ahfâ

Eğer ölmüş ola hasmı kişinin
Ne resme ola itmâmı işinin

Hitâb erdi Cenâb-ı kibriyâdan
Ki toylar âlemi mahz-ı atâdan

Ne gam öldüyse hasmı ey Hudâ-dîd
Ki ben Hayy lâ-yemûtam etme nevmîd

Haber ver kavmine ben müste'ânı
Eğer râzî ederlerse nihânî

Revâdır ki edem onları irzâ
Husûmun görmeye hîç rûz-ı ferdâ

Kelîmu'llâh dedi ey Rabb-i Gufrân
Neden râzî olursun eyle tibyân

Hitâb erdi ki ey sâhib-nübüvvet
Dil istiğfâr ede kalbi nedâmet

Yaşını hadde seyl-âb ede ecfân
Ola kullukta a'zâ ile erkân

Ne kulda buluna bu beş kerâmet
Ben ondan râzıyam çekmez garâmet

El-Faslü's-Sâlis Mine'ş-Şimâli'ş-Şehvet

Yemînden tevbe idi bâb-ı sâlis
Yesârın şehvet-i zâtü'l-habâ'is

Kaçan şehvet kapısı olsa meftûh
Gelir cünd-i şekâ mağlûb olur rûh

Nedir şehvet beyânı oldu lâzım
Ki tâ sâlik ola seddine âzim

Ne kim nefsin diler şehvet odur bil
Murâdın verme zinhâr eyle tezlîl

Eğerçi şehvetin çoktur fürû'u
Velî biz asla edelim şürû'u

Ki aslı kat edersen ibtidâdan
Halâs olursun envâ-ı belâdan

Bil imdi asl-ı şehvât oldu mi'de
Ki benzer havza ol şehr-i bedende

Akar a'zâlara ondan çok ırmak
Eğer çok doldurursan olmaz ırmak

Kaçan kim pür olur bu havz-ı mi'de
Nikâh arzûsu peydâ ola abde

Çü mâl olmasa el vermez bu maksûd
Bu dem pes fitne-i hırs oldu mevcûd

Ne yerde hırs-ı mâl olursa peydâ
Olısar hırs-ı câh onda hüveydâ

Husûmetsiz çü câh olmadı hâsıl
Bu dördüncü belâya oldu vâsıl

Husûmetten hased oldu netîce
Açıldı bundan envâ-ı derîce

Ta'assub kibr ü kîn ondan adâvet
Ezâ ızrâr u hem buğz ile gıybet

Yedi başlı bir ejder oldu hâsıl
Saçar her birisi zehr-i helâhil

Bunun kankısına etsin cihâdı
Ne vech ile eder ol ictihâdı

Tarîkat müftîsi bundan cevâbı
Ne vech ile verir fazlü'l-hitâbı

İlâcü'ş-Şehvet

Budur ondan cevâb Allâhu a'lem
Ki öldür ejderi olgıl müsellem

Cihâd seyfiyle ya'nî nefsi öldür
Adûyu hôr edip bu rûhu güldür

Hikâyet

Celâleddîn-i Rûmî şeyh-i âfâk
Bunu der Mesnevîde behr-i irfâk

Ki vardı bir civânın bir anası
Fücûr ile çok idi âşinâsı

Görür bir gün onu nâ-mahrem ile
Urup tîz öldürür pes hançer ile

Yine nâ-mahrem ile görür irte
Onu da öldürüp eyler nühüfte

Bu üslûb üzre etti nicesin hâk
Ferâğ etmez velî ondan o nâ-pâk

Çü âciz kaldı varır bir azîze
Bunu arz eyler ol sâhib-temîze

Bu hâli fehm eder verir cevâbın
Ona irşâd eder işin savâbın

Çü yoktur mâder ıslâhına çâre
Onu katl eyleyip tîz çık kenâra

Ki ol sağ olduğunca bu fesâdât
Evinden eksik olmaz zî-hasârât

Çü her gün katle vermez Hak rızâyı
Onu katl eyle bulgıl intihâyı

Vasl

Çü bildin mi'dedir ümmü'l-habâ'is
Onu doldurma olma ona hâdis

Çü pür oldukça ol doğar bu evlâd
Eder iklîm-i dilde her dem ifsâd

Ona ma'cûn-ı cû ile devâ kıl
Bu dem sabr ile savma mübtelâ kıl

Velî tedrîc ile eyle ilâcı
Ki tâ kalmaya yoldan merd-i hâcî

Gıdâyı kesme lâkin kes gıdâdan
Budur mervî olan merd-i Hudâdan

Ki olmaz yemek ü içmeksiz âdem
Velî isrâfı ko vallâhu a'lem

El-Bâbü'r-Râbi' Fî-Tevâzu Mine'l-Eymen

Çü dördüncü kapıya geldi sâil
Gerektir dileye a'le'l-mesâil

Hudâdır mutlakâ ebvâba fettâh
Düriş ondan eline deste miftâh

Tevâzûdan Hudâyâ feth-i bâb et
Tevâzûla beni âlî-cenâb et

Cenâb-ı Kudsüne ola huşû'um
Dahi ahbâbına olsun huzû'um

Hakîkat çeşmin aç benden penâhım
Uyûb-ı nefsime olsun nigâhım

Kapında görmeyem hîç benden ednâ
Yüzüm hâk eyleyem budur temennâ

Edem çâh-ı tekebbürden hurûcu
Tevâzu arşına kılam urûcu

> "Kim Allah rızası için tevazu gösterirse, Allah onu yüceltir; kim ki kibirlenirse, Allah onu küçültür." (Aclûnî, Keşfü'l-Hafâ, C. II, s.317, (Hadis Nu:2445) ; Gazâlî, İhyâu Ulûmiddîn, C. IV, s.588.)

Çü miftâh oldu gayba ism-i Fettâh
Gel imdi feth-i bâb et eyle îzâh

Huşû ile huzû ve hem tevâzu
Bu üç bir ma'nâdır etme tenâzu

Velî erbâb-ı tedkîk etti farkı
Bi-avni'llâh diyem hep taht u fevki

Huşû oldur ki Hakka inkıyâdı
Ede mü'min koya rû-yı inâdı

Dediler ba'zılar ki havf-ı dâ'im
Ola kalbinde ey a'le'l-mekârim

Dediler bir ola kalbin hümûmu
Süre bir hemm ile gayrı gumûmu

Ki tâ hattâ salâta olsa kâ'im
Şühûdunda şu resme ola hâ'im

Ki kimdir bilmeye zâtü'l-yemîni
Dahi zâtü'ş-şimâli gör yakîni

Tevâzu ol durur der-örf-i sûfî
Diyem tâ bilesin ey merd-i sâfî

Ola hükm-i Hudâdan şöyle râzî
Görülmeye hîç onun i'tirâzı

Derûnu hem birûnu ola teslîm
Muvaffak ola hoş min-gayr-i ta'lîm

Hikâyet-i Abd-i Hindû

Sahâbe zümresinden İbn-i Mes'ûd
Giderdi bir yola ol ma'den-i cûd

Şitâ eyyâmı idi vakt-i sermâ
Bir olmuştu bu hâletten ser ü pâ

Eli düşmüştü soğuktan çenârın
Ayağı donmuş idi çeşmesârın

Penâh-ı ferve girip onda pîrân
Atından inmiş idi dahi şübbân

Mukâbilden gelir bir abd-i Hindû
Serâser pâ pürehne leyki hoş-rû

Giyer bir pîrehen ol da dizinde
Yürür ol şâd u hürrem şöyle zinde

Başında bir arak-çîn ol da sâde
Gelir şevk ile karşıdan piyâde

Edâ olundu çün resm-i mülâkât
Suâl etti ona kânü'l-atıyyât

Ki kimsin kanda gidersin beyân et
Kimin memlûkisin onu ayân et

Dedi abd-i fülânam ey nigû-fâl
Bu dem bir hidmete etmiştir irsâl

Budur sa'yim ki edem onu tekmîl
Gerektir kim kılam emrinde ta'cîl

Dedi server ona ey abd-i mihne
Nedir hâlin bu dem ser pâ pürehne

Bu sermâdan velî sende eser yok
Zemistân zahmesinden hîç haber yok

Dedi sanma eser olmaya tende
Zarûrettir velî ahvâl-i bende

Dedi hâcen seni görmez mi üryân
Dedi her dem görür bu resme ol hân

Dedi hîç hâlini arz etmedin mi
Ona ten pûşunu farz etmedin mi

Dedi ey tal'ati mesmûma tiryâk
Gelir bu sözlerinden bûy-ı irfâk

Velî bu bendeye düşer mi âyâ
Görürken bendesini böyle mevlâ

Bilirken hâlini ol bendesinin
Görürken şâlını efkendesinin

Revâ mıdır ona abdin suâli
Ki benden yeğ bilir ol hasb-i hâli

Onun bildiği bestür işbu hâle
Edebsizlik durur düşmek suâle

> "Hz. İbrahim'in buyurduğu gibi; "Benim durumumu O biliyor. Benim bir şey istememi gerekli görmüyorum bu yüzden."

İşitti çün cevâbı İbn-i Mes'ûd
Gidip râhat dilinden oldu mefkûd

Derûndan söyledi çün ol belâ-keş
Neyistân-ı diline saldı âteş

Çü mest oldu bu câmın hâletinden
Edip sayha hemân düştü atından

Humârından çü bir dem buldu ârâm
Başına üştüler gılmân u huddâm

Dediler ey sahâbe içre ekrem
Neden erdi bu Hindûdan bu gam hem

Dedi hikmet ile bu abd-i üstâd
Beni kulluk yoluna etti irşâd

Ki bu câhil efendisine bende
Bu resm ile edeb gözler derinde

Benim her hâlime nâzırken Allâh
Kamu ahvâlimi bilirken ol şâh

Revâ mıdır ben etmek i'tirâzı
Bilirken ol sıhâh ile marâzı

Mecâzîden hakîkat dersin aldım
Edânîden eâlî ilmi buldum

Bulup mevlâ-yı Hindûyu ol ekrem
Satın aldı ve i'tâk etti ol dem

Dahi etti ona in'âm u ikrâm
Ki ta'lîm-i edeb etti siyah-fâm

Mecâzî de edeble buldu i'tâk
Edeb terk eyleyip gel olmagıl âkk

Vasl

Tevâzu yolu râh-ı Murtazâdır
Ki onun sâliki ol Mustafâdır

Onun levlâk iken dîbâ-yı ünsü
Tevâzûdan giyinmişti libâsı

Varırdı her fakîrin hastasına
Ne merhemler sarardı sînesine

Yıkılmış gönlünü ederdi âbâd
Esîr iken kılardı onu âzâd

Hikâyet

Sahâbîden idi bir abd-i Hindû
İbâdetle oluptu şöyle meh-rû

Hilâl idi adı ol pür-ziyânın
Gönülden âşıkıydı Mustafânın

Olurdu mescide vaktinde hâzır
Kılardı farzını bâ-cem-i hâtır

Giderdi hâcesinin hidmetine
Nazar kıl ol gulâmın himmetine

Meğer hasta olup bir nice eyyâm
Görünmedi cemâatte siyah-fâm

Dedi ol enbiyânın ser-bülendi
Hilâle n'oldu kim gözden tulundı

Dediler ol kerîm-i dil-nüvâza
Ki hastadır mecâli yok namâza

Buyurdu zümre-i ümmet tabîbi
Ol iken Hazret-i Hakkın Habîbi

Bize vâcib oluptur şimdi yârân
Hilâlin hâtırıdır şimdi vîrân

Iyâdetle edevüz onu âbâd
Ola rıkk-ı gumûmundan ol âzâd

Iyâdette ibâdetten ziyâde
Çi ger bir noktadır salma kesâda

Sakın ol noktayı sayma güzâfa
Berâber olur bir gün kûh-ı Kâfa

Diye tîz durdu yerinden o Sultân
Çü sâye düştüler pâyına yârân

Saâdetle çün erdi ol diyâra
Ki ondaydı Hilâl-i dil-figâre

Hilâlin hâcesi çün oldu âgâh
Ki onda gelmek üzre Rahmetu'llâh

Sevindi cânı buldu sad safâyı
Ki mihmân ede onda Mustafâyı

Çıkıp dârından etti külli ikrâm
Buyur şâhım diye hoş eder ibrâm

Dedi server ona ey hâce-i mâl
Seninçün gelmemişem eyle imhâl

Hilâle gelmişemdir olgıl âgâh
Ki ona gönderiptir Hazretu'llâh

Çü Beytu'llâh idi ol hasta-i zâr
Yıkılmıştır beni gönderdi mi'mâr

İşitti çün bu remzi Müctebâdan
Bu gamzı anladı ol Murtazâdan

Tutuştu cânı etti çok temennâ
N'olaydı ol Hilâl olaydı âyâ

N'olaydı bendesi olaydım onun
Ki lutfuna erişti Mustafânın

Hilâl iken çü bende erdi bedre
Fülûs iken bahâsı oldu bedre

Dönüp ba'de hayâlar etti izhâr
Ki âhur içredir ol hasta-i zâr

Yöneldi onda gör sırr-ı nihânî
Semâ'a saldı ol heft âsumânı

Ki Arş iken izi tozuna muhtâc
Varır ıstabla gör ol nûr-ı vehhâc

Rızâ-yı Haktadır çünki tevâzu
Varıp huşkî evine oldu hâzı

Eğerçi göktedir şemsü'l-meâlî
Salar her yere pertev gör kemâli

Tevâzu vere mi hîç ona noksân
Mütimmüdir çün onun Rabb-i Mennân

> "Kâfirlerin hoşuna gitmese de Allah nûrunu tamamlayacaktır." (Sâf, 61/8.)

Hilâlin çün katına vardı ol Şâh
Onu hoş gördü gayet Hazretu'llâh

Gör ol sultânımın hüsn-i hısâlin
Elin aldı eline sordu hâlin

Dedi hamden fe-hamden sümme hamden
Hilâl idim ger evvel küntü bedren

Çü zerre şems ile oldu mukâbil
Zuhûr etti vücûdu oldu kâmil

Vasl

Yüzün hâk etmeyen râh-ı rızâya
Erişir sanma mi'râc-ı vefâya

Tevâzûda bulundu çünki rıf'ât
Gel imdi Hak yoluna eyle hız'at

Çü tûfân oldu dinle Hazret-i Nûh
Gemiye binmiş idi sîne mecrûh

Gazab sâkin olup çün buldu encâm
Tenezzül buldu pes tûfân-ı hengâm

Cihânda dağların bâlâ-bülendi
Kamu baş kaldırıp ol dem sevindi

Ki biziz çünki dağlar içre bâlâ
Bu meydânda bizimdir izz ü vâlâ

Bize konsa gerektir keştî-i Nûh
Bize olsa gerektir merhem-i rûh

Velî bu cümleden ol kûh-ı Cûdî
Görüp alçaklığın etti sücûdu

Dedi bunca cibâl-i şâmihâtın
Ben iken alçağı bu âliyâtın

Bu devlet kanda olısar müyesser
Meğer avn-ı Hudâ ola mukadder

Hudâya hoş gelip bu inbisâtı
Neler izhâr eder gör Rabb-i Hâdî

Kamu dağlardan ön açtı o zârı
Sefîne onda etti hoş karârı

Onun nâmını Kur'ân içre Rahmân
Anıp yâd eyledi ibret al ey cân

> "(Gemi) Cudi (dağının) üzerinde durdu." (Hûd, 11/44)

Çü süflîsin gel eyle i'tirâfı
Ki tâ rahm eyleye ol Rabb-i âfî

Başından kalka tûfân-ı şekâvet
Açıla cümleden ön zî-saâdet

Kona başında Rahmânî sefîne
Erişe Nûh-ı rûhun matlabına

Vasl

Tevâzu dürlerinden bir de budur
Kulak tut gûşvârın ola bu dür

Çü vahy etti cibâle Rabb-i Rahmân
Ki sizden biriniz üstünde bir ân

Bilin kim enbiyâdan bir kulumla
Sözüm var söylerem ol sevgilimle

İşitip yüce dağlar hep sevindi
Bakıp ululuğuna hoş güvendi

Ki bende olısardır bu kerâmet
Bana lâyık durur hem bu saâdet

Velî ol Tûr-ı Sînâ kûh-ı irfân
Bakıp alçaklığına oldu hayrân

Dedi dağlar içinde çünki pestem
Bu işten nâ-ümîdem dahi süstem

Hudâya hoş gelip bu inkisârı
Bu fazl ile müşerref kıldı zârı

Onu Kur'ânda yâd etti mirârâ
Oku ve't-tîni zeytûn tûrı Sînâ

Gel imdi tut tevâzu dâmenini
Bula tâ rûh-ı mecrûhun yemîni

Ola nâ-geh serin Tûr-ı münâcât
Nişâna tuş ola hoş tîr-i hâcât

Cemâlin gördü Yûsuf düştü nâza
Onu ihvânı sattılar piyâza

Çü bildi mekri hâzı oldu ol şân
Bahâsın buldu oldu Mısra sultân

Elif başını kaldırdı hecâda
Döşendi yere bâ oldu fütâde

Hemân tarh oldu Bismi'llâhta hemze
Yerine kondu bâ hoş bak bu remze

Olup dîbâce-i sifr-ı İlâhî
Tevâzûdan kazandı işbu câhı

Vasl

Dedi Mûsî-yi İmrân-ı mü'eddeb
Ahî efsah lisânen minni yâ Rab

> "Kardeşim Harun, o benden daha güzel konuşur. Onu bana yardımcı gönder de beni tasdik etsin." (Kasas, 28/34)

Hudâya hoş gelip bu inkisârı
Kelîm edindi Hakk ol gül-izârı

Hudâ katında her ne buldu sâdât
Tevâzûdan verilmiştir kerâmât

Kişi ger olmasa nefsinde mevzû
Olamaz gayrılar katında merfû

> "Kim Allah rızası için tevazu gösterirse, Allah onu yüceltir." (Aclûnî, Keşfü'l-Hafâ, C. II, s.317, (Hadis Nu: 2445) ; Gazâlî, İhyâu Ulûmiddîn, C. IV, s.588)

Dilersen sidre gibi müntehâ ol
Bu dem nefsin katında bî-bahâ ol

Tevâzu rütbetin bilmek dilersen
Senin sen kıymetin bulmak dilersen

Tasavvur sûkuna nefsin gulâmın
Salıp dellâl ol ona hemçü yâmın

Yine sen müşterî ol ona sâlik
Bahâsın gör budur a'le'l-mesâlik

Eğer kıymet verirsen ona bir şey
Seni ehl-i tevâzu saya lâ-şey

Eğer bir şeye kılmazsan ber-â-ber
Tevâzu sâhibisin ey birâder

Ne denli eyler isen nefsi tahkîr
Bulasın rûz-ı ferdâ onca tevkîr

Hikâyet

Var idi bir özün bâzâra salmış
Koyup ta'zîmi kendin hâra salmış

Kimi görse der idi kendisine
Bu senden yeğdir anla ey kemîne

Der idi fâsıkı görse kezâlik
Ki şâyed tâ'ib ola ba'de zâlik

Ki tâ hattâ seg-i murdârı görse
Bu benden yeğ diye ederdi bûse

Eğer segdir velî olmaz mu'azzeb
Deyip girye ederdi ol mü'eddeb

Bu hâl ile giderken ol kabûlî
Leb-i deryâya uğrar onda yolu

Görür onda oturmuş bir siyah-fâm
Önünde bâde tutar elde hem câm

Yanında oturur bir emred oğlan
Dahi bir cânibinde bir güzel zen

İçer meyden sunar dahi gulâma
Gehî ol avrete verir müdâmâ

Gehî bûse edip gâhî der-âgûş
Gazel okur gehî mestâne bî-hûş

Bırakmış gayret-i şer'i cehârâ
Bu fuhşiyyâtını işler nehârâ

Bunu gördükte ol sâhib-tevâzu
Gazab tuttu onu olmadı hâzı

Dedi bu idi zannım bundan akdem
Ki her bir gördüğümden ben olam kem

Velî bundan dahi kem mi olam ben
Ki bu her gûne fâsık dahi a'len

Bu esnâda meğer bir fülk-i meşhûn
Hemânâ garka varmış ehli pür-hûn

Meded diye ederler istigâse
Kimin var haddi kim vara gıyâsa

Bu hâlet içre gark oldu sefîne
Yerinden durdu ol fâsık kemîne

Su üzre yürüyü vardı gıyâsa
Ricâlin hâli sığışmaz kıyâsa

Garîkten ikisin aldı eline
Biri ağzıyla yapıştı behîne

Çıkardı üç nefer kodu kenâra
Bunu gördükte kaldı dil-figâre

Dedi ey bizden ekrem yâr-ı sâdık
Ki bu envâ-ı isyân ile fâsık

Çıkardı üç garîki etti îfâ
Birin de sen çıkargıl fevk-i da'vâ

Bu ahvâli çü onda gördü mağrûr
Hacâlet âteşinden oldu mahrûr

Katına geldi etti merhabâlar
Likâsı birle kesb etti safâlar

Der ey sâhib-kerâmet bende-i hâs
Bu hâletle nedir bu sûret-i âs

Beni saldı gurûra işbu telbîs
Bana yol buldu bu fürceyle iblîs

Yolum şaştım be-gayet etti küstâh
Bu mekr ile dokundu başıma şâh

Beni afv eyle gel li'llâh u bi'llâh
Cehâlet gafletinden oldum âgâh

Diğer bâr etmeyem bir ferde ta'ne
Ki çekmeyem hacâlet birle mihne

Dedi ol evliyâ içre güzîde
Kişi bilmek gerek ki âferîde

Kamusu yeğ ola nefsinden onun
Ki budur mesleği merd-i Hudânın

Nedendir etmedin sen hüsn-i zannı
Meğer kim okumadın işbu fenni

O bâde su idi peymâne elde
İçerdim ol suyu her bir mahalde

O hatun avretimdi emred oğlum
Olara şefkatimdendi bu şuglüm

Çü düştün sû-yi zann ile gümâna
Uzatma dahi bir ferde zübâne

Seni her kimseden kem bil karındaş
Ki dokunmaya başa ta'n ile taş

Vasl

Tevâzu yolu pes râh-ı hüdâdır
Habîbu'llâh bu yolda muktedâdır

Kamudan Hak katında erfa idi
Velî her bir gedâdan evza idi

Tevâzu birle binerdi hımâra
Giderdi yalınuz seyr-i kenâra

Selâmı âm idi pîr u civâna
İşi hayr idi cümle merdümâna

Sorardı hâlini her bir za'îfin
Elin alırdı her düşmüş nahîfin

Tevâzûlar ederdi mübtelâya
Mededler irgürürdi pür-belâya

Eğer bir hâcete gelse karılar
Ne kim isterdi ufaklar iriler

Yerinden tîz dururdu sermenürdi
Onu ol Murtazâ kendi görürdü

Saâdet-hâneye ger gelse mihmân
Ona bizzât ederdi hıdmet ol hân

Sarardı sîne-i mecrûha merhem
Ederdi derdine tîmâr u emsem

Sınık diller sarardı iltifâtı
Suâlsiz hall ederdi müşkilâtı

Otursa diz çökerdi hemçü hâdim
Ululanmazdı ol mevle'l-mekârim

Taâmdan her ne gelse yerdi onu
Ne hoş ni'met diye överdi onu

Taâm yerken kimi görse o sultân
Hemân da'vet ederdi hâna mihmân

Hikâyet

Meğer bir gün taâm yerdi o server
Tevâzûla dizin çökmüştü mihter

Be-nâgâh geldi bir avret o demde
Bezîlik var idi onun özünde

Ki ya'nî bî-hayâ idi o avret
Ederdi her kese kavlinde cür'et

Dahi ta'kîb ederdi kimi görse
Hemân ta'n eder idi kime erse

Yüzü açık gezerdi perdesizdi
Hayâ cilbâbesinden bürdesizdi

Çü gördü Hazreti ol hey'et ile
Hemân ta'n etti şâha hıffet ile

Ki kullar gibi oturmuş gör onu
Gedâlar gibi gör nice yer onu

İşitti çün sözü Sultân-ı Ekrem
Dedi kulam yerem kullar gibi hem

Onun hem kalmayıp küstâhîsine
Keremden da'vet etti sofrasına

Dedi avret ki etmezem icâbet
Meğer kim veresin bir lokma-i et

Dehânından ola ol dahi mathûn
Ve illâ yemezem gel etme efsûn

Meğer bir kıt'a lahmı Hazret-i Şâh
Dehân-ı pâkine almıştı nâgâh

Lü'âb-ı rahmet ile hikmet-âmîz
Alıp çiğnerdi onu ol seher-hîz

Fem-i meymûndan onu tîz çıkardı
Hümâyûn destile ağzına verdi

Şu dem ki lokma-i hikmet sirişti
Dehân-ı sa'dına zâlin erişti

Dimâğ-ı cânına erdi safâsı
Bezîlik gitti ve geldi hayâsı

Başın aşağa saldı perdelendi
Güzîde etti lokma dil-gezendi

Dahi hîç kimseye açmadı perde
Dehânın yumdu döndü gonca verde

Hayâ ile be-gayet oldu meşhûr
Saâdet gencine erişti ol ûr

Vasl

Acep kâr-hânedir kâr-hâne-i Hak
Görünür zerrelerden sırr-ı mutlak

Gehî cürmünden erer kul cemâle
Kusûru irgürür ayn-ı kemâle

Düşer perdeye ol bî-perdelikten
Halîmü'n-nefs olur âzûrdelikten

Hayâsızlık onu iltür hayâya
İnâyetsiz varılmaz bu araya

Münâcât

Allahım yardım et. Allahım hidâyet ver. Yâ Rab! Bize yakarma tadını tatmayı lufet. Yâ Rab! Bizi her an ruh yüceliğine götür.

Benem ol bir bezî şûrîde ahvâl
Şeker oldu onun şûru be-ikbâl

Umaram olmayam ben de perîşân
Kapına gelmişemdir aç u üryân

Ki yoktur tâatim ola vesîlem
İnâyet meş'alinden yak fetîlem

Habîbin cur'asından bana câmı
Sunup lutfun yediyle ver müdâmî

Ede nutku lü'âbından bana fâl
Bulam ol hâleti kim toydu ol zâl

Vasl

Tevâzûda çü Hazret muktedâdır
Bu bâb içre kamudan müntehâdır

Onunçün buyurur şânında Rahmân
Azîmü'l-hulk diye gel oku Kur'ân

> "Şüphesiz sen büyük bir ahlâk üzeresin." (Kalem, 68/4)

Sahâbe buldular çünki bu ünsü
O Hazretten hoş aldılar bu dersi

Onunçün oldular necm-i hidâyet
Saâdet göklerinde zî-beşâret

Hikâyet

Rivâyet eyledi Ukbe bu hâli
İşit ol mihter-i dînden makâli

Dedi gördüm Ömer ol İbn-i Hattâb
Hilâfet âsumânında o meh-tâb

Mübârek çignine bir kırba âbı
Götürmüş hem eder yolda şitâbî

Dolu kırba arak damlar yüzünden
Velî şehd ü şeker akar sözünden

Dedim ki sen emîrü'l-mü'minînsin
Bu devr içre re'îsü'l-müslimînsin

Ne lâyıktır sana bu kırba-i âb
Buyur ben götürem ey lutf-ı vehhâb

Dedi ey Ukbe epsem ol bu işte
Ki kesr-i nefs ederven bu revişte

Çü geldi elçiler etrâf-ı arzdan
İtâat eylediler tûl-i arzdan

Başında bâcı dilde i'tizârı
Gönülde havf u dilde inkisârı

Bu hâli çünki gördüm ettim igrâb
Vücûdumda açıldı bâb-ı i'câb

Diledim kesr edem işbu gurûru
Götürdüm kırbayı buldum sürûru

Getirdi bir karının hânesine
Boşalttı kabına döndü evine

Vasl

Ne kim vardır cihânda cümle izzet
Tevâzûda kodum der Rabb-i izzet

Velî derk etmeyip halkın tugâtı
Tekebbürde ararlar ol sıfâtı

Tevâzu gizli câhtır yok hasûdu
Tekebbür bir belâdır kanı sûdu

Tevâzu gerçi hoştur her gedâdan
Velâkin ahsen oldu ağniyâdan

> "Tevazu yüceliktendir." (Hadis)

Tekebbür bir kese mîr ü gedâdan
Yaraşmaz anla remzi bu edâdan

Velâkin ehl-i fakrin ağniyâya
Yaraşır kibri hoş bak bu edâya

> "Hz. Ali şöyle demiştir: Mütekebbir kimseye karşı kibrini terk edene kadar kibredin."

Yeridir ger tekebbür ede li'llâh
Ki onun sâhibidir Hazretu'llâh

Vasl

Dediler kim tevâzu iki şeyden
Olur hâsıl onu ahz et diyenden

Biri nefsini bilmekten olur ol
Tevâzu şehrine ondan gider yol

Ki me'vâ-yı şürûrdur nefs-i eşkâ
Tecessüs eyle onu kılma amyâ

Müneccestir müdennestir mukazzer
Bu cümle onda gizlidir mukarrer

Ma'âsî menba'ıdır humm-ı şehvât
Menâhî ma'denidir cübb-ı âfât

Adın bir habbe-i zâtü's-semûmun
Komuşlar nefs ü onda bil gumûmun

İbâdet içre sayılmaz kusûru
Maâsîde velî yoktur fütûru

Bu hâl ile bilinse ger nihâdı
Ona etmezdi kimse i'timâdı

Muhabbetle bakar çün ehl-i gaflet
Görünmez gözlerine bu habâset

Bakar ayn-ı adâvetle çü mü'min
Görüp hubsunu olur ayba mûkın

Çü hubsun bildiler erbâb-ı irfân
Hemîn kîmyâgere arz etti ol ân

Tarîkat pûtesinde nice eyyâm
Sızırdılar zer-i nâb oldu encâm

Bununla sikke-i sultâna lâyık
Olup bâzâr-ı Hakta geldi fâ'ik

Eğerçi var idi tab'ında hubsu
Bu san'atla yuyuldu gitti levsi

Vasl

Gel imdi anla nefs-i bed-nihâdı
Tetebbu eyle vasfından fesâdı

Onu kîmyâger-i şer-i Resûle
Ulaştır gelmedin noksân usûle

Huzûr-ı Hakka tâ varmaya bakır
Ki bakır varanı Hudâsı kakır

Ki şer'î san'at-ı kîmyâ kodumdu
Resûlümle onu size dedimdi

Çü sevdin nefsi görmedin uyûbun
Tecessüs etmedin onun guyûbun

Be-âhir ayb ile geldin huzûra
Sezâdır varasın dârü's-sübûra

Ki şer'in pûtesinde olmayan kâl
Kalısar pûte-i dûzahta meh sâl

Gel imdi aybını gör kıl tevâzu
Edegör ol anûdu merd-i hâzı

Eğer sen görmesen ayb-ı nihânı
Kulak tut özgelerden dinle onu

Hikâyet-i Zü'n-Nûn-ı Mısrî

İşit Zünnûn-ı Mısrîden bu remzi
Sebak al sîretinden anla gamzı

Yürürdü Mısr içinde mest ü hayrân
Onu bilmezdi kimdir merd-i nâdân

Hakîkatten gehî ifşâ-yı esrâr
Ederdi leyki fehm etmezdi ağyâr

Onunçün ta'n ederlerdi o şâna
Oluptu nâvek-i levme nişâne

Giderdi bir gün ol sultân-ı irfân
Dedi nefsine ey adı müsülmân

Yaşadın bunca yaş encâma erdin
Bu yaşında ne kesb ettin ne gördün

Sana hoş âlim ü monlâ dediler
Gehî sûfî ve zâhid söylediler

Bu dem şeyh nâmile oldun mulakkab
Geçinirsin bu halk içre mühezzeb

Ne hâsıl olmadın dahi müsülmân
Müsülmân ol müsülmân ol müsülmân

Bu ceng ile yürürdü yolda âgâh
İki monlâya uğrar yolu nâgâh

Biri der ki gelen Zünnûn değil mi
Bu şehr içinde şol meftûn değil mi

Birisi der ki ol mülhid durur bu
Budur Mısr içre bir sâlûs-ı bed-rû

İşitti bunu Zünnûn oldu mesrûr
Dedi nefsine ey memkûr u mağrûr

Sana derdim ki olmadın müsülmân
Benim bu sözümü etmezdin iz'ân

İşittin mi ne der bu iki âlim
Ki bunlardır bu dem mevle'l-mekârim

Bularla çünki etti nefsi ilzâm
Varıp mahzarlarında kıldı ikrâm

Dedi sizden Hudâ vü hem Resûlü
Ola râzî ki bu abd-i fuzûlî

Ederdim nefsime husûmet
Kabûl etmezdi hîç benden nasîhat

Bu dem sizden işitti bu makâli
Olup mülzem tenezzül buldu hâli

İki adl ile sâbit oldu da'vâ
Bi-hamdi'llâh ki def oldu bu kavgâ

Çü bâ'is oldunuz hasm oldu mülzem
Şefî ola size Sultân-ı Ekrem

Çü Zü'n-nûndan işittiler bu kâli
Dimâğ-ı câna erdi bûy-ı hâli

Zarûrî düştüler pâyına der-hâl
Dediler ey şeh-i mahfîyyü'l-ahvâl

Şu söz ki söyledik şânında hâşâ
Senin vasfın değil ey pîr-i vâlâ

Bizi afv eyle ey şâh-ı kerâmet
Ki yaktı cânımız nâr-ı hacâlet

Ki mir'ât-ı cemâlinde musavver
Bizim evsâfımız olmuş muharrer

Görüp onu o mir'ât-ı safâda
Uyûb-ı nefsi ettin istifâde

Tefekkür eyle ol Zü'n-nûn-ı irfân
Tevâzûl'etti üç şahsı müsülmân

Biri nefsi ikisi iki monlâ
İlâhî bu durur senden temennâ

Tevâzu bâbını feth eyle benden
Tekebbür nakşını yu cân u tenden

Vasl

Tevâzu bâ'isinden bil ikinci
Kulak as bana kim tâ asam inci

Bunu bilmek gerek ol Hak tüvânâ
Yürebbî halkahû ânen fe-ânâ[5]

Kadîrdir kudretinde yok kusûru
Alîmdir ilmi içre yok usûru

Muarrâdır sefehten hikmetinde
Müberrâdır buhulden rahmetinde

Yarattı kâf u nûndan bunca eşyâ
Dilerse bir nefeste kılar ifnâ

---

5 1644b Yarattıklarını her an "an-be-an" eğitir, terbiye eder.

Semâyı ref edipti bî-imâd ol
Velî bir şeye etmez i'timâd ol

Kamu eşyâ alır ondan nevâle
Onu ağyâra kılmadan havâle

Ademdir ma'deni ol bârgâhın
Ademden mahzeni gör ol İlâhın

Ezelden tâ ebed lutfu firâvân
Ne veren usanır ondan ne alan

Eder her zerre ile gizli bâzâr
Hemîn kendin sanar ortada ol zâr

Gehî dellâl u gâhî müşterîdir
Hakîkatte kamusundan berîdir

Dilerse peşşeyi pîl-i ner eyler
Dilerse pîli mûr-ı ahkar eyler

Celâl ile cemâlinden bu eşyâ
Kamu cünbiştedir eyle temâşâ

Kamusu sûret-i muhtârda mecbûr
Budur âyât-ı Kur'ân içre mezbûr

Bu evsâf ile kim bilse Hudâsın
Bırakır onda kendi kibriyâsın

Tevâzûdan olur ol dem abâsı
Çü buldu kaddine lâyık libâsı

O dem vird-i zebân olur bu âyet
Çekip öz kibriyâsından hacâlet

> "Göklerde ve yerlerde yücelik O'nundur. O, Azîz'dir, Hakîm'dir." (Câsiye, 45/37)

Kaçan kim sâha-i kalbine onun
Ululuktan konar cündü Hudânın

Kulun varlığını eyler igâret
Erişir milk-i mevhûma hasâret

Tefekkürle kusûrun yâda başlar
Anıp i'câbını feryâda başlar

Şühûd edip derûnundan guyûbun
Neye baksa görür kendi uyûbun

Bu üslûb üzre çünkim ola hâzı
Hudâ ve halkına eyler tevâzu

El-Faslü'r-Râbi' Fi'l-'Ucb Ve'l-Kibr Mine'l-Yesâr

Tevâzu kapısı feth oldu sâbık
Onu sedd etmeye Rabbü'l-halâ'ik

Gel imdi bu mukâbilde olan bâb
Diyem sana ki oldur kibr u i'câb

Onun seddine eyle ictihâdı
Bu sa'yinde mu'înin ola Hâdî

Ki şeytânın bu belli medhalidir
Vesâvis cündüne düşen yoludur

Nedir evvel bilelim kibr u i'câb
Dahi kubh u ilâcından açam bâb

Diyem ucbu kulak tut ey birâder
Ki kendisin beğenmektir serâser

Olup her cünbişi kendiye mahbûb
Görüne kavl ü fi'li cümle mergûb

Kibir oldur ululanmaktır adı
Kamudan yeğ bile ol bed-nihâdı

Bu zann ile şişe hayk-ı vücûdu
Tevâzu birle etmeye sücûdu

Mecâliste beğenmez müttekâyı
Gözetir onda sadr-ı müntehâyı

Murâgıb cümle halktan ihtirâma
Hakâretle bakıp ol hâs u âma

Bu helketten kaçıp ol Muktedâmız
Ne resme avz eder gör Müctebâmız

> "Kibrin bir soluğundan bile Allah'a sığınırım." (Gazâlî, İhyâu Ulûmiddîn, C. III, s.725)

Kaçan her kimde bu bâd ola peydâ
Olur envâ-ı hubs ondan hüveydâ

Beğenmez kimseyi eyler ta'azzüm
Kopar yemm-i habâsetten telâtum

Şu hadde eriserdir onda kibri
Ki hidmette kabûl etmez fakîri

Lisân-ı hâl ile der bunu ol dâl
Ne lâyıktır benim sâhamda erzâl

Fakîrin hidmetinden âr eder ol
Bulamaz degme kimse ol rehe yol

Ne turfe kibr olur bu anla bayık
Ki bunu etmedi Rabbü'l-halâ'ik

Fakîr u zâr u her mecrûh u hasta
Gelir dergâhına her dem şikeste

Bu kibr ile ululanmaz Hudâsı
Erer her birine türlü atâsı

Dahi bir kimse etse ona pendi
Tutar ismiyle izzet müstemendi

> "Böylesine 'Allah'tan kork.' denilince, benlik ve gurur kendisini günaha sevk eder. (Ceza ve azap olarak) Ona Cehennem yeter." (Bakara, 2/206)

Eğer kendi eder olsa nasîhat
Ser-i unf ile söyler zî-fazîhat

Gazab olmayacak yerlerde kakır
Cünûn-ı câh olur ol mest-i fâhir

Öğüp nefsini eyler gayrıyı zem
Tutar kendisin a'lâ özgesin kem

Tehâşî eylemez hıkd u hasedden
Haber bilmez o hablün min mesedden

Şu kim ta'zîm eder ol mübtelâyı
Ona ikrâm edip eyler senâyı

Şu kim hürmette etse ona taksîr
Eder her bir mahalde onu tahkîr

Ferâmûş eyleyip kendi uyûbun
Tecessüs eyler ol gayrın guyûbun

Çıkar bi'l-cümle ol râh-ı hüdâdan
Sayılmaz defter içre etkiyâdan

Vasl

Bu fasl içre işit Şeyh-i Gazâlî
Buyurur bu sözü ol merd-i âlî

Ki kibrin farkı vardır bir birinden
Diyem her birisin yerli yerinden

Budur bil kibr içinde gayet efhaş
Hudâya kibr ede ol abd-i ser-keş

Temerrüd ede kulluktan pes ol ân
Rübûbiyyette da'vâ ede nâdân

O dergehte sayılmazken gulâmî
Ne da'vâlar eder ol merd-i hâmî

Hikâyet-i Nemrûd - İblîs

Hikâyettir ki ol iblîs-i meftûn
Gelir Nemrûd kapısına o mağbûn

Dühûl için eder çün dakk-ı bâbı
Ona kimsin dedi Nemrûd-ı hâbî

Dedi şeytân ona ey abd-i nâdân
Kapı ardındakin bilmezken el-ân

Bu cehl ile sana ey merd-i ednâ
Ne lâyıktır rübûbiyyette da'vâ

Sesinden çünki bildi âşinâsın
Kapıyı açtı buldu mübtegâsın

Yapıştı destine gitti sarâya
İki mahrem dahi sığmaz araya

Elinde tutuban bir hûşe engûr
Yer idi onda ol Nemrûd-ı mağrûr

Dedi bu salkımı ey abd-i âzâr
Edebilir misin sen dürr-i şehvâr

Dedi yoktur bu işte bende kudret
Ya kimde olısardır istitâat

Alıp ol dem onu destine şeytân
Okudu dürr-i şehvâr oldu yeksân

Görüp Nemrûd onu hoş etti tahsîn
Zihî üstâz-ı hâzık merd-i kâr-bîn

İşitti bu sözü iblîs-i bed-kâr
Hemân bir sille urdu etti âzâr

Dedi ey câhil u nâdân u ahmak
İşittin bu kemâl ile beni Hak

Revâ görmedi kulluğunda âhir
Sürüldüm zecr ile beyne'l-mefâhir

Bu cehl ü bu hamâkatla serâser
Yürürsün bu arada merd-i ebter

Utanmadan ulûhiyyette da'vâ
Edersin ey har-ı murdâr-ı ednâ

Biraz suhriyye etti onu iblîs
Bu hak sözlerle mağlûb oldu telbîs

Dedi insâf ile şeytâna meftûn
Acep var mı ola ey merd-i mel'ûn

Seninle ben kulundan bed kıyâfet
Ki yoktur bizde lutfuna liyâkat

Dedi bir kimse var bizden kemîne
Ki oldur bildiğim kemden kemîne

Şu kim işitti ben kibr u hasedden
Sürüldüm dergehinden bu cihetten

Yine kibr u hasedle ola mevsûf
Ki benden ibret almaya o melhûf

O bizden kem durur idrâki yoktur
Hudâ-yı müntakimden bâki yoktur

Vasl

İşit düşmen dilinden hoş nasîhat
Ki eder hasb-i halinden hikâyet

Şol iş kim olmaya şeytâna marzî
Olısar mıdır onun kubhu mahfî

Hudâyâ sâilem cân u gönülden
Bu vasfın aslını kat eyle benden

Yazılmasın bu iki levh-i câna
Tevâzûdan ola ondan nişâne

Ed-Derecetü's-Sâniye Mine'l-Kibri't-Tekebbür Ale'l-Enbiyâ

İkincisi budur eyle tedebbür
Edeler enbiyâ üzre tekebbür

Görüp onlar yedinden mu'cizâtı
İşitirken olardan beyyinâtı

Cihâna pertevin salmışken âyât
Reh-i zulmâtı kesmişken hidâyât

Tekebbür çâhı içre oldular güm
Denildi onlara tebbet yedâ küm

Husûsâ Fahr-i âlem seyyid-i mâ
Muhammed Mustafâ ol nûr-ı eclâ

Cihânda berk ururken beyyinâtı
Keserken şâh-ı küfrü kâtı'âtı

Kureyşin gözleri kibr ile ma'lûl
Olup görmediler ol zümre-i gûl

Tefekkür râhına bulmadılar yol
Bileydiler kim âhir kim durur ol

> "Yeryüzünde haksız yere böbürlenenleri âyetlerimden uzaklaştıracağım." (A'râf, 7/146)

Velî ba'zısı hakkı anladılar
Çü âyât-ı Hudâdan dinlediler

Bu dem kibri hicâb oldu miyâna
Bu bâ'isten eriştiler ziyâna

> "Kendileri de bunlara yakinen inandıkları hâlde, zulüm ve kibirlerinden ötürü onları inkâr ettiler." (Neml, 27/14)

Sanâdîd-i Kureyş ol bed-nihâdân
Harem içre oturmuşlardı bir ân

Ebû Tâlib dahi Ukbe ve Şeybe
Ebû Cehl ü Velîd ü dahi Utbe

Habîbu'llâhtan açıp feth-i bâbı
Ederlerdi bu yüzden igtiyâbı

Aşırdılar çü hadden kîl ü kâli
Çürüttüler kelâm-ı bî-meâli

Dedi Bû Tâlib edip âhir insâf
Ki çoktur ol kişide hüsn-i evsâf

Sözü altın kalemle yazmalıdır
Ciğer kanın ona surh ezmelidir

Sözü akla uyar matbû u mevzûn
Özü pâk u latîf u şöyle mesnûn

Eğer şetm etmese esnâma ol şân
Girerdim ben onun dînine el-ân

Yetîm ü hem fakîr olmasa hâli
Ona îmâna bulaydım mecâli

Velî bu üç durur ona hicâbım
Budur bu yüzde ruhsâra nikâbım

Ed-Derecetü's-Sâlisetü't-Tekebbür 'Ale'l-'İbâd

Üçüncüsü budur kibrin kıl ısgâ
Hudâdan avn olursa kılam imlâ

Ki kul kibr eylemektir bir birine
Hakâretle bakıp gayrılarına

Özün âlî onu tahkîr ederler
Demâdem nefsini tevkîr ederler

Eğer hak söylese bakmaz sözüne
Bunu der ki yüzü nedir sözü ne

Bu şeytânın bir ulu medhalidir
Bunun kubhu celî-ender-celîdir

Eğerçi bu hafîdir ol ikiden
Velî bu da uludur iki şeyden

Biri bu kibriyâ vasf-ı Hudâdır
Buna el uzatan kankı gedâdır

Bunun fehvâsı kendin bilmemektir
Hudâsıyla husûmet eylemektir

Şuna benzer bu miskînin misâli
Sarây-ı pâdişâhî bulsa hâlî

Gedâ tâcı başında şâlı jende
Bu fakr u bu rezâletle özünde

Çıkıp tahta otursa etse da'vâ
Ki benven hâliyâ sultân-ı vâlâ

Ne resme müstehak olur ikâba
Ne gûne lâyık olısar azâba

> "Azamet ve yücelik benim gömleğim, büyüklük ve kibir de benim cübbemdir." (Gazâlî, İhyâu Ulûmiddîn, C. III, s.718, 719)

Biri dahi budur ol kibr-i mezmûm
Kaçan olsa onun kalbinde meknûn

Kabûl-i Hakka ma'nîdir o kibri
Gidersin kibri ki sevmezse gebri

Bize ol kıssa-i iblîsi Rahmân
Onunçün etti Kur'ân içre tibyân

> "O, yüz çevirdi ve büyüklük tasladı, böylece kâfirlerden oldu." (Bakara, 2/34)

Bilesin tâ ki bundan hasb-i hâli
Ne oldu kibrinin âhir meâli

Hakâret çâhına düştü o mağrûr
Halâs ümmîdi yoktur kaldı medhûr

Vasl F'i-Beyân-ı Esbâb-ı Kibr

İşit benden diyem esbâb-ı kibri
Ki tâ sedd edesin ebvâb-ı kibri

Bunu sa'y ile istikrâ edenler
Tecârüb birle istiksâ edenler

Yedidir dediler esbâbın onun
Diyem bir bir sana ashâbın onun

El-Evvelü'l-Kibri'l-Hâsılı'l-'İlm

Kaçan görse özün ilm ile âlim
Ki olmuş âleme a'le'l-meâlim

Görüp kendiye bu halkın rücû'un
Ta'allüm ehlinin dahi huzû'un

Şişip emmâresi eyler ta'azzüm
Hadîs-i nefs ile kılar tekellüm

Ki ben allâmeyem bu halk içinde
Kamudan a'lemem bu halk içinde

Bu zann ile üşer başına vesvâs
Umar her kimseden ta'zîm ü înâs

Eder ilm ile halka imtinân ol
Bu hâli vaz ile eyler beyân ol

Hakâret çeşmile bakar fakîre
Yedin vermez ki bûs ede hakîre

Huzûr-ı Hakta külli vak'in anlar
Bu halka her cihetten nef'in anlar

Halâs ile eder halka du'âyı
Unutur nefsini gör mübtelâyı

Ulûmu arttığınca guncu artar
Müdâvâ bildiğince renci artar

Bu hâl ile erer ilmine âfât
Buna remz eyleyip der Fahr-i sâdât

> "İlmin âfeti sallana sallana kibretmektir." (Gazâlî, İhyâu Ulûmiddîn, C. III, s.748)

Buna âlim demen câhil durur ol
Ki kendin bilmedi gâfil durur ol

İlâhî sâilindir mübtelâ kul
Bu evsâf ile olan pür-belâ kul

Ki iksîr-i kabûlün ıstıfâsı
Derûnundan sile levs-i nuhâsı

Hikâyet

Rivâyettir ki Cibrîl peyk-i Rahmân
Hudâ emriyle baktı Levhe bir ân

Bu sırra muttali oldu o demde
Ki budur sebt olan emr-i Kıdemde

Melâ'ikten birisi ola âsî
Ebed redd ola bulmaya halâsı

Bu sırra çünki buldu ıttılâ'ı
Zuhûr etti dilinden iltiyâ'ı

Yaşı seyl-âb olup etti sıyâhı
Ki vâveylâ diye kıldı niyâhı

Katına geldi Azrâîl Serâfîl
Suâl ettiler ondan bunca kâmil

Dediler ki nedir bu girye efgân
Ki ondan zâhir oldu bizde ahzân

Bulara arza kıldı remz-i levhi
Bular da eylediler onda nevhi

Be-âhir çünki buldu girye encâm
Danıştılar buna vardı serencâm

Azâzîlin varalar hidmetine
Erişeler onun hoş da'vetine

Ona arz edeler bu gizli râzı
Taleb edeler ondan çâre-sâzı

Azâzîlin katına oldular cem
Ki bu hemmi bulardan eyleye kam

Dediler ey melâ'ik içre mefhar
Ki sensin cümleden ulu birâder

Bunu gördük ki bir bizden mu'ayyen
Kemâl ü fazlı olmuşken mübeyyen

Bu dergehten çıkıp redd olacaktır
Ona rahmet deri sedd olacaktır

İşitti onu miskîn etti hande
Dedi siz olmanuz bundan fikende

Ki bin yıldır onu levh içre gördüm
O demdir ki ona ben ilm irürdüm

Dahi bin yıldır ol merdûda la'net
Ederdim eylerim hem tâ kıyâmet

Velî siz el açın edem du'âyı
Vere ol vartadan size rehâyı

El açtılar dedi yâ Rab buları
Bu havfından halâs et verme zârı

Çü nefsini unuttu onda mahzûl
Halâs oldu olar bu oldu maglûl

Tefekkür eyledin mi şôm-ı kibri
Ne vîrânlık kılar gör bûm-ı kibri

Düşürür emne irgürür helâke
Olur ilmi sebeb dîninde çâke

Vasl

Ebu'd-Derdâ sahâbe içre makbûl
Ki varmıştı maârif şehrine ol

Dedi bir kimsenin ilmi ziyâde
Ola olur mahâfet müstezâde

Şunun kim ilmi arttığınca hâşâ
Ziyâde ola onda kibr ü be'sâ

Onun ilmi değildir ilm-i nâfi
Ziyânın göriser bulmaz menâfi

> "İlmi artıp da Allah'a olan yönelişi artmayan kimsenin Allah'a olan uzaklığı artar." (Gazâlî, İhyâu Ulûmiddîn, C.I, s.151)

Bunun gibidir ol huffâz-ı kârî
Ki Kur'ân okudukça arta kibri

> "Çoğu Kur'an okuyucuları vardır ki okuduğu boğazından aşağıya geçmez." (Gazâlî, İhyâu Ulûmiddîn, C.III, s.750; Kimyâ-yı Saâdet, s.517)

Hemân bu gûnedir vu''âz-ı sâlûs
Harâret yok dilinde satar efsûs

İbâretler düzer mevzûn u matbû
Hikâyetler düzer mekzûb u mevzû

Tasannu'lar kılar halka firîbe
Edip minberde evza-ı garîbe

Bu hâletlerle artar kibriyâsı
Ki kaddine oluptur keb ridâsı

İlâhâ Hâdiyâ Berrâ Rahîmâ
Gafûrâ Müfzilâ Rabbâ Kerîmâ

Bizi kıl bu rezâilden müberrâ
Mülevves varmayalım sana ferdâ

Hatâ çok ise vardır i'tirâfım
Atâ-bahş ol bana ey Rabb-i âfîm

Es-Sebesü's-Sânî El-Kibri'l-Hâsıl Be-Sebebi'z-Zühnd Ve'l-'İbâdet

İşit ikincisi dervîş u zühhâd
Riyâzet erleri sûfî ve ubbâd

Buların da olur bir türlü kibri
Velî erbâbı duymaz işbu mekri

Görürler çünki halktan iltifâtı
Duâlar iltimâsından simâtı

Kimi destin öper kimisi zeylin
Unutur onda miskîn kendi hâlin

Buradan yol bulup iblîs-i mekkâr
Sihâm-ı vesveseyle kılar evgâr

Satar halka bu dem keşf ü kerâmet
Kime ni'met verir kime garâmet

Bu hâletle bulur çün iştihârı
Eder miskîn bununla iftihârı

Gelirler her taraf erbâb-ı hâcet
Düşün söyler gehî eyler kehânet

Rumûz ile kimine firye eyler
Duâlar eyler onda girye eyler

Sanar kim müstecâbü'd-da'vet oldum
Yakîn eyler ki sâhib-himmet oldum

Bu kibr ile ona çün açılır yol
Hakâretle bakar gayrılara ol

Hemîn kendin sanar ol şehr içinde
Sanar kutb olmuşam bu dehr içinde

Eğer bir kimseden incinmiş olsa
Kazâ ile ona bir mekr erişse

Onu i'lân edip der gördünüz mü
Benim hışmımdan oldu bildiniz mi

Bunu fehm etmez ol abd-i nifâkî
Ya istidrâc durur yâ ittifâkî

Bununla semridir emmâresini
Kavî kılar bu dem mekkâresini

Hakâretle bakar ol merdümâna
Sanar kim kendi ermiştir emâna

Büyük mekre düşer işbu fütâde
Olup esb-i hidâyetten piyâde

Hikâyet

Yazar Kîmyâda ol Şeyhü'l-Gazâlî
Maârif çîninin misk-i gazâli

Var idi bir zamân bir merd-i âbid
Kimesne yoğ idi ondan mücâhid

Dahi hem var idi bir merd-i fâsık
Ol idi cümleden fısk içre fâik

Oluptu bu iki âfâka şöhre
Biri zeyn ü biri şeyn idi şehre

İbâdet yolunu tutmuştu âbid
Kerâmet şehrine yitmişti âbid

Meğer sahrâda eylerdi ibâdet
Temûz eyyâmı idi gör kerâmet

Kılardı harr-ı şemste ictihâdı
Ona rahm eyleyip ol Rabb-i Hâdî

Buluttan kıldı ona sâyebânı
Güneş ıssısı tâ yakmaya onu

Kazâ ile meğer ol fâsık-ı zâr
Gezerdi ol dahi sahrâda bî-zâr

Güneş ıssısı etti çünki te'sîr
O dem bulmadı istizlâle bir yer

Velî gördü sehâb altında âbid
Huzûr-ı Hakk ile olmuş mücâhid

Tanıştı kalbine ol fâsık-ı çâk
Dedi ey levs-i isyân ile nâ-pâk

Liyâkat yok eğerçi ben alîle
Ki hem-sâye olam bu âbid ile

Ki oldur sâha-i tâatte fâik
Benem füssâk içinde şöhre fâsık

Velî lâyıktır edem merhabâlar
Ki bulam iktirânından safâlar

Müşerref olam onun sohbetiyle
Hidâyet bulam âhir da'vetiyle

Bulam hem nûr-ı tâatinden envâr
Nice bir yürüyem zulmetle evgâr

Bu niyyet birle etti onda cür'et
Selâm ile azîze kıldı izzet

Çü bildi fâsıkı ol merd-i murtâz
Selâmın aldı lâkin kıldı i'râz

Tekebbürlükten açıldı çü fâlı
İşit nice diğer-gûn oldu hâli

Bunu kalbine şeytân etti ilkâ
Ki ben âbid olam ol merd-i eşkâ

Yaraşmaz mahzarımda böyle fâsık
Ki hem-sâyem ola bu dem münâfık

Yaraşmaz bir kafeste zâg ile bâz
Melek şeytân ile olur mu hem-râz

Ne nisbet merdüm ile kelb-i nâ-pâk
Gül ile yaraşır mı hâr u hâşâk

Deyip zecr ile redd etti hemân dem
Neler izhâr eder gör sırr-ı akdem

Çü buldu onda bu zecr ile âzâr
Yerinden durdu fâsık çâr u nâçâr

Yıkıldı târumâr oldu fuâdı
Tazarru'la dedi ey Rabb-i Hâdî

Çü bulmadım kulun katında merhem
Ola mı dergehinde bana emsem

Deyip sahrâya tuttu rû-yı ye'si
Cenâbından erişti emr-i aksi

Mehebb-i kibriyâdan esti sarsar
Ki kibr ehlin ede arza ber-â-ber

Temevvüc kıldı hem deryâ-yı rahmet
Kim ere fâsıka eltâf-ı re'fet

Pes erdi ebre emr-i müste'ânî
Ki fâsık kulumun ol sâyebânı

Çi ger fâsık velî var inkisârı
Tazarru'la dilinden i'tizârı

Hem ol âbid kişi bî-sâye kalsın
O kibrinden ne doğar onu bilsin

Çi ger sevgilidir bana ibâdet
Velî hoş gelmedi ondan ru'ûnet

Hemân dem vahy kıldı Rabb-i allâm
Resûlüne o vaktin etti peygâm

Ki o fâsık kulumun inkisârı
Bana hoş geldi kıldım ona yârî

Münâcât eyleyip bildi kusûrun
Onun afv eyledim cümle fücûrun

Nasîb ettim ona çok çok kerâmet
Bu bâkî ömrünü kılsın sıyânet

Dahi âbid kişiye eyle i'lâm
Tekebbür etti çün miskîne ol hâm

Bana hoş gelmedi ol vasf-ı ebter
Onun habt ettim a'mâlin serâser

Dilerse erişe ol rütbetine
Yeniden başlasın pes tâatine

Münâcât

İlâhî dîde-i ayne'l-yakînim
Bana feth eyle ki sensin mu'înim

Onu açtıkça aybım ola manzûr
Dahının aybını görmeye mağrûr

Tevâzûdan geyürgil hulle-i hâs
Tekebbürl'olmayam tâ bende-i âs

Ne ilmim var ne a'mâl ü kemâlim
Sanadır cümle hâlde ittikâlim

Çü bir müflis kulunam ben de böyle
Ne kim sana düşerse onu eyle

Es-Sebebü's-Sâlis El-Kibri'l-Hâsıl Bi'n-Neseb

Üçüncüsü budur esbâb-ı kibrin
Büyük sermâyesi erbâb-ı fahrin

Ki seyyîd-zâdedir yâ hâce-zâde
Yâ ibn-i evliyâdır ol fütâde

Neseble olur onun iftihârı
Çeker ol gayrılardan neng ü ârı

Tasaddur ediser sâhib-kemâle
Beğenmez kimseyi bakmaz meâle

Bunu der ki fülân ibn-i fülânam
Beni sen sanma ki ibn-i fülânam

Tazarru'la kinâyetler eder ol
Bu nev'inden sefâhetler eder ol

Cehâlet ehlinindir bu ta'azzüz
Bununla ehl olan etmez telezzüz

> "Kim ki cahiliyyede olduğu gibi nesebiyle övünürse, babasıyla kendisi arasını ayırın." (Aclûnî, Keşfü'l-Hafâ, C.II, s.314, Hadis Nu: 2437) .

Kibirden her kime kim açılır bâb
Gelir ol kapıdan şeytân-ı kallâb

O dem vesvâs ile olur teneffüh
Tahammül eylemez ermez tefessüh

Sakın nefh etme haddinden ziyâde
Ki çatlar tuluğun erer fesâda

Zuhûr eder bu dem çirkîn revâyih
Çekersin halk arasında fazâyıh

Hikâyet

Rivâyet kıldı Bû Zer-i Gıfârî
Aleyhi rahmetü'r-Rahmâni Bârî[6]

Ki bir gün Hazret-i Sultânda ben de
Kakıdım bir kese düştüm fikende

Dedim ol kimseye yâ ibn-i esved
Bu sözden eyledim vechi müsevved

Gazabla dedi ol Sultân-ı enver
Çiziden çıkma sakın yâ Ebâ Zer

Ki akın kara üzre fazlı yoktur
Bu söz mü'min olan kişiye çoktur

Kişinin kişiden fark u temîzi
Hemîn takvâ iledir anla remzi

> "Muhakkak ki Allah yanında en değerli olanınız, O'ndan en çok korkanınızdır." (Hucurat, 49/13)

Bu zahmı çünki vurdu Şâh-ı hâzı
Yüzüm yere koyup ettim tevâzu

Dedim ol şahsa lutf et bir kerem kıl
Yüzüme ayağın bas muhterem kıl

---

6 Yaratan Allah'ın rahmeti üzerine olsun.

Vasl

Bu sözden i'tibâr al kim Ebâ Zer
Bu zerre kibr ucundan buldu âzâr

Tevâzûla ona etti tedârik
Bunu mi'yâr edin budur medârik

İki kes Hazret-i Mûsâ katında
Çekiştiler biri der hiddetinde

Ki ben ibn-i fülânam beyne'l-a'yân
Dokuza dek atasın saydı nâdân

Ne haddin var benimle sen nizâ'a
Ki sen dûn-zâdesin etme hıdâ'a

Hemân dem vahy kıldı Rabb-i Mennân
Ki bildir hâlini yâ İbn-i İmrân

Kim ol dokuz kişi kim saydı onu
Cehennem ehlidir görsün figânı

Onuncusu budur bilsin kemâlin
Ona bildir bu dem pes hasb-i hâlin

Bu gûne çok durur şimdi tefâhür
Eder kâmillere câhil tecâsür

Eb ü ecdâdı zikr etmekte mu'tâd
Henûz ebced okur ol tıfl-ı heştâd

Es-Sebebü'r-Râbi' El-Kibrü'lhâsıl Bi'l-Cemâl

Budur esbâb-ı kibre vech-i râbi
Cemâliyle eder fahr u tereffü

Olur avretler içre bu tefâhür
Bununla fahr eder mi merd-i fâhir

Rivâyettir ki Âişe anadan
Hikâyet eylemiştir Mustafâdan

Ki bir gün otururdum Hazret ile
Be-nâgâh geldi bir zen gaflet ile

Ki kûteh kâmet idi ol zaîfe
Hüsünden behresizdi hem nahîfe

Hakâretle bakıp ol hey'etine
İşâret ettim onda Hazretine

Çü vâkıf oldu Sultânü't-tevâzu
Dedi yâ Âişe etme tereffü

Kibirden sayılır bu mertebetler
Gerek mü'min olanda merhametler

Tekebbür ibtidâ şeytân işidir
Tevâzu enbiyâlar cünbişidir

İşittim Hazretinden bu cevâbı
Derûna saldı âteşler cenâbı

Hemân dem oldum istiğfâra meşgûl
Diğer-bâr olmayam tâ böyle mahzûl

Es-Sebebü'l-Hâmis El-Kibrü'l-Hâsıl Bi'l-Mâl

Budur esbâb-ı kibrin bir cesîmi
Ki kat eder dimâğından nesîmi

Ululanmak durur mâl ile hâşâ
Revâ olur mu mü'minde bu fahşâ

Şu kim fahr ede mâlı kesretinden
Meâlin bilmemiş ol gafletinden

Ona âkil mi dersin ey birâder
Ki a'dâ kesretini kıla mefhar

Meğer işitmemiş Kârûnu ol dûn
Ki mâlı mâr olup olmuştu meftûn

Dahi Fir'avn u Nemrûd ile Hâmân
Ne oldu mâl ucundan ettin iz'ân

Düşer mi mâl ile kibr ede mü'min
Ona düşmen demişken Rabb-i mü'min

Bu kibr esbâbının key edvenidir
Bununla fahr eden gayet denîdir

Onunçün sûre-i Kehf içre Rahmân
Bu âyette ne der gel eyle iz'ân

> "Onlara, şu iki adamı misal olarak anlat: Bunlardan birine iki üzüm bağı vermiş, her ikisinin de etrafını hurmalarla donatmış, aralarında da ekinler bitirmiştik." (Kehf, 18/32)

Bize darb-ı mesel eder bu hâli
Ki ondan duyasın şâhım meâli

İşitgil bu hikâyeyi yerinden
Sana nakl eyleyem Kur'ân içinden

Var idi bir zamân iki birâder
Biri mü'min biri tersâ ve ebter

Ataları çün etti intikâli
Sekiz bin surh altın kaldı mâlı

Çü dörder bin filori oldu hisse
Tasavvur kıldı mü'min çekti gussa

Ki bu bir fitnedir hem zehr-i kâtil
Nedâmettir bunun sonunda hâsıl

Tefekkür sidresinde kıldı pervâz
Bekâ saydına göz dikti o şehbâz

Dedi lâyık mıdır mâl-i helâli
Fenâya harc edip alam vebâli

Çü dînârın sonu nâr dirhemin hem
Gerektir hayra verip olam eslem

Hidâyet oldu pes onun karîni
Müheyyâ etti dînârın yerini

Ne kim var idi eytâm u erâmil
Gınâ verdi olara oldu kâfil

Dahi yaptı mesâcid hem kanâtır
Akıttı çeşmeler ol zü'l-mefâhir

Kamusun harc edip râh-ı bekâya
Hakîkatte henûz erdi gınâya

Velî kâfir edip mâlını imsâk
Rızâ-yı Hakka vermez bir avuç hâk

Tasavvur eyleyip akl-ı ma'âşı
Denîdir sifle oldu inti'âşı

Biraz düştü bu çâha bûm-ı nefsi
Ne vîrânlık kılar gör şôm-ı nefsi

Ki ala mâl ile nice zıyâ'ı
Velî sonunda fehm etmez zıyâ'ı

Hımâr-ı nefsine kıla ri'âyet
Adûsun dem-be-dem ede himâyet

Bu niyyet üzre yaptı bâğ u bûstân
Edip her köşesinde kasr u eyvân

Verip ol bâğına evzâ-ı hüsnâ
İnebden iki bâğ etti müheyyâ

Çevirdi anları eşcâr-ı hurmâ
Akıttı altına enhâr-ı zîbâ

Edip evsâtını onun mezâri
Görürdü ondan envâ-ı menâfi

Verirdi meyvesini her yıl eşcâr
Ona ermezdi harr u kardan azrâr

Sürerdi işbu ni'metlerle çağı
Velî küfründen etmezdi ferâğı

Çü mü'min varını Hak yoluna derc
Edip kalmadı destinde onun harc

Zarûrî geldi kâfir kardaşına
Bu ahvâlini arz etti başına

Taleb kıldı maîşette teâvün
O dem gösterdi ol kâfir tehâvün

Onu tahkîre isterdi bahâne
Bu dem levm okuna etti nişâne

Dedi sen n'eyledin pes bunca mâli
Neye harc eyledin de hasb-ı hâli

Edindim ben onunla bâğ u bûstân
Sarây u kasr u gılmân u kenîzân

Dahi her nev ile mâl ü menâli
Ona ser-mâye kıldım işbu mâli

Senin nen var neye harc ettin onu
Deyip ragm eyledi zu'mınca onu

Cevâbında dedi ol mü'min-i sâf
Benim bâzârımı gör eyle insâf

Verip fânî bekâ aldım onunla
Verip gammı safâ aldım onunla

Dahi edinmişem gılmân u havrâ
Ki her biri tagayyürden müberrâ

Fenâsı yok bekâdır cümle esbâb
Deyip vasf etti Firdevsi be-her bâb

Dedi kâfir ne lâyıktır bu bâzâr
Ki nakdi nesyeye etmişsin îsâr

Benim bâzârımı gör kim müheyyâ
Deyip bûstânını gösterdi a'mâ

Dahi zannım budur bu bâğ u bûstân
Fenâ bulmaz ebeddir bu gülistân

Dahi dersin kıyâmet kopısardır
Benim zannım budur olmayısardır

Eğer farzâ kopar olsa kıyâmet
Dahi yeğ bulısarven onda devlet

Deyip mâl ile etti iftihârı
Hudâsı gör neye irgürdü zârı

İki baştan çün oldu bu tehâvür
Tekebbürle edip kâfir tecâsür

Diğer rûz girdi bustânına mahzûl
Görür olmuş dırahttan asf-ı me'kûl

Suyu gavr eyleyip ermiş yübûset
Saâdet süst olup gelmiş nühûset

Tarâvet tayy olup pejmürde olmuş
Hemânâ hayy iken ol mürde olmuş

Yıkılmış cümleten köşk ü serâsı
İmâret kalmamış ermiş fenâsı

Diyesin olmamış ömründe ma'mûr
Zehî emr-i İlâhî sırr-ı mestûr

Bunu gördükte ol küfr ehli bed-nâm
Olup kendi özüne onda levvâm

Urup bir birine hayret elini
Açar ol dem te'essüfle dilini

Gelip kalbine envâ-ı nedâmet
Eder nefsini ol zâlim melâmet

Nedâmet oldu çünki kibre encâm
Gel imdi terk et onu olma bî-kâm

İlâc-ı Kibr

Bu bir illet durur kim habbe mikdâr
Kimin kalbinde olsa ey güher-dâr

Saâdetten kalır ol abd-i mehcûr
Safâ ve zevk-i cennetten olup dûr

> "Kalbinde zerre kadar kibir bulunan kimse Cennet'e giremez." (Aclûnî, Keşfü'l- Hafâ, C.II, s.502, (Hadis Nu: 3117) ; Gazâlî, İhyâu Ulûmiddîn, C. III, s.719)

İlâcı farz-ı ayn oldu pes onun
Tedârik kıl cinân isterse cânın

Ki tâ varmayasın işbu marazla
Huzûr-ı Hakka bu hâil arazla

İlâcı iki şeydendir mürekkeb
Ki ilm ile ameldendir müretteb

Budur ilmîsi bil ey merd-i dânâ
Ki nefstir cümle etvârında ednâ

Gel imdi eyle bu icmâli tafsîl
Beyânından fevâ'id ola tahsîl

Çü evvel yoğ idi yoktan kem olmaz
Ki bunun kemliği hergiz sayılmaz

Adem milkinde düşmüştü füsâne
Ne nâm var idi ondan ne nişâne

> "İnsanın üzerinden, henüz kendisinin anılan bir şey olmadığı uzun bir süre geçmedi mi?" (İnsan, 76/1)

İnâyet kıldı yokluk merhalinden
Göçüp aldın girîbânın elinden

Velî geldin çü ser-hadd-i vücûda
Televvüs çâhına düştün fütâde

Ki nutfe iklîmidir bu makâmın
Olısar bir zamân onda kıyâmın

Bu tavrın hubsuna ol Hak Ta'âlâ
Buyurdu bize dEMš*§ dan îmâ

> "İnsan neden (hangi şeyden) yaratıldığına bir baksın." (Târık, 86/5)
> "Sonra nutfeyi alaka (aşılanmış yumurta) yaptık. Peşinden alakayı bir parçacık et hâline soktuk." (Mü'minün, 23/14)

Televvüs vâdîsinden nice merhal
Göçürdü lutf edip ol Rabb-i eclel

Be-âhir menzil-i insâna geldin
Gözün aç hidmet-i cânâna geldin

Velî yâd eyle bu menzilde aybın
Habâset zarfıdır cevfinde gaybın

Be-âhir menzilin kabr olacaktır
Bilirsin onda hâlin n'olacaktır

Çü nefsi bu kabâhatlerle bildin
İlâcın zerresine yol irürdün

Bunu da bilesin kim Hak Teâlâ
Kamu eşyâya Kâhirdir tüvânâ

Onundur izz ü istiğnâ-yı mutlak
Onundur kibriyâ cümle muhakkak

Çü sensin bu uyûba cümle mazhar
Bırak kibri edin bu nazmı ezber

> "Göklerde ve yerde azamet yalnız O'nundur." (Câsiye, 45/37)

Budur ilmî ki biraz eyledim şerh
Zükâdan zerresini eyledim tarh

İlâc-ı Amelî

Amelden dahi söyleyem ilâcın
Düzem bu ikiden sana ma'âcin

Çü bildin nefsini hıssetle yârâ
Dahi Mevlâyı izzetle tüvânâ

Bu ilmin muktezâsıyla amel kıl
Tarîk-i Hakta nefsi mübtezel kıl

Tevâzu ehline öykün hudâvend
Denî işlerle eyle nefsini bend

Ne ki nefse yokuştur sen ona sür
Ki ondadır ilâcın gel oku gör

Ne ki kibrin der onun aksin eyle
Murâdın verme ona ye'si söyle

Eğer sadr istese saff-ı ni'âle
Bırak Haktan bulam dirsen nevâle

Eğer isterse ol fâhir libâsı
Geyür cebr ile sen ol dem pelâsı

Dilerse ger gire şâl ü pelâsa
Onu sokmak gerek fâhir libâsa

Ki ma'nâ ne kabâda ne abâda
Neden kim hôr olur oldur ibâde

Hikâyet

İşitgil Rûşenî pîr-i tarîkat
Ömerdir ol şehin nâmı hakîkat

Edipti hıtta-i Tebrîzi rûşen
Hasan Şâh idi hâkim onda ahsen

Severdi ol meşâyıh sohbetini
Hem ondan bulmuş idi devletini

Gelir erkân-ı devlet birle ol şâh
O pîrin hânkâhına be-nâgâh

Çü fakr ehliyle onda cem olurlar
Kimi pervâne kimi şem olurlar

Nasâyıh sofrasından mâ-hazarlar
Çekildi onda neşr oldu haberler

Maâriften serildi çün sumâtı
Nefâisle doyundu ehl-i nâdî

Dehânı hokkasından gâhî ol pîr
Cevâhirler döker mecliste yer yer

Ma'ânî şerbetinden etti iskâ
Hukûk-ı mîhmâna kıldı îfâ

Bu dem devr eyledi akdâh-ı esrâr
Kamu mest oldular mecliste kim var

Çü hâlât üzre meclis oldu mümted
Gelir şeyh kalbine bir hâtıra bed

Ki benven bu asırda sâhib-ezvâk
Benimle rûşinâdır enfüs âfâk

Benem hem hâliyâ sâhib-tasarruf
Ki geldi pâyıma şeh bî-tekellüf

Bu yüzden yol bulup kibre o hannâs
Tekebbür hâmesinden yazdı vesvâs

Ta'azzümle biraz etti tereffü
Pes uçtu âşiyânından tevâzu

Hidâyet erişip ol şâh-ı irfân
Hemân dem anladı ve etti iz'ân

Ki şaştı yolunu ve düştü kibre
Bunun def'inde şimdi vardı fikre

Çü nefsim kibr ile etti ta'azzüm
Gerektir kim verem ona tehazzüm

Ne edem ki salam bu nefsi pâya
Süreyyâdan düşe bu dem serâya

Düşem şeh i'tikâdından serâser
Hakârette olam hâke ber-â-ber

Bu fikret içre iken ol nigû-nâm
Hemân oldu Cenâb-ı Haktan ilhâm

Ki bu mecliste terk edip vakârı
Mu'allak dönesin hıffetle bârî

İcâbet eyleyip ilhâma ol ân
Mu'allak döndü misl-i hokka-bâzân

Karındaşı Alâ'a'd-dîn-i hoş-rû
Dururdu ol dahi hidmette karşı

Çü gördü şeyh-i hâdî hezle düştü
Sıyıp ırzı fükâ'ın bezle düştü

Bunu hikmet bilip ol yâr-i sâdık
Mu'allak uruban oldu muvâfık

Bu hâlâtı görüp onda mürîdân
Ne hâlettir deyip hep oldu lerzân

Dediler bu iki şeyhin bu kârı
Değildir safha-i hikmette ârî

Düşen budur ki zünnâr-ı nifâkı
Kesip bu iş yoluna ittifâkı

Deyip urdu mu'allak hep mürîdân
Etekler başa düştü misl-i sıbyân

Çü gördüler bu kârı şâh u erkân
Dediler hezliyân imiş bu Türkân

Eğerçi gitti şâhın i'tikâdı
Ne gam nefsini bastı şeyh-i hâdî

Bu lu'b ile çü def etti sudâ'ı
Hemân dem ettiler şeyhe vedâ'ı

Mürîdânıyla çünki kaldı hâlî
Dedi i'lân edip ol şeyh-i âlî

Nicedir sanâ ey nefs-i bed-endîş
Seni kıldım bu bir lu'b ile dil-rîş

Çü başa çıkmış idin pâya saldım
Bana nâz eyler iken vâya saldım

Acep ra'nâ idin pejmürde ettim
Kibirle sağ idin ben mürde ettim

Sakın bir dahi olma böyle küstâh
Dahi rüsvâ ederven şâh-ber-şâh

Vasl

Gerektir sâlike pes ayn-ı meftûh
Ki nefsi kibr edip oldukça mecrûh

Sala onu dürişip inkisâra
Ki meyl etmeye bir dahi o kâra

Bununla olısardır ona tîmâr
Neden kim üşenir oldur sana kâr

Mahall olur olur hezlin ibâdât
İbâdâtın olur geh geh fesâdât

Bunu her kimse fehm etmez nigârâ
Gerektir buna bir merd-i dil-ârâ

Bu beyti ben denîden yâdigâr al
Bunu mi'yâr edip birden hezâr al

> "Gönlün rağbet ettiği sürece, o beğendiğin güzel işi yap. Eğer bir kötü işten uyarılarak geri tutulmuşsan onu da bırak".

El-Bâbü'l-Hâmis Mine'l-Hamîdeti'r-Rızâ

Beşinci bâba geldin kim rızâdır
Bu ebvâb içre gayet murtazâdır

Rızâ bâbında geldim sâil oldum
Ne kim ilhâm oluptur kâ'il oldum

Hudâyâ hall edip dilden ıkâli
Sühûletle akıt dilden zülâli

Çü fâl ettim rızâdan feth-i bâb et
Keremden kuluna ref-i nikab et

Tekellüften dilim olsun müberrâ
Teşeddaktan sözüm olsun mu'arrâ

Rızâ oldur ki kul kendi rızâsın
Çıkarıp gözleye emr-i Hudâsın

Ne kim kısm oldu ise ola râzî
Berâber göre külhânla riyâzı

Kasemnâ'dan ne geldiyse nasîbi
Ma'âcinden ne sunduysa tabîbi

Onu nûş eyleyip etmeye işfâk
Demeye sem midir bu yoksa tiryâk

Tegayyür gelmeye hâline onun
Tekeddür ermeye bâline onun

Hikâyet

Var idi bir zen-i mestûre-ahvâl
Rızâda olmuş idi kâli bî-kâl

Sefer etti ticâretçün helâli
Ki cem ede biraz mâl-i helâli

Kazâ ile çü el vermedi maksûd
Nice yıl kaldı ol gurbette mefkûd

Var idi evde bir ferzend-i hûbu
Hacil ederdi hüsnü âfitâbı

Cebîninde salâh âsârı peydâ
İbâdet nûru vechinden hüveydâ

Bu hâl ile kemâlât etti tahsîl
Ki hîç etmezdi evkâtını ta'tîl

Muhassal oldu akrânından efzûn
Oluptu sînesi ilm ile meşhûn

Kulaktan işitip ahvâli tâcir
Ona olmuştu çok esbâb-ı fâhir

Kafeste kuş gibiydi ol seferde
Bu fürkat içre kalmıştı kederde

Onu cân yerine komuştu mâder
Güneşten gölgeden günlerdi yekser

Be-nâgâhî civân-ı sâhib-âsâr
Kazâ ve kudret ile oldu bîmâr

Görüp rıhlet yarağın cümle etvâr
Haberler verdi mevtten reng-i ruhsâr

Görüp ol mâderi pervâne oldu
Bu hâletten hemîn dîvâne oldu

Kafesten uçtu bir şeb murg-ı cânı
Cenâb-ı Hakka teslîm etti onu

Boyun sundu kazâya mâder-i çâk
Dedi hamd eyleyip ey Kâdir-i pâk

Emânet sen veriptin aldın onu
Ceza'dan saklagıl ben nâtüvânı

Deyip yumdu gözün örttü yüzünü
Rızâya eyledi teslîm özünü

Bu esnâda kapı dakk oldu nâgâh
Meğer tâcir gelipti hikmetu'llâh

Kapıyı açtı çün gördü helâlin
Güleç yüz birle sordu onda hâlin

Suâl edip peder ol dem civânı
Dedi kanı o rûh-ı zidegânî

Ki onu görmeden olmaz karârım
Ki bunca yıldır ona intizârım

Husûsâ gûş edip ilm ü kemâlin
Bu cândan yeğ umar cânım visâlin

Dedi uykudadır şimdi civânım
Bu dem uyarmağa döymez bu cânım

Hemân sofra getirdi mâ-hazardan
Söze tuttu onu her yüz haberden

Ki takrîb ile keşf ede bu hâli
Onu tavtîn edip bula mecâli

Dedi bir kıssa oldu komşularda
Bana hoş gelmedi ol vaz olarda

Ki bir kimse komuş onda emânet
Bu da hıfz eyleyip kılmış himâyet

Velâkin sâhibi aldıkta onu
Ceza'lar etti ona yandı cânı

Şu denli etti onda zâr u feryâd
Onu gûş eyleyenler oldu nâşâd

İşitip tâcir etti pes ucâbî
Dedi ebleh imiş ol merd-i hâbî

Ne incinmek yeri belki safâdır
Emânette vefâ emr-i Hudâdır

> "Allah size, mutlaka emanetleri ehli olanlara vermenizi … emreder." (Nisâ, 4/58)

Çü zen aldı bu fetvâyı erinden
Hemân fırsat bulup durdu yerinden

Dedi ey nûr-ı çeşmim işbu kıssa
Bizimçün hasb-i hâldir çekme gussa

Ki bilirsin bize ferzend-i hasret
Emânet konmuş idi bunca müddet

Bu dem bizden taleb etti Hudâsı
Ona teslîm olundu çekme yası

Çü vâkıf oldu bu ahvâle tâcir
Libâs-ı sabrını çâk etti âhir

Değildi çün rızâ bahrinde mellâh
Ceza'la garka vardı onda fellâh

Şu denli ona nush etti o bânû
Müfîd olmadı oldu dahi bed-hû

Çü mahbûbundan ol âvâre düştü
Gidip sabrı figân u zâre düştü

Vasl

Rızâ bâbı açılmazsa Hudâdan
Müyesser mi olur her bir gedâdan

Rızâ fülkünde mâhirdi zen-i pâk
Belâda sabrı lenger etti bî-bâk

Siper tutmuştu egnine rızâdan
Cerâhat mı erer tîr-i kazâdan

Belâ tûfânına şâhım sefîne
Rızâdan gayrı olmaz çekme mihne

Rızâ ile gel imdi âşinâ ol
Kaçan mevc erse çün Nûh pür-safâ ol

Müfîd olmaz rızâdan şimdi lâfın
Belâ vaktinde çıkarsa hilâfın

Şu dem lâyık olur lâfın rızâda
Ki hayme kurarsın kûy-ı belâda

Vasl

Rızâyı üçe taksîm etti süllâk
Diyem bir bir sana ey merd-i çâlâk

Avâmındır rızâdan kısm-ı evvel
Budur ol cümleden maksûd-ı eşmel

Budur ol kim Hudâya ola râzî
Diye kim Rabbim oldur ol riyâzî

> "Der ki kâinâtın Rabbi olarak Allah'tan hoşnudum." (Muînüddin Muhammed Emin Hirevî, Mearicü'n-Nübüvve, s.22) .

Diye ben râzıyam Mevlâlığına
Şehâdet eylerim hem birliğine

İbâdet etmezem hem mâ-sivâya
Revâ mı olısar kulluk fenâya

Velî üç şart ile bu olur imzâ
Biri nâkıs ola olmaya mümzâ

Budur evvel ki ol Rabb-i tüvânâ
Ehabb ola sana ez-cümle eşyâ

İkincisi budur ta'zîme akdem
Hudâyı bilesin va'llâhü a'lem

Üçüncüsü budur tâ'âte elyak
Hudâyı bilesin ey merd-i evfak

Gel imdi bu şürûtu eyle iz'ân
Kolay add etme onu kılgıl im'ân

Ererse ger bu üçten bire ihlâl
Tedârik eyle kim müşkil olur hâl

Ki İslâmın budur kutb-ı rehâsı
Bu olmazsa bulunmaz mübtegâsı

Bu üçten olmasan fi'l ile âgâh
Müfîd olmaz bu dem radîtü billâh

Ed-Derecetü's-Sâniye Mine'r-Rızâ

İkincisi budur kısm-ı rızânın
Olasın râzî hükmüne Hudânın

Ne kim hükm eyleye mekrûh u mergûb
Kulun katında ola cümle mahbûb

Belâ vü ni'meti hep bir bile ol
Çü ondan geldi marzîsi ola ol

Bidâyâtı budur ehl-i husûsun
Değil seyrângehi her bir lüsûsun

Bu dahi oldu üç şart ile meşrût
Birisi eksik olsa ola mahtût

Ber-â-ber ola abdde cümle hâlât
Rızâda bir ola dûzahla cennât

Ne resme hükm ede yâr-i hakîkî
Rızâ vermek durur onun tarîki

Ebed gelmeye kalbine kerâhat
Budur pes râh-ı marzıyy-i muhabbet

İkinci şart budur ehl-i rızâya
Husûmet etmeye halk-ı Hudâya

Ne kim halktan görünür bile ondan
Husûmet gelmeye pes ona bundan

Üçüncü şart budur anla rızâya
Vüsûk üzre ola kısm-ı Hudâya

Ne kim maksûmdur onu bile vâsıl
Mukadder olmayan olmaya hâsıl

Bu olsa ger mürîdin hasb-i hâli
Hemân dem terk eder züll-i suâli

Rızâ bâbında pes kâ'im olur ol
Bu evsâf ile hoş dâ'im olur ol

Hikâyet

İşitgil hazret-i Mûs'İbn-i İmrân
Münâcâta giderdi ol güzel hân

Görüp bir yerde bir merd-i Hudâyı
Kesilmiş halktan ol olmuş cüdâyî

Miyânın şedd edip ol ehl-i himmet
İbâdet râhına kılmış azîmet

Serip seccâdesin ol ma'bedinde
Ayağın pek basıptı mescidinde

Cebîninde ibâdet nûru peydâ
Riyâzet rengi rûyunda hüveydâ

Zer-i hâlis gibi ruhsâr-ı zerrîn
Bu bâzâr içre bulmuştu ayârın

Dili evvâh idi ayneyni fevvâr
Gönülde konmamıştı gerd-i ağyâr

Bu üslûb üzre eylerdi ibâdât
Tamâm el vermiş idi vecd ü hâlât

Bu hâl ile çü gördü İbn-i İmrân
Ona reşk ile dedi zî-müsülmân

Çü vardı Tûra ve kıldı münâcât
Revâ oldu ne kim arz oldu hâcât

Diledi kim rücû ede o sultân
Hitâb erdi ki yâ Mûs'İbn-i İmrân

Kimi gördün gelirken kullarımdan
Kimi sevdin benim makbûllerimden

Cevâbında dedi ey Rabb-i Ekrem
Kimi gördüm bilirsin sensin a'lem

Velî gördüm fülânca abd-i hâsı
Cebîninde zuhûr etmiş hulûsu

Ne resme görmüş idi kıldı tavsîf
Kemâlinden biraz hem etti ta'rîf

Hitâb erdi ki yâ Mûsâ ko nâzı
O miskînden işit ben bî-niyâzî

Ki onu eşkiyâdan yazmışamdır
Ben onu dûzahîden kılmışamdır

Çün oldur dergehimde abd-i mahzûl
Değildir hîç onun tââtı makbûl

Haber ver kim ona çekmeye zahmet
Çü sedd olmuştur ona bâb-ı rahmet

İbâdetten elin çeksin o miskîn
Murâd-ı nefsini versin o gamgîn

Bu kulluktan çü yoktur sehm-i âlî
Hevâ-yı nefse olsun iştigâli

Çü istiğnâdan esti bâd-ı hizlân
Bu sarsardan hemîn mûr oldu pîlân

Çü keşf oldu Kelîme emr-i Lâhût
Bu hayretten hemân dem oldu mebhût

Rücû etti bu dem âbid katına
Hayâ ile erişti sâhatına

Görür olmuş ibâdât içre pür-nûr
Miyânın şedd edip lezzetle mesrûr

Der ey mahrûm-ı şâh-ı zindegânî
Sana bir söz denildi dinle onu

Velî ol söz durur gayet hatarnâk
Kulak tut bana ey merd-i ciğer-çâk

Yerinden durdu der yâ İbn-i İmrân
Ne kim fermân olundu eyle tibyân

Kula her ne gelir emr-i Hudâdan
Safâdır rahmetinden ger anâdan

Dedi Rabbin açıp bâb-ı celâli
Sana bu nev'a oldu hasb-i hâli

Ki oldur eşkiyânın zümresinden
Değildir etkıyânın zümresinden

İbâdet kapısın örtsün yüzüne
Batâlet bâbını açsın özüne

Çü yoktur behresi dâr-ı cinândan
Murâdın vermiş olsun bu cihândan

İşitti bu sözü ol abd-i pür-şûr
Safâ sürdü bu sözden oldu mesrûr

Dedi kulum dedi mi bana Mevlâ
Beni andı mı ol a'lâdan a'lâ

Benim defterde yazmışlar mı adım
Hemîn budur benim aksâ murâdım

Kula bestir ki nâmı ola mezkûr
Değil redd ü kabûlü ona manzûr

Bunu zann eyler idim işbu mehmûm
Ki nâmım olmaya mezkûr u merkûm

Ne rütbettir ki bu abd-i kemîne
Yazarlar adını defterlerine

Vedâ edip gider Mûsâ işine
Ki turfe helket erişti başına

Aceptir kulluğun koyup o mahzûl
Hevâ-yı nefsine olursa meşgûl

Diğer bâr uğradı ol câya Mûsâ
Görür hidmette kâ'im abd-i be'sâ

Miyânın şedd edip meydâna girmiş
İbâdet emrine merdâne girmiş

Safâ ve şevk ile eyler ibâdet
Fütûra varmamış evvelki hâlet

Ziyâde eylemiş belki cihâdı
Eder üslûb-ı sâbık ictihâdı

Selâm edip dedi ey abd-i meftûn
Nedir bu zahmet ü mihnet ciğer-hûn

Müfîd olmaz ibâdetten ne hâsıl
Niçin olmadın ol sözümle âmil

Dehân açıp dedi yâ İbn-i İmrân
Olur mu bende kulluğunda ayyân

İbâdettir bana mersûm u ma'hûd
Ne kim hükm etse yarar Rabb-i ma'bûd

Kul olan kulluğundan ola mı dûr
Ne denli hâcesi eylerse mehcûr

Çün oldur sermedî ma'bûd-ı mutlak
Kula kullukta olmaklıktır elyak

Ona cennetçün etmedim ibâdet
Ki olmadı diye kılam ferâgat

Ne ki ettimse ettim bî-bahâne
Dilerse sala nâra yâ cinâna

Kamu hükmüne onun râzıyam ben
Ne resme hükm ederse kâzıyam ben

Bu yolda seçmezem cennetle nârı
Ne kim olmuştur onun ihtiyârı

Çü Tûra vardı söyleşti kelâmın
Hudâsı andı ol âbid gulâmın

Ki peygâmı dedin mi o kuluma
Ol ahbârı irürdün mü zalûma

Dedi yâ Rab sen a'lemsin risâlet
Erişmiştir kuluna bî-hıyânet

Ne kim âbid demişti kıldı takrîr
Hulûsundan o şânın etti tahrîr

Hemîn cûş eyleyip deryâ-yı rahmet
Zuhûr etti bu dem esrâr-ı hikmet

Cemâlinden açıldı kutlu fâlı
Akıttı yemm-i hikmetten zülâli

Saâdet matla'ından âfitâbı
Doğup etti şekâ necmi gurûbu

Hitâb-ı lutfla der yâ İbn-i İmrân
Beşâret kıl kuluma gitti hizlân

Çü kulum hidmetinden olmadı dûr
Revâ mıdır kılam ben onu mehcûr

Rızâ bâbında çün etti ukûfu
Kabûl ettim onu ben Rabb-i âfî

Çıkardım eşkiyânın defterinden
Sayıldı etkiyânın mahzarından

Çü destimde durur mahv ile isbât
Ümîdin kesmesin sâhib-cinâyât

> "Allah dilediğini siler, (dilediğini de) sabit bırakır. Bütün kitapların aslı O'nun yanındadır." (Ra'd, 13/39)

İlâhî yâ İlâhî yâ İlâhî
Cenâbın cümle düşmüşler penâhı

Senin tevfîkin olmasaydı bir kul
Varabilmezdi sana bir adım yol

Bizi cezb et Cenâb-ı Hazretine
Bizi lâyıktan eyle hidmetine

Rızâ yolunda pek basam ayağım
İnâyâtın ola elde dayağum

Ezelden senden ermiştir nevâle
Dahi etme diğer bâba havâle

Ed-Dercetü's-Sâlise Mine'r-Rızâ

Budur üçüncüsü kısm-ı rızânın
Sıfâtı kalka ortadan gedânın

Sıfât-ı abdi mahv edip Hudâsı
Ne suhtu kala onda ne rızâsı

Rızâ-yı Hakk ola kâ'im makâmı
Sahatta öyledir anla kelâmı

Tahakküm gide kalka ihtiyârı
Hemîn kulun ola Rabbin hıyârı

Budur minhâcı ashâb-ı ehassun
Nitekim sânî erbâb-ı husûsun

Hikâyet

Meğer ol Râbia zâtü'l-kerâmât
Ki oldur zâtü'l-ahvâl ve'l-makâmât

Olup mahmûme titrerdi be-gayet
Safâ sürerdi hîç demezdi sıhhat

Dedi bir kimse lutf eyle beyân et
Ne diler hâtırın onu ayân et

Ki olam onun ihzârında çâlâk
Ki bu lerzenden oldu sîneler çâk

Dedi hummâ diler bu hâtır-ı zâr
Eğer var ise kudret eylen izhâr

Dediler kim aceptir bu cevâbın
Ki hummâdan gidiptir reng ü tâbın

Bu hâl içre yine hummâ dilersin
Meğer aklın gidiptir bî-habersin

Dedi bilin ki ol mahbûb-ı mutlak
Bu dem hummâ diler benden muhakkak

Ne dilerse dilerven ben de onu
Ki budur râh-ı uşşâk-ı nihânî

Rızâdır kuluna onun rızâsı
Ki yoktur bendenin hîç mübtegâsı

Irâkıyyûn dediler bil rızâyı
Ki ahvâlden durur budur Hudâyî

Makâmâttan dedi ehl-i Horâsân
Ki ya'nî kesbîdir kesb eyler insân

Dediler bu hilâfa vech-i tevfîk
Diyem onu eğer olursa tevfîk

Bidâyâtı rızânın müktesebdir
Makâmâttan diyenler bu nisebdir

Nihâyâtında çü olmadı meksûb
Bu yüzdendir ki hâlden oldu mahsûb

Vasl

Kaçan Hak bir kulundan olsa râzî
Olup râzî ol etmez i'tirâzı

Rızâ-yı Hak pes evvel oldu dinle
Bu âyet rütbetinden ma'nâ anla

> "Allah kendilerinden râzı olmuş, onlar da Allah'tan râzı olmuşlardır." (Beyyine, 98/8)

Hudâsı râzı olmasa kulundan
Kaçan râzî olısar kul ondan

Velî Mevlâ rızâsına alâmet
Rızâ-yı bendedir anla dirâyet

Kaçan kim olasın hükmüne râzî
Ne kılsa etmeyesin i’tirâzı

Muhakkak bil ki râzîdır Cenâbı
Recâ eyle bu dem ni’me’l-me’âbı

Ki cennette veriserdir rızâsın
Rızâ ile bulur her kes Hudâsın

Rivâyettir ki yarın ehl-i cennet
Bula yerli yerinde türlü rütbet

Ola her dem-be-dem ni’met firâvân
Ki olmaya ona gâyât u pâyân

Çıkarmakçün gönülden havf-ı fevti
Be-âhir zebh ede Hak kebş-i mevti

Ölüm kurbân ola çün mü’minîne
Safâ ve şâdî dola cümle sîne

Velî küffâr ere gamm üzre gamma
Ola sadr-ı siyahlar ayn-ı gumma

Keremler eyleyip ol Rabb-i Hâdî
Beşâretle olup kendi münâdi

Diye hîç nesne kaldı mı münâdan
Ki olmamış ola size atâdan

Diyeler cümleten ey Rabb-i Bâkî
Atâdan nesnemiz kalmadı bâkî

Ki kullar ona el irgürmemişdür
Ne kaldı kim ibâdın görmemiştir

Ziyâde bulmuşuz umduğumuzdan
Terakkî görmüşüz bildiğimizden

Bize vermiş durursun şol atıyyât
Ki diller etmedi onu hikâyât

Dahi şol nesnelerden ettin ihsân
Ki gözler görmemiş onu ile'l-ân

İşittik sâz u sözden onu dahi
İşitmemişti bir ferdin sımâhı

Muhassal kalmadı bir gûne ni'met
Ki onu isteye ashâb-ı cennet

Hitâb ere bu dem zât-ı ulâdan
Ki deryâlar aka ayn-ı atâdan

Diye kim kullarım bir nesne bâkî
Kalıptır vermemiştir dahi Bâkî

Rızâ-yı ekberim bâkîdir el-ân
Dilerven onu dahi edem ihsân

Ebed râzî olam her birinizden
Dahi incinmeyem bir işinizden

Kamu marzî ola akvâl ü ahvâl
Sahat hîç etmeyem fî külli'l-ahvâl

İşitip ehl-i Cennet bu atâdan
Şu hâlet ola ferhatle safâdan

Ki Dârü'l-huld eğer olmasa cennet
Ferahtan cânları ederdi rıhlet

Münâcât

İlâhî pâk zâtın hürmetiyçün
Hem esmâ ve sıfâtın hürmetiyçün

Atıyyât ü nevâlin izzetiyçün
Cemâl ile celâlin hürmetiyçün

Kitâbın içre âyâtın hakıyçün
Suhufta vâ'izâtın hürmetiyçün

Şol esrâr hürmet içün k'enbiyâya
Kılıp mahrem duyurdun asfiyâya

Şu aşkın hürmeti k'onunla uşşâk
Ciğerler yaktılar buldular ezvâk

Rızânı rûzî eyle bu gedâya
Ki mu'tâdındır evvelden atâya

El-Fasü'l-Hâmis Fi'l-Hased

Rızâdan çünki feth olmuştu bâbın
Bu fâl idi sana ni'me'l-me'âbın

Mukâbilde olan bâbın haseddir
Hased ehlini bil cânsız ceseddir

Silegör rû-yı cândan bu gubârı
Ki budur şekvet ehlinin şiârı

Hased kapısını sedd eyle sûfî
Bununla kimse olmaz merd-i sâfî

Vücûdunda bu bâb oldukça meftûh
Sekamdan hâlî olmaz rûh-ı mecrûh

Ki şeytâna haseddir bâb-ı ekber
Gelir cünd-i şeyâtîn ondan ekser

Bunu sedd etmeyip eylersen ihmâl
Çoğalır leşkeri müşkil olur hâl

Rızâ kapısını sedd eyler âhir
Kalısarsın hased çâhında hâsir

Bu a'dâdan bulam dersen felâhı
Tutun lâ-havleden dâ'im silâhı

Müdâmî seyf-i tevhîdi miyâna
Kuşan meydâna girgil merdümâne

Ölünce eyle şâhım ictihâdı
Ki Hak sevdim der ashâb-ı cihâdı

Kulak tut kim diyem sana hasedden
Onu dûr edesin cân u cesedden

Bilip onu seferde ve hazarda
Olasın dâ'imâ ondan hazerde

Diyem onun alâmet ü ilâcın
Düzem ilm ü amelden çok ma'âcîn

Beyân-ı Hakikatü'l-Hased

Hased oldur ki bir insâna ni'met
Erişip bulsa bir vech ile devlet

Sana hoş gelmeyip magmûm olasın
O izzette ve sen mehmûm olasın

Zevâlin isteyesin devletinin
Hilâfın dileyesin izzetinin

Eğer bir mü'mine erişse şâdî
Tiz ondan gamlana onun nihâdı

Eğer gamgîn ola sen şâd olasın
O gammından onun âbâd olasın

Hased budur haramdır cümle dînde
Husûsâ dînimiz dîn-i metînde

Bu vasfın hubs-ı bâtın ma'denidir
Zemîme içre bu gayet denîdir

Onun sadrında yok durur selâmet
Sekâmetle çıkar rûz-ı kıyâmet

Beyân-ı Âfâtü'l-Hased

Hased bil mühlikâtın as'abıdır
Bunu hulk edinen gayet gabîdir

Buyurur Hâlık-ı âlem Habîbi
Bu merzâ ümmetinin hoş tabîbi

> "Hased, ateşin odunu yiyip bitirdiği gibi iyilikleri yiyip bitirir." (Aclûnî, Keşfü'l-Hafâ, C. I, s.426, Hadis Nu:1132; Gazâlî, İhyâu Ulûmiddîn, C. III, s.419)

Hased ekl eyler a'mâl-i hasûdu
Nitekim heyzümü şol nâr-ı dûdu

Hadîs-i kudsî içre Hak Ta'âlâ
Buyurmuş bu sözü gel eyle ısgâ

Ki hâsid ni'metim birle adûdur
Kazâ ve kısmetimde tünd-rûdur

Benim râzî değildir kısmetimde
Bana töhmetler eyler hikmetimde

Hudâ şol kimseden olur mı râzî
Ki eder Hâlıkına i'tirâzı

Hikâyet

Görür bir kimseyi Mûs'İbn-i İmrân
Durur Arş sâyesinde şöyle şâdân

Edip gıbtat onun şânında Mûsâ
Bile tâ kim durur etti temennâ

Hitâb erdi ki kimdir sorma onu
Velî iste ne etmiştir o şânî

K'onunla lâyık oldu bu makâma
Kılıptır sâye-i arşta ikâme

Dedi yâ Rab ne kılmıştır bu benden
Ki bu izzetlere ermiş fikenden

Dedi üç haslet ile bu araya
Eriptir eylegil onu dirâye

Biri budur ki işbu abd-i müştâk
Ata ve anasına olmadı âk

İkincisi budur bu abd-i hoş-nâm
Kimesne aybına olmadı nemmâm

Üçüncüsü budur bu abd-i âbid
Hasedle olmadı bir ferde hâsid

Selâmet birle buldum çünki sadrın
Müheyyâ eyledim arşımda yerin

Vasl

Buyurmuş hem girü ol Fahr-i âlem
Kamuya pîşvâ ol Zuhr-ı âlem

Bilin altı nefer bu ümmetimden
Hesâbsız gire nâra milletimden

Ki her birisi bir türlü günâha
Olısar mübtelâ erip tebâha

Birisi ol durur zâlim emîrân
Gire cebr ile nâra ol hakîrân

İkincisi budur evlâd-ı A'rab
Ta'assubla giriser nâra her bâb

Budur üçüncüsü erbâb-ı emvâl
Olalar kibr ile dûzahta pâ-mâl

Budur dördüncü bâzirgân u tüccâr
Hıyânetle gireler nâra hüssâr

Beşincisi budur şol rû-sitâlar
Cehâletle oluptu rû siyâlar

Hesâbsız gireler onlar da nâra
Ki çıkmışlardı cehl ile kenâra

Budur altıncısı şol merd-i âlim
Ki kendin zu'm eder mevle'l-mekârim

Hasedle sînesi olmuştu jengâr
Hesâbsız gire nâra ol da evgâr

Vasl

Rivâyettir ki çün iblîs yerildi
Şu dem ki dergeh-i Haktan sürüldü

Şekâvetten elinde altı sancak
Eder her birini bir bâba mülhak

Zulüm sancağını beyler derine
Dikip gitti bu dem âharlarına

Taassub sancağın A'râba verdi
Kibir sancağın erbâba değirdi

Hıyânet sancağın der-bâb-ı tüccâr
Açıldı oldular bir gûne füccâr

Cehâlet sancağı şol rû-sitâyî
Kapısına dikildi gör belâyı

Hased sancağını ol merd-i pür-şûz
Şu âlimler derine kıldı mekrûz

Ki ol âlim amelden behresizdi
Tüvânâ idi lâkin çâresizdi

Hasedle sînesi olmuştu jengâr
İlimden kalmadı kalbinde envâr

Onunçün buyurur ol Fahr-i âlem
Ona remz eyleyip ol Zuhr-ı âlem

> "Kur'ân okuyanların çekememezliğinden sakınının." (Hadis)

Şekâvet sancağını çünki iblîs
Diker ebvâb-ı mü'minde o telbîs

Sana lâyık mı a'lâm-ı şekâ'î
Kapından ırmayasın ey cefâ'î

Gel imdi anla râh-ı murtazâdan
Kapından tarh et a'lâmı şekâdan

Şekâvet sancağı oldukça derde
Saâdet mi bulur her bir füsürde

Şu dem olur kişi sâhib-saâdet
Ona hem-râh olup Haktan hidâyet

Derinden dûr edip a'lâm-ı cevri
Adâlet sancağın nasb ede fevrî

Taassub yerine hem ede insâf
Muhabbet birle olup sînesi sâf

Hıyânet yerine kılıp emânet
Ede bey ü şirâsında sıyânet

Çıkıp câh-ı cehâletten o nâdân
Ola câh-ı ulûm içre hırâmân

Hased sancağını tarh ede derden
Rızâ bâbında ola mu'teberden

Hikâyet

Enesten mervidir işbu hikâyet
Kulak tut duyasın bundan dirâyet

Ki seyyid mahzarında şeyh ü ger şâb
Dururduk bir dem içre cem-i ashâb

Buyurdu ol özü a'lâdan a'lâ
Yüzü mâh sözü ahlâdan ahlâ

2340Ki bir kes gire şimdi bu kapıdan
Müzeyyen olısardır hüsn-i hûdan

Bilin onu ki cennet ehlidir ol
Bekâ milkinde rıf'at ehlidir ol

Hemân girdi o dem bir merd-i meh-rû
Ki ensârdan idi ol şahs-ı hoş-hû

Vüzû' âsârı birle dest ü rûdan
Akardı katreler mâ'-i vüzûdan

Tutuptu sol ele na'lînin ol şân
Likâsıyla sahâbe oldu şâdân

Buyurdu ertesi bu gûne remzi
Ki cennet ehlidir der kıldı gamzı

Yine ol kimse geld'ol hey'et ile
Safâlar bulduk ondan rü'yet ile

Üçüncü gün yine buyurdu ol şâh
Yine ol kimse geldi hikmetu'llâh

Dedi İbn-i Ömer ol a'lemü'n-nâs
Diledim ki edem onunla înâs

Ki bilem ne amel işler o çâlâk
Edem ben de onun gibi amel pâk

Batâletten koyup a'mâl-i zişti
Olam ben de onun gibi bihiştî

Bu niyyet üzre vardım hânesine
Tazarru'la dedim ey nûr-ı sîne

Pederle mâcerâ düştü miyâna
Kabûl eyle beni gel mîhmâna

Kabûl etti çü üç gün ona mîhmân
Olup kıldım tecessüs sırr u i'lân

Ferâ'izle olup gayet mukayyed
Nevâfille velî olmadı peyvend

Yatardı her gece olmazdı âgâh
Kaçan uyansa derdi Allâh Allâh

Be-âhir dedim ey yâr-i muvâfık
Senin hakkında ol Sultân-ı sâdık

Bihiştîdir diye etti şehâdet
Seni bilmekte cânım kıldı rağbet

Hemîn bu mu durur sende ibâdât
Dedi budur ki gördün bizde hâlât

Velî bir nesne vardır bende mestûr
Umaram ki ola ol bâ'is-i nûr

Ki her kime erişse hayr-ı vâlâ
Ona hergiz hased kılmadım aslâ

Der idim ben eğer olmasa lâyık
Onu vermezdi ol Rabbü'l-halâ'ik

Dedim ki sana bestir bu kerâmet
Ki etti Seyyid-i ekrem şehâdet

Vasl

Hased bilgil katı müşkil marazdır
Derûnîdir onu sanma arazdır

Ki il ni'mette oldukça o miskîn
Çeker gussa olur mahzûn u gamgîn

Ne buna sûd ü ne mahsûda noksân
Erer kalır bu gamlar içre nâdân

Hasedle bende olur nice âzâd
Muhassal gam olur mahsûl-i hüssâd

Hikâyet

Var idi bir zamân bir şâh-ı âgâh
Severdi hak sözü dinlerdi her gâh

Kaçan kim kursalar dîvân-ı adli
Ederdi bir kişi nushunda bezli

> "Sana iyilik edene sen de iyilik et. Kötülük edene yaptığı kötülük yeter de artar bile"

Der idi ya'ni ey şâh-ı huceste
İyiye iyilik eyle kılma hasta

Keme öz kemliği eyler kifâyet
Değil lâzım ona ahz u nikâyet

Bu sözden şeh katı olurdu mesrûr
Ederdi ol kula ihsân-ı mevfûr

Hased kıldı ona bir kec tabîat
Binâ etti o dem mekr ü hadî'at

Bu mansıbdan onu tâ eyleye dûr
Geçe kendi yerine ola mesrûr

Gelip tîz şâha gamz etti o şânı
Ki şâhın hakkını bilmez o şânî

Şehin ağzı kokar der hande eyler
Onu ketm eylemez her yerde söyler

İşitip şeh dedi ey merd-i kâlî
Neden isbât edersin bu makâlı

Dedi da'vet kıl onu hidmetinde
Ona yer göster âhir kurbetinde

Elin ağzına tutısardır ol bed
Olur bu bendenin kavli müeyyed

Deyip çıktı kapıda buldu onu
Evine da'vet etti ol civânı

Yedirdi onda ona mâ-hasaldan
Ona halt eyleyip sûm ü basaldan

Yedirdi çün ziyâfet buldu encâm
Girü dîvâna geldiler serencâm

Katına da'vet etti şeh civânı
Ki bile onda ol gamz-ı nihânı

Yakın geldikte şâha tuttu ağzın
Şeh onu gördü tahkîk etti gamzın

Yazıp bir ruk'a verdi ona sultân
Onu hil'at sanıp şâd oldu ol ân

Dedi ilet bunu huzzân-ı mâla
Bitirsin işini eriş meâle

Alıp çün ruk'ayı çıktı kapıya
Hemân hâzır gelir hâsid tapuya

Görüp bu ruk'ayı etti suâli
Bu da hil'at diye dedi meâli

Dedi bu ruk'ayı bu dem bana ver
Nice bir olasın bunda atâ-gîr

Bu da yâd eyleyip ol hakk-ı nânı
Hemân verdi eline ol dem onu

Sevinip ruk'a ile gitti nâdân
Başına ne geliser bilmez ol ân

Getirdi hâzine çün etti teslîm
Büyük hil'atler umar onda bî-bîm

Açıp mührünü hâzin bildi hâli
Dedi bilir misin bunda meâli

Dedi hil'at durur şeh devletinden
Haberdâr olmadı hîç nekbetinden

Dedi hâzin ki cellâd idin ihzâr
Gazab yazmış bunun içinde hod-kâr

Ki varan kimsenin kat eyle başın
Ona hîç verme mühlet bitir işin

Başın dîvâna gönder bilsin ağyâr
Ki bulmuştur cezâsın merd-i bed-kâr

İşitip bu sözü ol hâsid-i zâr
Olur işbu haberden kalbi evgâr

Figân ü zâr ile feryâda başlar
Halâsın isteyü ol dâda başlar

Ki olmadı benimçün işbu ruk'a
Fülân için yazılmıştır bu vak'a

Dedi hâzin ki budur emr-i sultân
Girü redd olmağa olur mu imkân

Hemân başını kestiler hasûdun
Hasârı zâhir oldu onda sûdun

Civân dîvâna geldi âdet üzre
Yine ol pendin etti hikmet üzre

Ki ya'nî dedi ey şâh-ı huceste
İyiye iyilik eyle kılma hasta

Keme öz kemliği eyler kifâyet
Ona lâzım değil ahz u nikâyet

Onu şeh sağ görüp etti taaccüb
Dedi kandan oluptur bu tecennüb

Dedi ol ruk'a n'oldu n'ittin onu
Niçin fehm etmedin sûd u ziyânı

Dedi şahs-ı fülânı bende-i şâh
Çün oldu hil'at ahvâlinden âgâh

Tazarru etti ona verdim ol dem
Ki oldur bu hakîre yâr-ı eslem

Dedi şeh ol kişi hakkında gıybet
Edip kıldı sana işböyle töhmet

Dedi hâşâ ki ben demişem onu
Hudâ dânendedir sırr u nihânî

Dedi niçin elin ağzına tuttun
Onun ol gamzını sen müsbet ettin

Dedi şâhım o dem ol merd-i kallâş
Beni da'vet edip yedirdi çok aş

Ona katmış idi sûm ü basaldan
Çü geldik hidmete biz ol mahalden

Çü vâkıf oldu şeh ahvâl-i gamza
İşâret duydu seyyidden bu remze

Ki buyurmuştur ol Sultân-ı vâlâ
Bu sırrı keşf edip ahlâdan ahlâ

> "Kardeşinin kuyusunu kazan, oraya kendisi düşer." (Aclûnî, Keşfü'l-Hafâ, C. II, s.321, Hadis Nu:2464)

Zuhûr etti bu dem pes sûd-ı mahsûd
Hasûdun sûdu oldu nakd-i merdûd

Hasûdun bakmagıl sûrunda sûda
Ki rahmet vere mi hûdu yehûda

Dedi mahsûda şeh ey merd-i sâdık
Bu ruk'an vak'aya oldu muvâfık

De onu muhsine eyle ri'âyet
Keme kemliği hoş eyler kifâyet

Vasl

Bu ma'nâdan buyurmuş İbn-i Sîrîn
Cinânında mu'allâ bula yerin

Ki hîç bir kimseye dünyâ için ben
Hased eylemedim a'lâ ve edven

Eğer bir kimseye erişse ni'met
Hudâsı verse ona câh u devlet

Der idim ki bihiştî ise bu kes
Ne cüz'îdir bu ni'met buna söz kes

Eğer ehl-i cehennem ise farzâ
Ne hâsıl ni'metinden ona yârâ

Ki cennetten bu miskîn behresizdir
Ko yesin ni'metini çâresizdir

Vasl

Hased kalb içre bir gûne marazdır
Cibilletten durur sanma arazdır

Şol âteş gibidir mişkât-ı dilde
Yalınlanmak içinde her mahalde

Rızâ âbıyla ger etmezsen itfâ
Yakar dünyâ ve dînin eyle ısgâ

Zarar hâsıddadır mahsûda ermez
İki evde bile maksûda ermez

Hikâyet

Var idi bir zamân bir merd-i âlim
Oluptu ilm ile mevle'l-meâlim

Salâh ehli idi ilm ile âmil
Fünûn-ı ilm içinde merd-i fâzıl

Bu hâletten severdi onu herkes
Ona izzet kılardı merdüm ü has

Velî bir komşusı var idi câhil
Maârif sofrasından hayli zâhil

Çok idi mâlı mağrûr idi nâdân
Hased eylerdi ol monlâya her ân

Ki her kim kılsa bu mahdûma hidmet
Çekerdi bu marazdan gamm u kürbet

Mezemmet eyler idi ol fakîhi
İşiten zecr ederdi ol sefîhi

Ki cârın ola böyle merd-i monlâ
Onu sevmeyesin ey abd-i dünyâ

Onun bir hidmetini câna minnet
Bilip cândan kılarlar ona hürmet

Çerâğ-ı nûr-ı Haktır ilm-i esnâ
Acep mi görmese onu her a'mâ

Meseldir ki çerâğın dibi ey cân
Karanudur ne bilsin onu nâdân

El över artar idi gayzı onun
Kesilmezdi hasedden hayzı onun

Kaçan olsaydı ol monlâya ihsân
Hasedden âteşi eylerdi tuğyân

Şu hadde mübtelâ oldu o miskîn
Dilerdi dem-be-dem kendi helâkin

Var idi o hasûdun bir gulâmı
Dedi ol kuluna bu merd-i âmî

Ki senden bir murâdım vardır oğlan
Bitirirsen sana çok edem ihsân

Seni âzâd edip hem çok verem mâl
Bulasın halk içinde hüsn-i ahvâl

Dedi mevlâsına ol kul efendi
Beyân eyle o maksûd-ı pesendi

Ki ben de sa'y edem itmâm-ı emre
Hudâ ruhsat müyesser ede ömre

Çıkardı verdi ona bir bıçakı
Dahi bir kese altın hem atâkı

Dedi bu zer senin olsun tamâmı
Atak-nâme mübârektir kirâmı

Budur senden murâd ey merd-i makbûl
Beni monlâ damında eyle maktûl

İşitip kul onu etti figânı
Dedi bu işte hîç olam mı cânî

Ne cür'ettür eder mevlâya bende
Bunu kim göre lâyık ey fikende

Sana sevdâ karışmış eyle tîmâr
Kerem kıl etme bu güftârı izhâr

Ki her kim işidir takbîh ederler
Cünûn ermiş diye tafzîh ederler

Ya nice kıyasın cân-ı azîze
Nedir bundan murâd irgür temîze

Murâdın imtihân ise fe-hâşâ
Sefâhettir bu sözler etme ifşâ

Ne i'tâkın gerek dahi ne mâlın
Düşür aklını başa gözle hâlin

Dedi ey bende âgâh ol bu işten
Revâdır ger geçersem cân u baştan

Ki bu monlâya bu izzet bu ikrâm
Derûnumda veriptir nice evrâm

Ona oldukça bu ta'zîm ü bu tavkîr
Dokunur cânıma şemşîr ü sad tîr

Çü halk ile bunun işi selemdir
Bana her gün ölümdür hem elemdir

Ki her gün ölmeden işbu elemle
Bir ölmek yeğ durur gel sözüm anla

Dedi mevlâsına ey merd-i meftûn
Revâ görür mü bunu merd-i mecnûn

Ki bir şahsın cihânda ni'metinden
Geçe bir kimse cân ü devletinden

Sanadır bu işin ahir ziyânı
Bunu deme tefekkür eyle onu

Çü monlâdan olupsun hasta-hâtır
Onu öldüreyin gel olma fâtir

Dedi feryâd edip hây etme onu
Ki ondan çok çekiserven ziyânı

Budur evvel beni ahz ediserler
Onunçün nice rencîde ediserler

İkincisi bu halk ona acırlar
Söverler edene hem ilenirler

Ona rahmetle ederler du'âyı
Överler onu ederler senâyı

Bana külli elem olısar ondan
Bu yeğdir ki geçem cism ile cândan

Beni öldür onun damında epsem
Ona töhmet edeler halk-ı âlem

Düşe halk i'tikâdından serâser
Hakârette ola hâke ber-â-ber

Ola halk iltifâtından çü ma'zûl
Murâdım bu kala merdûd u mahzûl

Çü vâkıf oldu bende bu hâle
Hased vermiş dimâğın ihtilâle

Deyip mevti hayâtından yeğ ancak
Hemîn monlâ damında çaldı bıçak

O hınzırı edip şeytâna kurbân
Ten-i nâ-pâkin etti onda bî-cân

Aceptir onu gör tab-ı hasîsin
Fedâ etti ona rûh-ı nefîsin

Vasl

Hased hâil marazdır kıl firârı
Müsevved kılma bundan gül-izârı

Hasedden kankı dilde olsa âteş
Ona külhâncıdır şeytân-ı ser-keş

Bil onun hîmesidir ni'metu'llâh
Kim erer kullarına gâh ü bî-gâh

İbâda ni'meti gördükçe hâsid
Yakar kalbinde âteş merd-i fâsid

Onu nefh eyler ol iblîs-i hannâs
Eder vesvâs ile kalbini is pas

Yakar âteşlere cism ile cânı
Verir gâretlere iklîm-i hânı

Gerek bir gayret ıssı merd-i mes'ûd
Hased bâbın kıla cehd ile mesdûd

Bulup dârû-yı şer-i Mustafâyı
Taleb eyleye bu derde devâyı

İlâcü'l-Hased

Müsülmânâ eğer bildinse derdi
Henûz fark eyledin hâr ile verdi

İşit Lokmân-ı dînin hikmetinden
İçesin şâyed ola şerbetinden

Bula tâ hasta-i cânın şifâyı
Alıp hânût-ı hikmetten devâyı

İki şeyden durur bunun ilâcı
Bulup ilm ü amelden imtizâcı

İlâc-ı İlmî

Budur ilmî kılasın bunu iz'ân
Hased ehli bulur dâreynde hüsrân

Ki dünyâda demâdem zâdı gamdır
Hem uhrâda azab ile be-hemdir

Velî mahsûda sûdudur mülâhık
İki evde olur ona muvâfık

Ki dünyâda budur mazlûm u mahfûz
Hem uhrâda ivazler birle mahzûz

Nice nâdân ola bu iki ilmi
Bilirken kıla öz nefsine zulmü

Ki zarrı kendiye erer hasûdun
Ne nef'i ola ol lafzında sûdun

Hased mahsûdun almaz ni'metini
Ki tâ ol görmeyince müddetini

Ki ilmu'llâhta her bir şeye gâyât
Verilmiştir bulur onda nihâyât

Hikâyet

Rivâyet eyler ol Şeyhü'l-Gazâlî
Maârif kûhunun Çînî gazâli

Var idi enbiyâdan bir ulu kul
Ki da'vet emrine olmuştu meşgûl

Zamânında var idi bir zen-i şûm
Selâtat vermiş idi ona Kayyûm

Ezâ ederdi dâim ol nebîye
Cefâlar kasd ederdi ol alîye

Çü kuvvette varıptı bir makâma
Ona kâdir değildi intikâma

Hudâsına be-âhir etti şekvâ
Ki sensin hâlime dânâ ve bînâ

Ki ol avret bana eyler cefâlar
Gönülden kat olur türlü safâlar

Onu yâ Rabb eğer etmezsen ihlâk
Olur mü'min kulunun sînesi çâk

Ona vahy eyleyip buyurdu Ma'bûd
Zamânın gözle sabr et olma pür-dûd

Önünden kaç olma onunla yağı
Ki verdim saltanatta ona çağı

"Önünden kaç, bırak onu. Günlerini geçirsin." (Hadis)

Ezelden hikmetimle devletini
Mukadder kılmışam duy hikmetini

Tükenmeyince onun ol zamânı
Dileme benden ondan hîç amânı

Ki takdîrim benim olmaz mugayyer
Bu yolda sâbir ol kalma muhayyer

Bu denli enbiyâ ki geldi gitti
İşittin onlara a'dâsı n'itti

Zamânı geçmeyince ol ıdânın
Verilmedi murâdı enbiyânın

Vasl

Hakîkat çeşm ile baka hâsid
Ona rûşen olısar bu mefâsid

Ki kendi nefsine gayet adûdur
Velî mahsûda dôst u hande-rûdur

Şuna benzer hemîn onun misâli
İşit benden bu dem pes hasb-i hâli

Ki bir kimse taş atar düşmenine
Diler cemre bıraka hırmenine

Hemân dem avdet edip sengi onun
Çıkarır bir gözünü mübtelânın

Bununla gayzı olup dahi müşted
Ata bir sengi âhir ona ol bed

Çıkara ol dahi âhir gözünü
Bu hâl ile görür olsa özünü

Zuhûr edip o dem efsâne işler
Dürûg u gıybet ü bühtâna başlar

Olup ol suhre-i hannâs -ı vesvâs
Düşe hizlâna ʻindellâhi vennâs

İlâc-ı Amelî

Hased emrâzına anla ikinci
Amel yolundan olısar ilâcı

Hased esbâbını evvel gönülden
Çıkar cehd eyle tarh et can u dilden

Ki kibr u ucbun esbâbı haseddir
Bular cîdinde hablün min mesed'dir

Dahi buğz u adâvet hubb-ı câhın
Hased esbâbıdır anla günâhın

Bulam dersen hasedden ger selâmet
Çıkar bunları kalbinden tamâmet

Dahi her ne hased emr ede sana
Hilâf ile tedârik eyle ona

Eğer ta'n eyle derse sen senâ kıl
Helâkin isterse hoş du'â kıl

Eğer keşf eyle aybın derse setr et
Hased emrini tutmaktan hazer et

Eğer hôr eyle derse eyle tâ'zîm
Ona cevr eyle derse eyle tekrîm

Demâdem hayr ile yâd eyle onu
Budur râh-ı razıyy-i müslümânî

İşitip bu senânı ta ki mahsûd
Kıla ebvâb-ı hıkdı olda mesdûd

Bu ma'cûn ki dedim ilm ü amelden
Mürekkebdir seni saklar halelden

Budur mazmûnu kânûn-ı şifânın
Budur meknûnu râh-ı murtazânın

Budur mefhûm-ı Kîmyâ-yı saâdet
Budur iksîr-i mahsûl-i siyâdet

Münâcât

Hudâvendâ Alîm-i zât-ı dil-hâ
Kamu ahvâlimi sensin çü bînâ

Hased ger var ise kat eyle dilden
Zemâ'im vasfını dûr et gönülden

2540Musaffâ kıl muhabbetle İlâhî
Hased cündüne verme ona râhı

Selâmette ola bu sadr-ı sînem
Görünmeye ebed bir ferde kînem

Yuna levs-i tehâsüdden kelîmim
Sana teslîm ola kalb-i selîmim

Vasl

Hased geldi diye gam yeme fâlın
Düriş terk eyle hûb olur meâlin

Hudâ bir kulunu ger sevse yârâ
Ona aybını eyler âşikârâ

Ki tâ terk eyleyüben ola mahbûb
Huzûr-ı Hakka ol varmaya ma'yûb

El-Bâbü's-Sâdis Mine'l-Hamîdeti'l-İhlâs

Basîret ehli der bu halk-ı dünyâ
Kamu hâlik durur ednâ ve a'lâ

Bulardan âbidân olmaya hâlik
Tutarsa ilm ile anlar mesâlik

Olısardır helâkte cümle âlim
Meğer muhlis ola anla avâlim

Hatardadır kamu erbâb-ı ihlâs
Gerektir bilesin ihlâsı ey hâs

Pes ihlâs olmasa bu cümle a'mâl
Nemeksiz aş gibidir etme ihmâl

Çü niyyet oldu ihlâsın medârı
Mukaddem görelim bu murg-ı zârı

Ki niyyet birledir ahkâm-ı a'mâl
Diyelim niyyeti tafsîl ü icmâl

> "Şüphe yok ki ameller niyetlere göredir." (Aclûnî, Keşfü'l-Hafâ, C. I, s.166)

Ne ki maksûd eder niyyette âmil
Hemîn oldur amelden ona hâsıl

Tohum gibi durur a'mâle niyyet
Ne diksen onu verir arz-ı himmet

Hem oldur hırmeninde subre âhir
Dahi tennûruna tahmîr-i fâhir

Bu zâhirdir neyi pişirse tennûr
Gıdân oldur olur onunla ten nûr

Pes işin evveli çak âhiridir
Bu remzi söylesem bu dem yeridir

> "Düşüncenin başlangıcı, amelin sonucudur"

Bu ma'nâdan çü evvel intihâdır
Düzenler niyyetini müntehâdır

Gel imdi eylegil tashîh-i niyyet
Ki tâ çekmeyesin âhirde haybet

Ki niyyetsiz amelden niyyet-i hâs
İşittin yeğ dedi ol şâh-ı ihlâs

Hikâyet

Var idi bir kişi İsrâilîden
Sehâ ehli idi dinle velîden

Tamâm kaht u gılâ idi zamânı
Mecâat almış idi merdümânı

Giderdi yolu bir kum dağa erdi
Bu geldi hâtırına çünki gördü

N'olaydı bu tepe gendüm olaydı
Benim olaydı hem gendüm n'olaydı

Tasadduk eder idim onu der-hâl
Mecâat ehline ederdim îsâl

Hulûs ile çü niyyet hâsıl oldu
Ona ol ecrini hem vâsıl oldu

Hemân vahy etti Hak peygâmberine
Ki müjde eyle ol abd-i hazîne

Kabûl ettim bu dem hayrâtın onun
Geçirdim deftere niyyâtın onun

Eğer ol kum tepe gendüm olaydı
Ne niyyet ettiyse onu kılaydı

Ne denli ecre vâsıl olacaktı
Mesûbâttan ne ücret bulacaktı

Kamu verdim o kula râygânî
Beşâret eyleyip şâd eyle onu

Vasl

Niceler niyyetinde yok hulûsu
Hudâsına olur ol işte âsî

Gazâlarda eder a'dâya cür'et
Bahâdır er dedirmek onda niyyet

Bu ikdâmın yazar onda melekler
Hudâya arz edip kılar dilekler

Hitâb erer ki olmadı kabûlüm
Benimçün kılmadı onu o kulum

Yuyun defterden onu bî-bahâdır
Bahâdır dediler onu bahâdır

Ki niyyette onu kılmıştı ancak
Hemân oldur onun ecrinde mülhak

Bu minvâl üzredir hep gayr-i a′mâl
Çü niyyet düzmeden gel çekme ahmâl

Vasl

Eğer bir işte olsa nice maksûd
Kamu uhrâya maksûr olsa ma′dûd

Kamusun niyyet etmeklik revâdır
Ki onun her birisi pür-bahâdır

Misâlâ ger şürû etsen salâta
Gerektir nice niyyet ol salâta

Budur evvel edâ-yı farza niyyet
Edip ondan taleb eyleye mesûbet

İkincisi imtisâl-i emr-i Rahmân
Üçüncüsü münâcât-ı za′îfân

Budur dördüncüsü mi′râca niyyet
Kıla hem cem-i hâtırda azîmet

Budur beşincisi cümle cevârih
Ola Hak kulluğunda zî-nasâyih

Dil ü cân vakf ola bu hidmetinde
Buları derc ede hep niyyetinde

Ne denli çok ola bu gûne niyyât
Muzâ'af olısar onda mesûbât

Vasl

Eğer bir şeyde olsa nice maksûb
Kimi dünyâ kimi uhrâya mensûb

Sen uhrâ niyyetini eyle tercîh
İkisin bir işinde eyle tashîh

Hikâyet

Gel imdi dinle benden bir hikâyet
Bu söze şerh ola anla dirâyet

Var idi bir azîzin bir mürîdi
İdâdet defterinde hoş ferîdi

Meğer bir demde ol bir hâne yaptı
Tamâm etti azîzi da'vet etti

Mürîdân ile şeyh etti icâbet
Yenildi oldu da'vât ü darâ'et

Görür ol hânesinde iki revzen
Açılmış iki dîvârında ahsen

Suâl etti mürîde şeyh-i hoş kâr
Bu revzenden nedir maksûdun ey yâr

Cevâbında dedi ey pîr-i ahsen
Ziyâ için kodum tâ ola rûşen

Ona redd ile dedi şeyh-i irşâd
Hatâ etmişsin ey dervîş-i bî-dâd

Ezân için gerekti bunda niyyet
Ki tâ fevt olmaya senden cemâat

Ziyâ lâzım gelirdi bu merâma
Ziyâ kasd eyleyip düştün zalâma

Bunun emsâli çoktur var kıyâs et
Bununla nice ma'nâ iktibâs et

Vasl

Nice şey var kabîh-i ez-hâl-i insân
İbâdet kılmaya var onu imkân

Misâlâ hâcete varmak kenîfe
Ki lâzımdır vazî'a ve şerîfe

Dilersen kılasın onu ibâdet
Şerîf ola gide ondan habâset

Beşer hâlince çün etsen teveccüh
Gerektir niyyetinde sana evcüh

Ola bir niyyetin def-i takâza
Ki sıklet gide hıffet bula a'zâ

İkinci niyyet-i tecdîd-i abdest
Salâtın tâ huzûr ile vere dest

Bu niyyet ile varırsan ger kenîfe
Olısar cümle evzâ'ın şerîfe

Olur her hatvesine bir mesûbet
Zihî dîn ü zihî millet kerâmet

Riyâ ile eğer etsen sücûdu
Hevâ ile ya mescidde ku'ûdu

İbâdet olmaz ol olur dalâlet
Ne iksîr oldu anla hüsn-i niyyet

Beyân-ı Hakikatü'l-İhlâs

Çü niyyetten biraz kıldık beyânın
İşit ihlâs nedir görgil ayânın

Bunu bildin eğer olmasa niyyet
Sahîh olmaz amel bulmaz mesûbet

Amel içinde ger niyyet ola ferd
Budur ihlâs onat fehm eyle ey merd

İki şey olsa ger fi'linde bâ'is
Hulûs olmaz o dem vermez müvâris

Misâlâ ilme meşgûl olsa bir kes
Rızâ-yı Hakkı niyyet eylese pes

Hulûs ehli odur bu niyyetinde
Mu'îni ola Hazret himmetinde

Eğer bu niyyete zamm etse âhar
Ki halk içinde ola merd-i mefhar

Bula câh ile dahi ihtirâmı
Sühûletle bula cümle merâmı

Bulunmadı bu niyyet içre ihlâs
Ki iki oldu bâ'is olmadı hâs

Buna âmil denir muhlis denilmez
Dahi bâtıl digil müflis denilmez

Velî ebrâr makâmından denîdir
Eğerçi saff-ı eşrârdan senîdir

Bunu mi'yâr edin buna kıyâs et
Bu yüzden nice ma'nâ iktibâs et

Hikâyet

İşit bir ehl-i hâl etmiş hikâye
Ki ben gitmiş idim bir dem gazâya

Hulûs ehli idim kıldım azîmet
Rızâ-yı Hakk edindim onda niyyet

Verip bu dîn yoluna baş u cânı
Bulam âhirde ecr-i câvidânı

Satın bir tûbre aldım yolda nâgâh
Bu geldi hâtırıma hikmetu'llâh

Ki isti'mâl edem onu işimde
Satam artığa âhir dönüşümde

Görürem ol gece gökten melâik
Katıma indiler fevka'l-erâik

Ele defter alıp yazdılar ol ân
Ki mü'mindir fülân gâzîdir ol şân

Hulûs ehlidir ol müzdi ziyâde
Dürüsttür niyyeti emr-i gazâda

Temâşâcı yazıldı kimi onun
Ki yoktur bu gazâda kâmı onun

Birisin yazdılar tâcirdir ol kes
Bunu niyyet kılıptır bunda ol pes

Çü nevbet bana geldi yazdı kâtib
Bu da tâcirdir diyüben oldu âtib

İşitip ona ettim i'tirâzı
Dedim zulm etme bana ey riyâzî

Ki yoktur bende hem dînâr u dirhem
Bana bu töhmet ile kılma verhem

Hulûs üzre durur kalbimde niyyât
Ticâret kandan u bu bende heyhât

Beni tüccâra kılma hem cerîde
Ki gâzîlerdenem ey nûr-ı dîde

Yüzüme baktı dedi ey dürûgî
Dürûgundan umar mısın fürûgu

Ki tûbre almadın mı ey kemîne
Onu artığa satmak niyyetine

Hulûs ehlinde n'eyler böyle niyyet
Yarar mı gâzîye böyle azîmet

Danıştılar be-âhir bir birine
Ki böyle yazalar ol defterine

Hulûs ile gazâya gelmiş idi
Bu niyyetle bu yola girmiş idi

Velî bir tûbre aldı ol kemîne
Onu artığa satmak niyyetine

Hudâsıdır bunun emrinde hâkim
Ne dilerse ede ol Rabb-i âlim

Vasl

Ulular dediler bir sâat ihlâs
Ebed bir bendesini ediser hâs

Velî ihlâs durur kibrît-i ahmer
Budur iksîr ki toprağı kılar zer

Diyesin evc-i izzette bu ma'nâ
Hemânâ murg-ı Ankâdır o ya'nî

Dediler ilm hem tohm-ı ameldir
Vücûdun mezra'ıdır hoş mahaldir

Ona ihlâs oluptur âb-ı nîsân
Onun sakyında sa'y et durma insân

Ki ihlâs olmasa mahsûl-i a'mâl
Müfîd olmaz olur pejmürde ahvâl

Dilersen basasın a'dâ-yı âsî
Düriş hem-dem edin ihlâs-ı hâsı

Ki ihlâs ehli hîç olmadı mağlûb
Hulûsu olmayandır magyûb

Hikâyet

Rivâyet olunur bir merd-i âbid
Ki İsrâilden idi ol mücâhid

Salâh u zühd ile mağrûr idi ol
Vera perhîzile pür nûr idi ol

Dedi bir şahs ona ey pîr-i irşâd
Senin nushunladır bu kişver âbâd

Fülân mevzi'de bir ulu şecer var
Onu ma'bûd edip ona taparlar

Ona secde ederler merd ü ger zen
Oluptur bu vilâyet içre reh-zen

İşitip onu âbid etti inkâr
Velî gayretle kalbi oldu evgâr

Be-âhir durdu âbid merdümâna
Teber aldı ele oldu revâne

İver varmağa âbid ol dırahta
Kese onu dibinden tahta tahta

Be-nâgâh uğradı bir pîre yolu
Meğer şeytân idi etti suâli

Ki kandandır geliş kanda gidersin
Elinde bu teber onu n'idersin

Dedi âbid ona ol fikr-i sahtı
Ki kesmeğe giderven ol dırahtı

Dedi ol pîr o dem ey merd-i âlî
Bu fikrinden müberrâ eyle bâli

Yürü var savma'an içre ferâğ ol
Sözüm dinle bu sevdâdan ırağ ol

Sana ondan ibâdet etmek evlâ
Yürü var işine ey merd-i bâlâ

Dedi âbid ona ey pîr-i nâdân
İbâdâtın mühimmidir bu el-ân

Ki Mevlâsın koyup bir nice gümrâh
Onu ma'bûd edinmiş şöyle bî-râh

Onun kat'ı oluptur bana vâcib
Bana kim olısardır bunda hâcib

Dedi ben komazam kesmeğe onu
Cidâl oldu ara yerde hemânî

Tutuştular bilîsi saldı pâya
Başın kesmek diledi düştü vâya

Dedi iblîs ona ey şeyh amân ver
Ki tâ bir söz diyem gel eyle te'hîr

Çü ıtlâk etti iblîs döndü pîre
Nice mürsel geliptir bu diyâra

İşittilerdi evsâf-ı dırahtı
Olar hîç kesmedi ol âlî bahtı

Eğer hikmet olaydı ey mübârek
Olara emr edeydi Hak tebârek

Sana emr etmedi zâhir Hudâvend
Ne lâzım olasın ona mukayyed

Dedi âbid ki lâ-büd kesmelidir
Onun kubhunu her kes bilmelidir

Yine bu iki pîr oldu musâri
Yine bastı onu ol şeyh-i câmi

İkincide dedi vergil amânı
Sana bir söz diyem bahrü'l-amânî

Kabûl eyler isen onu eyle ıtlâk
Ve illâ ne dilersen olmayam âk

Çün ıtlâk etti der iblîs-i câfî
Bilirem ben seni ey şeyh-i vâfî

Me'ûnâtın senin eller görürler
Eğerçi hidmetin minnet bilirler

Eğer bir nesne olsa sana idrâr
Ferâğ ile olurdu sende her kâr

Bu gûne olsa idrârın revâne
Tasadduk eyleyeydin âbidâna

Ne hâsıl olısar sana dırahttan
Ferâgat eyle bu nev ile bahttan

Vazîfe eyleyem her gün dü dînâr
Kilim altından algıl onu bî-kâr

Çü dînâr mekri düştü bu araya
Erişti âfet ü nekbet kuvâya

Esamm oldu kulağı çeşmi ma'lûl
Teber düştü elinden oldu mahzûl

Hidâyet ma'deniyken kalb-i pür-nûr
Vesâvis menba'ı oldu bulup şûr

Boyadı kalbini şeytânî efkâr
Tenezzül buldu oldu hâli bed-kâr

Dedi doğru dedin ey pîr-i dânâ
İki altın mühimdir sarf edem tâ

Birin harc eyleyem birini infâk
Geçe sâyemde hoş ubbâd-ı âfâk

Halâs ola diğerler zahmetimden
Perîşân olmayalar mihnetimden

Ferâğ ile edem Hakka ibâdât
Safâ birle kılam türlü münâcât

Deyip döndü evine âbid-i zâr
Mu'azzezdi mehîn oldu der-în-kâr

Bu hâl ile evine geldi meftûn
Kilim altında buldu iki altın

Birin harc eyledi birin tasadduk
Nice gün buldu bu nev'a tahakkuk

Diğer rûz oldu bulunmadı dînâr
Bu yüzden âbidin gönlü olup dar

Teber aldı eline yola girdi
Yine iblîsi ol yol üzre gördü

Dedi hannâs ona kanda gidersin
Elinde bu teber onu n'idersin

Dedi kat eylerim lâ-büd dırahtı
Ki verdi âleme ıdlâl-i sahtî

Dedi unf ile iblîs ey dürûg-zen
Ne haddin var onu kat edesin sen

Kıtâl oldu arada dinle hâli
Tutuştular bulup iblîs mecâli

Kılıp ol âbidi hâke ber-â-ber
Diyesin fâre aldı hirre-i ner

Dedi ey âbid-i miskîn-i meyyâl
Nicedir sana bu mekr ile bu âl

Döner misin bu işten yoksa başın
Keserven söylegil cem eyle hûşun

Bilip za'fın dedi ey şahs-ı memkûr
Elin çek dönem yolumca mesbûr

Velî bu işte eyle hall-i işkâl
Nedendir bu mahalde aks-i ahvâl

Ki kuvvette kemâlimde idim ben
Zaîf ü nâtüvân idin o dem sen

Bu dem n'oldu ki oldu emr-i ber-aks
Dedi fehm etmedin ey merd-i nâkes

Şu dem ki geldin ihlâs ile evvel
Seni gördüm hayâtımdan yudum el

Mehâbet var idi ol dem yüzünde
Celâdet anladım dahi sözünde

Sinân idi teninde cümle mûyun
Ene'l-Mansûr diye söylerdi rûyun

Çü ihlâs idi evvel sende meknûn
Mukâbil olmaz idi sana gerdûn

İhâta etmiş idi nûr-ı ihlâs
Mukâbil mi olurdu ben teki âs

Seni gördükte göydem erdi za'fa
Neler ettindi ol dem bu nahîfe

Ki nârım nûra olur mu mukâbil
Mukâvim ola mı hîç Hakka bâtıl

Bu dem çün mekr-i dünyâ ile geldin
Perîşân oldu niyyet pes yenildin

Mehâbet selh olup rûyundan el-ân
Okudum ol varaktan harf-i hizlân

Yüzünde var idi ol dem nezâhet
Yele vermiş onu meyl-i habâset

Hevâdan olsa a'mâlin esâsı
Karâr eder mi hîç onun binâsı

Takrîb

İşit düşmen dilinden hoş nasîhat
Eğer gûş etmedinse zî-fazîhat

Eğer sarrâf isen ey merd-i arrâf
Bu nakde eyle sadr-sîneni sâf

Kelâmın cevherinden ol haberdâr
Ona cân u gönülden düş harîdâr

Metâ ehline bakmaz ehl-i iflâh
Gerek mellâh ola yâ merd-i fellâh

Bulursan âb-ı hayvân nûş et ey şâb
Neden olursa olsun ona mîzâb

Cevâhir derc olunsa ger pelâsa
Götürgil onu ondan bakma geyse

Mezâbil içre bulsan şeb-çerâğı
Çıkar ondan ganîmet bil o çağı

Silersen dest-i himmet birle onu
Yine oldur onat fehm et beyânı

Vasl

İbâdet içre bil ihlâstan es'ab
Yine budur dediler anla ey eb

Eğer ömründe ihlâs ile bir kâm
Basarsan umaram hâsıl ola kâm

Velî ger dağ ola ihlâsın ey şâd
Riyâdan zerre eder onu ifsâd

Dolu âb olsa ger zarf-ı tahâret
Bulur bir katre necs ile habâset

Onunçün kaldı âciz cümle kümmel
Velî âsân sanar nâdân-ı echel

Muhallas sanar a'mâl-i mesûbun
Mehâsîn add eder bilmez uyûbun

Rivâyet

Rivâyet eylemiş bir merd-i kâmil
Uyûb-ı nefse vâkıf pîr-i fâzıl

Kazâ ettim otuz yıllık namâzım
Ki kılmış idim ön safda âzim

Meğer bir demde bir mâni'le kaldım
Erişmedim o dem son safta kıldım

Çekip haclet hemân halktan utandım
Bu işte halk bana ta'n ede sandım

Ki etmemiş salâta ihtimâmı
Onunçün geç kalıptır hemçü âmî

Çü kalbime yörendi bu havâtır
Dedim nefsime ey mağrûr-ı fâtir

Otuz yıl kıldığın bunca namâzın
Bu tesbîhât u tehlîl ü niyâzın

Bu saff-ı evvele rağbette azmin
Bu da'vât u darâ'âtinde cezmin

Riyâ-yı halk imiş bildim mukarrer
Kazâ eyle yürü var muhakker

Hidâyet erdi bildim muktezâyı
Miyânım şedd edip kıldım kazâyı

Takrîb

Güneş olursa ihlâsın safâdan
Gidiser nûru bir zerre riyâdan

Gerektir niyyetin li'llâh ü fi'llâh
Yaraşmaz bunda gayrı kûh u ger gâh

Rivâyet olunur ki bir merd-i enver
İşitti bu hadîsi kıldı ezber

> "Kim ihlasla kırk sabah Allah'a yönelirse, dilinde ve kalbinde hikmet pınarları fışkırır." (Aclûnî, Keşfü'l-Hafâ, C. II, s.292, (Hadis Nu: 2361) ; Gazâlî, İhyâu Ulûmiddîn, C. IV, s.676)

Ki buyurmuş onu ol Şâh-ı vâfî
Ger ihlâs ile etse bir kes kırk sabâhı

Zuhûr eder o dem yenbû'-ı hikmet
Gönülden diline bulup selâkat

Bu niyyet üzre o kes oldu âzim
Ki kırk gün ola ihlâsa mülâzim

Ki tâ hâsıl ola icrâ-yı hikmet
Oturdu erba'îne kıldı himmet

Tamâm oldu çün merdin erba'îni
Görür kim hâsıl olmadı o ma'nâ

Münâcât etti der Bârî Teâlâ
Habîbin kavlidir kizbden müberrâ

Velî ol bir araz kim kıldım onu
Ki hikmet cârî olaydı hemânî

Vücûda gelmedi ve oldu nâ-bûd
Murâdım bâbı oldu bana mesdûd

Erişti hâtif-i gaybî semâdan
Haberler söyledi işbu edâdan

Ki ihlâsın yoğ idi bu işinde
Garaz hikmet oluptu cünbişinde

Budur ihlâs ki hîç olmaya agrâz
Ne cism ü cevher ü ne ayn u a'râz

Vasl

Kaçan ihlâs kapısı olsa meftûh
Erer rûhanîler râhat olur rûh

Riyâ bâbını sedd eyler melekler
Du'â etsen kabûl olur dilekler

Eğer hâletle el açsan duâya
Girer çarha erer hâlet semâya

Melekler açar ebvâb-ı semâyı
Huzûr-ı Hakka iltürler duâyı

Bulur birine bin bin sad hezârı
Biter işi dahi görmez hasârı

Riyâ ile eğer olursa a'mâl
İşin müşkil mübârek olmadı fâl

Amel zâyi yüzün kara elin boş
Yönün Hakka yönel ey merd-i bî-hûş

Bu hırmende ne denli çekse zahmet
Olısar hâsılı hırmân u haybet

Gönül ma'dendir ihlâs u riyâya
Bu dil emri müfevvizdir Hudâya

Münâcât

Allahım, isyan içindeki kulun, atâ ve ihsanından bir hayır kapısı istemek için sana geldi"

Yâ Rab, kul başka nereye gidebilir ki. Senin dışında bütün kapılar kapanmış

Yâ Rab, senin lutfundan küçücük bir parça umuyorum. Sanki senin ihsan okyanusundan bir katre ister gibi.

Senin varlığında yok olmak bin senelik hayattan daha hayırlıdır.

Senin aşkından nasibi olmayan kişi için, seni bir an sevemeyen kişi için, uzun bir süre yaşasa ne çıkar. Böyle bir hayatın hiç hayrı yoktur.

Allahım, senin hoşnudluğunu kazanamadığım maddî hiç bir hazzı, lezzeti bana duyurma. Onu benim varlığımdan kaldır yâ Rabbi.

Bana arı duru dindarlık kapısını aç. Böyle bir lutfu senin dışında kim gösterebilir ki.

Allahım, sözlerimi ve işlerimi hastalık emarelerinden lutufkâr şifanla tertemiz eyle

Çü ihlâstan açılmış idi bâbın
Bu ebvâb içre ol ni'me'l-meâbın

Mukâbilde olan bâb-ı yesârın
Riyâdır olmaya ondan hasârın

Düriş sedd eylegil ol bâbı sâlik
Ki ondan ermesin sana mehâlik

Bu şeytânın bir ulu medhalidir
Bunu sedd eyleyen el-hak velîdir

O kapıdan gelir a'vân-ı şeytân
Verir gâfillere hizlân u hüsrân

Gerek bu işte sâlik külli âgâh
Ki yağma etmeye a'mâli nâgâh

Eğer bir köşeden bulmasa fırsat
Ediser semt-i âhardan hasâret

Ki her bir hîlesi uymaz birine
İrürür lâ-cerem mekrin yerine

Misâlâ mescid içre olsa sûfî
Ona ilkâ eder iblîs-i câfî

Ki ta'dîl et salâtın göster âsâr
Seni levm etmeye gıybette huzzâr

Riyâda bu sârihtir yok hafâsı
Duyar bunu olan cüz'î safâsı

Bu duyuldukta gözler semt-i âhar
Ona nush ile der ki ey birâder

Salâtın sûretinde eyle ihsân
Ki sana öykünе bu cümle merdân

Sevâb-ı iktidâdan olma mahrûm
Bu niyyetle olagör merd-i merhûm

Huşûu yok dilinde sûret ile
Sevâba kın durur zî-mekr ü hîle

İbâdet gösterir ona riyâyı
Sevâb ister riyâsından mürâyî

Eğer bunu da duysa merd-i sâlik
Bulur bir vech-i âhardan mesâlik

İbâdet içre budur ona san'at
Biri birinden incedir hadî'at

Hemîn sâirlerin buna kıyâs et
Nice ma'nâ bu yüzden iktibâs et

Bu bâzâra giren ey merd-i sâdık
Gerektir bu hazerde hayli hâzık

Ki ceyb-i cânın içinden metâ'ı
Alıp tarrâr görülmeye sudâ'ı

Vasl

Buyurmuş Muktedâ-yı hayl-i ihlâs
Tabîb-i her marîz-i zümre-i âs

Kıyâmette getire bir kulun Hak
Suâl ede ki söyle n'ittin el-hak

Diye bir gâziyem ey Rabb-i dânâ
Gazâlar etmişem yolunda hattâ

Fedâ ettim be-âhir cism ü cânı
Şehîd oldum gazâda bildin onu

Diye kizb eyledin ey abd-i fâcir
Benimçün etmemiştin onu âhir

Bahâdır er dedirmekti murâdın
Dediler pes onunla oldu yâdın

Sürün bunu cehennem vâdîsine
Riyâ ehlidir ersin mahbesine

Getirirler yine bir merdi onda
Diyeler sen ne ettin fikende

Diye çok mâlı kesb ettim helâlden
Sakındım onu hurmetten vebâlden

Kamusun Hak yolunda ettim infâk
Rızâ-yı Hakka hergiz olmadım âk

Hudâsı diye kizb ettin bu hâli
Benimçün vermedindi onda mâli

Murâdın bu idi vech-i riyâdan
Seni add edelerdi eshiyâdan

Dediler ol sözü erdin murâda
Yerindir var yürü bi'se'l-mihâda

Edeler sâlisi ol demde ihzâr
Diyeler sen de n’ittin eyle güftâr

Diye ilm okudum çok rence erdim
Bi-hamdi’llâh sonunda gence erdim

Bu halk uyurdular ben uyanıktım
Mülebbesti dahılar ben açıktım

Bisâtım hâk idi hem yastığım taş
Hemîn nân pâre idi etmek ü aş

İlimden hâsıl oldu mâ-teyesser
Bu dem harc etmeğe kodum ona ser

Onu neşr eyledim li’llâh u fi’llâh
Dirîg etmedim aslâ kûh eğer gâh

Diye kizb eyledin Mevlâ-yı dânâ
Ki benven hâline dânâ ve bînâ

Benimçün olmadı bu renc ü tedrîs
Murâdın var idi kalbinde telbîs

Sana âlim dedirmekti murâdın
Dahi tahsîn içindi ictihâdın

Tasaddur eyleyeydin beyne’l-akrân
Manâsıblar bulaydın nezd-i sultân

Eriştin dünyede bunca murâda
Yeridir ilteler bi'se'l-mihâda

Bu üslûb üzre her gûne mürâ'î
Cevâbın ala ve bula cezâyı

Münâcât

İlâhî yâ İlâhî yâ İlâhî
O dem irgürme bu abda tebâhı

Senin destindedir kalb ile eşbâh
Senin kabzındadır akl ile ervâh

Sığındım ismetine işbu âsî
Ki sensin Rabb-i âhiz min nevâsî

Beni hayr ile ahz et nâsiyemden
Beni kurtar bu nefs-i âsiyemden

Benim bu nefsime verme mecâli
Hulûs emrinde kullan bi't-tevâlî

Ki yoktur i'timâdım nefs-i şûma
Çü emmâre buyurdun ol gaşûma

Emânet komuşamdır sana varım
Sana ısmarladım sûd u ziyânım

Vasl

Buyurmuştur girü Sultân-ı âlem
Kıyâmet revnâkı ol cân-ı âlem

Ki ol Cübbü'l-hazenden Müste'âna
Sığının eresiz dârü'l-amâna

Dediler ey şefî-i cümle ümmet
Nedir Cübbü'l-hazen eylen kerâmet

Dedi Cübbü'l-hazendir nâm-ı vâdî
Ki dûzahta olur onun mihâdı

Ona her kim ki girer işi hazendir
Mürâ'îler yiri bi'se'l-vatandır

Riyâ ile okumuşlardı Kur'ân
Ki tâ takdîm ede emsâl ü akrân

Riyâ ile kılarlardı salâtı
İbâdet add edüben seyyiâtı

Derûnunda olup agrâz-ı telbîs
Bu halk içre olurdu va'z u tedrîs

Mu'az İbn-i Cebel ol fahrü'l-ashâb
Oturmuşlardı bir gün cem-i ahbâb

Tefekkür ederek kıldı bükâyı
Ki saldı âteşe ol dem fenâyı

Ömer etti suâl ol bahr-i irfân
Sebeb n'oldu kim oldun şimdi giryân

Dedi kim yâda geldi kavl-i muhtâr
Ki buyurmuştur ol Mahbûb-ı Gaffâr

Riyâ etmen bilin şirk-i hafîdir
Bu a'mâl içre semm-i muhtefîdir

Riyânın zerresi ey merd-i hâzi
Eder dağlar kadar a'mâli zâyi

Ki kûze içre hoş âb-ı mukaddes
Olur bir katre necs ile münecces

Nidâ ettire Hak rûz-ı kıyâmet
Riyâ ehline bildirip garâmet

Ki yâ gaddâr u bed-girdâr mürâ'î
Ne kim ettinse zâyi'dir hebâ'î

Yürü var ecrini şol kesten iste
Ki onunçün ediptin ey şikeste

Vasl

Riyânın her işe vardır duhûlu
Onu fehm edemez lâkin fuzûlî

Ya fehm ederse de etmez mübâlât
Onu gayyâya salmıştır mürâyât

Olur akvâl ü ahvâl içre cârî
Dahi evzâ u hey'etinde sârî

Sükûn u hem harâkin içre meknûn
Sükût u hem kelâmın birle mazmûn

Gerektir pes ona bir merd-i hâzır
Ola evzâ u etvârına nâzır

Bile tâ kim bu fi'line muharrik
Nedir kandan oluptur u teharrük

Bu gûne ger tecessüs kılsa hâzık
Bilir muhlis midir yâhud münâfık

Bu icmâle dilersen külli tafsîl
Var İhyâ-yı Ulûmdan eyle tahsîl

Velâkin ârife yekfi'l-işâre
Eğer duydunsa sâlik zî-beşâre

Vasl

İbâdette riyânın mebdeinden
Beyân edem be-külli menşeinden

Riyânın tohmu gaflettir Hudâdan
Dahi gaybettir ol zât-ı ulâdan

İbâdette ger olsa bende hâzır
Münâcâtında şevk ile muhâzır

Eder miydi o gayra iltifâtı
Ne denli olsa nefsin müştehâtı

Hudâdan gafleti kadrince bende
Olur ağyâra nâzır ol fikende

Velî bir zerre denli olsa âgâh
Görünmez gözüne dağlar onun gâh

Ki dünyâ şehleri katında huzzâr
Olur mu gayra hîç meyl ile nüzzâr

Bu kandan ki be-külli ede idbâr
Ola ağyâr ile bâzâr u güftâr

Kaçan kim ere kul kurb-ı bisâta
Cenâbından erişe inbisâta

Riyâyı bırakıp artar hulûsu
Zeheb bulan alır mı hîç fülûsı

Vasl

İşit bu remzi ol şâh-ı velîden
Velâyet menbaı ya'nî Alîden

Riyâ ehlinin olur üç nişânı
Sana bir bir diyem ondan beyânı

Budur evvel ki tenhâ olsa ol kes
İbâdette neşât etmez zihî has

Kesel üzre olur şevkinde hem dûn
Kaçan halk içre ola olur efzûn

İkincisi oldur ol mübtelâlar
Eğer tahsîn işitse yâ senâlar

Neşât üzre olup gâfil amelde
Neler izhâr ediser ol mahalde

Üçüncüsün işit ehl-i riyânın
Pesend etmeseler ahvâlin onun

Kelâl erip düşer ol dem fütûra
Tenezzül bulıban erer kusûra

Rivâyet

Rivâyettir Ömer ol İbn-i Hattâb
Hudâ râzî ola ondan be-her-bâb

Görür bir kimse durmuş bir mahalde
Başın aşağa salmış hoş amelde

Bunu iş'âr eder ki sâlikem ben
Kamu a'zâyı zabta mâlikem ben

Bunu fehm eyleyip ol ma'den-i nûr
Katına geldi der ey şahs-ı pür-şûr

Huşû kalb içredir gerdende olmaz
Başın kaldır ki bu iş onda olmaz

Riyâda çoktur ahbâr u âsâr
Velî lâ-büd olandan ettim ihzâr

Duyan bundan duyar kubh-ı riyâyı
Alır mı sündüse hîç bûriyâyı

Zemîme içre key müşkil marazdır
Karışmış zâtına gerçi arazdır

Bunun teşhîsi farzü'l-ayn oluptur
Bunu derk etmeyen bî-ayn oluptur

Amel peydâ edenler bu riyâdan
Binâ yapmak gibidir bûriyâdan

Celîdir ba'zı yerde ey dil-ârâ
Debîbü'n-nemle'den geh olur ahfâ

> "Ademoğlunun kalbindeki şirk; karanlık bir gecede, siyah bir kayanın üzerindeki kara karıncanın ayak izinden daha gizlidir." (Gazâlî, İhyâu Ulûmiddîn, C. III, s.603)

Ki ya'nî bu riyâ şirk-i hafîdir
Kulûb-ı âdemîde muhtefîdir

Kılıp hâricde teşbîh-i belîği
Buyurmuş enbiyânın ol belîği

Karanu gecede kara karınca
Siyah taş üzre dahi pâyi ince

Görülmek ola mı tahrîk-i riclin
Riyâ ahfâdır ondan duy misâlin

Gerektir pes buna hayli hazâkat
Ki ferdâ çekmeye ondan hasâret

Vasl

Rivâyet eylemiş Şeyh-i Gazâlî
Cemâlinden açıla ona fâli

Ki her bir gökte ol Ma'bûd-ı Kâdir
Meleklerden komuş bir şahs-ı hâzır

Ki teftîş ede a'mâl-i ibâdı
Kimisi gam bula kimisi şâdî

Müvekkeller durup her gökte hâzır
Olalar tâ ona dikkatle nâzır

Dakîka komayıp teftîş ederler
Onu hep mû-be-mû tenbîş ederler

Kimi evvelki gökte ola merdûd
Kimi ikincisinde kala matrûd

Yedinciye varınca bu ola hâl
Riyâ haltıyla müşkil olur ahvâl

Yedinciye varınca ba'zı a'mâl
Safâ üzre buluna olmaya kâl

Velî onda olan merd-i müvekkel
Katı teftîş ede komaya mücmel

Diye lâyık değildir bu Hudâya
Bunu redd eylenüz sâhib-edâya

Yedinciden onu redd edeler tâ
Erince sâhibine sümme veylâ

Bu üslûb üzredir ez-halk-ı âdem
Yine bu olısar tâ hedm-i âlem

Meğer bir demde bir merd-i azîzin
Alıp a'mâlini sâhib-temîzin

Bu dem dünyâ göğünde edeler arz
Onu yoklayalar bi't-tûli ve'l-arz

Bulunmaya bu gökte hîç kusûru
Edeler tâ ikinciye ubûru

Hem onda yoklaya onu müvekkel
Kusûrun bulmaya bula mükemmel

Onu teşyî edip gökten melekler
Münevver ola nûrundan felekler

Bu üslûb üzre tâ heft âsumânı
Münevver eyleye nûruyla onu

Huzûr-ı Hakka arz ede melekler
Onu medh ederek ehl-i felekler

Ki ihlâs ile olmuş pâk ameldir
Riyâ yoktur içinde bî-dagaldır

İtâb ile diye ol Rabb-i dânâ
Bakarsız zâhirine bunun ammâ

Derûnuna çü benven onun a'lem
Riyâ vardır içinde şöyle mübhem

Benimçün olmamıştır çün bu a'mâl
Bana lâyık değildir etmen iclâl

Benim zâtım ki mahlûka Hudâdır
Mu'în u râzık-ı şâh u gedâdır

Erişsin benden ona şimdi la'net
Ki benden gayrıya etti ibâdet

Melekler dahi onda la'net ede
Bu dem bakmayalar ol tarîde

Beyânü'r-Riyâ Fî-Sûreti'l-Anâsır

Riyâ âteştir bu a'mâlin alefzâr
Revâ mıdır salarsın hırmene nâr

Mahal olur ki hırmen bir şererden
Hebâ olur be-külli duy haberden

Riyâ seyldir bu a'mâlin binâsın
Havâle eylesen yıkar esâsın

Riyâ yeldir bu a'mâlin ramâde
Nice teşbîh oluptur gör fütâde

> "Rablerini inkâr edenlerin durumu (şudur) : Onların amelleri, fırtınalı bir günde rüzgârın savurduğu küle benzer. Kazandıklarından hiçbir şeyi elde edemezler." (İbrahim, 14/18)

Riyâ topraktır a'mâl ayn-ı âdem
Gözüne koma toprak kılma derhem

Çü vardır unsurunda bu zararlar
Sana lâzım durur bundan hazerler

İlâcü'r-Riyâ

İşit Lokmân-ı dînin hikmetinden
İçirem sana şâhım şerbetinden

Bulasın sıhhat-i cân-ı sakîmi
Duyasın neydiğin kalb-i selîmi

İki şey iledir bunun ilâcı
Bulur ilm ü amelden imtizâcı

İlâcü'l-İlmî

Budur ilmî ki tâlibler devâya
Ola vâkıf mazarrât-ı riyâya

Ki a'mâlini hep yaktı ve yıktı
Eliyle çeşmine toprak bıraktı

Savurdu yellere verdi hebâya
Ne yüz birle varısardır Hudâya

Bilir mü'min olan ki bu mazarrât
Riyâdan hâsıl olur bunca âfât

Hemân bir nef'ini desin mürâî
Ki onunçün ediptir riyâyı

Budur zâhir ki vardır bir recâsı
Ya dünyâdır ya gayrı mâcerâsı

Riyâsından eğer budur murâdı
Bunu bilsin ki ol ma'bûd-ı Hâdî

Onun destindedir men ile ı'tâ
Ki onsuz olmayısardır bu kat'â

Eğer var ise ı'tâya irâdet
Verilir ol riyâsına ne hâcet

Ta'alluk etmese lâkin irâdet
Veriser mi riyâ ile ibâdet

Bu takrîri ki kıldım sana inşâ
Bu tahrîri ki ettim sana ifşâ

Riyâ neydiğini bundan bilirsin
Ki zarrı bî-nihâyettir görürsün

Bunu hem yâd ede rûz-ı kıyâmet
Mürâîye ola külli ihânet

Ki hîç bir kuluna etmeye onu
İşit benden bu ma'nâya beyânı

Kaçan cem olalar ûlâ ve uhrâ
Münâdî gönderiser Hak Ta'âlâ

Diye kim yâ mürâî yâ münâfık
Ve yâ güm-râh u yâ bî-şerm-i fâsık

Utanmadan Hudânın tâatini
Senâ-yı halka sattın rahmetini

Rızâ-yı halka çün ettin teşebbüs
Rızâ-yı Hakka irgürdün televvüs

Olup ol iltifât-ı halka mağrûr
Bu dem oldun Hudâdan dûr u mehcûr

Çü halkın medhine aldandın ey har
Hudâ zemmiyle düştün şimdi ebter

Hudâyı düşmen ettin halkını dost
Bedel hîç olısar mı mağzına post

Hudâyı hôr ederdin halkı ta'zîm
Bunu derk eyleyip hîç etmedin bîm

Bu minvâl üzre olısar fazîhat
Bunu yâd eyle alırsın nasîhat

Husûsâ keffe-i mîzâna a'mâl
Konuldukta göreler onda der-hâl

Uhud dağı kadar tâat-ı esnâ
Ola bir habbe-i hardâldan ednâ

Olup ehl-i riyâ ecrinde me'yûs
Hacâlet vartasında kala menkûs

Bu ahvâli gerektir her kişi yâd
Edip nefsin riyâdan kıla âzâd

Ki doğar bu tezekkürden tefekkür
Netîce olısar ondan teneffür

Çü icmâlen dedim ilmî ilâcı
Bu dem cem edelim ûd ile âcı

İlâc-ı İlmî

Amel yüzünde bil budur ilâcın
Beni gûş eyle vardır ihtiyâcın

Ede tâ'ât u hayrâtını pinhân
Nitekim fuhşu gizler ehl-i isyân

Hudâsı bildiğine ola kâni
Ki halktan olmaya bir ferde hâzi

Şu denli eyleye bu ictihâdı
Ki lezzet bula ketminden nihâdı

Bu dem âsân olup bu ketm-i ahvâl
Halâvetler duya ihlâsta der-hâl

Riyâ hâtırları bulup sükûnu
Cenâb-ı Hakka ola hep rükûnu

Bulup iklîm-i dil emn ü amânı
Bula tâat-ı Hakta şâdumânı

Be-nâgâh bir mahalde erse vesvâs
Ya nefsinden zuhûr etse bu bed pas

O hâtırdan ere kalbine nefret
Teveccüh birle kıla isti'ânet

Kılıp nefsine töhmet ede ikrâh
Gidere onu dilden kûh eğer gâh

Diye nefsine ey gâfil Hudâdan
Ne umarsın bu halk-ı bî-nevâdan

Ki mâlik olmayan memlûk-i mutlak
Neye kâdir olur ey şahs-ı ahmak

Gerektir kılalar böyle tedârik
Ki bu yolca gidiptir bunca sâlik

Gel imdi koma elden bu ilâcı
Ki ilm ile ameldendir mizâcı

Ölünce eyle sâlik ictihâdı
Mededler irgüre ol Rabb-i Hâdî

Münâcât

İnâyet senden olmazsa İlâhî
Yanılır bî-nevâ kullar bu râhı

Çü hâdî mutlaka sensin ibâda
Ne tan yâ Hâdî derse her fütâde

Cenâbın ismetine evvel âhir
Sığınmıştır bilirsin abd-i fâkir

Çü sensin evvel ü âhir penâhım
Bu sözde ilm-i şâmildir güvâhım

Budur âhir sözüm ey Rabb-i Mennân
Bize irgürme iki evde hizlân

El-Bâbü's-Sâmi' El-Hamîdetü'ş-Şükr

Yedinci bâbı şükr oldu yemînin
Ona gel açagör ayne'l-yakînin

Hudânın ola ger bir kula kahrı
Ona feth eylemez ebvâb-i şükrü

Onun şükrüyle ger açılsa fâlın
Neler vere dahi ol zü'n-nevâlin

Demâdem bulasın ondan ziyâde
Bu sûk içre ere kadrin mezâda

Bu ebvâb içre bil gayet ehemdir
Şekûr olan atâ ile behemdir

Hakîkatü'ş-Şükr

Budur şükrün bilesin dil-ârâ
Ki Haktandır kamu na'mâ ve âlâ

Ne ni'met ki oluptur sana vâsıl
Seninçün Rabbin onu kıldı hâsıl

Dahi mehd-i amâdayken vücûdun
Yoğ iken ol şehe rû-yı sücûdun

Seninçün etti erzâkın müheyyâ
Cemâl u câh u mâl u türlü na'mâ

Dahi îmân u hikmet ilm ü irfân
Garazsız etti bu eltâfı ihsân

Vesâit görmesin aynın arada
Ki bizzât vârid olmuştur irâde

Olursan ger şehâ esbâba nâzır
Olursun râh-ı şükr içinde fâtir

Tamâm olmaz işin düştün kusûra
Revâ mı ola bu ehl-i huzûra

Çün ondandır bu na'mâ gel ona bak
Sivâyı sal nazardan ol yana bak

Gulâm-ı şeh yedinden gelse in'âm
Hemîn şâha gerek iclâl ü i'zâm

Har u har-bendeye verme vücûdu
Revâdır mürsile etsen sücûdu

Kalem kâğıt gibidir bil vesâ'it
Onunla yazılır gerçi mehâmid

Neye kâdir kalem beyhûde reftâr
Yed-i kâtibde mecbûr u giriftâr

Diğer kâğıtta ger olsaydı kudret
Yüzün mü karalardı dest-i mihnet

Hemîn bunun gibidir dest-i eşyâ

> "(Rahimlerde sizi) dilediği gibi (şekillendiren O'dur)." (Âl-i İmrân, 3/6.)

Budur pes mezheb-i sünnet cemâat
Buna sen ger vasat de ger nihâyet

Buluttan ger erer bârân zemîne
Zuhûr eder onunla hep defîne

Ne yelden ne buluttan ne zemînden
Bilir mü'min olanlar ancak ondan

Budur şükr eylemek der ehl-i tahkîk
Gel imdi kıl bunu ahbâra tatbîk

Rivâyettir ki Mûsâ İbn-i İmrân
Suâl etti Hudâya bir gün ol hân

Ki ey her zerreye eden atâyı
Hevâda besleyen cavk-i hümâyı

Yarattın Âdemi kudret yedinle
Bu ihsânlar ki ettin rahmetinle

Be-âhir oldu mescûd-ı melâik
Götürdüler onu fevka'l-erâik

Ne nev'a şükr ediptir sana ol şân
Ki onunla mü'eddâ ola ihsân

Cevâbında buyurdu Rabb-i meşkûr
Ki tevfîka erişti abd-i mezbûr

Ki benden bildi na'mâyı tamâmet
Yazıldı ona tuğrâ-yı imâmet

Onun bu ilmini ben şükre tuttum
Onu şâkirlerim nev'ine kattım

Nice olmaya bu işinde a'lem
Ki oldur hazret-i Haktan mu'allem

Vasl

Hudâdan kuluna gelmekte ni'met
Gerektir şâd ola onunla ümmet

Hemîn ni'mette olsa leyki şâdî
Ona şâkir demez ol Rabb-i Hâdî

Ki bir kelbe kim atsa üstühânı
Onunla şâd olur ol demde cânı

Salar kuyruğu onda mün'imine
Ne şâdîlikler eyler ol kemîne

Velî ni'metledir ancak o şâdı
Onunla kâni olmuştur nihâdı

Bu üslûb üzredir kelb-i sifâli
Onunçün ni'metedir iştigâli

Hemîn nândır murâdı ol finâdan
Gerek yâddan gele ger âşinâdan

Gel imdi olmagıl kelbe müsâvî
Bu remzi fehm edip anla fehâvî

Kaçan Rabbinden erse bir atıyye
Sana hâsıl olur iki hediyye

Biri ni'met birisi dest-i dildâr
Budur ni'met hakîkat anla güftâr

Ki gelse dest-i ağyâr ile na'mâ
Bu denli hürrem olmaz onda dânâ

Velî çün yâr elinden geldi ni'met
Onu bil sana rûhânî atıyyet

Eğer fehm eyler isen işbu râzı
Bulursun onda segden imtiyâzı

Budur şükrü şehâ ehl-i husûsun
Bu meydânda yeri yoktur lüsûsun

İkinci bunun ile ola ferhân
Çü ni'met gönderiptir sana Rahmân

Vesîledir Cenâb-ı kurbetine
Ulaş ni'metleriyle Hazretine

Edin na'mâyı esbâb-ı tekarrüb
Sülûk ehline hoş tederrüb

Hudâdan kuluna ni'met erer çün
Sever onu vesîle olduğuyçün

Mücerred olmaz ol na'mâya kâni
Ki olur kesreti ruhsâra mâni

Asel içinde zehrin görse âkil
Eğerçi tatlıdır etmez tenâvül

Ki dâm üstündeki bir cüz'î dâne
Bedel olur mu cânım tatlı câna

Velî nâdânı şehvet kılmış a'mâ
Gelir zehr ile dâne ona na'mâ

Onunçün şükr eder câhil harâma
Ki bilmez erişir ondan garâma

Bu temyîze gerektir çeşm-i enver
Ne fehm ersin bunu her merdek-i har

Vasl

Hakîkatte budur bil şükr-i ni'met
Kılasın ni'met ile Hakka hidmet

Ki onunçün veriptir sana Allâh
Hilâfınca sakınıp tutmagıl râh

Sana niçin verildi çeşm-i enver
Ki ibretle bakasın ey birâder

Olasın safha-i eşyâya nâzır
Ne yazmıştır göresin onda Fâtır

Okuyup her varaktan ders-i esrâr
Edesin semme vechullâh[7]ı tekrâr

Kitâb olup sana cüz'î varaklar
Alasın zerreden bin bin sebaklar

Ayân ola sana nakşında nakkâş
Gözüne hâr ola müjgân ile kaş

Bulasın zerre içre şemsi peydâ
Olup her katrede deryâ hüveydâ

Ber-â-ber ola arşa kıt'a-i hâk
O dem atlas görüne hırka-i çâk

Ola her telle-i mûr Tûr-ı Sînâ
Münâcât edesin Hakkan yakînâ

Bir ola çeşmine hem verdile hâr
Tamâmet yâr ola kalmaya ağyâr

Bununçün yaratılmıştır bu aynın
Velî hâ'il durur çeşminde gaynın

---

7 "Allah'ın yüzü (zâtı) oradadır." Bakara, 2/115.

Mukayyedsin çü sen ebrû ve çeşme
Sakın fâsık sayarlar düşme hışma

Yürü kehhâle arz eyle bu aynı
Muhabbet mîli birle sile gaynı

Çi ger bir noktadır onda hicâbın
Büyür dağlar olur bir gün nikâbın

Dağıt bu noktayı dağ olmadan gel
Ki gaynın ayn ola ey merd-i ekmel

Temâşâ edesin hâr içre verdi
Budur söz anlar isen ko neberdi

Hilâfa sarf edersen leyki onu
Olursun nâ-sipâs u abd-i cânî

Bu minvâl üzredir hep gayr-i a'zâ
Hilâfından sakın küllen ve ba'zan

Dilersen kim hilâf u nâ-hilâfı
Bilesin dinle sözüm olma câfî

Yapış mîzân-ı şer'a koma elden
Halâs olmak dilersen bu halelden

Seversen kim selâmet bula dînin
Kulağa koyma kavlin mülhidînin

Yedinde olduğunca işbu mîzân
Rızâ-yı Hakta olur cümle erkân

Olursun cümle na'mâsında şâkir
Seninçün şükr eder ol Rabb-i Kâdir

Çü şâkirsin olursun add-i meşkûr
Gider gammın olursun şöyle mesrûr

Vasl

Kulak tut bana ey ehl-i kerâmet
Bilesin tâ nedir aslında ni'met

Velî mevkûf oluptur bir beyâna
Dilersen irgürem onu ayâna

Ne kim halk etti insân için Allâh
Olur dört kısma mahsûr olgıl âgâh

Biri oldur ki der-dünyâ ve ukbâ
Ola nâfi budur fetvâ ve takvâ

Misâli ilm ü hem hulk-ı hasendir
Bu vasf üzre olanlar bî-hazendir

İki âlemde hoş sermâyedir bu
Gönül tıflına şîrîn dâyedir bu

İkincisi budur iki cihânda
Olısar sâhibi onun ziyânda

Cehâlettir misâli dahi bed-hû
Belâ budur hemân ey merd-i hoş-rû

Üçüncüsü budur dünyâda nâfi
Velî ukbâda olur zarr u zâyi

Misâlin bil ki dünyâ çokluğudur
Velî öyle sanar yüz aklığıdır

Bunu lezzet bilir dünyâda nâdân
Belâ anlar velî ashâb-ı irfân

Şu şehde benzer ki ol zehri mestûr
Bilen sunmaz elin almakta mağrûr

Budur dördüncüsü dünyâda mihnet
Velî ukbâda olur ayn-ı izzet

Riyâzetler gibi dahi ibâdât
Ki işler bunları erbâb-ı tâat

Eğerçi bunda zahmet onda izzet
Verilir her birine sad kerâmet

Meâlin gözleyip pes ehl-i irfân
İbâdet kıldılar ayyân u ta'bân

Şu bir hasta gibi acı devâyı
İçerlerdi bulurlardı şifâyı

Vasl

Çü bildin ni'met-i ilmin kemâlin
Dahi ahlâk-ı hüsnânın cemâlin

Taleb eylersen onu eyle insân
Ki bu hulk-ı Hudâdır eyle iz'ân

Şu lezzâtı sakın add etme ni'met
Ki verir ona şuglün sonra haybet

Şu lezzet kim onunla cümle hayvân
Temettu edinirler mûr u mârân

Yemek içmek cimâ u istirâhat
Megeste segde vardır hem bu haslet

Bu âr olmaya mı insâna âhir
Olursun bu sıfatlarla mefâhir

Tefekkür eyle hem bu ne hevestir
Şerîkin bu sıfatta seg megestir

Şunun kim bu ola mahsûl-i ömrü
Gider lezzet kalır ukbâda cemri

Gel imdi olma bu lezzâta kâni
Olagör rütbet-i ulyâya tâmi

Ki erdi ona ervâh-ı mukaddes
Safâ bezminde hoş oldular akdes

Koyup bu süflîden saff-ı ni'âli
Bulagör rûz-ı ferdâ sadr-ı âlî

Bahâyim şirketinden eylegil âr
Melek evsâfı birle olagör yâr

Olasın tâ sezâ hulk-ı Hudâya
Eresin hoş makâm-ı murtazâya

Çü ni'met neydiğin bildin mufassal
Budur maksûd olan anla muhassal

Ki şükründe kılasın ihtimâmı
Kefûr olmayasın çün merd-i âmî

Beyân-ı Sebeb-i Taksîrü'ş-Şükr

İki şeydir sebeb taksîr-i şükre
Gerektir arz edem onu huzûra

Biri cehlin durur bu şükre hâ'il
Ki ni'mette nedir bilmez mesâil

Gerektir bilesin ol Rabb-i dânâ
Seni şol ni'met ile kıldı vâlâ

Ki saysan kâdir olmazsın hesâba
Bu kandan olasın hâzır cevâba

Gel imdi ibtidâdan başla kâra
Şumâr et ni'metin düşme figâre

Seni etti adem çâhından ihrâc
Atan sülbüne saldı bir gözün aç

O merhalden göçürdü Kirdigârun
Ana rahminde oldu pes karârın

Çü nutfe üzre geçti erbaînin
Uyuşmuş kana dönderdi muînin

Tamâm oldu bunun da erbaîni
Bu def'a muzga kıldı ol mehîni

Ki ya'nî döndü şol lahm-ı acîne
Ne sûretler verir mâ'-i mehîne

Çü muzga çillesi de buldu itmâm
Melekler gönderip ol Rabb-i allâm

Bu dem etti irâdet birle tasvîr
Zihî nakkâş-ı kudret kıldı tahrîr

O zulmât-ı selâs içinde nakkâş
Vücûdun safhasına yazdı göz kaş

Ki ya'nî ahseni takvîm'e mazhar
Kılıp oldu yüzün hurşîd-i enver

Velî bu cümlede sen câmid idin
Hayâtın yoğ idi hem hâmid idin

Bu âlemden göçürdü Rabb-i iclâl
Nemâ iklîmine kondurdu der-hâl

Cemâd iken bu def'a nâmi oldun
Makâmın siflidi pes sâmi oldun

Büyümek tuttu cismin onda mâ-şâ
Bu etvârı onat eyle temâşâ

Ki şânında olup türlü inâyet
Müheyyâ kıldı sana çok kerâmet

Bu menzilden de çün kaldırdı Mennân
Sana pes nefh-i rûh etti o Sultân

Şeb-i hıssette idin kadre erdin
Hilâl idin hemân dem bedre erdin

Sefer ehli idin bir merd-i âmî
Hayât iklîmine kurdun hıyâmı

Kerâmetler olup şânında mezbûr
Çü metrûk idin oldun şimdi mezkûr

Çü cân geldi taâma oldu meylin
Neler verdi sana Rabb-i Cemîlin

Ceseddir çün gıdâsız olmaz aslâ
Dem-i hayzı göbekten verdi fazlâ

Ki tâ em'â ola hem sedd-i cev'a
Kim eder sana in'âmı bu nev'a

Göbekten verdi gör lutf-ı nihânı
Ki nâ-pâk olmaya şâhım dehânı

Dahi hem olmaya bevline hâşâk
Ki rahm-i ümm onunla olmaya çâk

Teneffüs vermedi dahi cenîne
Ki mâder hâli ermeye hanîne

Ana rahminde iken dahi insân
Bu üslûb üzre buldu külli ihsân

Makâmına göre oldu kerâmet
Bu hâl ile tamâm oldu ikâmet

Bu menzilden de destûr oldu fi'l-hâl
Yolu açıldı bu dem etti tirhâl

Gelip dünyâya çıplak u toplak
Libâslar verdi sana müft ü aylak

Ki ne kesbin var idi ne suâlin
Bu evde bu olur evvel nevâlin

Seninçün eylemişti dâye ihzâr
Soğuktan olmayasın tâ ki âzâr

Harîr ü kutn ile kundaka sardı
Dahi sen gelmedin bunu kayırdı

Göbektendi kesildi çün taâmın
Bükâ ettin bilindi çün fitâmın

Keremden sana ilhâm etti Mennân
Ki gam yeme kesildiyse kara kan

Bedel ettim ona şîr-i beyâzı
Ki adı süttür onun ey riyâzî

Çü şimdi çıktı hammâm-ı rahimden
Soğuktan saklayıp cismin rahimden

Ilıcak eyledim şimdi taâmı
Ki tâ çekmeyesin ondan garâmı

Dahi sen gelmedin ettimdi ihzâr
Budur ni'me'l-bedel hîç olmagıl târ

Onun koynundadır ol şîr-i sâfî
Bulursun her kaçan istense vâfî

İki yıl bu gıdâ ile Hudâvend
Sana eltâfını etmişti peyvend

Bu hâlet içre çün erdi fitâmın
Kesildi anadan yab yab taâmın

Bu dem verdi dehânın içre dendân
Yiyesin tâ onunla lahm ile nân

Gelir oldu bu dem in'âm-ı âlî
Gece gündüz kesilmez bi't-tevâlî

Şu ni'metler ediptir sana ifrâğ
Hesâba gelmez onda bal ile yağ

Enâr emrûd ü sîb engûr ü mişmiş
Bu eltâfın görüpsün yaz ve ger kış

Gel imdi sen de yâd eyle Hudâyı
Ki her menzilde artırdı atâyı

Gör evvel menzile hîç nisbeti yok
Gıdâ kan idi hem yerin daracık

Kara kana bedel şîr-i beyâzı
Rahim yerine bustân u riyâzı

Bu tertîb üzre icmâl ile na'mâ
Gerektir sayıla her günde ednâ

Gidip cehlin ola na'mâya âlim
Bu ilm ile ola şükründe kâim

Bu cehl idi sebeb taksîr-i şükre
Olur şâkir bu dem Rabb-i şekûre

Budur bu işte bu cehlin ilâcı
Bu tıbba gâfil olma abd-i râcî

Beyân-ı Sebeb-i Taksîr-i Şükr

İkincisi sebeb şükre kusûrun
Beyân edem sana anla kusûrun

Şu ni'metler ki ol in'âm-ı âmdır
Velî insân katında nâ-tamâmdır

Var iken her nefeste ihtiyâcı
Onu ihsâna saymaz değme hâcı

Hevâ-yı hoş gibi hem âb-ı bârid
Ki olur hurkat-ı câna müberrid

Hayât u sıhhat u çeşm ü kulak hem
Bularsız müşkil iken hâl-i âdem

Bular çünki verildi râygâne
Tasarruf eyler onu eblehâne

Ki şükründe olur gayette kâsir
Gerekmez yerde harc eyler o fâtir

Düşer katında bu na'mâ kesâda
Velî şol dem ki eriser fesâda

Bilip ni'metliğin feryâda başlar
Etibbâ kapısında dâda başlar

Te'essüfle olur isrâfa nâdim
Olur sıhhat bulursa hayra âzim

Bunun tedbîri budur eyle iz'ân
Demâdem yâd ola zikr olan ihsân

Eğer bu zikre olmazsa mecâlin
Kasâvet var dilinde anla hâlin

Ziyâret eyle var ehl-i kubûru
Ki kalbin yâd ede ol mevt-i şûru

Bilesin kadrini şâyed hayâtın
Düşesin kaydına hem sâlihâtın

Lisân-ı hâl ile seng-i mezârât
Nasîhat vere sana bî-ibârât

Diye ben de yürürdüm şöyle gâfil
Bu ahvâlden oluptum cümle zâhil

Hevâya harc ederdim cümle ömrü
Gidip sermâye kaldım şimdi cimri

Eğer dünyâ benim olsa serâser
Vereydim sâat-i ömre ber-â-ber

Bu dem bildim elime girmez ammâ
Benim ahvâlime bak olma a'mâ

Elindeyken birâder tôb u çevgân
Çelegör ma'ni tôbın çekme hüsrân

Esîrin olmuş iken şimdi fırsat
Onu zâyi geçirme bil ganîmet

Geçer fırsat olursun sen esîri
Nedâmet sûkuna salma bu ömrü

Bu pendin ger işitmezsen kubûrun
Kasâvet kaplamıştır bil kusûrun

Soragör hastalar hâlini geh gâh
Olasın ni'met-i sıhhatten âgâh

Görüp a'mâyı çeşmin şükrün eyle
Bakıp elsizlere hoş fikrin eyle

Görüp fakr ehlini anla gınâyı
Onunla râzî eyle Hudâyı

Vasl

Avâmü'n-nâs içindir işbu tedbîr
Husûs ehli eder mi böyle taksîr

Ki bakıp ni'mete bilmeye onu
Tekellüfler çeke bilmekte cânı

Gehî bîmâra vara geh kubûra
Hicâbdır hep bular ehl-i huzûra

Hayât ehline mevtâdan ne tîmâr
Esıhhâya ilâc eyler mi bîmâr

Velî garka varıptır ehl-i hizlân
Yapışır gördüğüne keyfe mâ-kân

Münâcât

İlâhî dergehin muhtâcı bir aç
Der-i eltâfına geldi kapın aç

Gözüm ma'lûl oluptur perdesin sil
Devâ kıl pâdişâhım koma müşkil

Mukahhal eyle nûrunla o aynı
Ki aynımdan gide lutfunla gaynı

Kemâhî derk ola tâ enfüs âfâk
Seçile bir birinden zehr ü tiryâk

Vücûdumda bulam dâ'im devâyı
Tabîb anlamayam her bî-nevâyı

Cenâbından görem na'mâyı bizzât
Bulam senden o na'mâ içre lezzât

Seninçün ola ni'metle telezzüz
Edem na'mâya bakmakta te'azzüz

Seninle ola dâ'im iştigâlüm
Cenâbına ola devrim mecâlim

Ola şükr ile medhim sana mahsûr
Tecellî nûruna hem dîde maksûr

Vasl

Kemâl saymaz ni'âm şükrünü kâmil
Ki bu seg hasletidir olma zâhil

Sege her kim verir bir pâre nânı
Salar kuyruk bin eyler imtinânı

Kemâl oldur ki çün gördün belâsın
Onun içinde bir lezzet bulasın

Ona şükr eyleyesin hemçü ni'met
Bulasın onu hoş eltâf u minnet

Onunçün dediler erbâb-ı irfân
Belâdır pûte-i uşşâk-ı cânân

Belâ birle seçilir sâf ü dürdî
Belâdır fark eden hâr ile verdi

Belâlar pûtesinde olmayan kâl
Olur mu sikke-i sultâna timsâl

Yazılmaz dahi nâm-ı şehriyârî
Bulur mu izz ü nasr ile karârı

Çü hâlis olmuş id'Ahmed azîzân
Uruldu sikke-i nasran 'azîzâ[8]

Belâ sengi mehek-i asfiyâdır
Belâ sâbûnu tuhr-ı evliyâdır

Buyurur bunu erbâb-ı tarîkat
Belâda vardır bir nice ni'met

Gerek her birine bir türlü şükrün
Diyem bir bir sana yoğ ise şükrün

---

[8] "Allah'ın yüzü (zâtı) oradadır." Bakara, 2/115.

Gazâlî merta'ından bir gazâli
Şikâr edip sunam sana gazâli

Saâdet Kîmyâsından cevâhir
Verem ola sana zuhr-ı mefâhir

Budur evvel ki erse bir musîbet
Umûr-ı dünyene verse hezîmet

Mukarrerdir bunun fevkinde bedter
Belâ vardır ona nisbet bu bihter

Hudâ rahm eyleyip sen mübtelâya
Bu dem tuş etmedi bedter belâya

Bu yüzden sana pes şükr oldu vâcib
Gerektir verile senden mevâcib

Misâlâ ger gözü ağrısa nâgâh
Eder pes ol marazdan derd ile âh

Gözü çıkmak velî ondan eşeddir
Ki bunun zarrı bilirsin ebeddir

Velî baş gitmeden göz çıkmak evlâ
Belâ hep böyledir uhrâ ve ûlâ

Budur lâyık belâda her hazîne
Belânın fevkine bakıp sevine

Hikâyet

Zamânında işit Îsâ-yı pür-nûr
Oturmuştu Hudâ zikriyle mesrûr

Gelir bir dem ona bir merd-i efkar
Şikâyetler okur fakrinden ezber

Ki bir merd-i fakîrem zû-ıyâlem
Gumûm-ı fakr içinde pür- melâlem

Murâdım aksinedir rûzgârım
Bu gussa içre dâ'im dil-figârım

Muhassal şol kadar etti şikâyet
Diyesin görmemiş ömründe ni'met

Çü derdin ol marîzin etti teşhîs
Diledi şeh devâsın kıla telhîs

Dedi ey mübtelâ gelgil benimle
Bulam tâ derdine hikmetle hîle

Onu bir hasta katına o hâzık
İletti gör neler düzer muvâfık

Maraz te'sîr edipti ona hayli
Diyesin göçmeğe yüz tuttu hayli

Velî ehl-i gınâ idi o bîmâr
Ne kim hasta diler olmuştu ihzâr

Kamu gılmânı saf tutup dururdu
Ne diler hâtırın der yalvarırdı

Tutup her birisi türlü şerbet
Mahallinde diler ki ede hidmet

Çü gitmişti mizâcın i'tidâli
Ona acı gelirdi şehd-i gâlî

Fakîr ile oturdu nezd-i bâlin
Bu dem sordu marîze hasb-i hâlin

Açıp şekvâ dehânın onda bîmâr
Şu denli arza kıldı etti bî-zâr

Ki hâr olmuş gözüne bunca ni'met
Açar yumar gözün der zerre sıhhat

Dedi hazret ne çok ettin şikâyet
Katında var iken hem bunca ni'met

Dedi bîmâr ki ey makbûl-i Rahmân
Ne rağbet ni'mete pür-zâr iken cân

Çü na'mâ cân ile olur mühennâ
Bakam mı ni'mete ey pîr-i dânâ

Katımda ni'met-i dünyâ serâser
Yarım dem sıhhate olmaz ber-â-ber

Dile ni'met sözü olmadı câ-gîr
Bana Tevrât-ı sıhhatten haber ver

Gönül hîç bir varaktan etmez iz'ân
Demidir okusan İncîl-i dermân

Ne kim var idi suhuf hâtırında
Onu şerh eyledi bir bir yerinde

Teveccüh etti Îsâ ol fakîre
Dedi al bu cevâbı olma tîre

Fakîr olmak mı yeğ yâ böyle haste
Ki mâlı ni'meti çoktur huceste

Dilersen ger bu dem tebdîl-i ahvâl
Verip hâlin buna hâlin satın al

Hudâ kıla seni mâl ile haste
Fakîr ola bu ni'metle huceste

Çü hikmetle fakîr aldı cevâbı
Bilip ni'metlerin kesdi hitâbı

Fakîre dedi çün oldun haberdâr
Yürü var şükr-i ni'met eyle tekrâr

Ki bu bîmâr ile var kâr u bâzâr
Dilerven kim edem derdine tîmâr

Dedi bîmâra gel ey merd-i gâfil
Hudâ ni'metlerinden olma zâhil

Getirdi onu bir müflis evine
Ki gayet hasta idi ol kemîne

Yatur vîrânede fakr ile kallâş
Lihâfı köhne-şâl u yastığı taş

Katında kimse yoktur vere âbı
Murâdı her nedir bula cevâbı

Kalıp bir hâne-i mûhışta tenhâ
Yatar pür-zâr u pür-gam bî-ser ü pâ

Enînidir onun ancak enîsi
Hanîn u âhı huddâm u celîsi

Nevâli nâlesidir gussa zâdı
Bu telh-i ıyş oluptur ağzı tadı

Dedi ol hasta-i mâldâra Îsâ
Bunun hâlini kıldın mı temâşâ

Marazda ger sana hâli müsâvî
Velî fakrinde okudun fehâvî

Dedi ben hasta-i cehl idim ey yâr
Dem-i hikmetle kıldın bana tîmâr

Bu dem cehl ile olmuş idim a'mâ
Gözüme çöpçe gelmezdi bu na'mâ

Çü çektin aynıma kuhl-ı cilâyı
Henûz derk ettim eltâf-ı Hudâyı

Dem-i meymûn ile ey pîr u dânâ
Cehâlet mürdesiydim kıldın ihyâ

Çü dermân buldu ol gitti işine
Bu dem bu hasta yapıştı peşine

Ki ey Îsâ benim ahvâlime bak
Ne turfe mübtelâ kılmıştı Hallâk

Marîzem hâlime bir âgehim yok
Fakîrem varacak bir dergehim yok

Benim gibi olur mu mübtelâ hîç
Bulunmaz ben teki pür-belâ hîç

Çü bulmuştur belâ bende kemâli
Deminle umaram bulam nevâli

Götürtüp onu ashâbına ol şâh
Yitürdiler o dem bir câya nâgâh

Ki yatar onda hem bir kimse bîmâr
Fakîr u zâr u hem küfr ile evgâr

Görür ol yerde işbu mübtelâyı
Hudâ cem etmiş onda üç belâyı

Dedi ol mü'min-i bîmâra hazret
Bunu gör etme hâlinden şikâyet

Senin gibi bu da fakr ile bîmâr
Velî küfrü bunun bâr üzre ser-bâr

Sana lâzım durur şükrân u minnet
Bu ni'met var iken düşmez şikâyet

Ki şimdi küfr ile ölse bu pür-gam
Ona mesvâ olur ka'r-ı cehennem

Senin mevtin erişir olsa bu ân
Verilir cennet içre ravh u reyhân[9]

Vasl

Gel iz'ân eyle ol hikmette hâzık
Bu merzâya ne şerbet verdi lâyık

Ki her birine hâlince devâsın
Tedârik eyleyip buldu şifâsın

Bu esrâra çü mü'min oldu âlim
Bu dem mihrâb-ı şükre oldu âzim

Der ey bahşende-i eltâf-ı penhân
Bu derdim şimdi oldu bana dermân

Ne gûne şükr edem ben sana lâyık
Ki ola işbu eltâfa muvâfık

Çü aynından silindi onda illet
Belâ içre göründü onda ni'met

---

9 " (Ona) Rahatlık, güzel rızık (ve Naîm Cenneti) vardır." Vâkıa, 56/89.

İlâhî bu makâm-ı pür-bahâyı
Müyesser eyle bize kıl atâyı

Acep budur ki derler bu makâmı
Kemâl add etmez eşyâh-ı kirâmî

Ki derler ki gerektir Rabb-i Ma'bûd
Ola ona belâ içinde meşhûd

Onunçün Hazret-i Eyyûba Tevvâb
İşittin dedi ni'me'l-abdü evvâb[10]

Ki görmüştü belâ içinde onu
Bulan cânânını anar mı cânı

Ko bunu kim buna yoktur nihâyet
Ki etmeye sözün cerr-i melâlet

Gözet semti koma elden mehârı
Iraklaştırma kârbândan katârı

İkinci şükrü bil budur belânın
Bunu bilmek gerek ki mübtelânın

Eğer olmasa istihkâkı mübrem
Ona vermezdi onu Rabb-i erham

---

10 "O, ne iyi bir kuldu. (Daima) Allah'a yönelirdi." Sâd, 38/44.

Çü istihkâkı olmuşken belâya
Komadı Hakk onu yevme'l-cezâya

Bu yüzde şükrü vâcibdir belânın
Değil ma'lûmu bu her mübtelânın

Buyurmuştur işit ol Fahr-i âlem
Ne gevherler saçar gör Zuhr-i âlem

Bu evde görse bir kimse ukûbet
Kıyâmette görülmez ol garâmet

Mükeffir olacaktır ol günâha
Onunçün düşmeyiser ol gün âha

Cefâlar sûretinde sana fassâd
Döker kanın marazdan eyler âzâd

Etibbâdan alıp acı devâyı
Verirsin ücreti edip du'âyı

Verir cerrâh sana gerçi cerâhat
Çeker peykânını tâ vere râhat

Bilirsin kasdını bu işte onun
Cefâsından safâlar süre cânın

Belâ içinde sana Rabbü'l-erbâb
İnâyetler edermiş sana her bâb

Velî şükrân yerine sen şikâyet
Edersin zî-cehâlet zî-fezâhat

Aceptir derk edersin kasd-ı fasdı
Verip haccâma külli ecr ü kıstı

Katında muhterem fassâd u cerrâh
Budur zannın cefâlar kıldı Fettâh

Üçüncüsü belâ rûz-ı ezelde
Sana takdîr olunmuş bir mahalde

Kaçan nâzil olur bulur vukû'u
Mükerrer olmaz ol etmez rücû'u

Çü savdın şimdi şükr etmek sezâdır
Belâ yoldan ıralmak bir atâdır

İşitgil Bû Sa'îd-i şeyh-i ekrem
Giderken merkebinden düştü bir dem

Hemân dem şükr ile etti senâyı
Dediler n'oldu ey şeyh-i vefâyî

Dedi yolumda imiş bu beliyye
Çü savdım bu zamân oldu atıyye

Budur dördüncüsü erse musîbet
Kıyâmette veriser Hak mesûbet

> "Ayıplamalara karşı sabredene Allah, bedelini telafi eder." (Hadis)

Bu müsbettir ki ger Hak verse a'vâz
Muzâ'af bil onu ey merd-i murtâz

Elemden çünki artık ola ecri
Onunçün vâcib olur ona şükrü

Kerîmden sâdır olsa bir kerâmet
Onun fazlına olur mu nihâyet

Husûsâ ekremînin ekremidir
Cevâddır mutlaka halktan ganîdir

Beşincisi budur şükrün belâda
Belâ çünkim gelir Haktan ibâda

Çü dînine değildir ibtilâsı
Ona ni'met gelir ol dem belâsı

Şu dem ki dînine gelmez o noksân
Belâ mı der ona hîç ehl-i irfân

Şükürler eyler ol Hallâka dâim
Ki dînimdir şöyle yerinde kâim

Ne gam dünyâma ger erdiyse noksân
Saâdet ehliyem dînimle her ân

Hikâyet-i Yahûdî

Zamân-ı evvel içre bir Yahûdi
Ki yazmıştı gönülde ol cühûdu

Ona hoş gelmiş idi dîn-i bâtıl
Ol idi devlet-i İslâmda câhil

Ona bir töhmet ettiler be-nâgâh
Kodular habse onu hâh u nâ-hâh

Elinden aldılar memlûkün onun
Ziyâ ü sîm ü zer meskûkün onun

Gidip târâca hep mahsûl-i ömrü
Hemîn başıyla kaldı oldu cimri

O dem habsten halâs ettiler onu
Katına geldi ol dem tâbi'ânı

Başına üştü ol dem ehl-i evlâd
Kimi nevha eder kimisi feryâd

Ki bay iken fakîr oldun dirîğâ
Azîz iken hakîr oldun dirîğâ

Saâdetle giyerken al u atlâs
Libâsın şimdi oldu şâl-i iflâs

Gedâlar besler iken derbedersin
Bu dem halk içre merd-i muhtekarsın

İşitip bu sözü pes etti hande
Dedi kon bu sözü olman fikende

Eğerçi aldılar mâl ü menâlim
Beni sanman bu işte pür-melâlim

Ki dünyâ gittise dînim yerinde
Yahûdîlikte olan erkânım yerinde

Musîbet bu idi dînim gideydi
Sanar mısız ki mâl assı edeydi

Bi-hamdi'llâh ki dînim almadılar
Derûnumda ona yol bulmadılar

Vasl

İşit tersâ iken gör bir Yahûdî
Nice saklardı bâtılda uhûdu

Bekâ-yı bâtılın bilip saâdet
Eder mevlâsına şükrân u minnet

Onu maksûd edip gör hâksârı
Değil aynında hîç dünyâ hasârı

Bu düşmenden gel öğren kadr-i dîni
Eğer varın gide olma hazîni

Seninle olduğunca dîn-i İslâm
Saâdet ehlisen hîç çekme âlâm

El-Faslü's-Sâbi' Mine'z-Zemîmeti'l-Küfrân

Yemîn ebvâbının yedinci bâbı
İşittin şükr idi aldın cevâbı

Yesârında olandır bâb-ı küfrân
Ki ondan erişir a'vân-ı şeytân

Eder yağma bu na'mâ-yı şükûru
Sana tezyîn edip vasf-ı kefûru

Soyulup senden Rahmânî hil'at
Verirler egnine bir şâl-i şakvet

Olursun suhre-i şeytân-ı mahzûl
Görünmez gözüne menkûl u ma'kûl

Beyân-ı Hakîkatü'l-Küfrân

Nedir küfrân edem sana beyânın
Gider vehmi şühûd eyle ayânın

Hudânın ni'metini bilmemektir
Onunla ona tâat kılmamaktır

Hudâsı verdiğince ona na'mâ
Onu isyâna sarf ede ol a'mâ

Şu kelbe benzer onun hasb-i hâli
Yeyip ni'metleri bulur mecâli

Hemân dem kasd eder ol sâhibine
Edip av'av ürer dâ'im enîne

Çü tuğyân ile oldu ona ünvân
Helâkine sebebdir eyle iz'ân

Yâhut bir seyf-i sârim verse bir kes
Ki bununla var a'dâ kellesin kes

Bu seyf ile ol etse katl-i ahbâb
Oku Kur'ânda dessâhâ ve kad hâb[11]

Bunun kubhu celîdir gayr-i mestûr
Velî derk etmeyiser merdüm-i kör

Şükür bâbında bu sözler mufassal
Beyân oldu gerektir şimdi mücmel

İlâcı dahi tafsîl oldu onda
Murâd ise taleb eyle yerinde

El-Bâbü's-Sâmin Fi'l-Cûd Ve's-Sehâ Mine'l-Hamîde

Sehâvetten açıldı çün bâbın
Bu olısar senin ni'me'l-me'âbın

Sehâvet ola çünkim bir kula fâl
Meâli cennet olup hûb ola hâl

Ki cennet milki dârü'l-ashiyâdır
Onunçün mü'minin kârı atâdır

Dilersen bulasın erzâk u erfâk
Sehâ dersinden oku bir kaç evrâk

---

11 "Nefsini kötülüklere gömen ziyan etmiştir." (Şems, 91/10)

Kerâmet şehrine bunsuz varılmaz
Nübüvvet Ka'besine hîç erilmez

Şi'ârı budur ashâb-ı yemînin
Bununladır kıyâmı hem zemînin

Açık oldukça işbu bâb-ı meymûn
Geliser Haktan eltâf-ı hümâyûn

Bu bâbından gelir a'vân-ı Rahmân
Hezîmet bulur ol dem cünd-i şeytân

Yaparlar ol zamân buhlün kapısın
Yıkarlar dahi şeytânî yapısın

Ki fakr ile seni etmişti tahvîf
Bu yüzden okumuştu çok erâcîf

Sehâ ile çün erersin reşâda
Düşer bu sözleri onda kesâda

Olursun pes sehâ sırrından âgâh
Okur eşyâ sana hep akrazûllâh[12]

Dimâğın şemm ede çün tayyibâtı
Henûz gûş edesin ûtü'z-zekât[13]ı

---

12 "Allah'a ödünç veriniz." (Hadîd, 57/18)

Çü kalbinden kopa şefkatle irfâk
Neler diye sana âyât-ı infâk

Vasl

Kulak tut kim diyem fazl-ı sehâyı
Ne buyurmuştur gör Mustafâyı

Ki bir ağaç durur cennette bu cûd
Onun agsânıdır dünyâda mevcûd

Onun bir dalına her kim yapışır
Hudâ emriyle cennâta erişir

Gel imdi enfekû[14]dan al uhûdu
Sehâvet devhasına kıl suûdu

Yegil her bir varaktan türlü esmâr
Ki sende fenn ola cûd ile îsâr

Vasl

Sehâ ehlini üç kısm etti huzzâk
Sana bir bir diyem ey ehl-i irfâk

---

13 "Zekât veriniz." (Nûr, 24/37, 56; Mücâdele, 58/13; Müzzemmil, 73/20) .

14 "İnfâk ediniz." Bakara, 2/262; Nisâ, 4/34; Ra'd, 13/22; Furkan, 25/67; Fâtır, 25/29; Hadîd, 57/7.

Budur evvel ki ol verir zekâtı
Yılın devr etse kaçan tayyibâtı

Eder ol tîb-i hâtırla hesâbı
Verip fakr ehline bulur sevâbı

Yolun tathîr eder menn ü ezâ[15]dan
Ki duymuştur haber ol Muktedâdan

Velî kasr eder infâkı zekâta
Ulaşmaz bundan özge tayyibâta

Sekiz yüzde yigirmiden ziyâde
Eli varmaz vere gör ol fütâde

Katına gelse ger fakr ehli muhtâc
Yüzüne bakmaz onun ger öle aç

Bunu der ben edâ ettim zekâtı
Neden lâzım bu halkın seyyi'âtı

Sehâ ehli içinde gayet ednâ
Budur sevmez bu vaz'ı merd-i dânâ

İkincisi budur ehl-i sehânın
Duyasın hâlini tâ ashiyânın

---

15 "Başa kakmak ve incitmek suretiyle (yaptığınız hayırları boşa çıkarmayın) ." (Bakara, 2/264)

Zekâtını eder mâlından ihrâc
Velî saymaz hesâba onu behhâc

Ki farz mıdır hüner mi onu vermek
Gerektir bundan özge müzde ermek

Kaçan gelse ona bir yalın u aç
Kazâ-yı hâcetidir ona minhâc

Görüp nefsi gibi her mübtelâyı
Yerinde eksik etmez hîç atâyı

Sehâvet içre budur nîk-i merdân
Gerektir böyle ola mâldârân

Üçüncü kısmın anla ağniyânun
Budur bâlâ bülendi ashiyânın

Ki verir Hak yolunda cümle mâlı
Velî görmezsin onda hîç melâli

Safâlar sürer infâkına ol şân
Bu yüzden hâtırı olmaz perîşân

Mücellâdır çün ol sadr-ı mülâyim
Ona toz kondurur mu levm-i lâ'im

Bu sıddîkler makâmıdır ol âgâh
Ki etmişti onu Sıddîk-i âgâh

Hikâyet

Meğer günlerde bir gün Fahr-i âlem
Hitâbet eylerdi halka muhkem

Gazâya eylemişti onda niyyet
Velî var idi ol dem hayli usret

Ser-i tergîb ile buyurdu ol gün
Ki lâzımdır yola sizden te'âvün

İşitip bu sözü ashâb-ı emcâd
Yügürdü her biri beytine dil-şâd

Getirdi her kesi hâlince mâlı
Ki enver oldu Sultânın cemâli

Getirdi ol zamân Bû Bekr-i Sıddîk
Kamu memlûkünü ol kân-ı tasdîk

Dedi server ona ey genc-i irfân
Iyâlinçün ne kodun eyle tibyân

Dedi Allâh ve hem kodum Resûlü
Ki tâ merzâtına bulam vüsûlü

Hemîn budur cihânda iftihârım
Ki Allâh ve Resûlü ola varım

İşitip bu cevâbın Fahr-i âlem
Senâlar kıldı ona oldu hurrem

Ömer geldi onun ardınca der-hâl
Getirdi nısf-ı mâlın etti ifdâl

Ona dahi buyurdu Şâh-ı esnâ
Iyâlinçün ne kodun eyle inhâ

Dediler bir bu denli kodum onda
Ki harc edem onu da bir yerinde

Dedi Hazret işitip fark-ı yârân
Cevâbı gibidir hoş eylen iz'ân

Çü îsâr ehlidi hoş geldi îsâr
Senâlar etti ol dem şâh-ı esrâr

Vasl

Sehâvet çünki mergûb oldu yârâ
Dilersen gizli kıl yâ âşikârâ

Gerektir leyki sende hüsn-i niyyet
Bilip hâlin gözet onda azîmet

Riyâdan yoğ ise sende töhmet
Gerektir veresin ihsâna şöhret

Ki sana iktidâ ede civârın
Bu ma'nâdan muzâ'af ola ecrin

Ve ger yoğ ise nefse i'timâdın
Nazar kıl kalbine yokla nihâdın

Riyâdan bulasın ger onda şemme
Sehâyı eyle ihfâ çekme gumme

Ki sağın verdiğin bilmeye solun
Bunu böyle dedi sâhib-usûlün

Riyâ ile atânı verme bâda
Getir bunda olan âyâtı yâda

> "(Allah'a inanmadıkları hâlde) Mallarını insanlara gösteriş için sarf edenler (de ahirette azaba dûçâr olurlar) ." (Nisâ, 4/38)

İşit bu nakli dahi Mustafâdan
Ulaş dürre bu bahr-i ıstıfâdan

Ki sırr ile edersen ger atâyı
Söyündürür o dem kahr-ı Hudâyı

Gel imdi sırr ile et ne edersen
Çerâğ-ı şer ile git ger gidersen

Hudâ bildiğine eyle kanâat
Ki ondan eriser sana inâyet

Göze salma avâmı ke'l-havâmı
Sülûk ehline bunlardır harâmî

Husûsâ bu zamâna nâs-ı nesnâs
Oluptur ekseri iblîs-i hannâs

Gerektir pes bulardan setr-i ahvâl
Hudâya dön yönün bi'l-uzvu ve'l-bâl

Hadîs-i kudsîden işit dirâyet
Ki Cibrîlden kılar Hazret rivâyet

> "Bu dini seçip kendim beğendim. Kişi, bu dini ancak cömertlikle ve güzel ahlâkla kendinde tamamlayabilir. El açıklığına ve huy güzelliğine aman çok ilgi gösterin." (Gazâlî, İhyâu Ulûmiddîn, C. III, s.540)

Buyurmuş Hazret-i Hallâk-ı âlem
Ona tut cân kulağın dinle bir dem

Şu dînin ki adıdır dîn-i İslâm
Ben ondan râzî oldum kıldım in'âm

Sehâ ve hüsn-i hulktan özge ona
Yaraşmaz bunları yâr eyle sana

Ki bunlarla olur bu dîne ikrâm
Gel imdi bunlar ile eyle i'zâm

İşittin mi şehâ Hakkın kelâmın
Ya duydun mu nedir bundan merâmın

Cemî-i âlemin ilmini Allâh
Bu sözde cem ediptir olgıl âgâh

Ki hüsn-i hulk ile şâhım sehâvet
Oluptur anladınsa re's-i tâat

Bularsız olmadı hîç bir ibâdet
Bularla eyle tâ olmaya gâret

Misâlâ cümleden işbu namâzın
Münâcât-ı Hudâ ile niyâzın

Bilirsen hüsn-i hulk ile sehâdır
Bularsız cümle cünbişin hatâdır

Kulak tut buyurur Şâh-ı cihâne
Saçar âb-ı hayâtı rû-yı câna

> "Allah, ancak cömert ve güzel ahlâklılar ile dostluk kurdu." (Gazâlî, İhyâu Ulûmiddîn, C. III, s.540)

Ki kılmadı veliyyu'llâh cihânda
Sehâ ve hüsn-i hulk olmaya onda

Bu iki vasf iledir evliyâsı
Velî deme bularsız olsa nâsı

Bu ma'nâdan buyurur girü Sultân
Verir bûyu dimâğa rûh u reyhân

İki kimse var onu sever Allâh
İki kimse dahi var sevmez ol şâh

Sever onu ki ola hüsn-i hulku
Sehâ ile ede hem râzî halkı

Onu sevmez ki hulku yaramazdır
Bahîldir dahi halka nef'i azdır

Hudâ ger dilese bir kula hayrı
Eder ol kulunu halkın müşîri

Rücû eder ona halk hâcetinde
Biter hâcetleri onun katında

Bu işte kullanır onu Hudâsı
Atâ olur ona âhir cezâsı

Buyurur girü ol Sultân-ı a'lâ
Sözü cân halkına şekkerden ahlâ

> "Bıçak, devenin hörgücüne ne kadar yakınsa; rızık da başkalarına yemek yediren kişiye o kadar yakındır." (Gazâlî, İhyâu Ulûmiddîn, C. III, s.542)

Taâmın bezl eden eshâya erzâk
Şu denli ola esra etme eşfâk

Ki sikkîn olmaya esra o denli
Ba'îrin örgücünde anla belli

Buyurmuş hem girü ol Şâh-ı esrâ
Hudânın kulları var şöyle vâlâ

Ona vermiş ni'amdan Rabb-i Hâdî
Ki nef'in göreler ondan ibâdı

Eğer kat ola ondan ol menâfi
Alır ol ni'metini Rabb-i nâfi

Verir bir âhara tâ ede bezli
Gel imdi etme buhlü gözle adli

Hikâyet

Var idi bir zamân bir hâce mâldâr
Onu etmişti dünyâ hubbu bîmâr

Varıp dükkânına ol çîn seherden
Alıp satardı kâlâ ve güherden

Azîmet eyleyip beytine ahşâm
Hesâb eylerdi kesbin onda sersâm

Ne cum'a bilir idi ne cemâat
Ne hacca eylemişti ol azîmet

Ne verirdi tasadduk ne zekâtı
Dahi yâd etmez idi seyyi'âtı

Ne şefkat var idi onda ne hurmet
Ne rahmet var idi dilde ne re'fet

Fakîre etmez idi iltifâtı
Gurûr almıştı ol pür-seyyi'âtı

Koyup bir demde eyvânında kürsî
Hutâmında ederdi bahs ü dersi

Önünde saf tutuptu cümle gılmân
Hesâb eylerdi mâlın ehl-i hisbân

Görüp bu şevketin bir ehl-i iflâs
Çü fakr ucundan olmuştu çü nesnâs

Teveccüh kıldı tâ arz ede hâli
Ola mâl ile onun hoş meâli

Görüp hâce gelişin mahzarına
Hemân emr etti kulundan birine

Ki döndür gelmesin bunda o bed hâl
Ne lâyıktır benim katımda erzâl

Çü emr erdi kula döndürdü onu
Edip tahkîr ile zecr-i hevânî

Sıdı ırzını gönlün etti tâlân
Tuz ekti yarasına onda nâdân

Hemân dem açtı yaşın etti bir âh
Semâ'a saldı çarhı onda nâgâh

Der ey dânende-i esrâr-ı pinhân
Kime arz ede hâlin ehl-i hizlân

Benim hâlim sana bu demde ma'lûm
Ne diye dergehinde abd-i mazlûm

Bu hâl ile çün etti bess-i şekvâ
Neler izhâr eder gör emr-i Mevlâ

Hemân cûş etti ol dem lutf u kahrı
Fakîre sundu tiryâk ona zehri

Çü hâletle oluptu onda da'vât
Açıldı ona ebvâb-ı atıyyât

Fakîrin hâli erişti nizâma
Ma'âşı erdi gün gün intizâma

Eline toprak alsa zer olurdu
Kosa cîbine taş gevher olurdu

Muhassal hâce oldu yaptı hâne
Atâya başladı pes merdümâne

Kaçan bir müflisin hâlinden âgâh
Olaydı yoklar idi onu her gâh

Sehâsı arttığınca arttı mâli
Sehâ oldukça hûb oldu meâli

Çü kahrından açıldı hâceye fâl
Nuhûsetten haberler verdi ahvâl

Zeri keysinde kosa hâk olurdu
Cevâhir alsa deste çâk olurdu

Dönüp aksine çarhı buldu hizlân
Telefler erdi mâla buldu hüsrân

Kimi hark u kimi gark ile gitti
Kimisin sârık aldı kimi yitti

Vefâ etmez olup dahline harcı
Zarûret cebr edip pes etti borcu

Bu dem esbâbını bâzâra koydu
Nuhûset bâdına onu savurdu

Hemîn iflâsa yüz tuttu o miskîn
Nesi var ise sattı kaldı gamgîn

Kalıp ol bir kulu bâzâra saldı
Fakîr evvel onu bildi ve aldı

Bu def'a der-be-der oldu o hâce
Bulamaz oldu köşe yata gece

Gehî külhânda gâh vîrânelerde
Yatıp demezdi kimse onu nerde

Hudâ bir kuluna irgürse nikmet
Ona el vere her yerden zarûret

Akârib olısar ol dem akârib
Görüp hande ediserdir ecânib

Mahalle segleri gördükte onu
Gülüp sırtarısar ona nihânî

Fakîr-i evvele lutfundan ebvâb
Açılıp şehr içinde oldu erbâb

Sehâvetle şu denli buldu şöhret
Ederdi her kimesne ona gıbtat

Bu na'mâ şükrüne ederdi in'âm
Bulurdu her kimesne onda ikrâm

Meğer günlerde bir gün kâmrâne
Oturmuştu kapıda merdümâne

Tapusunda dururdu ol gulâmı
Ki satmıştı onu ol intikâmı

Be-nâgâh geldi ol evvelki hâce
Diler kim ede buna arz-ı hâce

Bilip ol kul ona ol dem yügürdi
Bu ahvâli hemîn ona degürdi

Ki bu redd ettiğin ol mübtelâdır
Bu demde hâli hoştur pür-atâdır

Revâ olmaz edesin arz-ı hâcât
Ki olmuştur arada ol şenâ’ât

İşitip onu müflis oldu haclân
Tulundı ol mahal lerzân u sûzân

Çü vâkıf oldu hâce işbu hâle
Kığırdı kulunu tuttu suâle

Ki niçin ol fakîri dönderipsin
Onu gayrı kapıya gönderipsin

Saâdettir benim kapımda sâil
Ki onunla oluram ecre vâsıl

Beni müflis iken Hak hâce etti
Görüpsün hâcene redd ile n’itti

Yürü var döndür onu tîz getirgil
Ne dilerse bu dem onu bitirgil

Ve illâ korkudur tebdîl-i ahvâl
Olup hizlân ile hoş gelmeye fâl

Çü hâce kula etti bu itâbı
Zarûretle haber verdi cevâbı

Ki evvelki efendimdi o miskîn
Görürem arz-ı hâle geldi gamgîn

Hacâletten sakındım onu şâhım
Budur redd etmeden onu günâhım

Çü duydu hâce onu yandı cânı
Şükürler kıldı Rahmâna nihânî

Dedi lâzım durur bizden atıyyât
Gerektir iltesin bu dem hediyyât

Sebeb oldu bize erdi saâdet
Bizimçün erdi ol şahsa nuhûset

Hemîn ol demde etti ona in'âm
Libâs u nakd u kâlâ birle en'âm

Ki şükr etmiş ola ol ni'metine
Erişmeye nekâl ü nikmetine

Vasl

Bu minvâl üzre geldi çün sana fâl
Yürü gam çekme kıl tebdîl-i ahvâl

Eğer buhlün var ise kıl ehâvet
Sehâvet ehli isen zî-saâdet

Bu ma'nâdan buyurmuş yine ol Şâh
Rumûz-ı Muktedâdan olgıl âgâh

> "Allah, kime rızkını genişletirse, (onun) insanları gözetip kollama yükümlülüğü artar. Kim ki bu yükümlülüğü üstlenmezse, bu nimetlerin sonunu getirir." (Gazâlî, İhyâu Ulûmiddîn, C. III, s.543-544)

Ne denli çok ola bir kulda ni'met
O denli olısar onda me'ûnet

Tahammül etmese ger zahmetine
Zevâl kasd eylemiştir ni'metine

Gel imdi hudâvend eyleme âr
Hudânın kullarına hâdim ol var

Sana ni'metleri çün etti in'âm
Onu sen başka yeme misl-i en'âm

İşitgil bu eserden İbn-i Semmâk
Demiştir ol bunun fehminde derrâk

> "Ben, elindeki parasıyla hürleri satın almayan ama sadece köleleri satın alan insanın hâline şaşarım."

Aceptir bu ki dâ'im sâhib-emvâl
Verir mâl-i azîmi budur ahvâl

Satın alır onunla şol gulâmı
Ki dil bilmez kamu emrinde âmî

Var iken merd-i kâmiller katında
Edinmez cüz'i ihsân ile bende

Sehâ bâbında çok ahbâr u âsâr
Kamusu zikr olunmak olur iksâr

Velî şol denli kim geldi beyâna
Kifâyet eder ol hâzır olana

Eğer hâzır değilse evde kalbi
Emek zâyi'liğidir dakk-ı bâbı

El-Faslü's-Sâmin Mine'z-Zemîmeti'l-Buhl

Sehâdan çün biraz sundum nevâle
İşit buhlü diyem ondan makâle

Şekâvetten açılır sana bu bâb
Düriş yab yab bunu sedd eyle ey şâb

Eğer buhlün kapısı ola meftûh
Gelir a'vân- şeytân zâr olur rûh

Sehâ bâbını sedd eyler ol a'vân
Açılır buhle lâyık onda dükkân

Neye baksan görürsün fakr-ı hâzır
Olursun bezl ü cûd emrinde kâsır

Tamâm selb olur onda inşirâhın
Kalır çâh-ı rezâlet içre rûhun

Çün olmaya cihânda bezl ü cûdun
Yemişsiz ağaca döner vücûdun

Yâhut şol çeşmeye benzer misâli
Ki akmaz münkatı âb-ı zülâli

Dahi şol hâneye benzer müzeyyen
Velâkin şenliği yok bir kuru ten

Onunçün zemm eder ol Rabb-i Mennân
Dilersen bilesin gel oku Kur'ân

> "Allah'ın kereminden kendilerine verdiklerini (infakta) cimrilik gösterenler, sanmasınlar ki o, kendileri için hayırlıdır; tersine bu, onlar için pek fenadır. Cimrilik ettikleri şey de kıyamet gününde boyunlarına dolanacaktır." (Âl-i İmrân, 3/ 180)

> "Cimrilikten sakının. Çünkü cimrilik; sizden öncekileri helâke götürmüş, kanlarını akıtmış ve kendilerine yasaklanan şeyleri helâl saydırmıştır." (Aclûnî, Keşfü'l-Hafâ, C.I, s.319, Hadis nu. 853; Gazâlî, İhyâu Ulûmiddîn, C. III, s.558)

Bu minvâl üzre ger ahbâr u âyât
Yazılır olsa yoktur ona gâyât

Velî İhyâda ol Şeyhü'l-Gazâlî
Biraz yazmıştır al ondan nevâli

İşittin Sa'lebenin macerâsın
Yeter ol sana n'eylersin verâsın

Ki buhlü âhir irgürdü nifâka
Gel imdi terk-i buhl et er vifâka

Nihâdında var ise zerre îmân
Ya ettinse sehâ dersinden iz'ân

Bilirsin kubhunu buhlün tamâmet
Eğer olmasa da ahbâr u âyet

Ki buhlün kubhunu her tab-ı sâlim
Bedâhetle bilir ümmî ve âlim

Vasl

Çü bildin şer u örf ile bu râyı
Taleb kılmak gerektir pes devâyı

Budur ol edesin mevti tefekkür
Dahi mâlın firâkından tezekkür

Ki âhir mevt eriser kalısar mâl
Değer gayrılara müşkil olur hâl

Huzûrun il sürer senden hesâbın
Dilerler bu sefehtir ver cevâbın

Diye bu nefse eyle serzenişler
Nedâmetle kıl ona ilenişler

Bu buhl ile ölen mevtâyı yâd et
Bilip fehvâ-yı buhli nefse dâd et

Ki cem etmişti mâlı mihnet ile
Koyup mâlını gitti hasret ile

Gidip şîrinliği erişti şûru
Sürûru gitti ve geldi sübûru

Mübeddel oldu pes azbî azâba
Gülü hâra dönüp âbı serâba

Safâsın el sürer kendi azâbın
Veriser habbe habbe gör hesâbın

Dahi yâd et cihânda eshiyâyı
Ki hüsn-i nâm ile bulmuş bahâyı

Ki etmişler Hudâ yolunda infâk
Oluptur her biri memdûh-ı âfâk

Şular kim buhl ile mevsûf oluptur
Cihânda kubh ile ma'rûf oluptur

Anılsa zemm ile bed yâd ederler
Sanî'inden onun feryâd ederler

Nedir mâldan murâd olan cihânda
İki şeydir onu bil düşme bende

Biri dünyâda görmektir menâfi
Tasarruf eyleye kılmaya zâyi

Yeyip yedirme ve giyip giyirmek
Müdârâçün gehî a'dâya vermek

Bu vech ile edersen ger tasarruf
Bulursun mâl-i dünyâdan tasannuf

Ve illâ buhl ile ger etsen imsâk
Ber-â-berdir ona ahcâr ile hâk

Ki kîsende ya taş yatmış ya altın
Onun nef'i görülmez olma meftûn

Değildir zât-ı dünyâ kendi mahbûb
Velî hidmet için kılındı mergûb

Onu mahdûm edip sen hâdim oldun
Onun hıfzında dâ'im âzim oldun

Şuna benzer bu dünyânın misâli
Onat fehm eyle budur hasb-i hâli

Satın aldındı abd-i esved-i renc
Kerîhü'l-manzar ü sûrette yigrenc

Velî hidmette şöyle cüst u çâlâk
Murâd fehm etmede haylice derrâk

Gehî nâna salarsın gâhi âba
Gehî heyzim için kûh-ı harâba

Gehî bâzâra ve geh rûstâya
Gider emrin olıcak her fenâya

Bu sa'yinde hîç kimse ta'yîb
Edip levm ile kılmaz ona ta'zîb

Velî şol dem ki ol abd-i hasîsi
Edinip suffe sadrında celîsi

Onu sadra geçirip hidmet eyler
Habîs cânına cevrin minnet eyler

Geçip karşısına kendi gulamvâr
Buyur şâhım dese çün câşık-ı zâr

Onu her kim görür inkâr ediser
Benî nevci be-külli câr ediser

Ki ne işdür bu kim bir cabd-i esved
Oturmuş hâceveş der-sadr-ı mesned

Eder ol hâcesi i'zâz u ikrâm
Olup emrine râm zî-merdüm-i hâm

Gerekti sala onu nân u âba
Gehî ma'mûra ve gâhî harâba

Ferâğ üzre olaydı kendi âbid
Nihâyet seyri olaydı mesâcid

Gel imdi ol bahîl-i merd-i nâkâm
Ki dünyâya eder hidmet her seher şâm

Ne bî-gâne bulur nef'in ne biliş
Hemân bunun gibidir onda bil iş

İkidir dünyeden maksûd-ı aslî
Beyân edem birin dinle bu faslı

İkincisin işit ermiş murâda
Budur zâd edine dârü'l-me'âda

Verip mâlın ala onunla cennât
Varıp hâzır bula onda mesûbât

Ki kabrine onu etmişti îsâl
Hemîn vardıkta kabre bula der-hâl

O dem mûnis ola def ola vahşet
Çerâğ ola önünde gide zulmet

Kara yerde olup bâlîn ü pister
Dahi egninde ola hulle ola bihter

Budur maksûd olan dünyâdan ey cân
Velî fehm etmedi her merd-i nâdân

Elinden çıkmadan beyzâ ve hamrâ
Göremez kimse nef'in çekme sevdâ

Hikâyet

Rivâyet olunur şâh-ı Alîden
Vilâyet ma'deni merd-i velîden

Tutuptu iki destinde birer zer
Dedi yârâna dinlen ey birâder

Elimde durduğunca işbu dînâr
Ne ıssı göriser nef'in ne ağyâr

Kaçan kim çıka destimden be-her hâl
Görünür onda nef'i böyledir hâl

Deyip birisini bâzâra saldı
Gelip envâ-ı ni'met hoş yenildi

Birin ashâb-ı fakra kıldı in'âm
Gönüller yaptı ve buldu nice kâm

Dedi nef'i henûz oldu müşâhed
Biri bunda biri ukbâda sermed

Vasl

Bu sözler ki sana bast ettim ey cân
Bulardır her her biri ma'cûn-ı irfân

Bahîllik birle bozmuştun mizâcı
Bu ma'cûn ile gel eyle ilâcı

İşit bu sözleri ey tuhme-i mâl
Yürü kayy eyle kurtul etme ihmâl

Ve illâ sende esbâb u alâmet
Helâkinden haberdir deme heyhât

Hikâyet

Diyem İhyâda ol Şeyh-i Gazâlî
Beyân etmiş durur bu hasb-i hâli

Var idi bir kişi buhl ile mevsûf
Rezâletle oluptu halka ma'rûf

Eli varmazdı vere lokma-i nân
Katında ger öleydi aç ü üryân

Ne yerdi mâlını ne yedirirdi
Ne giyerdi onu ne giydirirdi

Evinde aç gezerdi ekser evkât
Var iken ni'meti mahzende kat kat

Kazancın it yer idi cismini bit
Gör âhir nice oldu benden işit

Meğer ki eshiyâdan biri da'vet
Edip kıldı ona külli ziyâfet

Şu yemekler getirdi görmemişti
Onu kendi evinde yememişti

Çü buldu râygâne müştehâsın
Ona harc etti ol dem iştihâsın

Ganîmet bildi ol nâkes fütâde
Nefâ'isten yedi hadden ziyâde

Harâret geldi ondan içti suyu
Şişip karnı o dem bozdu vüzû'u

Be-âhir tuhme oldu buldu eskâm
Firâşe düştü yattı nice eyyâm

Tabîbe eylediler hâlini arz
Tutup nabzını teşhîs etti bi'l-arz

Dedi kim tuhmeliktendir belâsı
Hemîn kayy eylemek durur halâsı

Dediler kayy ile emr etti hâzık
Bu dem kayy eyle oldur sana lâyık

Dedi katımda çekmek bu garâmı
Bana yeğdir ki dökem bu taâmı

Taâma kıymayıp bezl etti cânın
Hasîsü'l-tab idi buldu garâmın

Vasl

İlâc-ı ilmîsini sana hâce
Beyân ettim işittin muhtasarca

Diyem bu def'a ma'cûn-ı amelden
Hudâ hıfz eyleye buhl ile halelden

Tekellüf ede bezle merd-i ebhâl
Ki tedrîc ile ola bezl-i eshel

Ayak ayak çıka bu nerdübâna
Ki budur vaz-ı eshel merdümâna

Hecâdan başlatırlar tıfla dersi
Makâm olunca ona fevk-i kürsî

Gerektir evvelâ fels ile i'tâ
Ki tâ nefsini tavtîn ede bezlâ

İkinci dirhem ü dînâra âgâz
Edip düştükçe ondan vere az az

Libâs u kisve ve mat'ûmdan infâk
Edip kalbi sehâdan bula işrâk

Şu dem ki duya lezzet ol sehâdan
Emîn ol dahi el çekmez atâdan

Bu dem hubsundan çü sıhhat bula ma'lûl
Olur merdûd iken matbû u makbûl

Velî bilmek gerek evvel emirde
Kaçan niyyet ola vermek zamirde

Gerektir ede ta'cîl-i atıyyât
Ki derler inne fi't-te'hîri âfât[16]

---

[16] Ertelemekte tehlike vardır.

Mebâdâ yol bulup iblîs-i tesvîl
Ona vermeye bu niyyette tebdîl

Onunçün Şeyh-i Bûşenc merd-i ekrem
Kazâ-yı hâcete girmişti bir dem

Çıkardı gömleğin egninden ol ân
Kığırdı hâdimine verdi ey cân

Ulaştır tîz bunu hâlâ fülâna
Kim ol ahvec durur etme bahâne

Dedi hâdim ona ey şeyh-i ekrem
Niçin sabr etmedin çıkınca bir dem

Dedi havf eyledim ki nefs-i ma'lûl
Rücû ede bu işten kala ma'lûl

Budur lâyık ki vermişken rızâyı
Verem onu tutam râh-ı sehâyı

Pes imdi layık olmuştur bahîle
Tekellüfler çeke hem ede hîle

Ki hattâ buyurur Şeyh-i Gazâlî
Ne dikkatler eder anla kemâli

Revâdır ki bahîl-i şerr-i âfâk
Riyâ ile ede mâlından infâk

Ki insân mâil olmuştur senâya
Husûsâ nisbet olunsa sehâya

Buhul hubsundan ede çünki tathîr
Riyâ def'ine kıla sonra tedbîr

Necâset ile gör debbâğ-ı üstâd
Mülevves cilde nice eyler irşâd

Habâsâtından olur çün deri pâk
Olur su ile sonra girdesi pâk

Diler sütten kese sıbyânı dâye
Düzer lu'b u hevesten ona vâye

Şu dem ki lezzet-i şîri ferâmûş
Eder kılar o lu'bından elin boş

Gel insâf ile bak buhlün mizâcı
Ne resmedir riyâ olur ilâcı

Münâcât

İlâhâ kâm-bahşâ dil-nevâzâ
Kerîmâ mün'imâ ve çâre-sâzâ

Kapından özge kanda vara bende
Çü sende bulunur dermânı sende

Çü bîmâram işim dermâna bakmak
Fakîrem bakışım ihsâna bakmak

Beni hôr etme çün geldim vücûda
Elim irgür bu dem agsân-ı cûda

Buhulden koma yâ Rab bende şemme
İrgür tiryâk-ı cûdundan bu semme

Şifâ ver bana bu nev'a marazdan
Koma lutfunla zâtından arazdan

Budur âhir sözüm ey Kâdir-i pâk
Keremden kıl benim ahlâkımı pâk

El-Bâbü't-Tâsi' Mine'l-Hamîdeti'l-Muhabbet Ve'ş-Şevk

Muhabbetten açıldı bâb-ı tâsi
Gerektir olasın bu derde hâzı

Ki cânı vermeyen cânâna ermez
Bu derdi bulmayan dermâna ermez

Bu ulviyyât u süflînin binâsı
Muhabbet üzredir şâhım esâsı

> "Ben gizli bir hazine idim. Bilinmeyi istedim ve cümle mahlûkâtı yarattım, (onlara verdiğim) nimetlerle onlara kendimi sevdirdim." (Aclûnî, Keşfü'l-Hafâ, C. II, s.173, Hadis Nu. 2016) .

Muhabbet asl-ı eşyâ oldu yârâ
Haberden duy değilsen seng-i hârâ

Kamu mezkûr olan ebvâb-ı rütbet
Oluptur hep tetümmât-ı muhabbet

Muhabbettir bu eşkâle netîce
Celîdir bu kıyâsım anla hâce

Netîce vermeyen eşkâl-i fâsid
Okur erbâb-ı mîzân düşme kâsid

Muhabbettir dürer zâtın sadeftir
Ne hâsıl şol sadeften ola bî-dür

Muhabbettir makâmât üzre âlî
Muhabbet ehli bilir işbu hâli

Muhabbetten açıldı çünki fâlın
Beşârettir mübârektir meâlin

Velî bu yola her bîgâne ra'nâ
Vücûdun besler iken basa mı pâ

Vücûdundan geçendir buna sâlik
Buna girmez şu kim gözler mehâlik

Budur kânûnu tâ rûz-ı kıdemde
Koyalar baş u cân evvel kademde

Bu yolun evveline saçtılar kan
Ki kaça gelmeye meydâna nâdân

Onunçün sâliki azdır bu râhın
Ayağı şaştı bunda bir gürûhun

İşittin kim gürûh-ı i'tizâli
Bıraktılar tarîk-i i'tidâli

Dediler kim Hudâ ile ibâda
Ne nisbet var sever onu fütâde

Pes onu sevmesi abd-i gedânın
Boyun sunmaktır emrine Hudânın

Hatâ ettiler işbu sözlerinde
Cevâbı hep denilmiştir yerinde

Derûnundan eğer gitmezse eşkâl
Kitâb-ı Fahr-i Râzîden cevâb al

Muhabbet yolunu her kim ki inkâr
Eder olmaz o dîninden haberdâr

Ki bunun üzredir mebnâ-yı İslâm
Velî fehm eylemez her merd-i sersâm

İbâdet içre buldunsa halâvet
Muhabbetten bil onu zî-saâdet

Muhabbettir kıyâm u dîn ü dünyâ
Muhabbetle bulur mevtâlar ihyâ

Şunun kim yok dimâğında muhabbet
Bu helvâdan o duymadı halâvet

Virâset mektebindendir muhabbet
Bunu keşf edemez ilm-i dirâset

Şunun kim lezzetidir hisse mahsûr
Ne duysun ma'nevî lezzetten ol dûr

Vasl

Kemâldir çün muhabbette medârın
Bununla özgeden fark ola yârın

Kulak tut gör Hudâ-yı müste'ânı
Muhabbetten nice verir beyânı

> "Allah, sevdiği ve kendisini seven bir toplum getirecektir." (Mâide, 5/54)

Yakındır kim getirem size bir kavm
Severven onları onlar beni hem

Ne resme bendedir işbu gedâsı
Ki onları severven der Hudâsı

İlâhî dilerem işbu fikende
Ola bende bunun gibi ibâde

Bu âyette çü etti bize tergîb
İşit Haktan yine terkine terhîb

> "De ki: Eğer babalarınız, oğullarınız, (kardeşleriniz, eşleriniz, hısım akrabanız, kazandığınız mallar, kesada uğramasından korktuğunuz ticaret, hoşlandığınız meskenler, size Allah'tan, Resulünden ve Allah yolunda cihat etmekten daha sevgiliyse, artık Allah emrini getirinceye kadar bekleyin. Allah, fâsıklar topluluğunu hidayete erdirmez.)" (Tevbe, 9/24)

Eğer atan anan evlâd u ehlin
Ticârât u mesâkin cümle mâlın

Hudâdan sevgili olsa ol âgâh
Murâkıb ol ne emr eder gör Allâh

Haberde hem ne der ol Fahr-i âlem
Dürüst olmaz bilin îmân-ı âdem

Hudâ ve hem resûlü mâ-sivâdan
Ona olmasa mahbûb duy edâdan

Demiş âsârda hem Bû Bekr-i Sıddîk
Ki bir kimse Hudâyı sevse tahkîk

Onun dünyâya olmaz iştigâli
Bu halktan nefret üzre ola hâli

Rivâyettir ki İsî İbn-i Meryem
Yolu bir kavme uğramıştı bir dem

Katı za'f üzre gördü çün oları
Suâl etti bu hâletten o yârî

Dediler Hazret-i Kahhâr-ı mutlak
Azâbından bu hâle düştük el-hak

Dedi lâyık oluptur ol Hudâya
Sizi eymen edip salmaya vâya

Yine bir kavme uğrar onda âhar
Bular ez'af olardan dahi lâgar

Bulardan da suâl etti sebebden
Dediler umarız cennâtı Rabden

Bu hâle saldı bizi bu recâmız
Bilinmez irgürür mü ol Hudâmız

Dedi lâyık oluptur ol Cevâda
Ki irgüre sizi işbu murâda

Bu kez bir kavme dahi uğradı yol
Kamunun cismi lâgar çeşmi ma'lûl

Akar yaşı yanar kalbinde tennûr
Biri dûzah birisi bahr-i mescûr

Velî her birisinde nûr-ı çehre
Ziyâ salmış verir âfâka behre

Görüp onları ol şâh oldu mesrûr
Suâl edip dedi ey kavm-i pür-nûr

Nedir bu za'f-ı ten bu cism-i lâgar
Nedir bu âteş ü bu çeşm-i nem-i ter

Nedir bu vechinizde nûr-ı lâhût
Ki verir cism ü câna lezzet ü kût

Dediler ki Hudâ sevgisi ey yâr
Bizi bu hâle saldı eyledi zâr

İşitti çün muhabbet nâmın ol şâh
Erip kalbine hâlet eyledi âh

Oturdu onlar ile gör o şâhı
Dedi sizsiz mukarrebler gürûhu

Bana emr eyleyiptir Rabb-i ekrem
Sizinle oturam sizinle duram

Serîden nakl oluptur işbu âsâr
Alagör bu haberden ders-i esrâr

Ki ferdâ her kişi peygâm-ber ile
O dem da’vet olacak server ile

Bilin şunlar ki ahbâb-ı Hudâdır
Oları sanmanız onda gedâdır

Nidâ ere kanı Hakkı sevenler
Cemâlin görmeğe cândan ivenler

Bugün Mevlâsına gelsin o furka
Ki çektiler olar âlâm u hurka

Olara arz ediserdir cemâlin
Deyip yâ Hû dilerlerdi visâlin

Olara reşk ediser erbâb-ı mahşer
Bu mansıbdan yana uç gel birâder

Bunu sanma hemîn ahbâr u âyât
Muhabbet râhına yoktur çü gâyât

Zükâdan şemmesin pes ettim işmâm
Denizden katresin hem ettim ilmâm

Hakîkatü'l-Muhabbet

Çü hubdandır muhabbet iştikâkı
Kulundan bunu ister Rabb-i Bakî

İki harftir biri hâ ve biri bâ
İki zıddan ne terkîb oldu zîbâ

Halâvetten durur hâ bâ belâdan
Halâvet isteyen kaçmaz belâdan

Halâvet habbedir dâm-ı belâya
Dolaş bu ağa şâhım düş safâya

Cemâl ile celâli bunda meknûn
Hem esrâr-ı İlâhî bunda mazmûn

Onunçün sad hezârân murg-ı dânâ
Düşerler işbu dâma bî-ser ü pâ

Çü Âdemdir bilâ-şek merdüm-i kevn
Bu topu ol kapandır onda fi'l-beyn

Eğer oldunsa sen de âdemî-zâd
Dolaş bu dâma sen de gezme âzâd

Ki adın dâm kodular zülf-i yârın
Dolaş bu ağa bırak ihtiyârın

Ki her kim düşmeye sevdâ-yı zülfe
Yüz aklığıyla olmaz ol halîfe

Vasl

Muhabbet gerçi âsândır beyânı
Velî müşkil durur onun ayânı

Ki âteş demekle dil göyünmez
Dokunmayınca neydüği bilinmez

Hemîn farkı budur kâl ile hâlin
Nedir bundan nasîbin anla hâlin

Beyân etmeklik âsândır zebâna
Ki korku yok haberden tercemâna

Beyânında gerek lâkin hazâkat
Hidâyet bula tâ ehl-i dalâlet

Ki diller içre budur mantıku't-tayr
Süleymân bilir ancak bunu lâ-gayr

Velî avn-ı Hudâ ererse yârâ
Ola darb-ı misâlden âşikâra

Kaçan meyl ede bir şeye tabî'at
Odur pes onda ma'nâ-yı muhabbet

Kaçan sende ziyâde ola ol meyl
Ona aşk derler ol dem çekmegil zeyl

Kaçan tab'ın ede bir şeyde nefret
Onun adı olur ol dem adâvet

Velî meyl etmeğe var nice esbâb
Ki meyl olmaz ol olmayınca her bâb

Gerektir meyle gökçeklik mahalde
Budur mi'yâr olan her akd u halde

Bilinir hiss ile evvel bu eşyâ
İyi yâ kem midir eyler temâşâ

Eğer hûb ise olur ona mâ'il
Diler her dem ola ona hamâ'il

Eğer kem ise eyler onda nefret
Budur ma'nâda sevmek yâ adâvet

İkinci akl ile bilinir eşyâ
Ki hoş nâ-hoş mudur kılar temâşâ

Bu iki nev'de var mahbûb u menfûr
Ki zikri oldu icmâl ile mezbûr

Havâs ile olan nefret muhabbet
Bulunur cümle hayvânda tamâmet

Velî insâna mahsûs kısm-ı sânî
Bilinir akl ile hüsn-i ma'ânî

Neye kim meyl eder tab'un Hudâvend
Onun bir hüsnü vardır ona peyvend

Onunçün sevdi onu oldu mâ'il
Diler her dem ola ona mukâbil

Bu meylin gâhi histendir hüveydâ
Gehî akl ile olur sende peydâ

Gülün evrâkına bakar çü aynın
Görüp rengin olur ona hanînin

Çü bûyundan haber duyar meşâmın
Sevip onu bulur onda merâmın

İşitip nâle-i nâyı kulağın
Olur gayrı sadâlardan ferâğın

Nebâtın lezzetin duyup dehânın
Sevip onu gider elden inânın

Harîrden çünki duyar tîb-i melmes
Bu lînetle ona mâ'il olur kes

Çü hiss ile bulunur bu kemâlât
Bu eşyâda görünür işbu hâlât

Kemâl ehli velî etmez kanâat
Ki süflîdir bular ey ehl-i himmet

Bulardır cümle hep sûret kemâli
İlişmez sûrete gözler ma'âli

Kanâat eylemez su içre aya
Hakîkat gözleyip bakar semâya

İnâyetten açılır çünki fâlı
Bunun aslın diler koyup zılâli

Hidâyetten erip ona havâle
Ki zılla aldanıp düşme dalâle

Bu ma'nâdan olur çün asla tâlib
Bu sa'y ile bulur a'le'l-metâlib

Bilir kim ma'den imiş zât-ı mutlak
Bu eşyâ ondan almış onu el-hak

Ki cem imiş o ma'dende kemâlât
Konulmuş her mahalde zerre hâlât

Kamu mir'ât imiş ona bu eşyâ
Olan aks-i cemâl imiş temâşâ

Koyup aksi mürîd oldun cemâle
Yapıştın asla ve erdin kemâle

Lezâ'izden ne kim vardır cihânda
Kemâl ile kamusun buldun onda

Çün erdin katreden deryâ-yı nâba
Koyup zerrâtı erdin âfitâba

Henûz buldun gülü hârı bıraktın
Bu zâhir verd için zârı bıraktın

İnâyet erdi buldun asl-ı derdi
Savurdun yellere evrâk-ı verdi

Çü duydu cân meşâmı bûy-ı esrâr
Gülün bûyundan oldu ol dem âzâr

Hakîkatten duyanlar bûy-ı râzı
Alır mı destine kışr-ı piyâzı

Olanlar sâye-i Tûbîde kâ'im
Olur mı ümm-i gaylâna mülâzim

Hitâb-ı Haktan aldı çünki lezzât
Eder ney nâlesinden onda nefret

Letâ'iften bulur çün tayyibâtı
Salar suya o dem kand u nebâtı

Cemâlinden göre ger zerre nûru
Eder mahbûb-ı sûrîden nüfûru

Zuhûr etti çü Leylâ-yı hakîkat
Oda saldı hıyâmın berk-i gayret

Çü deryâ-yı hakîkat eyledi cûş
Has u hârdan cemâlin eyledi boş

3770Gınâsından nikâb etmişti keffi
Yüzünden aldı onu dest-i lutfu

Mezâhirden hakîkat oldu zâhir
Kesâda vardı pes mezâhir

Çü hicrândaydı mü'min vasla düştü
Koyup fer'î muhabbet asla düştü

Yed-i mutlaktan ettin çünki bî'at
Bu dem tarh oldu ortadan tabî'at

Mürîd-i mutlak oldun gitti kaydın
Cemâl oldu gözün açtıkça saydın

Hümâ saydıyla erişen merâma
Kurar mı dîde dâmın bûm-ı hâma

Hudâdır çünki bildin merci'ü'l-kül
Mehâmid ondadır hep cümle hâsıl

Bu ma'nâdan olur çün bende âgâh
Der istigrâk ile el-hamdü'llâh

Görür ondan imiş âlâ ve na'mâ
Eder hubb-ı İlâhî onu yağma

Ufuktan çün tulû eder zükâsı
Adem garbına tarh olur sühâsı

Halîl-veş lâ uhibbü'l-âfilîn[17]der
Eûzü min sühûli'l-câhilîn[18]der

Gider kalbinden ol dem gayr-i mahbûb
Olup her birisi aynında ma'yûb

Derûnu der ki lâ mahbube illâ
Hüve'l-Hayyül Kayyûm el-Ferdü'l-a'lâ[19]

Onu yigrek sevip cân u cihândan
Güzer eyler hemân dem în ü ândan

Eder ifnâ o dem fi'l ü sıfâtın
Nedir fi'l ü sıfât zâtında zâtın

Bu bâb içre budur anla muhabbet
Bunu ister Hudâsından hakîkat

---

17 "Batanları sevmem." En'am, 6/76.

18 Câhillerin, bilgisizlerin yanlışlarından Allah'a sığınırım.

19 Yüce, biricik, ezelî, diri olan Allah'tan başka sevgili yoktur.

Vasl

Gel imdi yolda kalma bak kemâle
Merâtib hüsnünü sayma cemâle

Dolaşma gül sanıp her gül-izâra
Ki solısardır âhir düşme zâra

Elin şol güle sun kim yok hazânı
Temâşâ kıl bahâr-ı câvidânı

Şu Hayyı sev ki yok onun memâtı
Musîbet olmaya sonra fevâtı

Tenin hubbına bend olursa bende
Bahâsı ol olur düşme fikende

Kemâldir çün muhabbette medârın
Bununla özgeden fark eyle yârin

Gel imdi sev Hudâ-yı zü'l-cemâli
Bırak süflî gözet a'le'l-a'lâyı

Güle ilişme hârından emîn ol
Has u hâr olmasın sehmin semîn ol

Misâl-i Âhir

Çün oğlancık anadan görür ihsân
Ona âşık olur ol dem dil ü cân

Ki insân bende-i ihsândır el-hak
Acep mi muhsine olursa mülhak

Anadan görünür çün şîr ü nânı
Hemîn onu bilir dünyâda ânî

Gözünden dilemez ki ola gâib
Bilir hem gaybetin ayn-ı mesâib

Yarım dem gaybet etse mihribânı
Döker gözler yaşın eyler figânı

Onu teskîne ger bin etsen ibrâm
Anasın görmeyince kılmaz ârâm

Demişler İbn-i Hattâbdan eserdir
Onun rîki ona şehd ü şekerdir

Dem-i hüznünde dahi vakt-i şâdî
Ana ana demektir dilde yâdı

Döverse ana der ohşarsa ana
Överse ana der söverse ana

Bularda hîç atasın eylemez yâd
Ferah vaktinde ve ger etse feryâd

Bu üslûb üzre bend olur anaya
Şu resme kim sever vermez fenâya

Büyür aklı gelir başına az az
Bakar atasına ol merdüm-i nâz

Görür kim ol getirir lahm u nânı
Aselden meyveden envâ-ı hânı

Kabâ kaftân u takye dahi pâ-pûş
Peder destiyle geldiğin eder hûş

Eder yab yab teveccüh atasına
Bakar ol dem za'f ile anasına

Bülûğa erişir artar kemâli
Pederden anlar ol dem cümle hâli

Ki vermezse peder mat'ûm u melbûs
Kalır mâder dahi me'yûs u menkûs

Bilir ol demde bu in'âm u ihsân
Hep ata devletindenmiş firâvân

Anasından olur bu meyli zâ'il
Düşer atasına ber-vech-i kâmil

Ne isterse bu dem atadan ister
Taâm u kisve ve bâlîn ü pister

Peder nâmı olur vird-i zebânı
Belâ vaktinde ve ger şâdumânî

Ki ondan özge bilmez ona mahbûb
Onu kâmil bilir gayrıyı ma'yûb

Kaçan büyür bulur aklında kuvvet
Dimâğına konar pes cünd-i fikret

Tefekkür atına olup süvâre
Çıkar her dem-be-dem seyr-i kenâra

Serâdan tâ Süreyyâya eder seyr
Görür bir kimsedir fâ'il değil gayr

Kamu ser-geştedir ulvî ve süflî
Yed-i kudrettedir cüz'î ve küllî

Bu arştan ferşe dek a'râz u ecsâm
Kamu âlât-ı tekvîndir olup râm

Kurar çün bu tasavvurla kıyâsı
Bunu müntic olur bu mübtegâsı

Ki Haktandır kamu âlâ ve na'mâ
Onun emriyle olmuştur müheyyâ

Hudâ ger etmese in'âm u ihsân
Peder de kalısarmış aç u üryân

Ganî bizzât imiş ol zât-ı mutlak
Muhabbet pes ona lâyıktır el-hak

Ona hâsıl olur çün bu netâ'ic
Münevver olısardır taş ile iç

Bozulur levh-i dilden onda ebced
Yazılır Fâtihanda ol dem el-hamd

Olup li'llâhi sırrından haberdâr
Olursun ümm ü eb zikrinden âzâr

Hidâyet birle duydukça bu râzı
Alırsın zikr-i Haktan iltizâzı

Muhabbet ona düşüp gider ağyâr
Onunla olısardır fikr ü tezkâr

"Hac ibadetlerinizi bitirince, babalarınızı andığınız gibi hatta ondan daha kuvvetli bir şekilde Allah'ı anın." (Bakara, 2/200)

"İman edenlerin Allah'a olan sevgileri ise onlarınkinden daha fazladır." (Bakara, 2/165)

"Kişi, sevdiği şeyi çok zikreder." (Aclûnî, Keşfü'l-Hafâ, C. II, s.289)

Ferahta Allah eder gamda Allah
Gönülde onu der hem femde Allah

Düşerse Allah eder dursa Allah
Kalırsa Allah eder erse Allah

Yese Allah ile içerse Allah
Konar Allah ile göçerse Allah

Dolar çünki derûnu zikr-i Rabden
Bilir aczin geçer ümm ile ebden

Vasl

Budur işte muhabbette vasat hâl
Ki bast ettim sana ber-vech-i icmâl

Vasatta tarh olur pes zikr-i eb üm
Güneş doğsa kevâkib olısar güm

Muhammed seyrinin yok intihâsı
Ki onun bu vasattır ibtidâsı

Muhammedi yetîm kıldı ol âgâh
Ki eb üm demedin ol diye Allah

Vesâ'it olmasa ortada melhûz
Hemîn Allah ola ma'nâ ve melfûz

Çü şânı bu ola bir yüce şânın
Erer mi ona kimse ko gümânın

Onunçün Hakk edindi onu mahbûb
Ki ondan özgesin bilmişti ma'yûb

Celâl-i kadrine kılıp işâret
Bu remze emr ile kıldı beşâret

> "(Resulüm) Sen 'Allah' de, sonra onları bırak." (En'am, 6/91)

Muhabbetten dilersen ger nihâyet
Diyem sana alâ-vechi'l-hikâyet

Ki tahkîki onun sığmaz beyâna
Hakîkattir sözüm düşme gümâna

İbârât ile ger denir beyânı
Velî bu dil dudak bilmez ayânî

Ki dil üzre kosan cemre eder zâr
Velî bin nâr demekle olmaz âzâr

Hemîn budur ibâretle hakîkat
Onat fehm eyle ey yâr-ı tarîkat

Muhabbet ma'nâsı sığmaz hurûfa
Kim ola koya deryâyı zurûfa

Ya kim od koyısardır penbezâra
Ki yakmaya onu ermeye zâra

Muhabbetten ede ger zerre işrâk
Tutuşur dil dudak hâmeyle evrâk

Kim ondan bu durur kavm içre ta'bîr
Muhib mahbûb muhabbet olısar bir

Hikâyet-i Semnûn-ı Muhib

İşit Semnûnun ahvâlinden ahbâr
Ki bulmuştu muhabbetten ol esrâr

Muhabbet nârına zât u sıfâtın
Kamu ihrâk edipti hâcibâtın

Muhabbet bâdına cümle rüsûmu
Savurmuştu husûsî ve umûmî

Süpürmüştü onun seyl-i muhabbet
Nesi var ise destinde tamâmet

Katına geldi dedi bir gün ahbâb
Muhabbetten bize feth eylegil bâb

Bulavüz tâ ki onda inşirâhı
İçeler meclisinde cümle râhı

Bulara etti çendân i'tizârı
Kabûl olmadı etti özr-i yârî

Ki yarın hâzır olun rûz-ı cum'a
Muhabbetten diyem söz onda cem'a

Çü hâzır oldular mev'ıdde yârân
Çıkıp kürsîde sâkit oldu ol hân

Sağına soluna etti nigâhı
Çü ehlin bulmadı kıldı bir âhı

Dedi var idi bende bir emânet
Ederdim bunca vakt ona himâyet

Murâdım bu idi ehline temkîn
Edeydim olmayaydım onda gamgîn

Velî ol kimse bu cem içre hâzır
Değildir diye indi oldu fâtir

Diğer rûz ettiler pes yine ibrâm
Çıkıp kürsîde kıldı bir dem ârâm

Dehân-ı hokka-i esrârın açtı
Muhabbet dürlerinden döktü saçtı

Çü ehli yoğ idi ol cem içinde
Fetîle gibi yandı şem içinde

Çü gördü etmedi bir ferde te'sîr
Hemân dem etti ol şâh hüsn-i tedbîr

Kanâdîl var idi onda mu'allak
Yüzün onlara döndü bende-i Hak

Dedi size derim ben ey kanâdîl
Muhabbetten kelâmın etti tezyîl

Erişti çün kanâdîle bu ahbâr
Hemân dem onda te'sîr etti esrâr

O dem düştü kanâdîl ıztırâba
Dokundu bir bire erdi harâba

Şikeste oldu hep kalmadı sağı
O mecliste olan yine bayağı

Dedi hâzırlara ey fırka-i hâm
Muhabbet dinleyen sımak gerek câm

Dirîğâ taşa te'sîr etti ahbâr
Kasâvet kalb olan duymadı âsâr

Muhabbet sözleridir sırr-ı esrâ
Ne duysun bu haberden seng-i hârâ

Sadef bu dürre key sâfî gerektir
Muhabbet dinleyen sûfî gerektir

Bu câmın lâyıkı mestânelerdir
Bu gencin mahzeni vîrânelerdir

Gel imdi câmveş kıl sîneni sâf
Küdûret koma sende hemçü eclâf

Muhabbetten edersen istimâ'ı
Bula bu şîşe-i kalb insıdâ'ı

Vücûdunda kesâfet var tamâmet
Ne te'sîr ede ahbâr-ı muhabbet

Gerektir sâmi'înde kâbiliyyet
Ki fâ'iz etmeye esrâra zınnet

Alâmet-i Muhabbet

Muhabbet gerçi kim sırr-ı nihândır
Velî âsârı ehlinde ayândır

Onunla bilmek olur kimdir onu
Alâ'im arz eder sırr-ı nihânı

Ne denli müşkü gizler tâcir-i nâf
Velî bûyu olısar ona arrâf

Çü gizler âteşi kallâb-ı fernâz
Olur dûdu bu yüzden ona gammâz

Ne denli gizlese aşkı civân-merd
Şehâdet eyler ona eşk ü rû-zerd

Çi ger lâle tutar dâğını pinhân
Velî çeşmindeki kan eyler i'lân

Muhabbetten budur evvel alâmet
Ki mevtten gelmeye ona kerâhet

Muhib kârih m'olur yârin likâsın
Abes sayar bu dünyânın bekâsın

> "Kim Allah ile buluşmayı çok isterse, Allah da onunla buluşmayı ister." (Aclûnî, Keşfü'l-Hafâ, C. II, s.290)

Dahi şol nesne kim erbâb-ı kurbet
Ola tahsîl ede kılmaya hîç fevt

Şu şey kim olısar esbâb-ı durî
Onun hîç havlına kalmaya devri

Dahi zikr-i Hudâ kalbinde tâze
Olup düşe o zikrinden niyâza

Halâvet bula zikr-i yâr ile ol
Se'âmetler çeke ağyâr ile ol

Ona mahbûb ola halvet münacât
Gecelerde kıla hem arz-ı hâcât

Çü geçti râhatından hem özünden
Geceyi yeğ sever ol gündüzünden

Giderse zikr-i Hakk ola enîsi
Durursa yâr ola fikr-i nefîsi

Kavî oldukça bir kulda muhabbet
O dem kalkar ibâdetten meşakkat

Dahi rahmet bulur her zahmetinde
Ne râhatlar görür ol mihnetinde

Görüp mihnet firâşında neşâtın
Hemân dem tayy eder râhat bisâtın

Tekellüfsüz olur ol dem ibâdât
Henûz olur ibâdet gitse âdât

Dahi sâlihlere ede muhabbet
Aradan gide dünyâvî adâvet

Kıla lâkin adâvet eşkiyâya
Edip ta'zîm ü iclâl etkiyâya

Vasl

Hudâdan kimde ki olsa muhabbet
Budur ol kimsede lâ-büd alâmet

Gözü yaşlı olur hem kalbi mahzûn
Perîşân sûret olur kavli mevzûn

Yürür bu halk içinde şöyle magmûm
Muhabbetten dokunmuş sehm-i mehmûm

Çü ra'nâ idi bir dem kâmrâne
Döne ruhsârı bu dem za'ferâne

Dağılmış ola mûyu cismi lâgar
Cebîni düşmüş ola çeşmi nem-ter

Kaçan zikr olsa mahbûbundan evsâf
Hemân dem cûş eder ol merdüm-i sâf

Çü bülbüldür işitti gül-izârı
Eder şevk ile ol dem âh ü zârı

Yürümezken yola ol cism-i lâgar
Semâ ile olur pîlden kavî ner

Oluptu hicr-i mahbûb ile bî-cân
Ona cân oldu bu dem zikr-i cânân

Kulaktan içti bâde çün fütâde
Döner şevkinden onda gird-bâde

Şu hâletler eder ol demde izhâr
Ki etmezdi onu Mecnûn-ı bî-âr

Budur pes âşıkın a'lâ şiârı
Ki saymaya fülûsa neng ü ârı

Muhabbetten budur akvâ-yı alâmet
Eder fermân-ı mahbûba itâat

Eğer sunarsa ona zehr-i kâtil
Onun nûşunda etmez hîç tesâhül

Eğer teklîf ederse tâkatinden
Ziyâde yüz çevirmez tâatinden

Hemân dem emre eyler imtisâli
Müdâvim olur oldukça mecâli

Ya işin başa iltür yâ verir baş
Ki sığmaz bu araya merd-i kallâş

Çıkarır kendi maksûdun aradan
Çü âşıktır safâ sürer yaradan

Ki mahbûbun murâdı yaradır pes
Bu ma'nâdan o yara çâredir pes

Onunçün eylemezler i'tirâzı
Rızâ verir ne hükm ettiyse kâzî

Vasl

Muhabbetten biraz kıldım beyânı
Bulardır sevginin zâhir nişânı

Bu da'vânın bulardır çün nişânı
Gel isbât eyle cânım işbu şânı

Nişân ver âşıka da'vâya ma'nâ
Ki budur defter-i aşk içre fehvâ

Hikâyet-i Süleyman Be-Mûr

Meğer bir gün Süleymân İbn-i Dâvûd
Giderdi leşker ile behr-i maksûd

Erişti yolu bir sahrâya nâgâh
Karıncalar iniydi hikmet'llâh

Kudûmundan çün oldular haberdâr
Selâma durdular onda ne kim var

Edâ olundu pes resm-i mülâkât
Senâ ve inhinâ ve hem tehıyyât

Velî bir nemleyi gördü Süleymân
Yiler bir hidmete üftân u hayrân

Şu denli var neşât ile sürûru
Ki fark etmez Süleymân ile mûru

Önünde var meğer bir telle-i hâk
Taşır toprağı ondan cüst ü çâlâk

Taleb kıldı o dem pes oldu hâzır
Suâl edip dedi ey mûr-ı şâtır

Niçin oldun edeb resmini târik
Bu dem vergil cevâbı olma hâlik

Dehânın açtı nemle i'tizâra
Dedi cevr etme şâhım mûr-ı zâra

Ki vardır bunda bir kâr-ı mühimmim
Onun itmâmınadır şimdi azmim

Beni avk etme şâhım tutma lâga
Ki tâkat yok durur ondan ferâğa

Ki buyruk bendesiyem işbu bende
Beni salma keremden özge bende

İşitip onu şeh kıldı ucâbî
Dedi kaydın nedir vergil cevâbı

Dedi bu telli kim gördün Hudâvend
Ki olmuşam onun kal'ına peyvend

Onun ardında var bir şâh-ı nemle
Ta'aşşuk var arasında benimle

Beni aşkında kılmıştır giriftâr
Onunladır bana hep kâr u bâzâr

Benem mûr u odur bana Süleymân
Gönül tahtında oldur şimdi sultân

Benem mürde o cisme cân oluptur
Bu iklîme bu dem ol hân oluptur

Onunladır hemîn fikr ü hayâlim
Onunladır bu cismimde mecâlim

Nice yıllar gerek bu mûr-ı hâma
Ki erem vuslatından zerre kâma

Husûsâ ki bu tell ü bu kesâfet
Hicâbdır aramızda çok mesâfet

Meğer bir vakt-i fîrûz içre nâgâh
Visâlini müyesser etti Allâh

Çü erdi dâmen-i maksûda destim
Gidip gammım dürüst oldu şikestim

Çü mazlûmam der-i sultâna erdim
Benem bîmâr-ı aşk dermâna erdim

Şikâyet eyledim hicrân elinden
Hikâyet eyledim devrân elinden

Ki müddetler gerektir âşık-ı zâr
Cemâlin pertevinden bula envâr

O dem rahm eyleyip ol mihribânım
Dedi şefkat kılıp devletli hânım

Diler misin ki dâ'im rû-yı yârı
Hicâbsız göresin ben gül-izârı

Aradan bu tepe gitsin tamâmet
Ki bu telldir sana veren garâmet

Götür bu telli ortadan emîn ol
Şühûd-ı yâra her demde kamîn ol

Bu nev ile bana çün oldu fermân
Bu fermâna boyun sundu dil ü cân

Çü emr oldu hemân ettim azîmet
Ki kalka aradan tell-i hezîmet

Taaccüble o dem dedi Süleymân
Bu söz beyhûdedir ey mûr-ı bî-cân

Ferâğ et düşme bu sevdâ-yı hâma
Ki ermezsin muhakkak bu merâma

Müyesser olsa sana ömr-i dünyâ
Bu iş olur değildir çekme sevdâ

Çü gûş etti onu ol mûr-ı bî-dil
Dedi lâyık mıdır ey şâh-ı âdil

Ki pendinle kılasın yolumu bend
Eğerçi kîl ile pîl olmadı kayd

Ki ger sûrette mûram bakmagıl hôr
Onun aşkıyla benven pîl-i pür zor

Keremden sa'yime verme kusûru
Eğerçi âşıkın olmaz fütûru

Çü mahbûbdan oluptur bana fermân
Onu men edemez pend-i Süleymân

Çü ol dürri takıptır gûşuma yâr
Onu ondan alır mı dest-i ağyâr

Budur sa'yim ki cân oldukça tende
Bu hidmette olam cân ile bende

Eğer maksûda erem zî-kerâmet
Ölürsem ger yolunda hoş saâdet

Budur uşşâk içinde şart-ı yârî
Erişmezse yolunda öle bâri

Vasl

Ko ârı gel karıncadan sebak al
Bunun aşkı Zebûrundan varak al

Budur bihter olan ki sırr-ı hûbân
Ola ağyâr hikâyâtında pinhân

Ki mahrem duya ancak remz ü gamzı
Tıfılveş oynaya kışr-ı mecâzı

Gel imdi emr-i yâre eyle ısgâ
Beyân eyle musarrah ola fehvâ

"Sakın onlardan bazı sınıflara verdiğimiz dünya malına göz dikme." (Hicr, 15/88)

Habîbine buyurur Rabb-i ma'nâ
Ki benden gayrıya medd etme aynı

Ya benden geç ya etme gayra lefte
Budur Tevrât-ı aşk içinde güfte

Eğer uslu isen ey merd-i dânâ
Deliden gel sebak al kalma amyâ

Hikâyet-i Mecnûn

İşitmişsin bunu Mecnûn-ı Leylâ
Onun aşkında komuştu ser ü pâ

Yele vermişti âr u hânmânı
Nedir bu belki hep cân u cihânı

İşitti ol diyârın şehriyârı
Ona rahm eyleyip fikr etti bâri

Diledi kim ede hikmetle çâre
İlâc eder mi gayrı zahm-ı yâre

Sarâyına girip ol dem o hoş fâl
Cevârîsin hemân cem etti der-hâl

Semen-bû lâle-hadler serv-kadler
Cemâlde müntehâlar sîm-cesedler

Ki her kankısı arz etse pirâye
Hacâletle husûf ereydi aya

Hırâmın gördüğünce serv-i bustân
Başın salardı görüp mest-i hayrân

Kaçan bir verde arz etseydi ârız
Ona pejmürdelik olurdu ârız

Muhassal hüsn ile hep bî-bedeller
O asr içinde müstesnâ güzeller

Eğer âkil görse mecnûn olurdu
Hemân dem aşk ile meftûn olurdu

Bulara onda tenbîh etti dârâ
Ki zînet vere hüsne her dil-ârâ

Ki Mecnûna edeler arz-ı ruhsâr
Bu lu'b ile onu sayd edeler zâr

Tenezzül bula onda aşk-ı Leylâ
Cünûnunda ede ol dem tevellâ

Bu hâlât üzre geldi bir araya
Kamu saf tutuban sahn-ı sarâya

Şu hadrâ hulleler sîmîn bedenler
Şu zîbâ cüsseler sîbî zekanlar

Çü saf tuttular onda hûriyâne
Cinândan verdiler onda nişâne

Bu dem Mecnunu da'vet etti ol yâr
Be-sad ibrâm ile kıldılar ihzâr

Yapıştı destine gitti sarâya
Eriştirdi hemân dem ol araya

Ki onda saf tutuptu cem-i havrâ
Murassa tâc ile beyzâ ve hamrâ

Çü gördü oları Mecnun-ı âkil
Başın saldı aşağa oldu zâhil

Görür Mecnûnu şeh çün etti zühdü
Bu dem kıldı ona peymân u ahdi

Ki havf etme bulara kıl temâşâ
Dilersen kankısın ederven i'tâ

Mukarrer oldu çün şâhın atâsı
Ziyâde oldu Mecnûnun hayâsı

Yine ibrâm edip şâh-ı vefâdâr
Dedi levm ile ey Mecnûn-ı bî-kâr

Mukarrer oldu indimde cünûnun
Velî ifrâtıdır sende fünûnun

Ki almış aklını bir bint-i A'rab
Ben onun hâlini etmişven igrâb

Abâdır giydiği pâyında pâ-pûş
Siyahtır çehresi hem cismi nâ-hoş

Katında saf tutarken cem-i havrâ
Sana rağbet kılarken hep dil-ârâ

Edersin onların seyrinden i'râz
Beyân eyle nedir bu işte agrâz

Çü mahbûbuna ta'n etti ol âzâr
Cünûnu deprenip oldu dil-figâr

Ser-i gayretle depretti zebânı
Okur evrâk-ı aşkından beyânı

Ki ey tâc-ı cihândârıyla mağrûr
Rumûz-ı sırr-ı aşktan dûr u mehcûr

Neden oldun bu dem bana cefâ-kâr
Değilken sırr-ı aşkımdan haberdâr

Harîr içre komak seng-i sifâli
Eder mi sûk-ı sarrâf içre gâlî

Ya girmekle abâya gevher-i pâk
Kalır mı kıymetinden eyle idrâk

Şu kim okumamıştır ders-i aşkı
Dahi almadı zülfünden bu meşki

Sayarlar onu bu fenn içre nâdân
Bu mektebde çi dihkân u çi sultân

Bu fenn içinde yoktur bu mesâil
Ki bir âşık ola ağyâra mâ'il

Yâhut hüsnünü tercîh ede ondan
Meğer kim el yuya cân ile tenden

Benim başım iki mi ey müvellâ
Kılıç tutup dururken aşk-ı Leylâ

Kaçan rağbette olam gayra nezzâr
Hemân dem seyf-i gayretle olam zâr

Yuyarlar nâmımı aşk defterinden
Bu dersi görmüşemdir ben yerinden

Edersen ger bana şâhım terahhım
Beni aşk ile ko edem tenessüm

Çü vardır her kişide bir temennî
Sana havrâ gerekse bana Leylî

Vasl

Sebak aldın mı yârâ bu varaktan
Nefâ'isler yedin mi bu tabaktan

Mecâzî sûretinde bu mesâil
Bilirsen ayn-ı aşktan durur sâil

Elin erdi çü ayn-ı Selsebîle
Sülûk etme dahi özge sebîle

Çü Leylî âşıkından bunca esrâr
Zuhûr etse acep olur mu ey yâr

Cevâhirler saça uşşâk-ı Mevlâ
Ki ma'şûku onun a'lâdan a'lâ

Ya içirse sana hikmet şarâbın
Ferâmûş eylesen dünyâ serâbın

Münâcât

Cenâbından dilerven ey Hudâvend
Beni erbâb-ı aşka eyle peyvend

Muhabbet ehli olsun sağ u solum
Bununl'olsun sana yâ Rab vüsûlüm

Muhabbetten ola ayn-ı şarâbım
Muhabbetten pişe dilde kebâbım

Muhabbetle geçe bu leyl ü rûzum
Muhabbetle çala kalbimde sâzım

Muhabbetten ola dilde künûzum
Muhabbet ola dilimde rümûzum

Muhabbetle kılam şâhım salâtı
Muhabbetle bulam kurb-ı sılâtı

Muhabbetle ola savm-ı nehârım
Geçe onda zemistân u bahârım

Muhabbetle ola hacc-ı vukûfum
Muhabbetle ola dâ'im ukûfum

Muhabbetle ola her kârım âhir
Onunla ola hem benden mefâhir

Muhabbetle kılam bu cânı teslîm
Habîbinle olam der-ayn-ı Tesnîm

El-Faslü't-Tâsi' Mine'z-Zemîmeti'l-Adâveti'l-Hak

Muhabbetten açılmıştı çü bâbın
Beyân olmuştu ol ni'me'l-me'âbın

Nazar eyle velî bâb-ı yesâre
Ki ondan eriser sana hasâre

Adâvettir o bâb-ı pür-hasâret
Hudâ ve hem resûlüne tamâmet

Budur ol lümme-i şeytân-ı merdûd
Ki mü'min kalbine ondan erer dûd

Açık oldukça ol bâb-ı adâvet
Sana mesdûd olur bâb-ı hidâyet

Aduvvu'llâh yazılır nâmın onda
Sana mahlas mı var bunda ve onda

Bu şeytânın bir ulu medhalidir
Hafî sanma bunun kubhu celîdir

Ki bir kimse Hudâya olsa düşmen
Bulur mu ol kişi dâreynde me'men

Çi ger tersâ ve mü'minden bu nâmı
Kabûl etmez eğer hâsî ve âmî

Velî vardır alâmâtı bu bâbın
Uyar cânın gözün var ise hâbın

Onunla bilinir Hakkın adûsu
Bilir onu bulan ıtr-ı arûsu

Ki gizli olsa bir yerde necâset
Bilinir bûy-ı bedden ol habâset

Çü olmuştur avâmü'n-nâs dimâğı
Onunçün anlamaz onun damağı

Olursa ger bana Haktan inâyet
Diyem bir bir sana ondan alâmet

Velî sende gerektir sem-i insâf
Beyân oldukta ondan bir bir evsâf

Eğer var ise sende etme inkâr
Peşîmân ol o dem terk eyle zinhâr

Ve ger yoğ ise zî-devlet saâdet
Gerektir edesin çok hamd ü minnet

Alâmet-i Ûlâ

Adâvette budur evvel alâmet
Ona gayet sakîl ola ibâdet

Mukayyed olmayıp emr-i Hudâya
Teallül eyleyip onda edâya

Müezzin ger şürû etse ezâna
Düşüp gam çâhına ister bahâne

Şekâvetle çü olmuş kalbi mesmûm
İbâdet fevtine olmaya magmûm

Tamâmet dînine erişse noksân
Kayırmaz kalbi dünyâ ile ferhân

Eğer bir dirhemi erse ziyâna
Şikâyetler kılar merdümâna

Muhassal bilmeye ol kadr-i dîni
Pes ondan yeğ göre fels-i mehîni

El-Alâmetü's-Sâniye
İkinci bu ola onda alâmet
Ona mahbûb ola ehl-i şekâvet

Olarla ola her demde cülûsu
Olarla olısar sıdk u hulûsu

Verirse onlara harc ede mâlın
Yedire onlara her dem helâlin

Fakîre vermeye bir dirhem-i sâf
Ziyâfetler ede eclâfa isrâf

Vere bin bin direm ehl-i hevâya
Olar da harc ede onu hevâya

Harâmî destine bir seyf-i sârim
Veren n'olsa gerek ey zü'l-mekârim

Mu'âvin ola her ehl-i dalâle
Gire udvân u ism ile vebâle

Olarınla ola her kâr u bâzâr
Salâh ehline ola her dem âzâr

Ona yâr ola her gammâz u tarrâr
Enîsi ola hem kuttâ u şettâr

Düzeler gamz u remz u iftirâlar
Kılıp bu halka töhmetler mirâlar

Yalan da'vâlara olup mu'âvin
Dahi Hakk işlere kasd ile hâ'in

Hıyeller ögrede bâtılda halka
Edip Hak la'netin boynuna halka

Muhassal ola her şerr işe miftâh
Yapa hayrın kapısın onda fellâh

El-Alâmetü's-Sâlis

Üçüncüsü budur onun nişânı
Verem ondan dahi bir bir beyânı

Ne yerde ki olur tanbûr u şeştâ
Dahi surnâ ve nâkûs levh-i şettâ

Olur ol meclise cân ile râgıb
O dem lezzetlenir ol zü'l-me'âyib

Yeniler küfrünü artar şekâsı
Olup şeytân-ı mahzûl muktedâsı

Çü rehber tuttu şeytânı ol ebter
Onu her dem-be-dem şerr işe yilter

Ulular meclisine komaz onu
Ki tâ'ib ola onda nâ-gehânî

El-Alâmetü'r-Râbi'

Budur dördüncüsü anla şiârı
Nasîhat dinlemekten ede ârı

Eğer pend eylesen sem'ine koymaz
Cevâhir veresin ger felse saymaz

Eğer mecliste olsa ittifâkı
Tutar kabz u kesel artar nifâkı

Sakîl olur ona hak söz ki söyler
Okur kalbinden ol küfrünü ezber

Çü Hak yolu ona olmuştu mesdûd
Arar ta'n etmeğe bir fürce merdûd

Dahılar va'z alır onun nasîbi
Nifâk u buğz olur gör ol acîbi

Ne cum'a biliserdir ne cemâat
Ne hacc u ne zekât u ne diyânet

Cu'al gibi necâset ile kârı
Geçer bununla yazık rûzgârı

Hudâyâ sen esirge bu ibâdı
Ki senden özge kim var Rabb-i Hâdî

Yazıklar olsun, yazıklar olsun, sende ona bir yol açılmayan kimseye yazıklar olsun

Cenâbından Hudâyâ feth-i bâb et
Kamu ahbâb ile âlî-cenâb et

Bizi a'dâlarından eylegil dûr
Dahi ahbâbın ile dîde pür-nûr

Vasl

Alâmetten çü bast ettim beyânı
Bulardır Hak adûsunun nişânı

Nişân ile olur da’vâda ilzâm
Nişân ile olur iskât u ifhâm

Sana lâzımdır insâf ile bakmak
Tefekkür eyle hâlin olma ahmak

Eğer var ise sende bu nişâne
Rücû eyle dahi gitme yabana

Sana yakın iken Hak kârbânı
Seni da’vet ederken sârbânı

Var iken yolda hem âsâr-ı akdâm
Giderken yolca hep erbâb-ı ikdâm

Kesil şeytân katârından hemîn ol
Ulaş Rahmân gürûhuna emîn ol

Ki sende olduğunca bu alâmet
Adûdan sayılırsın zî-hasâret

Mehârın kes gürûh-ı eşkiyâdan
Olasın rûz-ı mahşer evliyâdan

El-Bâbü'l-Âşır Fî-Muhasebeti'n-Nesf Mine'l-Hamîde

Onuncu bâbı ashâb-ı yemînin
Hesâb-ı nefs durur cem et yakînin

Kime kim feth olur bu bâb-ı esnâ
Yüzü aklarla kopar rûz-ı ferdâ

Sana tenbîh edip ol Rabb-i ekrem
Hesâbın almadan sen gör der akdem

Kurup mîzân-ı adli rûz-ı mahşer
Sayılır onda a'mâlin mukarrer

Görünür her ne var miskâl-i zerre
Veriserdir cezâsın hayr u şerre

Dahi neşr olısar onda kitâbın
Gelir ikra' kitâbekden hitâbın

O gün bir ferde zulm olmaz fetîlen
Güneh bir bir yazılır tâat cezîlen

Bu üslûb üzredir va'd-ı va'îdin
Oku Kur'ânı bulursun adîdin

Ki gâfil olmayasın bu cihânda
Hacâlet çekmeyesin varıp onda

Tarîk-i Hakta çün nefs ile ortak
Olupsundur onat fehm eyle ahmak

Ömür sermâyesin verdin eline
Koma ol hâ'ini öz bildiğine

Geçirme bir günün algıl hesâbın
Bu fehvânın nebîden al cevâbın

> "(Bununla beraber) Nefsimi temize çıkarmıyorum. Şüphesiz nefis aşırı şekilde kötülüğü emreder." (Yûsuf, 12/53)

> "Herkes yarın için ne hazırladığına baksın." (Haşr, 59/18)

Haberde vârid olmuştur nebîden
Onat fehm eyle olma ecnebîden

Gerek âkil kıla tevzî-i evkât
Edip her vaktini bir şeye mîkât

Ki her bir yevmini kısm ede dörde
Hesâbını ala nefsin o birde

İkincide ede Hakka münâcât
Tazarru'larla kıla arz-ı hâcât

Üçüncüde göre emr-i ma'âşın
Ne resme kesb ederse nân u aşın

Dilerse ola dördüncüde meşgûl
Mubâh olan işe meşrûb u me'kûl

Buyurmuştur Ömer ol İbn-i Hattâb
Ki oldur ba'de Sıddîk hayrü'l-ashâb

> "Hesaba çekilmeden önce, kendi nefsinizi hesaba çekiniz." Hz. Ömer'in sözüdür. (Gazâlî, İhyâu Ulûmiddin, C. IV, s.714)

Hesâb olunmadan bu nefs-i eşkâ
Hesâbın siz alın kim budur evlâ

Çü zikr oldu sana bunca delâ'il
Hesâb almak lüzûmundan mesâil

Gerektir bilesin nefs-i hesâbı
Ki âsân veresin ferdâ cevâbı

Vasl

Bu zâhirdir ki dünyâda şerîkân
Ne dikkatler ederler ol harîfân

Ederler evvelâ bir şart-ı ma'lûm
Nizâ'da olmaya târîh-i mevhûm

İkincisi olur ona murâkıb
Ki ya'nî göz diker ardınca râgıb

Onu teftîş eder leylen nehâren
Komaz öz hâline sırran cihâran

Hıyânet anlasa ger cüz'i ondan
İtâb eyler ona bulur yerinden

Çü dünyâda bu dikkâtler revâdır
Umûr-ı âhirette murtazâdır

Ki hâlik olısar dünyâ metâ'ı
Kalısar ehline ancak sudâ'ı

Bekânın bâkîdir sûd u ziyânı
Onat fehm eyle sâlik bu beyânı

Verilmiştir sana enfâs-ı ma'dûd
Gerekmez yerde etme onu nâ-bûd

Çü gitse bir nefes gelmez yerine
Onu zâyi eden yarın yerine

Katı dar anla bu meydân-ı ömrü
Ehemme sarf et onu anla emri

Satıp her gökçe boncuğa bu dürrü
Kıyâmet sûku içre kalma cimri

Verip mînâya elmas ile la'li
Deme onda nedâmetle la'allî

Çi ger gayet semîndir ömr-i insân
Velî uhrâya nisbet pâre-i nân

Gel imdi pâre-i nâna cinânı
Satın al eyle ribh-i câvidânı

Zılâli ver hakîkat al bu yerde
Ki mesrûr olasın rûz-ı haşırda

Vasl

Haberde vârid olmuş Mustafâdan
Şarâb-ı Kevser iç gel bu safâdan

Dehân-ı ayn-ı hikmetten yenâbî
Zuhûr etmiş bizimçün etme zâyi

Buyurmuş ol sözü ahlâdan ahlâ
Kulak tut gör ne der a'lâdan a'lâ

Ki bu dünyâda bu leyl ü nehârın
Yigirmi dört olur sâatte varın

Huzûr-ı Hakka varıldıkta ferdâ
Gelir her kimseye ferden ve ferdâ

Yigirmi dört hazîne onda hâzır
Ola ol mahzene her kimse nâzır

Çü bâzâra geliptir hâce âhir
Kimi fâhir olısar kimi hâsır

Hitâb erişe açılsın hazâ'in
Ki tâ ma'lûm ola bunda defâ'in

Göre tâ hâce himyânda nesi var
Zer ü dür mü yâhut hâşâk ile hâr

Açıp bir nice kimse mahzenini
Safâlar kesb ede cân-ı hazîni

Göre ol mahzeninde nûr-ı tâ'ât
Ki ol sâatte etmişti ibâdât

Şu denli hâsıl ola onda şâdî
Ki fevte yaklaşa onda fu'âdı

Şu şâdî ki eğer olaydı kısmet
Kamu nâr ehline verilse hısset

Unutaydı olar nâr-ı cahîmi
Dahi zakkûm u gıslîn-i hamîmi

Olup her birisi şâdân u handân
Çıkaydı dillerinden gamm u hırmân

Ki bu mahzende buldu bu sürûru
Aça sür'atle birin dahi fevrî

Göre onda şu zulmât-ı mehîni
Dahi bed râyiha netn-i acîni

Şu resme rayiha kim ehl arâsat
Bezip cândan ede onda nefret

Meğer ol sâat imiş ol hazîne
Ki âsî olmuş onda ol kemîne

Çeke ondan şu denli hevl ü haclet
Ki ger taksîm ola bir ehl-i cennet

Huzûrundan olup her birisi dûr
Bulaydı cennetin ni'metlerin şûr

Üçüncü aça ol diğer hazîne
Onu hâlî bula ol ehl-i mihne

Ne zulmât ola onda ne ziyâsı
Ne gammı ola ondan ne safâsı

Meğer şol sâat imiş onda kâsî
Ne tâat etmiş ola ne ma'âsî

Batâletle geçirmiş ol zamânı
Nedâmetler o dem ahz ede onu

Şu resme ola ol terke peşîmân
Ki bir milke erişmiş olsa insân

Onu beyhûde yerde etse itlâf
Ne hâlettir gel imdi eyle insâf

Bu resme arz olısar sana ferdâ
Kamu sâatlerin ferden ve ferden

Gel imdi âkil isen eyle tedbîr
Bu ömrün sâatini anla bir bir

Ki her biri ber-â-ber ömr-i dehre
Velî almadın ondan zerre behre

Abes yerlerde kıldın onu itlâf
Nitekim ol durur âdât-ı eclâf

Velî âkillere genc-i saâdet
Olur her zerre ömrü zî-kerâmet

Sana her gün yigirmi dört hazâ'in
Verilir etme zâyi olma hâ'in

Onu a'mâl-i hüsnâ ile memlû
Edegör rûz u şebde ey güzel hû

Ve illâ yâ garâmet yâ nedâmet
Sana lâzım gelir anla nasîhat

Vasl

Yedi a'zâ ki vardır sende a'nî
El ayak göz kulak ağız u beynî

Dahi bâkî cesed ki sâbi'îdir
Bular insâna abd-i tâbi'îdir

Rızâ-yı Hakta gel bu heft ibâdı
Tasarruf eyle bul sen de reşâdı

Ki takvâ üzre oldukça bu a'zâ
Olur cennet nişânı sende peydâ

Dehânından saçılır rûh u reyhân
Dimâğ-ı câna erer buy-ı cânân

Cebîninden görünür talh-ı menzûd
Olur sâyen nişân-ı zıll-i memdûd

Zebânın vere rıdvândan haberler
Ruhun arz ede havrâdan eserler

Rahîk ola sözün misk ile mahtûm
Ala tâlibler ondan şirb-i ma′lûm

Kelâmın kâsesinden içip ebrâr
Duya ol hamr-ı memzûc ile esrâr

Muhassal cümle uzvun câvidâne
Vere cennet na′îminden nişâne

Ve ger isyâna sarf ola bu a′zâ
Olur ebvâb-ı dûzah sende peydâ

Kapılar açıla nîrâna senden
Elinle eresin hüsrâna senden

Verip hışmın zebânîden nişâne
Erişe havf u hevlin merdümâna

Olısar her sözün bir sehm-i mesmûm
Ola sâhan fakîre zıll-i yahmûm

Dehânından aka gıslîn-i nâ-pâk
Ola her kim işitse zehresi çâk

Döküp şâh-ı vücûdun zehr-i zakkûm
Gören titrer seni çün merd-i mahmûm

Bu hâl üzre olanlar dûzâhîdir
Yedi a'zâsı bâb-ı dûzâhîdir

Bu evden göçmeli olsa o mahzûl
Cehennemle göçe olmaya maksûl

Bu a'zâlarla olmuştu çü âsî
Yedi kapısın açık bula âsî

> "(Küfredenler) Oraya (Cehenneme) geldikleri zaman kapıları açılır." (Zümer, 39/71)

> "Cehennemin yedi kapısı vardır. Onlardan her biri (kapısı) için birer grup ayrılmıştır." (Hicr, 15/44)

Eğer hıfz eyledinse bu beyânı
Sana hâsıl olur ilm-i ayânî

Ki hep sende imiş dûzahla cennet
Elindeymiş bu dem mihnetle râhat

Bihiştîdir bu halkın kimi zâhir
Olup na'mâ-yı cennet onda hâzır

Yedi a'zâ verir sana şehâdet
Ki budur halk içinde ehl-i cennet

Kimi dahi bu halkın dûzahîdir
Velî dünyâ arada berzahîdir

Zuhûr eden kamu evsâf u ahvâl
Cehennemden haber verir bilâ-kâl

Gel imdi eyle sen de ihtisâbı
Alagör nefs-i bed-hûdan hesâbı

Ki dûzah ehli midir yoksa cennet
Ki bu a'zâlar neye verir şehâdet

Vasl

Ayân iken Hudâya cümle şânın
Ona ma'lûm iken sırr-ı nihânın

Ne cür'ettir edersin zenbe ısrâr
Görürken her işin sultân-ı Kahhâr

Hikâyet

İşit bu kıssadan cânım sebak al
Bu hân-ı Mustafâdan bir tabak al

Ki bir merd-i Habeş geldi Resûle
Suâl etti onu ol pür- usûle

Der ey derd ehlinin dermânı sultân
Beni kandır ki benven merd-i atşân

Güneh-kâram günâhım bî-nihâyet
Bana bir çâre var mı kıl inâyet

Çü buldu hasta-i teslîmi hâzık
Düzülmüştü ona ma'cûn-ı lâyık

Hemân dem hokka-i la'lini sultân
Açıp sundu devâ-yı Hakkı ol ân

Ki tevbedir ol emrâzın ilâcı
Bununla kand olısar nice acı

Dedi estağfiru'llâh elf-i merrât
Yanılmıştım yolumu fât-mâ-fât

Bi-hamdi'llâh bu dem irşâda erdim
Gamım ref oldu senden şâda erdim

Velî kaldı bu mücrimde bu eşkâl
Bu dem onu da hall et deme imhâl

Şu dem ki ben günâh ettim Hudâya
Hilaflar kıldım ol Rabbü'l-ulâya

Görür müydü beni ol Rabb-i Gaffâr
Bilir miydi o bed-girdârı Cebbâr

Dedi bilip görürdü ol fi'âli
Velî setr eyler idi Rabb-i âlî

İşitti bunu cândan etti bir âh
Hemân teslîm-i rûh etti ol âgâh

Vasl

Yine ahbâr-ı Seyyidden cevâhir
Saçam dâmen açarsan olma nâfir

Nice dürler saçar gör bahr-i esrâr
Temevvüc eyledikçe bize her bâr

Bu dürrü sanma la'l ü seng-i yâkût
Budur mürdeye can-bahş-ı yâkût

Nübüvvet ma'deninden kılmış îsâr
Bunu cân gûşuna eyle gûşvâr

Budur ol söz ki buyurmuş o Hazret
Görür gibi gerek Hakka ibâdet

Eğer sen görmesen ol Rabb-i dânâ
Seni görmektedir ol olma a'mâ

Hikâyet

Gel imdi bu hikâyetten haber al
Dirayet eyle bundan hoş iber al

Olagör kıssadan bir sehme vâsıl
Ki hırmân olmaya destinde hâsıl

Züleyhâ Yûsufu çünkim sarâya
Koyup kasd etmişti ol zinâya

Bunu zu'm eyledi ki ol dil-ârâm
Ola işbu hevâsında ona râm

Bu niyyet üzre bir kıt'a katîfe
Alıp destine gör n'oldu latîfe

Var idi bir bütü onda murassa
Komuştu onu ol yerde muvazza

İbâdet eyler idi her seher şâm
Dalâlette olurdu her gün ahşâm

Katîfeyle onu setr etti der-hâl
Görüp Yûsufta hâsıl oldu eşkâl

Dedi bâ'is nedir bu setre âhir
Beyân eyle murâdın ola zâhir

Dedi ma'bûduma karşı bu sevdâ
Revâ olur mu hîç ola hüveydâ

Hemân dem Yûsufa bu oldu ilhâm
Dedi ibret yüzünden ey zen-i hâm

Hudâ nâmın takarsın bir cemâda
Görüp işitmez iken ol fütâde

Hayâ edersin ondan bu işinde
Yanarken âteş-i şehvet başında

Benim ma'bûdum ol Rabb-i tüvâna
Olurken cümle-i eşyâya bînâ

Niçin ben etmeyem ondan hayâyı
Huzûrunda kılam tâ rû-siyâyı

Ma'aza'llâh olup hısn-ı karârı
Hemân dem etti bu işten firârı

Vasl

Suâl etsen maâsîde cerîden
Onun hâli değil hâlî ikiden

Huzûr-ı Hakka etmiş ola tasdîk
Ya inkâr ede onu ol münâfık

Bu ma'nâya getirdiyse ger îmân
Ki her şeyi muhîttir Rabb-i Mennân

Ne kim vâki olur arz u semâda
Görür bilir işitir hem hafâda

> "Göklerde, yerde ve ikisi arasında bulunan şeyler ile toprağın altında olanlar hep O'nundur." (Tâhâ, 20/6)

> "O, işitendir, görendir." (Şûrâ, 42/11)

> "O, işitendir, bilendir." (Bakara, 2/137; Mâide, 5/76)

> "Her şeyi hakkıyla bilen O'dur." (Bakara, 2/29; En'âm, 6/101; Hadîd, 57/3)

> "Andolsun insanı biz yarattık ve nefsinin ona ne fısıldadığını biliriz. (Çünkü) Biz ona şah damarından yakınız." (Kâf, 50/16)

Bu îmân olduğunca sende mevcûd
Gerektir emr-i isyân ola mefkûd

Ki cem olmak bu îmân ile isyân
Muhâldir fehm edersen eyle iz'ân

Meğer sekrân ola yâ merd-i mecnûn
Yâhut hayrân ola gafletle mağbûn

Yâhut selb ola ol hâlette îmân
Sata bir lezzete îmânı nâdân

İşâret eyleyip bu remze hazret
Buyurmuş gör ne der fahr-i kıyâmet

> "Zina eden kişi, zina ettiği zaman, bu işi mü'min olarak yapmaz." (Gazâlî, İhyâu Ulûmiddin, C. IV, s.17)

Ki îmân olduğunca bir kişide
Zinâ etmez budur kavl-i güzîde

Şarâb içmez dahi etmez livâta
Onu îmân düşürür ihtiyâta

Meğer ol hâlet-i isyânda îmân
Gidip takvâdan ol dem ola üryân

Başından çün uça devlet hümâsı
Olısar derk-i efselde hevâsı

Bu ma'lûm oldu kim erbâb-ı îmân
Hatâya cür'et etmezlermiş ey cân

Şular kim âsî olmakta cerîdir
Muhakkak nûr-ı îmândan berîdir

İhâta eyleyip zulmât-ı evhâm
Göremez kubh-ı isyânı o bed-kâm

Ya a'mâ eylemiş çeşmini şehvet
Yine a'mâ kopar rûz-ı kıyâmet

Hevâ-yı nefs kulağın eylemiş bend
Onunçün girmez ona nush ile pend

Ederken ol kişi da'vâ-ı îmân
Bu illetlerle işler türlü isyân

Dili İslâma ve ef'âli küfre
Şehâdet eyler al bu işte ibre

Bu iki şâhidin kankısı evlâ
Hudâsı fasl ediser rûz-ı ferdâ

Vasl

İkinci kısma gel ol abd-i fâcir
Eğer derse değil birisi hâzır

Huzûr-ı Hakkı ger ederse inkâr
Bunu mezheb edindiyse o bed-kâr

Bu hâl ile ölürse ol muhakkak
Olısar zümre-i küffâra mülhak

Muhalled kalısardır nâr içinde
Müebbed olısardır zâr içinde

Müfîd olmaz ona sûrette İslâm
Kıyâmette kopısar abd-i esnâm

Gerektir ol kese tecdîd-i îmân
Huzûr-ı Hakka hem iz'ân u îkân

Dahi tecdîd ede emr-i nikâhın
Dilerse rûz-ı ferdâda felâhın

Rakîbindir çü her emrinde Allâh
Utan ondan gel imdi olma güm-râh

> "Şüphesiz ki Allah sizin üzerinizde gözetleyicidir." (Nisâ, 4/1)

Revâ mıdır sana kim abd-i esnâm
Sanem katında vermez nefsine kâm

Sanemden görmemişken feyz u ifzâl
Eder ol bir cemâda bunca iclâl

Hudâ ni'metleriyle şehm ü lahmın
Mürebbâ olmuş iken cild ü azmın

Yer iken her zamân ni'metlerinden
Umarken câvidân cennetlerinden

Cemâlinden ederken hem tevakku
Nedir sende bu evzâ u tasannu

Huzûrunda edersin bunca isyân
Ne iştir bu tefekkür eyle bir ân

Nice mü'min olursun ey fütâde
Ki saymadın Hudânı bir cemâda

Hikâyet

Var idi bir zamân bir pîr-i kâmil
Mürîd oldu ona bir merd-i fâzıl

Huzûr ehli idi ol merdüm-i sâf
Ederdi ona ol pîr her dem insâf

Eğerçi sûretâ olmuştu mesbûk
Hakîkatte ol idi şeyhe ma'şûk

Ki şânında var idi kâbiliyyât
Zuhûr ederdi ondan türlü hâlât

Onunçün yeğ severdi gayrılardan
Bu dem gıbtat zuhûr etti olardan

Çü vâkıf oldu bu ahvâle ol pîr
Bu dem etti onun def'ine tedbîr

Kığırdı sûfiyânı mahzarına
Birer kuş verdi onda her birine

Buyurdu tîz boğazlan bunları siz
Ki bundan sırr-ı mektûm ola temyîz

Velî şol yerde olsun zebh-i kurbân
Ki hîç kimse sizi görmeye ol ân

Yügürdi her biri hâlî makâma
Bulup halvet şürû etti merâma

Getirdi her bir murgunu mezbûh
Ki kimse görmedi ber-vech-i meşrûh

Velî ol merd-i sûfî sâhib-îkân
Getirdi ol kuşu hayyan kemâkân

Suâl etti ona ol pîr-i sâfî
Ki niçin olmadın bu emre vâfî

Hep ihvânın bulup bir cây-ı hâlî
Bu emre eylediler imtisâli

Cevâbında dedi ol merd-i ârif
Ne yerde kim bu bende oldu vâkıf

Görürem onda ol Rabb-i tüvânâ
Görür her hâlimi sırran ve cehren

Muhassal bulmadım bir cây-ı hâlî
Ki edem onda emre imtisâli

Budur özrüm beni afv eyle şeyhâ
و حاشا الامر اقيل لا الا [20]

İşitip onu cumhûr-ı mürîdân
Kemâlini şühûd ettiler ol ân

Hased rengin yudular levh-i dilden
Muhabbet eylediler hep gönülden

---

[20] 4294 "Hâşâ, akıllı bir iş yapmak senin emrine uymamaktır."

Vasl

Hesâb edip çü nefsi oldun âgâh
Hıyânet zâhir oldu onda nâgâh

Gerektir senden ona pes ukûbet
Ki etmeye dahi ol fi'le avdet

Selef bununla ejderhâ-yı nefsi
Zebûn ettiler anla gel bu dersi

Eğer çeşminden olduysa cinâyet
Yine kendisi birle kıl ukûbet

Yağdudn[21] iğnesiyle hoş dik onu
Harâma açma bin etse figânı

Harâma baktı çün oldu mülevves
Onu göz yaşıla yu olsun akdes

Şühûd-ı Hakka tâ kim ola lâyık
Hicâbsız göre Mevlâsını bayık

Eğer destinden olduysa garâmet
Yeridir eyle onunla sehâvet

---

21 " (Gözlerini [harama]) dikmemelerini (söyle.) " Nûr, 24/30

İnâyet üzre olgıl her za'îfe
Mededler irgür onunla nahîfe

Dilin verdiyse ger gayra cerâhat
Ya ondan cârî olsa fuhş u la'net

Kapa üstüne mısrâ-ı dehânı
Ona zindân edip habs eyle onu

Kaçan açsan kapıyı eyle telkîn
Hudâsı zikrini fikr ede her hîn

Eğer avdet ederse fuhşa ol kem
Kapısın kapa muhkem eyle ebkem

Dehânınla yedinse ger harâmı
Onun ucundan oldunsa harâmî

Gerektir savm ile ona ukûbet
Onu aç ko biraz çeksin mecâat

Kulağın dinlediyse lehv ü sâzı
Ya gıybetle müsâvî lâg u bâzî

Mehâfet penbesin tık ona muhkem
Olagör bâtıl işte summ u ebkem

Muhassal her ne uzvun etse isyân
Gerektir edesin pes ona udvân

Ne işten kim çekiserdir o mihnet
Hemîn onunladır ona siyâset

Rivâyet

Rivâyet olunur İsrâilîden
Siyâset resmin öğrenmiş velîden

Ki bir kâze yapıptı bir fezâda
İbâdet kıla tâ sayf u şitâda

Velîlerden biri uğrar o câya
Görür kim tâat eyler ol Hudâya

Velî bir ayağını hücresinden
Koyuptu taşra kanlar akar ondan

Ne alır hücreye onu ne tîmâr
Eder kalmış hemîn mecrûh u bîmâr

Suâl edip azîze onda zâ'ir
Dedi sırrını bildir bana âhir

Ki bu uzvun niçin mehcûr oluptur
Ne cürm etti ki senden dûr oluptur

Dedi bir demde bir mekkâre avret
Beni bunda zinâya etti da'vet

O mekr ettikçe istiğfâra düştüm
Yüzüm tuttum der-i Gaffâra düştüm

Şu hâlet k'eyledi Hârût u Mârût
Onunla olalardı onda mebhût

Be-âhir nefs-i bed-hâh oldu gâlib
Onu şeytân o fi'le kıldı tâlib

Diledim ki çıkam bu hücreden tâ
Murâdına erişe nefs-i eşkâ

Çü isyân idi a'zâ etti haşyet
Bu fi'le kılmadılar hîç itâat

Velî bu ayağım oldu muvâfık
Çıkıp pes taşra bastı ol münâfık

Hemân dem erdi Hâdîden hidâyet
Yetişti Rabb-i ekremden inâyet

Peşîmân oldum onda ol kıyâma
Ki niçin eyledim cür'et harâma

Bu pâyım çün mutâvi oldu cürme
Revâ gördüm onu bu resme gurme

Ona bu savma'amda vermedim câ
Soğuktan düştü mecrûh oldu hattâ

Ölünce niyyetim budur be-her hâl
Onu bu kâzeme etmeyem idhâl

Şol a'zâ ki hevâya ede ikdâm
Yaraşır mı benimle kıla ârâm

Murâfık ola mı Fir'avn u Mûsâ
Girer mi cennete mü'minle tersâ

Hikâyet

Temîm-i Dârî ol sâhib-tezehhüd
Uyuyup bir gece kalmış teheccüd

Çü ondan fevt oluptur bu saâdet
Diledi kim kıla nefse siyâset

İtâb ile dedi ey nefs-i battâl
Seni uyutmayam bir gece tâ sâl

Hem eyle etti bir yıl kıldı ihyâ
Uyutmadı onu ol merd-i evfâ

Gerektir nefse pes tenbîh u takrî
Ki tâ evrâdını kılmaya tazyî

Batâlet üzredir hilkatte çün o
Gerektir kim ona vermeyesin rû

Eğer hâline kala tevsen-i nefs
Katı ser-keş olur yenmez onu kes

Başına tak onun şer'at yulârın
Koma elden sakın onun mehârın

Dahi ur ona pâlân-ı tarîkat
Ki onsuz yük urulmaz bil hakîkat

Çü hâzır oldu pâlân u likâmı
Emânet yüklerin ur olma âmî

Hakîkat şehrine kılıp azîmet
Ulaştır kârbâna eyle himmet

Gehî süst olduğunca merkeb-i nefs
Ur ona tâzıyâne eylegil ses

Bu olsun himmetin leyl ü nehârın
Ulaştır bâb-ı kabre kâr u bârın

Sakın yolda koma ol bârı yoldaş
Ki yağmalar onu iblîs-i evbaş

Vasl

Gel imdi eyle bu yola yarağı
Edegör gayrı sevdâdan ferâğı

Ki etrâf-ı şehirde bunca mevtâ
Oğul kız yâr u ağyâr ona ata

Seninçün muntazırken hep refîkin
Aceptir görmedin zâd-ı tarîkin

Bu a'cebdir sadâ-yı kârbânın
Ererken gûşuna her în ü ânın

Edersin lu'b u lehve iştigâli
Bakarsın hâlâ görmezsin meâli

Bu bâzâr içre düştün suhre-i nâs
Ha durmaz oynar onda nefs-i nesnâs

Seni hayrân kılıp sevdâ-yı menkûr
Olupsun âşinâdan dûr u mehcûr

Münâcât

İlâhî yâ İlâhî yâ İlâhî
Beni zâyi'den etme bi'l-menâhî

Bu dem tevfîkini eyle refîkim
Velîler ola ashâb-ı tarîkim

Revân olam sırât-ı müstakîm'e
Taalluk etmeyem râh-ı sakîme

Emânet bârını zahrımda muhkem
Tutup her dem yolumca gidem epsem

Usûrum olduğunca dest-gîr ol
Yüküm ağdıkça lutfunla zahîr ol

Yüküm ağır durur hem merkebim süst
İnâyet birle şâhım eylegil cüst

Bizi şevkinla yâ Rabb eyle çâlâk
Ki mâni olmaya hîç hâr u hâşâk

Yolumda kûhu gâh eyle keremden
Ki sensiz nesne gelmez hîç elimden

Ererse zerre senden hevl ü kuvvet
Oluram mûr iken bir pîl-i ser-mest

Erişse bir kula ger zerre hizlân
Olısar pîl iken ol mûra yeksân

Hudâvendâ senindir hevl ü kuvvet
Senindir hep görünen tavl u kudret

Bana kuvvetle irgür dest-i yârı
Çözem tâbân-ı kabre kâr u bârı

Selâmetle ulaşam tâ cenâna
Erem mev'ûd olan ni'me'l-me'âba

El-Faslü'l-Âşır Mine'z-Zemîmeti'l-İhmâl Ve'l-Musâlehe An-Muhâsabeti'n-Nefs

Te'emmül eyle sâlik fasl-ı âşır
Solundan açılır insânın âhir

Bu ashâb-ı şimâlin meksebidir
Bu bâzâra heves eden gabîdir

Kime kim açılırsa bâb-ı ihmâl
Şekâvet ehlidir nâ-hoş durur fâl

Budur pes mü'mine lâyık hemîşe
Hesâb-ı nefsini edine pîşe

Demâdem yoklaya etmeye ihmâl
Ona hîç vech ile vermeye imhâl

Ömür sermâyesin verdin eline
Hesâbın al ki harc u hâsılı ne

Neye vermiş ne olmuş onda hâsıl
Nedir sûd u ziyândan sana vâsıl

Gönül bustânına çün nefsi bâğvân
Edipsin hâsıl iste ondan ey cân

Nazar eyle ne satar bâğbânın
Ki ondan bilinir sûd u ziyânın

Dükânında dolu mu sebzevâtı
Haber verir mi ondan her cihâtı

Tabaklarda komuş mu sîb ü emrûd
Ya var mı sellede engûr-i Mahmûd

Görünür mü ya nârenc ü enârî
Gül ü reyhân verir mi murg-ı zârî

Yetişmiş midir onda tîn ü zeytûn
Fevâkihten ne var âlî eğer dûn

Tabaklarda var mı hurmâ ve ratebden
Zebîb-i Şâmi yâ Rûmî inebden

Gerektir sana bu resm ile teftîş
Ki teftîş ile âsân olısar iş

Fevâkihten çi ger zikr ettim esnâf
Maâriftir velî maksûdum ey sâf

Ki emsâl iledir tasvîr-i ma'nâ
Dahi rûşen olur fehminde fehvâ

Meseldir gösteren ma'kûlu mahsûs
Dükân u bûstânda olma mahbûs

Mukayyed olma emrûd u enâra
Murâdı fehm edip devr et kenâra

Ki var mı sende esnâf-ı maârif
Gerektir olasın bu fenne ârif

Bu üslûb üzre teftîş eyle nefsi
Koma öz hâline sen ol hasîsi

Ger ihmâl eder isen bâğbâna
Erersin bûstânundan ziyâna

Ki anbâr açılıcak rûz-ı ferdâ
Olursun hâsılından onda rüsvâ

Göricek bâğın içre hanzal u hâr
Edersin meyvesinden eyveh ü zâr

Bulursun her ne kesb ettinse hâzır
Ya fâhir olısarsın yohsa hâsir

> "Herkesin iyilik olarak yaptıklarını da , kötülük olarak yaptıklarını da karşısında hazır bulduğu günde (insan) isteyecek ki kötülükleri ile kendisi arasında uzun bir mesafe bulunsun." (Âl-i İmrân, 3/30) .

> "Böylece yaptıklarını karşılarında bulmuşlardır." (Kehf, 18/49)

Fu'âdın hoş hazâ'inden Hudâvend
Sana bahşîş edip kılmıştı peyvend

Yaraşır mıydı pes ol nefs-i hâ'in
Olaydı mahzen-i Hakk üzre hâzin

Bilirken hâlini sen ona teslîm
Edip hîç zay'atinden yemedin bîm

Hevâya harc edip verdi ziyânı
Gerekmez yerde döktü saçtı onu

Olıcak hâlet-i tüble's-serâir
Südûr ettikte sadrından zamâ'ir

Kanı ol mahzeni n'ittin hitâbı
Edicek duyasın ol dem itâbı

Vasl

Maâdin var vücûdunda muhakkak
Ağız burun kulak göz hem el ayak

Bular her biri ma'dendir yegâne
Verilmiştir sana hep râygâne

Zer ü sîm ü kalay kurşûn u bâkır
Olur işbu tefâvüt üzre zâhir

Olurken bu menâfi sende peydâ
Ederken her biri sun'un hüveydâ

Emîn ettin ma'âdin üzre onu
Tecessüs eyle duyarsın ziyânı

Bu ahvâli çü bildin etme ihmâl
Ne tahsîl etti ondan gel hesâb al

Otuz kırk yıldır bunca ma'âdin
Elindedir nesi var gör cevâbın

Ma'âdinden bu eşyâ istenir çün
Gel imdi bir hesâbın al seninçün

Dilersen hûb ola hâl ü meâlin
Bırak ihmâli tahsîl et kemâlin

Ki vardır cümle şeyin bir kemâli
Cemâli oldur onun anla hâli

Sen insânsın maâriftir kemâlin
Onunla gel müzeyyen kıl cemâlin

Eğer ihmâl edersen bu kemâle
Ber-â-bersin hamîr ile bigâle

Ber-â-ber kandadır بل هم اضل 'den
Tefâvüt duyasın işbu mahalden

> "Onların kalpleri vardır, onlarla anlamazlar; gözleri vardır, onlarla görmezler; kulakları vardır, onlarla işitmezler. İşte onlar hayvanlar gibidir, hatta daha da aşağıdırlar." (A'râf, 7/179)

İşit fehvâ-yı Kur'ândan meâli
Şol insân kim onun yoktur kemâli

Gönül vardır velî fehm etmesi yok
Kulak vardır dahi işitmesi yok

Gözü vardır velî görmez tarîkin
Ne dînin fark eder ne hod ferîkin

Şu hayvânât gibidir böyle insân
Gezerler merta'ında şöyle hayrân

Rivâyet

Rivâyet olunur bu kavl-i makbûl
Nüzûl etmişti ke'l-en'âma[22] dek ol

Bunu ezberleyip hep sahb-ı ahyâr
Olurdu şehr ile sahrâda tekrâr

Erip hayvân kulağına bu âyet
Erişti onlara gayette kürbet

Ki bizde olmasa hissetle noksân
Bize anları benzetmezdi Rahmân

Şu resme onda magmûm oldu en'âm
Yiyip içmediler bir nice eyyâm

---

22 "Hayvanlar gibidir." A'râf, 7/179.

Rahîmiyyet zükâsı etti işrâk
Dedi belhüm edal ol Rabb-i Hallâk

Ki bu vasf ile mevsûf olan insân
Behâyimden edaldir deme yeksân

Ki hayvân emrime oldu musahhar
Velî olmadı bunca sîreti hâr

Behâyimden bu idrâb iztırâbı
Giderdi ettiler pes hurd u hâbı

Vasl

Gel insâf eyle kim hayvân-ı a'mâ
Ona benzetmeden âr ede hayfâ

Nice gün terk edeler hurd u aşâm
Bu gamla yürüye her seher ü şâm

Sen insân-ı mükerremken dirîğâ
Bu nükte yâdına gelmeye kat'â

Seni kılmıştı kerremnâ'da teşrîf
Dahi hammertü birle etti ta'rîf

> "Biz hakikaten insanoğlunu şan ve şeref sahibi (faziletli) kıldık. Onları, (çeşitli nakil vasıtaları ile) karada ve denizde taşıdık." (İsrâ, 17/70)

> "Âdem'in çamurunu kırk sabah elimle mayaladım." (Gazâlî, İhyâu Ulûmiddin, C. IV, s.714; Muînüddin Muhammed Emin Hirevî, Mearicü'n-Nübüvve, s.13)

Onun Sidre değilken müntehâsı
Düşer mi kem ola hardan bahâsı

Hümâ-yı devleti evc-i semâda
Uçarken düştü sifle gör fütâde

Şikâr iken senin dâmında Ankâ
Megesten kem oluptur şimdi hayfâ

Mekânın olmuş iken şekkeristân
Taâmın cîfe oldu hemçü zâgân

Hazîr-i kuds oluptu seyrgâhın
Hevâ-yı külhan olmuştur penâhın

Celîs iken ezelde sana uşşâk
Yaraşır mı enîsin ola füssâk

Vücûdun mısrına sultân idin hoş
Esîr oldun bu dem kimse demez uş

Bu cümle devletinden azle düştün
Verip nefse harâcı bezle düştün

Sebeb budur ki sende bâb-ı ihmâl
Yesârından açılmıştır be-her hâl

Ki senden zâyi oldu kâbiliyyât
Tedârik eyle sâlik fât-mâ-fât

Açık oldukça sende bâb-ı ihmâl
İşin hüsrân olur tafsîl ü icmâl

Bunun pes çâresi sedd eylemektir
Batâlet cündünü redd eylemektir

Hevâ vermişti isti'dâdı bâda
Düriş tahsîline düşme fütâde

Bu dem gayret kuşağın der-miyân et
Düşür râhat bisâtın bezl-i cân et

Çıkıp büt-hâneden ahbâb u ashâb
İşittin sa'y ile buldular elbâb

Azîmetten bu dem zünnâr-ı ihmâl
Çözüldü bellerinden oldu pâ-mâl

İnâyet kıldı lutfundan o Hâdî
Kuşandılar bile seyf-i cihâdı

Çü îmân sînelerde etti işrâk
Onunla oldular memdûh-ı âfâk

Yine devr-i Muhammeddir yanılma
Cihâdı koma saffından ırılma

Münâcât

Çü gaflet hâbına oldum giriftâr
Bu dem lutfun yediyle eyle bîdâr

İnâyet şebnemin ruhsâr-ı câna
Saçıp irgür safâ-yı câvidâna

Hevâcisle sarây-ı sîne mecrûh
Muhabbetten eriştir merhem-i rûh

Gönül iklîmin aldı cünd-i vesvâs
Diler hâkim ola İblîs-i hannâs

Azîzâ izzetinden bir meded ver
Yed-i rûha onunla bir sened ver

Beni kurtar tabî'at hissetinden
Bulam hıffet rezâ'il sıkletinden

Edem tâ âlem-i a'lâya pervâz
Koyam pâ pâye-i Mi'râca az az

Dökem her pâyede bin bin hicâbım
Gide her dem-be-dem gözden nikâbım

Eriştir Sidre-i sînemde sırra
Erem tâ kâbe kavseyn ile kadre

Lisân-ı kuds ile edem münâcât
Bulam ayn-ı münâcâtımda lezzât

İlâhî ittikâlim evvel âhir
Bilirsin sanadır ey Rabb-i Kâdir

Kapın sâilleridir hep selâtîn
Zübâb-ı matbahın cümle havâkîn

Çü yüz tuttum derûnu sen Cenâba
Beni salma kapından özge bâba

Düşelden ana rahmine Hudâyâ
Senin lutfunla olmuşven mürebbâ

Çü lutfunla ola mâzî ve hâlim
Umarven hub ola senden meâlim

Oluptur çün kemîne lutfa mu'tâd
Beni ayırma mu'tâdımdan ey Hâd

Atânı saymağa yok iktidârım
Velî çoktur kusûra i'tizârım

Şu dem ki murg-ı cânım ede pervâz
Hitâb-ı 'irciî'den vergil agrâz

Kamu emrinde çü sensin medârım
Cenâb-ı kudsüne olsun firârım

Habîbinle olam tâ rûz-ı ferdâ
Budur yâ Rabb o dem senden temennâ

Kasîde Der-Medh-i Resûl

Bu cânım içre cânım Mustafâdır
Gönül tahtına hânım Mustafâdır

Onun nûruyladır aynımda nûrum
Dahi vird-i zebânım Mustafâdır

Cefâsı gam değil ağyâr-ı hârın
Çü onda mihribânım Mustafâdır

Koyam mı dâmen-i lutfun elimden
Ki re's-i kârbânım Mustafâdır

Katârından umaram kesmeye Hak
Çü hâlâ sârbânım Mustafâdır

Acep mi na'tına Hassân olursam
Ki dilde tercemânım Mustafâdır

Ne var ayrılmasam râh-ı Hüdâdan
Bu dem dest-i inânım Mustafâdır

Tutuptur her kesi bir kimse mesned
Benim hırz-ı amânım Mustafâdır

Ne gam ger toz koparsa leşker-i gam
Ki dilde şâdmânım Mustafâdır

Kimi havrâ kimi hulleyle halkın
Benim zevk-i cinânım Mustafâdır

Zarar mı veriser harr-ı kıyâmet
Şu kim dir sâyebânım Mustafâdır

Umaram hûb ola mahşerde hâlim
Ki onda dîdebânım Mustafâdır

Bu dem vîrânelikten kaçma Şemsî
Ne gam genc-i cenânım Mustafâdır

Hâtimetü'l-Kitâb

Bi-hamdi'llâh bu dem Mir'ât-ı Ahlâk
Tamâm oldu bi-feyz-i Rabb-i Hallâk

Bunu mir'ât-ı sûret sanma yârâ
Bu sîret gözgüsüdür ey dil-ârâ

Bu mir'âta bakarsan sâdıkâne
Veriser çehre-i cândan nişâne

Eğer hüsnün zuhûr ederse cânâ
Sebâtın eylegil Haktan temennâ

Ve ger gösterse aksinden alâmet
Sana lâzım durur tebdîl-i sîret

Ki bununladır insânın kemâli
Bu Mir'âtimle tezyîn et cemâli

Dokuz yüz doksan altı idi târîh
Bunu yazardı hep ehl-i tevârîh

Receb ayında idi hayrü'l-eyyâm
Bi-hamdi'llâh kitâbım buldu encâm

Halîfeydi o dem Sultân Murâd Hân
Selîm Hân oğludur ol ibn-i hâkân

Onunla on ikidir Âl-i Osmân
Hatâlardan onu hıfz ede Rahmân

Çü buldum yümn-i devrinde mecâli
Nice tazyîfler ettim ke'l-leâlî

Biri İbret-nümâdır hidmetinde
Onu evvel düzüpven devletinde

İkincisi durur onun Menâkıb
Oluptur Çâryâr için mevâhib

Üçüncüsü oluptur Gülşen-âbâd
Ki evrâkına ermez serd ile bâd

Oluptur râbi'i onun Safâ'ih
Çerâğ-ı ilm-i tevhîdden levâ'ih

Ona hâmis durur Mevlûd-i Sultân
Besi derc etmişemdir ilm ü irfân

Ona altıncıdır Heşt Behiştim
Ona da hidmet etti tab-ı süstüm

Buna yedinci düşmüştür Menâzil
Ki Ârifler yoludur ol merâhil

Eğerçi muhtasardır ol risâle
Oluptur sâ'irîn için ucâle

Ona sâmin durur Mir'ât-i Ahlâk
Yaraşır ger desem Mirkât-i Eşvâk

Çü devrinde oluptur bu tasânîf
Onun yümnünden oldu hep teâlîf

Mahallidir ki ol şâha duâlar
Edem Haktan ere ona atâlar

Cihân tîhinde oldur şimdi sâye
Erişsin izzeti evc-i semâya

İlâhî yâ İlâhî yâ İlâhî
Her işinde o şâhın ol penâhı

Dilerven üstümüzde zıll-i memdûd
Olup adl ile olsun sana mevdûd

Bu tîhi zıll-i şehten etme mahrûm
Ki zıll olmasa mazlûm kalısar mum

İlâhî adl ü dâdın eyle efzûn
Görülmesin onun devrinde mahzûn

İlâhî evvelinden âhirin hayr
Edip dâreynde ol şeh görmesin zayr

Dahi şeh-zâde-i âli-cenâbın
Mürebbâ kıl keremle müstetâbın

Çü Sivas oldu bu tasnîfime câ
Hafîz ismin ola ehline mencâ

Ferâğ ehlinin itmâm et ferâğın
Uyar lutfun yediyle hem çerâğın

İbâdet ehline ver sa'y u himmet
Ki yol bulmaya ol cavka batâlet

Safâ erbâbının dûr et fütûrun
Cefâ ashâbının avf et kusûrun

Şu kim emmârelik sicninde mahbûs
Oluptur koma onu şöyle menkûs

İnâyet yoluna ver ona râhı
Hudâyâ cümlenin sen ol penâhı

Ki yek dil yek cihet olup İlâhî
Cenâb-ı kudsüne ver bize râhı

Habîbinle olup dârü'l-bekâda
Safâda olavüz yevmü'l-likâda

Ve sallallâhu alâ seyyidinâ Muhammedün ve âlihî ve sahbihî ecmaîn.